

Concordia Seminary - Saint Louis

Scholarly Resources from Concordia Seminary

Ebooks

Print Publications

3-2-2020

The Book of Genesis

C. J. Ball

ir_ballc@csl.edu

Follow this and additional works at: <https://scholar.csl.edu/ebooks>

Part of the [Biblical Studies Commons](#)

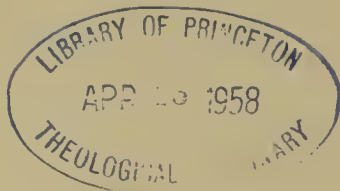

Recommended Citation

Ball, C. J., "The Book of Genesis" (2020). *Ebooks*. 1.
<https://scholar.csl.edu/ebooks/1>

This Book is brought to you for free and open access by the Print Publications at Scholarly Resources from Concordia Seminary. It has been accepted for inclusion in Ebooks by an authorized administrator of Scholarly Resources from Concordia Seminary. For more information, please contact seitzw@csl.edu.

BS15

.2

1893

v. 1

The Book of Genesis

BALL

Bibl. of Hebrew, 1898

THE SACRED BOOKS
OF
The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

By eminent Biblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART I

The Book of Genesis

BY

C. J. BALL

Leipzig

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1896

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

THE
Book of Genesis

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS

EXHIBITING THE COMPOSITE STRUCTURE OF THE BOOK

WITH NOTES

BY

THE REV. C. J. BALL, M. A.

CHAPLAIN OF LINCOLN'S INN, LONDON,
FORMERLY CENSOR AND LECTURER IN KING'S COLLEGE,
AND THEOLOGICAL EXAMINER IN THE UNIVERSITY OF DURHAM.

Leipzig

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1896

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

בראשית

1,2,8 ראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ היתה תהו ו-
 ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים:
 4-3 ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: וירא אלהים את האור כי טוב
 ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: ויקרא אלהים לאור יום ולחשך ה-
 קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:
 6 ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים
 7 ויהי כן: ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת
 8 לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע [] ויקרא אלהים לרקיע שמים
 ויהי ערב ויהי בקר יום שני:
 9 ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקוה- אחד ותראה
 10 היבשה ויהי כן: ויקוו המים מתחת השמים אל מקויהם ותרא היבשה- ויקרא י-
 אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב:
 11 ויאמר אלהים תרשא הארץ דשא עשב מוריע זרע -למינהו ו-עץ עשה פרי
 12 אשר זרעו בו -למינהו- על הארץ ויהי כן: ות-רשא הארץ דשא עשב מוריע זרע
 15 למינהו ועץ פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי
 בקר יום שלישי:
 14 ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו
 15 לארת ולמועדים ולימים ושנים: והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ
 16 ויהי כן: ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום
 17 ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: ויתן אתם אלהים ברקיע
 18 השמים להאיר על הארץ: ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך
 19 וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי:
 20 ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על כ-
 21 פני רקיע השמים ויהי כן: ויברא אלהים את התנינם הגדלים ואת כל נפש
 25 החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלהים
 כי טוב: ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב
 22 בארץ: ויהי ערב ויהי בקר יום חמישי:
 23 ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה
 24 ויהי כן: ויעש אלהים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רמש כה-
 25 הארמה למינהו וירא אלהים כי טוב:
 26 ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו ו-כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים
 27 ובבהמה ובכל -חית- הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: ויברא אלהים את
 28 האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם: ויברך אתם אלהים

- העין להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן נם לאישה ויאכל יעמה: ותפקחנה עיני 3.7
 שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם הגלות:
 וישמעו את קול יהוה אלהים מתהלך בנן לרות היום ויתחבא האדם ואשתו 8
 מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן: ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר לו איכה: 9
 ויאמר את קלך שמעתי בנן ואירא כי עירם אנכי ואחבא: ויאמר מי הגיד לך 11.1
 כי עירם אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת: ויאמר האדם 12
 האשה אשר נתתה עמרי הא נתנה לי מן העץ ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה 13
 מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל:
 ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל 14
 תית השדה על נחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך: ואיבה אשית בינך ובין 10
 האשה ובין זרעך ובין זרעה הא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: ואל האשה 16
 אמר הרבה ארבה עצבונך ויהי ינך בעצבוןך תלדי בנים ואל אישך תשובך 17
 והא ימשל בך: וילאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר 17
 צויתך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי 15
 חיך: וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה: בועת אפיך תאכל לחם 19.18
 עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב:
 ויקרא האדם שם אשתו תנה כי הא היתה אם כל חי: ויעש יהוה אלהים 21.21
 ללאדם ולאשתו קתנות עור וילבשם:
 ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לרעת טוב ורע ועתה פן 22
 ישלח ידו ולקח נם מעץ החיים ואכל וחי לעלם: וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן 23
 לעבד את האדמה אשר לקח משם: ויגרש את האדם וישכן אתו מקדם לגן 24
 עדן וישם את הכרבים ואת להט התרוב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים:
 והאדם ידע את תוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את 4.4
 יהוה: ותסף ללדת את אחיו את הבל ואתאמר * * * * * ויהי הבל 2
 רעה צאן וקין היה עבד אדמה: 25
 ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה: והבל הביא גם הא 4.3
 מבכורות צאנו ומחלב יהוה וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו: ואל קין ואל מנחתו ה
 לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו: ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה 6
 נפלו פניך: הלוא אם תטיב ללשאת ואם לא תטיב ללשאת: וקטאת רביץ 30
 ואלך תשוב בתו ואתה תמשל בו:
 ויאמר קין אל הבל אחיו גלכה השדה ויהי בהיותם בשדה ויקם קין יעיל 8
 הבל אחיו ויהרגהו: ויאמר יהוה אל קין איכה הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר 9
 אחי אנכי: ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה: ועתה ארור 11.1
 אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך: כי תעבד 12
 את האדמה לא תספך תת פחה לך נע ונד תהיה בארץ: ויאמר קין אל יהוה 35
 גדול עוני משוא: הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אפתי והייתי 14
 נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני: ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים 10
 יקם וישם יהוה לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו:
 ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן: וידע קין את אשתו ותהר 17.16
 ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך: וינלד לחנוך את 40
 עירד ועירד ילד את מתוואל ומתוואל ילד את מתושאל ומתושאל ילד
 את למך:
 ויקח לו למך שתי נשים שם האחת ערה ושם השנית צלה: ותלד ערה את 19.19
 יבל הא היה אבי כל ישב אהל: ומקנה: ושם אחיו יובל הא היה אבי כל 21

- 1 ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשׂה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ו**כבשהמה** ובכל **דהחיה הרמשת על הארץ**;
 29 ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ
 5 ואת כל העץ אשר בו פרי זרע זרע לכם יהיה לאכלה; ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל הרמש הרומש על הארץ אשר בו נפש חיה נתתי את כל
 31 ירק עשב לאכלה ויהי כן; וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי;
 2,2.א ויָקָלוּ השמים והארץ וכל צבאָם: ויִכַּל אלהים ביום הששִׁי מלאכתו אשר
 3 עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויַבְרֹךְ אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: 10
- **זה ספר תולדות השמים והארץ בהבראם** —
- 4 ביום עשות יהוה אלהים **3שמים וארץ**; וכל שית השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה: וְאֵד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: 15
 7 ויצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה: וישע יהוה אלהים נן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים: שם האחד פישון הא הפבב את כל ארץ **חזילה**
 20 אשר שם הזבה: וזהב הארץ הוא טוב **מאד** שם הברלח ואבן השהם: ושם הנהר השני גיחון הא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי הדקל הוא ההלך קרמת אשור והנהר הרביעי הא פֶּרָת: ויקח יהוה אלהים את האדם ויגָתהו בגן עדן לעבדה ולשמרה:
 25 ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות:
 19.18 ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו: ויצר יהוה אלהים **עוד** מן האדמה **את** כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם⁸ הא שמו: ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולכל עוף השמים ולכל חית השדה וקראדם לא מצא עזר
 30 כנגדו: ויפֶל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה: ויָבֵן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויִבְאֶה אל האדם: ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה
 24 כי מאישה **לָקַח** זאת: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו כ**שניהם** לבשר אחד: ויהיו שניהם **ערומים** האדם ואשתו ולא יתבששו: 35
 3.א והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים ויאמר **הנחש** אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן: ותאמר האשה אל הנחש מפרי **כל** עץ הגן נאכל: ומפרי העץ **זהו** אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תָּמָתוּן: ויאמר הנחש אל האשה לא מות
 40 ה תָּמָתוּן: כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע: וָמַרָא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תֹאווֹה הא לעינים ונחמד

עץ 1,29 (א)

2,19 נפש חיה (ב)

- ויהי למך שתיים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן; ויקרא את שמו נח
 5,29 28 לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן הארמה אשר צררה יהוה-אלהים:
 ויהי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאת שנה ויולד בניו 5
 ובנות: ויהיו כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: 31
 32 ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת: 5
- ויהי כי תקח האדם לרב על פני הארמה ובנות ילדו להם: ויראו בני 6,2 א
 האלהים את בנות האדם כי טובת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: ויאמר 3
 יהוה לא יצוץ רוחי באדם לעלם בעוונם הא בשר והיו ימיו מאה ועשרים 10
 שנה:
 הנפלים היו בארץ בימים ההם אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם 4
 וילדו להם המה הנברים אשר מעולם אנשי השם:
 וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל ה 5
 היום: וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: ויאמר יהוה 7,6
 15 אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני הארמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד
 עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם: ונח מצא חן בעיני יהוה: 8
- 9 אלה תולדת נח
 נח איש צדיק תמים היה בלדתו את האלהים התהלך נח: ויולד נח שלשה 1
 בניו את שם את חם ואת יפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ 20
 חמם:
 וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על 12
 הארץ: ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמם מפניהם 13
 והנני משחית אתם ואת הארץ: עשה לך תבת עצי נפר קנים קנים: תעשה את 14
 25 התבה וכפרת אתה מבית ומחויץ בכפר: וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה 10
 ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה: צהר תעשה לתבה ואל 16
 יארכנה: תכסנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים
 תעשה:
 ואני הנני מביא את המבול על הארץ לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים 17
 30 מתחת השמים כל אשר בארץ ינעו: והקמתי את בריתי אתך ובאת אל התבה 18
 אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך: ומכל החיה-מכל בשר שנים מכל תביא 19
 אל התבה לחיות אתך זכר ונקבה יהיו: מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה 20
 ו-מכל רמש הארמה למינהו שנים מכל יבאו אליך לחיות: ואתה קח לך מכל 21
 מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה: ויעש נח ככל אשר צוה 22
 35 אתו אלהים כן עשה:
- ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי צדיק לפני א,7
 ברור הוה: מכל הבהמה המהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן 2
 הבהמה אשר לא מהרה הא שנים-שנים- איש ואשתו: גם מעוף השמים המהור- 3
 שבעה שבעה זכר ונקבה-ומכל העוף אשר לא מהור הא שנים שנים זכר ונקבה- 4
 40 ליהרותו זרע על פני כל הארץ: כי לימים עוד שבעה אנכי ממסיר על הארץ 4

4,22 תפש כנור ועונב: וצלה נם הא ילדה את תובל קין^א יהא היה אבי כל חרש
23 נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה: ויאמר למך לנשיו

עדה וצלה שמען קולי
נשי למך האונה אמרתי
כי איש הרגתי לפצעי
וילד להקרתי:
כי שבעתים יקם קין
ולמך שבעים ושבעה:

5

24

10

כה וידע יהי אדם עוד את חוה אשתו ויתהר וילד בן ותקרא את שמו שת כי
26 שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרנו קין: ולשת גם הא ילד בן ויקרא
את שמו אנוש יהי^א א^ב א^ג א^ד א^ה לקרא בשם יהוה:

- 5,א זה ספר תולדת אדם
2 ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו: זכר ונקבה בראם ויברך
אתם ויקרא את שמם אדם ביום הקראם:
3 ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בן^א כנא^ב בדמותו וביצלמו ויקרא את שמו
4 שת: ויהי^א אדם אחרי הולידו את שת שמנה מאת שנה ויולד בנים ובנות:
ה ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלישים שנה וימת:
20 7.6 ויחי שת חמש שנים ומאת שנה ויולד את אנוש: ויחי שת אחרי הולידו
8 את אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי שת
שתיים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת:
9 ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את קינן: ויחי אנוש אחרי הולידו את קינן
11 חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי אנוש חמש
שנים ותשע מאות שנה וימת:
13.12 ויחי קינן שבעים שנה ויולד את מהללאל: ויחי קינן אחרי הולידו את
14 מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי קינן
עשר שנים ותשע מאות שנה וימת:
30 16.א ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה ויולד את ירד: ויחי מהללאל אחרי
17 הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי
מהללאל חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת:
19.18 ויחי ירד שתיים וששים שנה ומאת שנה ויולד את חנוך: ויחי ירד אחרי
ב הולידו את חנוך שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי ירד שתיים
וששים שנה ותשע מאות שנה וימת:
35 22.21 ויחי חנוך חמש וששים שנה ויולד את מתושלח: ויתהלך חנוך את האלהים
23 אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהי^א כל ימי
24 חנוך חמש וששים שנה ושלוש מאות שנה: ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי
לקח אתו אלהים:
26.כה ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את למך: ויחי מתושלח
40 אחרי הולידו את למך שתיים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:
27 ויהיו כל ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת:

- הארץ הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ: ויצא נח ובניו ואשתו ונשי 8,18
בניו אתו: כל החיה כל הבהמה וכל העוף כל ה־ר־מש על הארץ למשפחתיהם 19
יצאו מן התבה:
ויבן נח מזבֵּחַ ליהוה ויקח מכל הבהמה הטלחה ומכל העוף הטהור ויעל 2
עלת במזבֵּחַ: ויָרַח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אֶסְףּ לַקְלָל 21
עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אֶסְףּ עוד
להפֹת את כל חי כאשר עשיתי: יַעַד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ 22
וחורף ויום ולילה לא ישבתו:
ויבֶרֶךְ אֱלֹהִים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ: א,8
10 ומורֶאֱכָם וחקֶמְכֶם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש 2
האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו: כל רמש אשר הא חי לכם יהיה לאכלה 3
כירק עשב נתתי לכם את כל: אך בשר בנפשו דָּמוֹ לא תאכלו: ואך את דמכם 4
לנפֹשְׁתֵיכֶם אֲרַדֵּשׁ מִיד כֹּל חַיָּה אֲרַדֵּשׁנוּ וּמִיד הָאָדָם מִיד אִישׁ אֲחִיו אֲרַדֵּשׁ את
נפש האדם: שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה את האדם: 6
15 ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורדו בה:
7 ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר: ואני הנני מקים את בריתי 8
אתכם ואת זרעכם אחרים: ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל
חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ: והקמתי את בריתי אתכם 11
ולא יפרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ: ויאמר 12
20 אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר
אתכם לדלת עולם: את קשתי נתתי בעֶגֶן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ: 13
14 והיה בעֶגְנִי עֶגֶן על הארץ וגראתה הקשת בענן: וזכרתי את בריתי אשר ביני 10
וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל
בשר: והיתה הקשת בענן וראותיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש 16
25 חיה בכל בשר אשר על הארץ: ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר
הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ:
ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם וחם ויפת וחס הא אבי כנען: שלשה 19,18
אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ:
21 ויחל נח לִהְיוֹת אִישׁ הַאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם: וישת מן היין וישכר ויתגַּל בתוך 21
30 אהלה: וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויצא ויגֵד לשני אחיו בחוץ: ויקח 23,22
שם ויפת את השִׁמְלָה וישימו על שִׁקְמָם שניהם וילכו אַחֲרֵינִי ויכסו את ערות
אביהם ופניהם אַחֲרֵינִי וערות אביהם לא ראו: וייקץ נח מיינו וידע את אשר 24
עשה לו בנו הקטן: ויאמר
כה ארור כנען
35 עבד עבדים יהיה לאחיו:
26
אֲבִירֹךְ יְהוָה שֵׁם
ויהי כנען עבד למו:
27 יִפְתָּה אֱלֹהִים לִיפֹת
וישכן באהלי שם
40 ויהי כנען עבד למו:

7 ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני הארמה:

6.ה ויעש נח ככל אשר צִוּהוּ יהוה: ונח בן שש מאות שנה והמבול היה על הארץ: ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול: מִן

הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף וּמִכָּל־אִשׁר רָמַשׁ עַל־⁵ הארמה: שָׁנַיִם שָׁנַיִם באו אל נח אל התבה וזכר ונקבה כאשר צִוּהוּ יהוה: את נח:

11.י ויהי לשבעת הימים וּמִי־הַמַּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: כשנת שש מאות שנה לחיי נח בתרש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום

12 רבה וארְבַּת השמים נפתחו: ויהי הנשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה: 10 בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלושת נשי בניו את־נח: אל התבה: המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש

14 על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף: ויבאו אל נח אל התבה שְׁנַיִם שָׁנַיִם מכל בִּשְׂרֵר אשר בו רוח חיים: והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו

16 כאשר צִוּהוּ אֱלֹהִים ויסגר יהוה בעָדוּ: ויהי המבול ארבעים יום על הארץ 15 וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ: ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים:

18 והמים גברו מאד מאד על הארץ ויָכֶסּוּ כל ההרים הנבהים אשר תחת כל השמים: חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויָכֶסּוּ ההרים:

21 וינוּעַ כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם: כל אשר נשמת רוּחַ חַיִּים באפיו מכל אשר בְּתַרְבֵּה מְתוּ:

22 וַיָּמַח־אֵת כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ מֵאֲדָמָה עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף־הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחֹוּ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׂאֵר אֶךְ־נֹחַ וְאִשְׁרֵי אִתּוֹ כַּתְּבָה: ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום:

8, א ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר 25 אלהים רוח על הארץ וישפו המים: ויסכרו מעינת תהום וארְבַּת השמים ויפלא

3 הנשם מן השמים: וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו המים מקִיְיָ: חמשים ומאת יום: והִגַּת התבה כחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי ארְרַט: והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים:

8.6 ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה: ׀ וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני הארמה: ולא מצאה היונה מנוח

9 לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה ויבא אתה אליו אל התבה: ׀ וַיַּחַל־שִׁבְעַת־יָמִים: ׀ וַיִּשְׁלַח אֵת־הָעֹרֶב וַיֵּצֵא־׀ לֵאמֹר־⁴ שִׁבְּ

10 י עַד־יָבִשְׁתׁ־הַמַּיִם מֵעַל־הָאָרֶץ: ׀ וַיַּחַל עֹד שִׁבְעַת יָמִים אֶתְרִים וַיִּסַּף שֹׁלַח אֵת הַיּוֹנָה מִן־הַתְּבָה: ותבא אליו היונה לעת ערב והגה עלה וית סָרָף בפיך וידע

11 נח כי קלו המים מעל הארץ: ו־׀ וַיַּחַל עֹד שִׁבְעַת יָמִים אֶתְרִים וַיִּשְׁלַח אֵת הַיּוֹנָה וְלֹא יִסֹּף שׁוֹב אֵלָיו עֹד: ויהי באחת ושש מאות שנה ל־חַיִי נח: בראשון באחד

13 לחדש חרבו המים מעל הארץ וַיִּסַּר נח את מכסה התבה וירא והגה חרבו פני הארמה: ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ:

14 וידבר אלהים אל נח לאמר: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אִתְּךָ: כל החיה אשר אִתְּךָ מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש הרמש על

17 ׀ וידבר אלהים אל נח לאמר: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אִתְּךָ: כל החיה אשר אִתְּךָ מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש הרמש על

---:---:---:
8, 7, 6 מים

- לשׂרפה ותהי להם הלכנה לאבן והתמר היה להם לחמר: ויאמרו הבה נכנה 11,4
 לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ:
 וירד יהוה לראת את העיר^א אשר בנו בני האדם: ויאמר יהוה הן עם אחד 6.ה
 ושפה אחת לְכָל־ם וזה החל-ו לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יִמּוּ לעשות:
 הבה נַרְדּוּ ונְבַלְהָ שֵׁם שַׁפְתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שַׁפַּת רֵעֵהוּ: וַיִּפֶן יְהוָה אִתָּם 8.7
 מִשֵּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר: עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ כְּבַל כִּי שֵׁם בְּלַל 9
 יהוה שַׁפַּת כָּל הָאָרֶץ וּמִשֵּׁם הַפִּיצֵם יְהוָה עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ:

אלה תולדת שם

- שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול: ויחי שם אחרי 10
 הולידו את ארפכשד חמש מאות שנה ויולד בנים ובנות:
 וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את שלה: ויחי ארפכשד אחרי הולידו 13.12
 את שלה שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:
 ושלה חי שלשים שנה ויולד את עבר: ויחי שלה אחרי הולידו את עבר 10.14
 שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי עבר ארבע ושלשים שנה ויולד את פלג: ויחי עבר אחרי הולידו את 17.16
 פלג שבע-ים שנה ו-שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי פלג שלשים שנה ויולד את רעו: ויחי פלג אחרי הולידו את רעו תשע 19.18
 שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי רעו שתיים ושלשים שנה ויולד את שרוג: ויחי רעו אחרי הולידו את 21.כ
 שרוג שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי שרוג שלשים שנה ויולד את נחור: ויחי שרוג אחרי הולידו את נחור 23.22
 מאתיים שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי נחור תשע ועשרים שנה ויולד את תרח: ויחי נחור אחרי הולידו את 24.כ
 תרח תשע עשרה שנה ומאת שנה ויולד בנים ובנות:
 ויחי תרח שבעים שנה ויולד את אברם את נחור ואת הרן: 26

- ואלה תולדת תרח 30
 תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט: וימת הרן 28
 על פני תרח אביו בארץ מולדתו כְּאֵזֶר כַּשְׂדִּים: ויקח אברם ונחור להם נשים 29
 שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה:
 ותתי שרי עקרה אין לה יולד: 5
 ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת 31
 אברם בנו ויצאו אִתּוֹ מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חֶרֶן וישבו שם:
 ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן: 32

- ויאמר יהוה אל אברם לך מארצך וממולדתך וטבית אביך אל הארץ א 12,4
 אשר אראך: ואעשך לגוי גדול ואֲבָרְכְךָ ואגדלה שמך והיָה בְרָכָה: ואֲבָרְכְךָ מְבָרְכֶיךָ 3 2
 ומקללֶיךָ אֶזְרָא ונברכו בכך כל משפחת הארְמָה:
 וי-עש- אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים 4

- 9,29.28 יחיי נח אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה: ויהיו כל ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת:
- 10,א ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת וינלדו להם בנים אחר המבול:
- 5 בני יפת
- 2 גמר ומנוג ומדי ויין ותבל וימי־שֶׁך ותיִרם:
- 3 ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה:
- 4 ובני יין אלישה ותרשיש פְּתים ו־דַּנִּים:
- ה מאלה נפרדו איי הגוים אלה בני יפת בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם: 10
- 6 ובני חם
- 7 כוש ומצרים ופוט וכנען:
- ובני כוש סבא וחווילה וסבתה ורעמה וסבתכא
- 15 ובני רעמה שבא ודרן:
- 9.8 וכוש ילד את נמרד הא־הָחַל להיות גבר בארץ: הא היה נפר ציד לפני יהוה על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני יהוה: ותהי ראשית ממלכתו בבל ו־אַרְרַךְ ואֶפְדֹ וּכְלָנָה בארץ שֶׁנְעָר: מן הארץ ההא יצא אשור ויבן את נינוה ואת רחבת עיר ואת כלח: ואת רֶסֶן בין נינוה ובין כלח הא העיר הגדלה:
- 11 ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת להבים ואת נפְתָחִים: ואת פתְרָסִים 14.13 ואת כסְלָחִים [ואת כפתרים] אשר יצאו משם פלשתים []:
- 16.10 וכנען ילד את צידן בכרו ואת חֵת: ואת היבּוּסִי ואת האמרי ואת הגרנשי:
- 18.17 ואת החִתִּי ואת הערקי ואת הסיני: ואת האַרְוֹדִי ואת הצמרי ואת החמתי 19 ואחר נפצו משפחות הכנעני: ויהי גבול הכנעני מצידן באכה נָרְהָ עַד עֵזָה 25 באכה סדמה עד לשע:
- כ אלה בני חם למשפחתם ללשנתם בארצתם בגויהם:
- 21 ולשם ילד גם הא אבי כָּל בְּנֵי עֶבֶר אחי יפת הגדול:
- 22 בני שם
- 30 עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם:
- ובני ארם עוץ וחול ונתר ומיש:
- 23 וארפכשד ילד את שלח ושלח ילד את עֶבֶר:
- 24 כה ולעבר ילדיו שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן: 27.26 ויקטן ילד את אלמודד ואת שלף ואת חצרמות ואת ירח: ואת הדורם ואת 29.28 אוול ואת דִּקְלָה: ואת עובל ואת אבימאל ואת שָׁבָא: ואת אוֹפֶר ואת חוילה ואת יובב 35 ויהי מושבם ממשא באכה סִפְרָה הר הקדם:
- ל אלה בני חם למשפחתם ללשנתם בארצתם ב־גוֹיָהֶם: 31
- 32 אלה משפחת בני נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול:
- 40 ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים: ויהי בְּנִקְעָם מקדם וימצאו בקעה 3 בארץ שֶׁנְעָר וישבו שם: ויאמרו איש אל רעהו הבה נלכנה לְבָנִים ונשרפה

- ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריון מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם 14.א
 והדעל מלך גוים: עשו מלחמה את פָּרַע מלך סדם ואת בל-שע מלך עמרה 2
 שָׁנָאב מלך אַרְמָה ושמאָבֵר מלך צביים ומלך פֶּלַע הָא צֶעֶר: כל אלה חברו אל 3
 עֶמֶק הַשָּׁדִים הָא ים המלח: שתיים עשרה שנה עברו את כדרלעמר ו-ב-שלש 4
 עשרה שנה מרדו: 5
 ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמלכים אשר אתו ויִבּוּ את ה-רָפָאִים ה 6
 בעֶשְׂתֵּלֶת קַרְנִים ואת הזוּזִים בְּהֵם ואת האיִמִים בְּשֹׁנֵה קִרְוָתִים: ואת החרי בהר- 6
 שַׁעִיר עד איל פֶּאֶרְן אשר על המדבר: וישבו ויבאו אל עין משפֹּט הָא קִדְשׁ ויִבּוּ 7
 את כל שדה העמֶלְקִי וגם את האמְרִי היִשָּׁב בְּחֻצַּן תְּמֶר: 8
 ויצא מלך סדם ומלך עמרה ומלך אַרְמָה ומלך צביים ומלך פֶּלַע הָא צֶעֶר 10
 ויערכו אתם מלחמה בעֶמֶק הַשָּׁדִים: את כדרלעמר מלך עילם והדעל מלך גוים 9
 ואמרפל מלך שנער ואריון מלך אלסר ארבעה מלכים את החמשה: ועֶמֶק הַשָּׁדִים 10
 בְּאֶרֶת בארֶת תְּמֶר ויִגְסוּ סדם ועמרה ויפלו שמה והגשָׁאִרִים ה-הִהֲרָה נסו: ויקחו 11
 את כל רֶכֶשׁ סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו: ויקחו את לוט ואת -כל- רֶכֶשׁוֹ 12
 וילכו והא יִשָּׁב בסדם: 15
 ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והא שָׁכַן בְּאֶלְנֵי מִמְרָא האמְרִי אחי אֶשְׁבֵּל 13
 ואחי «עֲנָךְ-ם»: והם בעלי ברית אברם: וישמע אברם כי נשבה אחיו וי-פִּקֶּד- 14
 את חניכיו ילדיו ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן: ויִדְבֹּק עליהם 15
 לִילָה הָא ועברו ויִגְסוּ וירדפם עד חובה אשר משמאל לרְמֶשֶׁק: ויִשָּׁב את כל 16
 הֶרְקֶשׁ וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם: 20
 ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהפּוֹת את כדרלעמר ואת המלכים אשר 17
 אתו אל עֶמֶק שְׁוֵה הָא עֶמֶק המֶלֶךְ: ומלכי צדק מלך שְׁלֵם הוציא לחם ויין והא 18
 כהן לאל עליון: ויִבְרָכֵהוּ ויאמר 19
- ברוך אברם לאל עליון 25
 קנה שמים וארץ:
 וברוך אל עליון 26
 ישמנן צריך בידך
- ויתן לו מעֶשֶׂר מכל: ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרֶקֶשׁ קח לך: 21
 ויאמר אברם אל מלך סדם הרַמְתִּי יְדִי אל יְהוָה אל עליון קנה שמים וארץ: 22
 אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העֶשְׂרָתִי 23
 את אברם: בל-עֲדִי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתִי 24
 עג-ם- אשבל וממרא הם יקחו חלקם:

35

- 15.א אחר הרברים האלה היה דבר יהוה אל אברם בַּמְתוּהָ לֵאמֹר אל תירא 15.א
 אברם אנכי מִגֵּן לך שכרֶךְ הרֶבָה מאד: ויאמר אברם אדני יהוה מה תתן לי 2
 ואנכי הולך ערידי ויִמְשֶׁק יביתי הָא בֶּן דְּמֶשֶׁק אֲלֵעִזֶר: ויאמר אברם הן לי 3
 לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתִי: וי-הִי-י דבר יהוה אליו לאמר לא יירשך 4
 זה כי אם אשר יצא ממעיך הָא יירשך: ויוצא אתו החוּצָה ויאמר הבט נא 5
 השָׁמַיָּה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: ויֵאֱמֵן 6
 «אברם» ביהוה ויחשְׁבֶהָ לוֹ «ל-צַרְקָה»:

— בראשית —

- ה, 12 ושבעים שנה בצאתו מתרן; ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בתרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען;
- 6 ויעבר אברם בארץ עד מקום שקם עד אֶלֶון מורה והכנעני אז ישב בארץ;
- 7 וַיֵּרָא יְהוָה אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לוֹ לֹרְעֶךָ אֶתְּנָה אֶתְּךָ הָאֵרֶץ הַזֹּאת וַיִּבְנֶה שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו;
- 8 וַיַּעֲתֶק מִשֶׁם הַקְּרָה מִקְדָּם לְבִיתֵאל וַיֵּשֶׁב אֵהֱלָה בֵּיתֵאל מִיָּמִים וְהָיָה מִקְדָּם וַיִּבְנֶה שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה;
- 9 וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּךְ וְנִסְוֵעַ הַנִּגְבָּה; וַיְהִי כִּי־רָעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן וַיֵּרַד אַבְרָם מִצְרָיִם לְגֹדֶל שָׁם כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן וַיֵּרַד אַבְרָם מִצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרִי אֵשֶׁתִּי הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי־אִשָּׁה יִפֹּת מֵרָאָה אֵת; וְהָיָה כִּי־יִרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרָיִם וְאָמְרוּ אֵשֶׁתִּי זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאַתָּה יָחִיד; אֲמַרְי נָא אֲחֹתִי אֵת לְמַעַן יִשָּׁב לִי בְעִבּוֹרְךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגֻלְלֶךָ;
- 10 וַיְהִי כִּבּוּא אַבְרָם מִצְרָיִם וַיִּרְאוּ הַמִּצְרָיִם אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִיא מְאֹד;
- 11 וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פְרֹעָה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פְּרֹעָה וַתִּקַּח אֹתָהּ בֵּית־הָיָה פְּרֹעָה;
- 12 וְלֹא־בָרַם הִיטִיב בְּעַבְדוּתָהּ וַיְהִי לֹו צֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כְּבֵד מְאֹד וְעֹבְדִים וְשֹׁפְטֹת וְחֹמְרִים וְאַהֲלָת וְגַמְלִים;
- 13,17 וַיִּנְגַע יְהוָה אֶת פְּרֹעָה בְּנִגְעִים גְּדֹלִים עַל דְּבַר שָׂרֵי אֵשֶׁת אַבְרָם; וַיִּקְרָא פְּרֹעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֹּאת עָשִׂית לִי לְמַה לֹא הִגַּדְתָּ לִּי כִּי־אֲשַׁתְּךָ הִיא; לְמַה אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִיא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ לְפָנֶיךָ קַח וְלֵךְ; וַיִּצֹא עָלָיו פְּרֹעָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֵשֶׁתוֹ וְאֵת אַבְרָם מִמִּצְרָיִם הֵא וְאֵשֶׁתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנִּגְבָּה;
- 3,2 וְאַבְרָם כְּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב; וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנִּגְבָּה וְעַד בֵּיתֵאל עַד הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֵהֱלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּיתֵאל וּבֵין הָעֵי; אֶל מְקוֹם הַמּוֹבֵל אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֹאשִׁית וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְהוָה;
- 6,ה וְגַם לְלוֹט הֵלֵךְ אֶת אַבְרָם הָיָה צֹאן וּבָקָר וְאַהֲלִים; וְלֹא נְשָׂא־הָ אֹתָם הָאֲרֶץ לְשִׁבְתָּ יָחִידוֹ כִּי הָיָה רְכוּשׁ רַב וְלֹא יָכֹלוּ לְשַׁבֵּת יָחִידוֹ; וַיְהִי רִיב בֵּין רְעִי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רְעִי מִקְנֵה לוֹט וְהַכְנַעְנִי וְהַפְּרָזִי אוֹ יֹשֵׁב בְּאַרְץ; וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רְעִי וּבֵין רְעִיךָ כִּי אֲנָשִׁים אֲחִים אֲנַחְנוּ; הֲלֹא כָל הָאֲרֶץ לְפָנֶיךָ הִפְרַד נָא מֵעַלִּי אִם הַשְּׂמָאל וְאִמְנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמָאֵלָה;
- י וַיֵּשֶׁב לוֹט אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָה⁸ כִּנּוּן יְהוָה לְכָאֲרִין מִצְרַיִם בְּאֶכָה צֶעֶף; וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אֲחִיו; אַבְרָם יֹשֵׁב בְּאַרְץ כְּנָעַן וְלוֹט יֹשֵׁב בְּעַרְי הַכְּפָר וַיֵּאֱהֶל עַד סָדָם; וְאֲנָשִׁי סָדָם רְעִים וְחַמְטִים לַיהוָה מְאֹד;
- 14 וַיְהוָה אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הִפְרַד לוֹט מֵעַמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאָה מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂמָה וְנִגְבָּה וְקָדְמָה וַיִּמָּה; כִּי אֵת כָּל הָאֲרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה רֹאֵה לְךָ אֲתַנְּגָה וְלֹרְעֶךָ עַד עוֹלָם; וְשִׁמְתִּי אֶת זֹרְעֶךָ כְּעַפְר הָאֲרֶץ אֲשֶׁר אִם יֹכֵל אִישׁ לְמַנּוֹת אֶת עַפְר הָאֲרֶץ גַּם זֹרְעֶךָ יִמְנָה; קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בְּאַרְץ לְאַרְכָּה וּלְרַחְבָּה כִּי לְךָ אֲתַנְּגָה וְלֹרְעֶךָ עַד עוֹלָם; וַיֵּאֱהֶל אַבְרָם וַיִּבֵּא וַיִּשָּׁב בְּאֶלְנֵי מִמְרָא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וַיִּבְנֶה שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה;

ולורעך אחר־יך: ונתתי לך ולורעך אחר־יך את ארין מְרִיך את כל ארין כנען 17,8
לאֲהֹזֹת עולם והייתי להם לאלהים:

- 9 ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וורעך אחר־יך
לדָרְתָם: זאת יֵאוּת־יְבִרְתִּי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: וּנְמַלְתֶּם
11 את בשר ערלתכם והיִיתִי־הָאֵל לָכֶם: וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם
12 כָּל זָכָר לְדַרְתֵיכֶם יֵלֵד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מְכַל בֶּן נֶכֶד אֲשֶׁר לֹא מוֹרֵעַךְ הָאֵל: הַמּוֹל
13 יִמּוֹל יֵלֵד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף הִיְתִיָּה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: וְעַרְל זָכָר
14 אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בִּשְׂר עַרְלָתוֹ <בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי> וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמִּיקָה אֶת
בְּרִיתִי הַפֶּרִי:
10 ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה
שמה: וּכְרַכְתִּי אֶתְּךָ וְנָם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֶּן וּכְרַכְתִּיָּהּ וְהִיְתִיָּה לְנוֹס מִלְכֵי עַמִּים
16 מִמֶּנָּה יִהְיוּ:
17 ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלֶבֶן מֵאָה שָׁנָה יֵלֵד וְאִם שָׂרָה
הַבַּת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמְעָאֵל יְחִיָּה לִפְנֵיךָ:
18 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶפְשָׁר שָׂרָה אֲשֶׁתְךָ וְלֵדָת לְךָ בֶּן וְקִרְאָתָהּ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת
19 בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם <לְהִיּוֹת לוֹ לְאֱלֹהִים וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו>: וְלִישְׁמְעָאֵל שְׁמַעְתִּיךָ כִּי
הִנֵּה בְּרַכְתִּי אִתּוֹ וְהַפְרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ כִּמְאֹד מְאֹד שְׁנַיִם עָשָׂר נִשְׂאִים יוֹלִיד
וְנָתַתִּיו לְנוֹי גְּדוֹל: וְאֵת בְּרִיתִי אִקִּים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה
21 בְּשָׁנָה הָאַחֲרָת: וַיִּבֶל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבִרְהָם:
22 וַיִּקַּח אֲבִרְהָם אֶת יִשְׁמְעָאֵל בְּנֹו וְאֵת כָּל יֵלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל מִקְנֵת כֶּסֶפוֹ כָּל
23 זָכָר כְּאִנְשֵׁי בֵית אֲבִרְהָם וַיִּמָּל אֶת בִּשְׂר עַרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים:
24 וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנֹו בֶן שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמּוֹל אֶת בִּשְׂר עַרְלָתוֹ: בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
25 בְּמוֹל אֲבִרְהָם וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנֹו: וְכָל אִנְשֵׁי בֵיתוֹ יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן נֶכֶד
27 בְּמוֹל אִתּוֹ:

וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהָאֵל יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהֶל כַּחַם הַיּוֹם: וַיֵּשֶׂא עֵינָיו
18,2,8 וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אִנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ
אֲרֻצָּה: וַיֹּאמֶר אֲרֻצָּי אִם נָא מִצָּאתִי הֵן בְּעֵינֵיכֶם <אֵל נָא תַעֲבֹר>: מֵעַל עַבְדְּכֶם <וְ:
3 יָקַח נָא מֵעַט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵינַי: וְאִקְחָה פֶתַח לֶחֶם וְסַעַדוּ
4 לְבַבְכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִי עַל כֵּן <סִרְתֶּם > אֶל עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ:

- 6 וַיִּמְהַר אֲבִרְהָם הָאֵהֶלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהָרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קָמַח^ב לֹשִׁי וְעָשִׂי
עֲנֹוֹת: וְאֵל הַבֶּקֶר רִץ אֲבִרְהָם וַיִּקַּח בֶּן בֶּקֶר רֶךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֱר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת
7 אִתּוֹ: וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֶלֶב וּבֶן הַבֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וְהָא עֲמֵד עֲלֵיהֶם
8 תַּחַת הָעֵינַי וַיֵּאבְלוּ:
9 וַיֹּאמֶר <אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְךָ > וַיַּעֲנֶה וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהֶל: וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב
אֵלֶיךָ בְּעֵת הַיָּהּ וְהִי־הִיא בֶּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְךָ וְשָׂרָה שְׁמַעְתָּ פֶתַח הָאֵהֶל וְהָא אַחֲרָיו:
12 וְאֲבִרְהָם וְשָׂרָה וְקָנִים בָּאִים בַּיָּמִים חָרַל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה <כִּי־אַרְחַ נְשִׁים>: וַתִּצְחַק שָׂרָה
11 בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלָתִי הִיְתִיָּה לִי עֶקְרָה וְאֲרֻצָּי וְקָנִי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אֲבִרְהָם
13 לֵמָּה זֶה צִחַקְךָ שָׂרָה לֵאמֹר הָאֵף אֲמָנָם אֵלֶּךְ וְאֲנִי וְקָנַתִּי: הֲיִפְלֵא מִיְהוָה דִּבֶּר
14

בראשית

(2) 17. י ובין ורעך אחר־יך

(3) 18.6 סלת

- 15,7 ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ
 9,8 הזאת לרשתה: ויאמר אדני יהוה כמה אדע כי אירשנה: ויאמר אליו קחה לי
 י עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוול: ויקח לו את כל אלה ויבחר
 11 אתם בתוך ויתן איש בקרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בחר: ויך העיט על
 5 הפגרים וישב אתם אברם:
 12 ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת
 13 עליו: ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו
 14 אתם ארבע מאות שנה: וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברבש
 16,10 גדול: ואתה תא-ס-ף אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה: ודור רביעי ישובו
 10 הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה:
 17 ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשין ולפיד אש אשר עבר בין
 18 הנורים האלה: ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את
 19 הארץ הזאת מנחל מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת: את הקיני ואת הקניזי ואת
 21,1 הקדמני: ואת הקתי ואת הפרזי ואת הרפאים: ואת האמרי ואת הכנעני ואת
 15 הגרנזי ואת הקניזי ואת היבוסים:
 16,2 א ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הקר: ותאמר שרי
 אל אברם הנה נא עזרני יהוה מלדת בא נא אל שפחתי אולי אפנה ממנה
 3 וישמע אברם לקול שרי: ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקין
 4 עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה: ויבא
 ה אל הגר ותהר ותרא כי הרתה וקל גברתה בעיניה:
 ויאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי
 6 הרתה וקל בעיניה ישפט יהוה ביני וביניך: ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתיך
 ביך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותכרת מפניה:
 8,7 וימצאה מלאך יהוה על עין המים במדבר על העין בדרך שור: ויאמר הגר
 שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברתת:
 9 ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל נברתיך והתעני תחת ידיה: ויאמר לה מלאך
 11 יהוה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר טרב: ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה
 12 וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע יהוה אל עניך: והא יהיה פרא אדם
 13 ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכן: ותקרא שם יהוה הלבד יא-ת-ה: אל
 14 י-א-י כי אמרה הנם יאת-ה-א-ל-ה-ים ראיתי י-א-ח-י: על בן קרא לבכר באר לקתי
 י-א-י הנה בין קרש ובין ברר:
 15 ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם שם בנו הגולד לו: אשר ילדה לו-
 16 הגר ישמעאל: ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל
 לאברם:
 35 ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו
 17, א אני אל שדי התהלך לפני והנה תמים: ואתנה בריתי ביני ובייך וארבה אותך
 2 במאד מאד:
 4-3 ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר: אני הנה בריתי אתך והיית
 ה לאב המון גוים: ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון
 7,6 גוים נתתיך: והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו: והקמתי
 את בריתי ביני ובייך ובין זרעך אחרך לדורותם לברית עולם להיות לך לאלהים

- בנתיך הנמצאת וצא- פן תספה בעון העיר: ויתמהמה ויתחיקו האנשים בידו 19,16
 וביד אשתו וביד שתי בנותיו בקמלת יהוה עליו ויצאָהוּ וינָהוּ מתוין לעיר:
 ויהי כהוציאם אתם התוצה ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחרֶיך ואל 17
 העמד בכל הכפר הקרה המלט פן תספה: ויאמר לוט אלהם אל נא אדני: הנה 19,18
 נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל הסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי 5
 ואנכי לא אוכל להמלט הקרה פן יתִיבִּקְנִי הרעה וְמָתִי: הנה נא העיר הזאת כ
 קלבה לגוֹם שמה והא מְצַעַר אַמְלֵטָה נא שמה הלא מצער הא ותחי נפשי:
 ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הִפְכִי את העיר אשר דברת: 21
 מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה על כן קרא שם 22
 העיר צוער: 10
- השמש וצא-יה: על הארץ ולוט בא צערה: ויהוה המטיר על סדם ועל עמרה 24,23
 גְפָרִית ואש מאת יהוה מן השמים: ויהפך את הערים האֵלֶּי ואת כל הכפר ואת כה
 כל יושבי הערים וצמח האדמה:
 ותבט אשתו מאחריֹו ותהי נציב מלח: 26
- וישכם אברהם בבקר וילך: אל המקום אשר עמד שם את פני יהוה: וישקף 28,27
 על פני סדם ועמרה ועל פני יכל - הכפר וירא והגה עלה קיטר הארץ קיטר
 הפְּכָשֶׁן:
 ויהי בִּשְׁחַת אֱלֹהִים את ערי הכפר ויוזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט 29
 מתוך ההפכה כהפך את הערים אשר ישב בהן לוט:
 ויעל לוט מצוער וישב בהר ושתי בנותיו עמו כי ירא לשבת בצוער וישב ל 20
 במְצָרָה הא ושתי בנותיו עמו: ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו וְקָן ואיש אין 31
 בארץ לבוא אֵלֵינוּ כדרך כל הארץ: לכו- נִשְׁקָה את אבינו ויין ונשכבה עמו 32
 ונחיה מאבינו זרע: ותשקין את אביהן ויין בלילה יֵהִי־הא ותבא הבכירה ותשָׁכֵב 33
 את אביהּ ולא ידע בִּשְׁכָבָה ובקומה: ויהי מִמָּתָרֶת ותאמר הבכירה אל הצעירה 34
 הן שכבתי אמש את אבי-נו- נשקנו ויין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו 25
 זרע: ותשקין גם בלילה ההא את אביהן ויין ותקם הצעירה וְתִבֵּא- ותשכב עמו לה
 ולא ידע בִּשְׁכָבָה ובקמה: ותהרין שתי בנות לוט מאביהן: ותלד הבכירה בן 37,36
 ותקרא שמו מואב -לאמר מואב- קָאֵ הא אבי מואב עד היום -הזה: והצעירה 38
 גם הא ילדה בן ותקרא שמו עמוֹן- לאמר- בן עמוֹ קָאֵ הא אבי בני עמוֹן עד
 היום -הזה: 30
- ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר: ויאמר 20,2.א
 אברהם אל שרה אשתו אֲחֵתִי הא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה:
 ויבא אלהים אל אבימלך בתלום הלילה ויאמר לו הנך מת על אדות- 3
 האשה אשר לקחת והא בעלת בעל: ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הֲגִוִי 4
 גם צדיק תהרג: הלא הא אמר לי אֲחֵתִי הא והא גם הא אמרה אחי הא בתם ה
 לבכי ובנקין כפי עשיתי זאת: ויאמר אליו האלהים בחלם גם אנכי ידעתי כי 6
 בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מִחַטֹּא לי על כן לא נתתיך לנגע
 אליה: ועתה השב אשת האיש כי נביא הא ויתפלל בערך ותיה ואם אינך משיב 7
 דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך: -
 וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה 8
 באזניהם וייראו האנשים מאד: ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית- 9
 לך- ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חֲטָאָה גדלה מעשים אשר לא
 יעשו עשית עמדי: ויאמר אבימלך אל אברהם מה יִרְאָתִי כי עשית את הדבר הזה: י

- טו, 18 למועד הוזה- אשוב אליך קֶעַת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת:
- 16 ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם:
- 18, 17 ויהוה אמר המכסה אני מאברהם- עבדי- אשר אני עשה: ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות צדקה ומשפט למען הביא יהוה על אברהם
- 19 את כל- אשר דבר עליו: ויאמר יהוה יצ-עקת סדם ועמרה כי רבה וחמאתם כי כבדה מאד: ארדה נא ואראה הקצעתם- הבאה אלי עשו פְּלִגְם- ואם לא ארעה: ויפנו שְׁנֵי האנשים וילכו סדמה יו⁶ יהוה צעודנו ועמר⁵ לפני אברהם:
- 21 ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע יהיה כצדיק כרשע-: אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה אתם- ולא תשא למקום למען המשמים
- 22 כה הצדיקים אשר בקרבה: חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט: ויאמר יהוה אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר: אולי יחסרון 15 חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה: ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים
- ל ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים: ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור 20 העשרים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה: וילך יהוה כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו:
- 19, א ויבאו שני האנשים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה: ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם 25 ולינו ורחצו רגליכם והשתכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין: ויפצר בם מאד ויסקרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו:
- 4 טרם ישכבו ואנשי העיר נספו על הבית מנער ועד זקן כל העם ה מקצה: ויקראו אל לוט ויאמרו לו אנה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם 7, 6 אלינו ונדעה אתם: ויצא אלהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו: ויאמר אל נא 8 אחי תרעו: הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האלו אל תעשו דבר כי על כן באו בצל 9 קרתי: ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לנו וישפט ג- שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש⁸ מאד וינשו לשבר הדלת: וישלחו האנשים את ידם ויביאו 11 את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו: ואת האנשים אשר פתח הבית הפו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא ה-¹³¹² ת:
- 12 ויאמרו האנשים אל לוט עך מי לך פה? בניך ובנותיך וכל אשר לך בעיר 13 הוצא מן המקום הוזה-: כי משחתים אנהנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם את פני יהוה וישלחנו יהוה לשחתם-: ויצא לוט וידבר אל התניו לקחי בנותיו 14 ויאמר קומו צאו מן המקום הזה כי משחית יהוה את העיר ויהי כמצחק בעיני 40 חתניו:
- טו וכמו השתר עלה ויאיצו האנשים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי

הצאן לְבִדְהָן: ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע ד־כִּבְשֵׁת האלה אשר 21,29
 הצבת לְבִדְהָן: ויאמר כי את שבע ד־כִּבְשֵׁת תקח מידי בעבור תהיה לי לְעֵדָה 5
 כי חפרתי את הבאר הזאת: על כן קרא למקום ההא באר שבע כי שם נשבעו 31
 שניהם: ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך וַאֲחֻזַּת מְרַעְהוּ ופִּיכַל שֵׁר צְבָאוֹ 32
 וישבו אל ארץ פלשתים: ויטע אברהם אֶשֶׁל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה 33
 אל עולם: ויגד אברהם בארץ פלשתים ימים רבים: 34

ויהי אחר הרבדים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם 22,א
 אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את כנך את יחידך אשר אהבת את יצחק 2
 ולך לך אל ארץ ה־עֵמֶרְמֵי¹³² והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: 10
 וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אמו ואת יצחק בנו 3
 ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים:
 ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק: ויאמר אברהם 4
 אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה 15
 אליכם: ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח כידו את האש 6
 ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו:
 ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש 7
 והעצים ואני השה לעלה: ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעלה בני וילכו 8
 שניהם יחדו:
 ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערך 9
 את העצים ויעקר את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים: וישלח 1
 אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו:
 ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני: 11
 ויאמר אל תשלח ידך יְעִיל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא 12
 אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני: 25
 וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחד נאחו בְּסִבְבָּךְ בקרניו וילך 13
 אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו: ויקרא אברהם שם המקום ההא 14
 יהוה יראה אשר יאמר היום ל־הַר יהוה יראה:
 ויקרא מלאך יהוה אל אברהם שנית מן השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם 16,16
 יהוה כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך מ־מִנִּי:
 כי כִּנְךְ אֶכְרֹכְךָ והרְבִיחָה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת 17
 הים וירש זרעך את שער איביו: והתברכו בזרעך כל גווי הארץ עקב אשר שמעת 18
 בקְלִי: וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם 19
 בבאר שבע:

ויהי אחר הרבדים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הא בנים כ
 לנחור אחיך: את עוין בכרו ואת כוז אחיו ואת קמואל אבי ארם: ואת כשד ואת 22,21
 חוז ואת פִּלְדִּישׁ ואת יִלְדָּךְ ואת בתואל: ובתואל ילד את רִבְקָה שמנה אלה ילדה 23
 מִלְכָה לנחור אחי אברהם: ופילגש ליו ושממה ראומה ותלד גם הא את סִבְתָה ואת 24
 נַחֵם ואת תַחֵשׁ ואת מַעֲכָה: 40

ויהיו שְׁנַיִם חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים: ותמת א.2,23

בראשית

(א) 23,2 שני חיי שרה

- 20,11 ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר
 13,12 אשתי: וגם אמנם- אחתי בת אבי הא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה: ויהי
 כאשר הקעו אתי יה-אלהים מבית אבי ואמר לה זה חספך אשר תעשי עמרי אל
 כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הא:
 5 ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדים ושפחה ויתן לאברהם וישב לו את שרה
 14 אשתו: ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך כטוב בעיניך שב: ולשרה אמר הנה
 16,10 נתתי אלף כסף לאחייך הנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת פלג-
 ית-קחית:
 17 ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתו
 18 וילדו: כי עצר עצר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת
 אברהם:

- 21,2,8 ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד
 3 שרה לאברהם בן לוקניו למועד אשר דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם את שם
 4 בנו הגולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת
 ה ימים כאשר צוה אתו אלהים: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:
 7,6 ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי: ותאמר מי מלל לאברהם
 היניקה בנים שרה כי ילדתי לו- בן לוקניו:
 9,8 ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק: ותרא
 שרה את בן הנר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק את יצחק בנה: ותאמר
 20 לאברהם גרש את- האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני
 עם יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:
 11 ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר
 12 תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע: וגם את בן האמה לגוי
 13 גדול- אשימנו כי זרעך הא:
 25 וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וקמת מים ויתן אל הנר ואת הילד ישם על
 14 שכם וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע: ויכלו המים מן הקמת ותשלך
 16 את הילד תחת אחד השיחים: ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמחצוני קשת כי
 אמרה אל אראה כמות הילד ותשב מנגד ו-שא את קלה ו-בך:
 30 וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הנר מן השמים ויאמר
 לה מה לך הנר אל תיראי כי שמע אלהים את- קול הנער כאשר הא שם:
 19,18 קומי שאי את הנער והחויקי את ירך בו כי לגוי גדול אשימנו: ויפקח אלהים
 את עיניה ותרא באר מים חיים- ותלך ותמלא את הקמת מים ותשק את
 הנער:
 21,2 ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רמיה נקשת: וישב במדבר
 פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים:

- 22 ויהי בעת ההא ויבא אבימלך ואתות מרעהו ופיכל יר צבאו אל אברהם
 23 לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה: ועתה השבעה לי באלהים הנה אם
 40 תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמרי ועם הארץ אשר
 24,26 גרתה בה: ויאמר אברהם אנכי אשבע: ו-ויקח אברהם את אבימלך על אדות
 26 באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך: ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את
 27 הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: ויקח אברהם
 28 צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית: ויצב אברהם את שבע כבשת

- 23 שרה בקרית ארבע האַ חֲבֵרוֹן בארץ כנען ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה:
- 4.3 ויקם אברהם מעל פניו וידבר -אברהם- אל בני חת לאמר: נר ותושב ה אנכי עמכם תנו לי אִהּוֹת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני: ויענו בני חת את אברהם לאמר: לֹא | שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במכחר קברינו קבר 6 את מתך -בי- איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבר מתך: ויקם אברהם וישתחו 7 לעם הארץ לבני חת: וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בְּעֶפְרוֹן בן צֹחַר: ויהן לי את מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אשר לו 8 אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאִהּוֹת קבר: ועפרון יֵשֵׁב בתוך 9 בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באוני בני חת -בי- כל באי שער עירו לאמר: 10 לֹא! אדני שמעני השרה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיָה לעיני בני עמי 11 נתתיָה לך קבר מתך: וישתחו אברהם לפני עם הארץ: וידבר אל עפרון באוני 13.12 עם הארץ לאמר אך אם -נתתהּ ל- שמעני נתתי כסף השרה קח ממני ואקברה 14 את מתי שמה: ויען עפרון את אברהם לאמר: לֹא | אדני שמעני ארבע מאת 15 שקל כסף ביני ובינך מה הא ואת מתך קבר: וישמע אברהם אל עפרון וישקל 16 אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באוני בני חת ארבע מאות שקל כסף עֹבֵר לפֶחָר:
- 17 ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר -ע-ל פני ממרא השרה והמערה אשר 18 בו וכל העין אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב: לאברהם למקנה לעיני בני חת 19 בכל באי שער עירו: ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מַעְרַת שדה 20 המכפלה על פני ממרא האַ חֲבֵרוֹן בארץ כנען: ויקם השרה והמערה אשר בו לאברהם לאִהּוֹת קבר מאת בני חת:
- 24.2, א וַאֲבֵרָהָם זָקֵן בָּא בַיּוֹמִים וַיְהוּהוּ יָרֵךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל־: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל 3 עֲבָדָיו זָקֵן כִּיתוּ הַמִּשְׁלָל בְּכָל אֲשֶׁר לֹו שִׁים נָא יָרֵךְ תַּחַת יָרְכִי: וַאֲשִׁבְעֶךָ בַּיהוָה 25 אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: 26 כִּי אֵל אֶרְצִי וְאֵל מוֹלַדְתִּי תִלְךָ וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק: וַיֹּאמֶר אֱלֹוֵי הָעֶבֶד אֹוֵלֵי לֹא תֹאכְלָה הָאִשָּׁה לְלַכַּת אַחֲרַי אֵל הָאֶרֶץ הַזֹּאת הִקְשִׁיב אֲשִׁיב אֶת בְּנֵךְ אֵל הָאֶרֶץ 27 אֲשֶׁר יֵצֵאת מִשָּׁם: וַיֹּאמֶר אֱלֹוֵי אַבְרָהָם הִשְׁמַר לְךָ פֶן תִּשָּׁיב אֶת בְּנִי שָׁמָּה: יְהוָה 28 אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע 30 לִי לֵאמֹר לִזְרַעְךָ אֶתֵּן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת הֵא וְיִשְׁלַח מֵלֹאבֹו לְפָנֶיךָ וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם: וְאִם לֹא תֹאכְלָה הָאִשָּׁה לְלַכַּת אַחֲרֶיךָ וְנָקִית מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רַק אֶת בְּנִי לֹא 31 תִּשָּׁב שָׁמָּה: וַיִּשֶׁם הָעֶבֶד אֶת יָדוֹ תַּחַת יָרֵךְ אַבְרָהָם אֲדִנּוֹ וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל הָרֶבֶר הַזֶּה:
- 32 וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֶשְׂרֵה נַמְלִים מִנְּמֹלֵי אֲדִנּוֹ וַיִּלְךְ וּמֵכַל טוֹב אֲדִנּוֹ בִּידוֹ וַיִּקַּם 33 וַיִּלְךְ אֶל אֲרָם נְהָרִים אֶל עִיר נַחֲוֹר: וַיִּבְרַךְ הַנְּמֹלִים מַחוּיָן לְעִיר אֶל בָּאֵר הַמִּים לְעַת עָרֵב לְעַת צֵאת הַשָּׂאֵבֶת: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הִקְרָה נָא לְפָנֵי 34 הַיּוֹם וְעֵשָׂה חֶסֶד עִם אֲדִנִי אַבְרָהָם: הִנֵּה אֲנִי נֹצֵב עַל עֵין הַמִּים וּבְנוֹת אֲנִשֵׁי הָעִיר יֵצֵאת לִשְׂאֵב מִיָּם: וְהִיָּה הַנֶּעֱךָ אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיָהָ הַסִּי נָא כִּכְךָ וְאַשְׁתָּה וְאִמְרָה 35 שְׁתָּה וְגַם גַּמְלִיךָ אִשְׁקָה אֶתָּה חַבִּיבַתְּ לְעֶבְרָךְ לִיצְחָק וְבָה אֲדַע כִּי עֲשִׂית חֶסֶד עִם אֲדִנִי -אַבְרָהָם-:
- 36 וַיְהִי הָא טָרַם כָּלָה לְדָבָר -אַל לְבֹו- וְהִנֵּה רָקְקָה יֵצֵאת אֲשֶׁר יֵלְדָה לְבַתּוֹאֵל

- 25.19 ואלה תולדת יצחק בן אברהם
 אברהם הוליד את יצחק: ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת
 כתואל הארמי מפּנן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה: ויעַמַר יצחק ליהוה לנכח
 21 אשתו כי עקרה הא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתְּהַר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּתְּלַצּוּ הַבָּנִים בַּקְרֹבָה
 22 וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לִמָּה חֲיֵה אֲנִי וְתִלְךְ לְדַרְשׁ אֶת יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ
 23

שני גיים בבטןך
 ושני לאָמים מפּעוּךְ יפרדו
 ולאם מלאם יאָמץ
 ורב יעבד צעיר:

10

- וַיִּמְלֹאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וַהֲנִה תֵּי-אִמָּם כַּבְּטָנָה: וַיִּצֵא הָרֵאשׁוֹן וַאֲדָמוֹנִי בְּלוֹ כַּאֲדָרְתָּ 24.כב
 שְׁעָר וַיִּקְרָא- שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְאַחֲרָיו כֵּן יִצְאֵ אַחִיו וַיְרֹדוּ אַחֲוֹת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ 26
 יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂו אִישׁ יָדַע צִיד 27
 15 אִישׁ שֵׂדָה וַיַּעֲקֵב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהֻלִים: וַיֶּאֱהָב יִצְחָק אֶת עֲשׂו כִּי צִיד-וּ-לִפְּנֵי 28
 ורבקה אהבת את יעקב:
 וַיִּוֹד יַעֲקֹב נְיֹד וַיִּבֹּא עֲשׂו מִן הַשֵּׂדָה וְהָא עֵינָי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֵל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי 29.
 נָא מִן הַבֶּזֶק הָאֵלֶם הַזֶּה כִּי עֵינַי אֲנִי עַל כֵּן קִרְא שְׁמוֹ אָדָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב 31
 מִכְּרָה כִּיֹּם אֶת בְּכַרְתְּךָ לִּי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלִמָּה זֶה לִּי בְכֹרָה: 32
 20 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבֻעָה לִּי כִּיֹּם וַיִּשְׂבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ לַיַּעֲקֹב: וַיַּעֲקֵב נֶתַן 34.33
 לַעֲשׂו לֶחֶם גּוֹזֵד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשֶׂת וַיִּקַּם וַיִּלְךְ וַיָּבֹו עֲשׂו אֶת הַבְּכֹרָה:

- וַיְהִי קָעֵב בְּאַרְצָּ מִקְּבַד הָרַעֲב הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיִּלְךְ יִצְחָק 26.א
 אֶל אַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵל תִּרְדּ מִצְרַיִם שָׁכֵן 2
 בְּאַרְצָּ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: גֹּר בְּאַרְצָּ הַזֹּאת וְאַהֲיָה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי לָךְ וְלוֹרְעֶךָ 25
 אֲתָן אֶת כָּל הָאַרְצוֹת הָאֵלֶּי: וְהִקְמַתִּי אֶת הַשְּׂבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ:
 וְהִרְבִּיתִּי אֶת זַרְעֶךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֹרְעֶךָ אֶת כָּל הָאַרְצוֹת הָאֵלֶּי: וְהַתְּבַרְכוּ 4
 בְּזֹרְעֶךָ כָּל נְיֹוֵי הָאַרְצָּ: עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם -אֲבִיךָ- בְּקִלּוֹ וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי 5
 מִצְּוֹתֵי תְּקוּוֹתַי וְתוֹרֹתַי: וַיֹּשֶׁב יִצְחָק בְּגָרָר: 6
 30 וַיִּשְׁאַל אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאַשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הִיא כִּי יָרָא לֵאמֹר אֲשֵׁתִי -הִיא- 7
 פִּן יִהְרַגְנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבְקָה כִּי מוֹכֵת מֵרָאָה הִיא:
 וַיְהִי כִּי אֲרָכּוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֵף אַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא 8
 וַהֲנִה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רַבְקָה אֲשֵׁתוֹ: וַיִּקְרָא אַבִּימֶלֶךְ לַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אֲשֶׁתְךָ 9
 הִיא וְאַיֵךְ אִמְרַת אַחֲתִי הִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אִמְרַתִּי פִּן אִמּוֹת עֲלִיךָ: וַיֹּאמֶר 1
 35 אַבִּימֶלֶךְ מַה זֹּאת עֲשִׂית לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחֲרָי הָעַם אֶת אֲשֶׁתְךָ וְהִבָּאת עֲלֵינוּ
 אָשָׁם: וַיִּצֹו אַבִּימֶלֶךְ אֶת כָּל עַמָּהָ לֵאמֹר הִנֵּנִע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאַשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמַת: 11
 וַיּוֹרַע יִצְחָק בְּאַרְצָּ הַהִיא וַיִּמְצֵא כִּשְׁנָה הָהִיא מֵאַה שְׁעָרִים וַיִּכְרַחְתּוּ יְהוָה: 12
 וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ הַלּוֹךְ וַיִּגְדַּל עַד כִּי גָדַל מְאֹד: וַיְהִי לוֹ מִקְנֵה צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר 14.13
 וַעֲבָדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל הַבְּעָרֹת אֲשֶׁר חִפְרוּ עֲבָדֵי אַבְיֹו בִּימֵי 10
 אַבְרָהָם אַבְיֹו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלֹאוּם עֹפֶר: וַיֹּאמֶר אַבִּימֶלֶךְ אֵל יִצְחָק לָךְ מִעֲמֵנוּ 16
 כִּי עֲצַמַת מִמֵּנוּ מְאֹד: וַיִּלְךְ מִשֵּׁם יִצְחָק וַיַּחַן בְּנַחַל גְּרָר וַיֹּשֶׁב שָׁם: וַיִּשְׁבַּע יִצְחָק 18.17
 וַיַּחֲפֹר אֶת בְּעָרֹת הַיָּמִים אֲשֶׁר חִפְרוּ -עֲבָדֵי אַבְיֹו- בִּימֵי אַבְרָהָם אַבְיֹו וַיִּסְתְּמוּם
 פְּלִשְׁתִּים אַחֲרָי מוֹת אַבְרָהָם -אַבְיֹו- וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת בְּשֵׁמַת אֲשֶׁר קִרְא לָהֶן
 -אַבְרָהָם- אַבְיֹו: וַיַּחֲפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאַר מֵיִם חַיִּים: וַיִּרְיִבוּ רַעִי 19.כ

- עשו אם לא: ויגש יעקב אל יצחק אביו וימְשֶׁהוּ ויאמר הקל קול יעקב והימים 27,22
 ידי עשו: ולא הפירו כי היו ידיו כידו עשו אחיו שְׁעֵרַת ויברְכֵהוּ: ויאמר אתה 24,23
 זה בני עשו ויאמר אגיו: ויאמר הנְשֵׂה לי ואכלה מצידך- בני למען תִּבְרַכְךָ נפשי כה
 ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת: ויאמר אליו יצחק אביו גֵּשׁ נא וְשָׁקָה לי בני: 26
 ויגש וישק לו ויָרַח את רֵיחַ בְּגָדָיו ויברְכֵהוּ ויאמר רָצָה בְּנִי כְרִית שְׂדֵה «מלא»- 27
 «עדרים» אשר פָּרְכוּ יהוה: ויתן לך האלהים מטל השמים ומשֶׁמְנֵי הָאָרֶץ וְרֵב דָּגַן 28
 ותירש: ועבדוך עמים וישתחווֹ לך לְאֻמִּים הֵיטֵה גְבִיר לְאֹחִיךָ וישתחווּ לך בני 29
 אִמְךָ אֲרִיךְ אַרְוֵר וּמִקְרִיךָ בְרוּךְ:
 ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב והיו אך יצא יעקב מאֵת פְּנֵי ל
 יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: ויעש גם הא מטעמים ויבא לאביו ויאמר 31
 לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעֶבֶר תִּבְרַכְנִי נַפְשְׁךָ: ויאמר לו יצחק אביו מי 32
 אתה ויאמר אני בגד בְּכֶדֶךָ עָשׂוּ: ויתַרְדַּ יצחק תְּהַדָּה גְדֻלָּה עַד מֵאֵד ויאמר מי 33
 אֶפְשָׁא הָא הַצַּד צִיד ויבא לי ואכל גַּם «אכל» בְּטָרֵם תְּבוּאָה וּאֲבָרְכֵהוּ גַם בְּרִי: 34
 «יהי» כְּשָׁמַע עָשׂוּ אֵת דְּבָרָיו אֲבִיו ויִצְעַק צַעֲקָה גְדֻלָּה וּמְרָה עַד מֵאֵד ויאמר 34
 לֵאבָיו פָּרְכְנִי גַם אֲנִי אֲבִי: ויאמר בא אֲחִיךָ בְּמִקְרָמָה ויקח בְּרִכְתּוֹ: ויאמר הֲכִי לֵה. 36
 קרא שְׁמוּ יַעֲקֹב ויעקבני זה פְּעָמִים אֵת בְּכֵרְתִי לִקַּח וְהִנֵּה עָתָה לִקַּח בְּרִכְתִּי
 ויאמר הלא אצלת לי בְּכָה «אבי»: ויען יצחק ויאמר לעֶשׂוּ הֵן נָבִיר שְׁמָתוֹ לךְ 37
 ואת כל אחיו נתתי לו לעֶבְדִים וְדָגַן ותירש סִמְכָתוֹ וּלְךָ «אֶפְשָׁא מָה אַעֲשֶׂה בְּנִי:
 ויאמר עשו אל אביו הִבְרַכְהָ אַחַת הֵא לךְ אֲבִי פָּרְכְנִי גַם אֲנִי אֲבִי «יֵלֵם יצחק»- 38
 וישא עשו קְלוֹ ויבך: 20
 ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משֶׁמְנֵי הָאָרֶץ יהיה מוֹשְׁבְךָ ומטל השמים 39
 מְעַל: ועל תִּרְבֵּךְ תַּחֲיָה ואת אֲחִיךָ תַעֲבֹד והיה כאשר ית־אֲדָרֶי וּפְרַקְתָּ עָלָי מְעַל מ
 צְוֹאֲרֶךְ:
 וישָׁמַע עָשׂוּ אֵת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרָכּוּ אֲבִיו ויאמר עשו בלבו יִקְרְבוּ 41
 יָמֵי אָבֶל אֲבִי וְאֶהְרַגְנָה אֵת יַעֲקֹב אֲחִי: ויגַד לְרַבְקָה אֵת דְּבָרָיו עָשׂוּ בְּגַה הַגְּדֹל 42
 וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לִיעֲקֹב בְּגַה הַקָּסֵן וְתֹאמַר אֵלָיו הִנֵּה עָשׂוּ אֲחִיךָ מִתְנַחֵם לךְ לְהִרְגֶךָ:
 ועתה בני שִׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בָּרַח לךְ אֶל לָבֵן אֲחִי חָרְנָה: וישבת עִמּוֹ יָמִים אַחֲרָיִם 44-43
 עַד אֲשֶׁר תִּשׁוּב חֲמַת אֲחִיךָ: עַד שׁוּב אֶף אֲחִיךָ מִמֶּךָ וּשְׂכַח אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ מֵה
 וּשְׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשֶּׁם אִשְׁפֹּל גַם יִשְׁנִיכֶם יוֹם אֶחָד:
 ותאמר רַבְקָה אֵל יִצְחָק קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְּגוֹת חַת אִם לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה 30
 מִבְּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמַה לִּי חַיִּים:
 ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אִשָּׁה מִבְּנוֹת א,28
 כְּנַעַן: קוּם לךְ פָּדְנָה אֲרָם בֵּיתָה כְּתוּאֵל אֲבִי אִמְךָ וְקַח לךְ מִשֶּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת 2
 לָבֵן אֲחִי אִמְךָ: ואל שְׂפֵי יִבְרָךְ אֲתָךְ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֵּךְ וְהֵייתָ לְקַהֵל עַמִּים: ויתן לךְ 4-3
 אֵת בְּרִכְתּוֹ אֲבִרְהָם לךְ וְלוֹרְעֶךָ אֲתָךְ לְרִשְׁתְּךָ אֵת אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים 35
 לְאַבְרָהָם: וישלח יצחק את יעקב וילך פָּדְנָה אֲרָם אֶל לָבֵן בֶּן כְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֲחִי ה
 רַבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעָשׂוּ:
 וירא עשו כי בָּרַךְ יצחק את יעקב וישלח אתו פָּדְנָה אֲרָם לְקַחְתָּ לוֹ מִשֶּׁם 6
 אִשָּׁה בְּרָכּוּ אֲתוֹ ויצו עליו לאמר לא תקח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנַעַן: וישמע יעקב אל 7
 אֲבִיו ואל אִמּוֹ וילך פָּדְנָה אֲרָם: וירא עשו כי רעות בְּנוֹת כְּנַעַן בְּעֵינֵי יצחק אֲבִיו: 8
 וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מִחְלַת כַּת ישמעאל בֶּן אֲבִרְהָם אֲחֹת נָכִיּוֹת עַל 9
 נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה:
 ויצא יעקב מִבְּאֵר שֶׁבַע וילך חָרְנָה: ויפנע בְּמִקּוֹם וילָן שֵׁם כִּי בְּאֵהָ «הַשֶּׁמֶשׁ» 11
 ויקח מֵאֲבֵי הַמִּקּוֹם וישָׁם מִנְאֻשָׁתוֹ וישָׁכַב בְּמִקּוֹם הַהוּא: ויחלם וְהִנֵּה סֶלֶם מְצַב 12

- 26 נָרַךְ עִם רְעִי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:
 22.21 <וַיַּעַתֵּק מִשֵּׁם> וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרַת וַיְרִיבוּ גַם עֲלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ עֲטָמְנָה: וַיַּעַתֵּק
 מִשֵּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ עֲלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הֲרַחֲבִיב
 יִהְיֶה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֵרֶיךָ:
 24.23 וַיַּעַל מִשֵּׁם בְּאֵר שֶׁבַע: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּלִלְזָה הֵהָא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי
 אַבְרָהָם אֲבִיךָ אֵל תִּירָא כִּי אֲתָךְ אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת זֶרְעֶךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם
 כֹּה עֲבָדִי: וַיִּבֶן שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּט שֵׁם אֵהָלוּ וַיִּכְרוּ שֵׁם עֲבָדֵי יִצְחָק
 בְּאֵר:
 27.26 וַאֲבִימֶלֶךְ הֵלֶךְ אֵלָיו מִנֶּגֶד וַאֲהֵזָה כִּי־רָעָהּ וּפִיכֹל שָׂר צִבְאוֹ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק
 28 מְדוּעַ בָּאתָ אֵלַי וְאַתָּם שָׂנְאֶתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחֲנִי מֵאֶתְכֶם: וַיֹּאמְרוּ רֹאז רֹאזֵנוּ כִּי
 29 הִיָּה יְהוָה עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בִינוֹתֵינוּ וְיִבְיַח וּנְכַרְתָּה כְּרִית עִמָּךְ: אִם
 תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רַעְיָה כְּאִשֶׁר לֹא נִגְעֻנוּךְ וּכְאִשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשִׁלוֹם
 31.5 <1>עַתָּה <2>אֵתָהּ בְּרוּךְ יְהוָה: וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֵּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיִּשְׁכִּימוּ בַבֶּקֶר
 32 וַיִּשְׁכַּעוּ אִישׁ לְאֹחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק וַיִּלְכוּ מֵאֶתָּה בְּשִׁלוֹם: וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי
 33 יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל אֲדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם: וַיִּקְרָא <שְׁמָהּ> 15
 שֶׁבַע <עַל כֵּן >קִרְאָה שֵׁם הָעֵיָר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
 34 וַיְהִי עֲשׂוֹ בֶן אַרְבַּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת יְהוּדִית בַּת בְּאָרִי הַתְּתִי וְאֵת
 לֶה בְּשֵׁמֶת בַּת אֵילָן הַחֲזִי: וַתְּהִיֵּן מֵרַת רוּחַ לַיִצְחָק וּלְרַבְקָה:

20

- 27.א וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֵיֵן עֵינָיו מֵרֹאשׁ וַיִּקְרָא אֶת עֲשׂוֹ בְּנוֹ הַגְּדֹל וַיֹּאמֶר
 3.2 אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִּי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: וְעַתָּה
 4 שֵׂא נָא בְּיָדְךָ תְּלִיךְ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הִשְׁדֵּה וְצוּרָה לִי צִידָה: וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים כְּאִשֶׁר
 25 אֲהַבְתִּי וְהִבִּיאָה לִי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטָרֵם אֲמוֹת:
 ה וּרְבֵקָה שָׁמְעַת בְּדַבַּר יִצְחָק אֵל עֲשׂוֹ בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ הִשְׁדֵּה לְצוּר צִיד לְהַבִּיאַ:
 6 וּרְבֵקָה אָמְרָה אֵל יַעֲקֹב בְּנֵה <הַקְּסֵן> לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמְעֵתִי אֶת אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֵל עֲשׂוֹ
 7 אַחִיךָ לֵאמֹר: הִבִּיאָה לִי צִיד וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי
 9.8 מוֹתִי: וְעַתָּה בְּנִי שָׁמַע בְּקִלִּי לֵאשֶׁר אֲנִי מְצוּה אֲתָךְ: לָךְ נָא אֵל הַצֹּאֵן וְקַח לִי
 י מִשֵּׁם שְׁנֵי גִדְיֵי עֵיִם טָבִים וַאֲעֲשֶׂה אֲחֵם מִטְעָמִים לְאֲבִיךָ כְּאִשֶׁר אֶהְבֵּ: וְהִבְאֵתָה 30
 11 לְאֲבִיךָ וְאֶכֶל בְּעֶבֶר אֲשֶׁר יִבְרַכְךָ לִפְנֵי מוֹתִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל רְבֵקָה אֲמוֹ הֵן עֲשׂוֹ
 12 אֲחִי אִישׁ שֹׁעֵר וְאֲנֹכִי אִישׁ תְּלָק: אוֹלִי יִמְשְׁנִי אֲבִי וְהִיִּיתִי אֲבִי כִמְתַעֲמַע וְהִבְאֵתִי
 13 עֲלֵי קָלְלָה וְלֹא בְרַכָּה: וַתֹּאמֶר לוֹ אֲמוֹ עֲלֵי קָלְלֶתְךָ בְּנִי אֲךָ שָׁמַע בְּקִלִּי וְלָךְ
 קַח לִי:
 14.15 וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאֲמוֹ וַתַּעַשׂ אֲמוֹ מִטְעָמִים כְּאִשֶׁר אֶהְבֵּ אֲבִיו: וַתִּקַּח רְבֵקָה 35
 אֶת בְּנָדִי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל הַתְּמֻלָּת אֲשֶׁר אֲתָהּ בְּבֵית וּתְלַבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקְּסֵן:
 17.16 וְאֵת עֹרֹת נִגְדְיֵי הָעֵיִם הַלְּבִישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֲלָקֵת צִנְאָרוֹ: וַתִּתֵּן אֶת הַמִּטְעָמִים
 וְאֵת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עֲשִׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה:
 19.18 וַיָּבֵא אֵל אֲבִיו וַיֹּאמֶר אֲבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי מִי אֲתָהּ בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל אֲבִיו
 40 אֲנֹכִי עֲשׂוֹ כְּכֹרֶךְ עֲשִׂיתִי כְּאִשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם נָא שִׁבָה וְאֶכְלָה מִצִּידִי בְּעִבּוֹר
 כ תִּבְרַכְנִי נַפְשְׁךָ: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֵל בְּנוֹ מַה זֶה מְהֵרַת לְמַצָּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה
 21 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִפְנֵי: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֵל יַעֲקֹב נִשֵּׂה נָא וְאֶמְשַׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנִי

- ויהי בבקר והנה הא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עברתי כה, 29
 עמך ולמה רמיתני: ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני 26
 הבכירה: מלא שָׁבַע ואת ונתנה לך נס את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד 27
 שבע שנים אחרות: ויעש יעקב כן וימלא שָׁבַע ואת ויתן לו את רחל בתו לו 28
 לאשה: ויתן לבן לרחל בתו את בְּלָהָה שפחתו לה לשפחה: ויבא גם אל רחל 5.29
 ויאקב • את רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות:
 וירא יהוה כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה: ותהר לאה ותלד 32.31
 בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי עתה יאה־בני אישי:
 ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה 33
 ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד ותלד בן ותאמר עֵתָה הפעם יֵלֶה אישי אלי כי 34
 ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא־ה שמו לוי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם לה
 אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:
 ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיתה ותאמר אל יעקב הבה א, 30
 לי בנים ואם אין מִתָּה אנכי: ויֵחַר אֵף יעקב ברחל ויאמר הֲתַחַת אֱלֹהִים אנכי 2
 אשר מנע מִמֶּךָ פְּרִי בֶטֶן: ותאמר הנה אמתי בְּלָהָה בא אליה ותלד על ברפי 3
 ואבנה גם אנכי ממנה: ותתן לו את בלהה שפחתה לאשה ויבא אליה יעקב: 4
 ותהר בלהה ותלד ליעקב בן: ותאמר רחל דגני אלהים וגם שמע בקלי ויתן לי ה.6
 בן על כן קראה שמו דן: ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב: 7
 ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי • וגם יכלתי ותקרא שמו נפתלי: 8
 ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זְלֶפָה שפחתה ותתן אתה ליעקב 9
 לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן: ותאמר לאה יִבְגֵד ותקרא את 11.
 שמו גר: ותלד זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב: ותאמר לאה יִבְאָשְׂרָה: כי 13.12
 אשרוני בנות ותקרא את שמו אִשֵּׁר:
 וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דוֹקָאִים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו 14
 ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בֶּנְךָ: ותאמר ל־אֵה הַמַּעַט קַחְתְּךָ את 25
 אישי ולקחתי: גם את דודאי בני ותאמר רחל לבן ישָׁבַע עִמָּךְ הַלִּילָה תַחַת דוֹדָי
 בְּנֶךָ: ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר 16
 שכרתך בדודאי בני וישכב עמה בלילה ה־ה־א:
 וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי: ותאמר לאה נתן 18.17
 אלהים שְׁכָרִי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יִשָּׂכָר: ותהר עוד לאה 30
 ותלד בן ששי ליעקב: ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם ויבולני כ
 אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זְבֻלוֹן: ואחר ילדה בת ותקרא את 21
 שמה דינה:
 ויוזר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה: ותהר ותלד 23.22
 בן ותאמר אסף אלהים את הַרְפָּתִי: ותקרא את שמו יוֹסֵף לאמר יִסֵּף יהוה לי 35
 בן אחר:

ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל כה
 מקומי ו־א־ל ארצו: תנה את נְשִׂי אשר עברתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת 26
 את עבדתי אשר עבדתך: ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעיניך יִשְׁבֵה עמדי 27
 כִּי נַחֲשָׁתִי ויִבְרַכְנִי יהוה בגללך: ויאמר נָקְבָה שְׁכָרְךָ עלי ואתנה: ויאמר אליו אתה 29.28
 ידעת את ע־עבדתי אשר עבדתך ואת אשר היה מקנך אתי: כי מעט אשר היה לך 5

- 28,13 ארצה וראשו מגיע השמִימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו: והנה יהוה
 נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה
 14 שכב עליה לך אתננה ולזרעך: והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקרמה
 15 וצפנה ונגבה ונברכו כך כל משפחת הארמה: והנה אנכי עמך ושמרתך בכל
 אשר תלך והשִׁבְתִּיךָ אל הארמה הזאת כי לא אעֲנֹךְ עד אשר אם עשיתי את
 16 כֹּל-אשר דברתי לך: ויִקְרָא יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ ויאמר אֲבִן יש יהוה במקום הזה ואנכי
 17 לא ירעתי: ויירא ויאמר מה גורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה
 שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:
- 18 וַיִּשְׁכֶּם יַעֲקֹב כְּבָקָר ויקח את האבן אשר שם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וישָׁם אתהּ מַצֵּבָה
 19 וַיִּקְרָא שְׁמֵן עַל רֵאשִׁי: ויקרא את שם המקום ההוא כִּיתָאֵל וְאוֹלָם לְזוֹ שֵׁם הַעֵיָר
 20 כִּי-בְרֵאשֵׁינָה: וַיִּבֶר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אם יהיה אלהים עִמָּדִי ושמרני בִּדְרֶךְ הַזֶּה אשר
 21 אֲנֹכִי הוֹלֵךְ ונתן לי לחם לאכל ונֶבֶד ללְבַשׁ: ושבתי בשלום אל בית אבי והיִה
 22 יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: והאבן הזאת אשר שמתִי מַצֵּבָה יהיה לִי-בֵּית אֱלֹהִים וכל
 אשר תֵּתֵן לִי עֲשֹׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לְךָ:
- 29,2,4 וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם: וירא והנה באר בשדה והנה שם
 15 שלשה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים ו-אבן גדלה על
 3 פי הבאר: ונאספו שמה כל הֶרְ-עֵיִם ונגללו את האבן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר והשקו את
 הַצֹּאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה:
- ה.4 ויאמר להם יעקב אחי מאֵין אתם ויאמרו מִחַרְן אֲנַחְנוּ: ויאמר להם הִידְעֵתֶם
 6 את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל
 7 בתו באה עם הַצֹּאן: ויאמר «להם» הן עוד היום נדול לא עת האסף המקנה
 8 השקו הַצֹּאן ולכו רעו: ויאמרו לא נוכל עד אשר יֵאֲסְפוּ כָל הֶרְ-עֵיִם ונגללו את
 האבן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר והשקינו הַצֹּאן:
9. עֹודְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם ורחל באה עם הַצֹּאן אשר לאביה כי רעה הא: ויהי
 כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו וַיִּגֵּשׁ יַעֲקֹב
 11 וַיִּנָּל אֶת הָאֲבָן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשַׁק אֶת צֹאן לְבָן אֲחִי אֲמוֹ: וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל
 12 וישא את קלו ויבך: וַיִּבֶר יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אֲחִי אֲבִיָּהּ הֵא וְכִי בֵן רִבְקָה הֵא וְתִרְצֵן
 וְתִגַּד לְאֲבִיָּהּ:
- 13 ויהי כשמע לבן את שִׁמְעַע יַעֲקֹב בֵּן אֲחִיתוֹ וירין לקראתו ויִּתְּבַק לּוֹ וַיִּנְשַׁק לוֹ
 14 ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה: ויאמר לו לבן אך עֲצִמִי
 ובשרי אתה וישב עמו חֹדֶשׁ יָמִים:
- 15 ויאמר לבן ליעקב הֲבִי אֲחִי אֲתָהּ וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַנְּיֹדָה לִי מֵהַ מִשְׁפָּרְתְּךָ:
 17.16 וּלְלִבְנֵי שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל: וְעֵינֵי לָאָה רְפוּת וְרַחֵל
 18 הִיתָה יִפְתַּת הַאֵר ויפת מראה: ויאָהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל ויאמר אַעֲבֹדְךָ שִׁבְעַת שָׁנִים
 19 בְּרַחֵל בְּתֶךָ הַקְּטָנָה: ויאמר לבן טוב תֵּתֵנִי אֲתָהּ לְךָ מִתְּתִי אֲתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבַע
 20 עִמָּדִי: ויעבד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים ויהיו בְּעֵינָיו כִּימֵיִם אַחֲדִים בְּאַהֲבָתוֹ
 אֲתָהּ:
- 22.21 ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה: ויאסף
 23 לבן את כל אנשי המקום ועש משתה: ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא
 24 אֲתָהּ אֵלָיו ויבא «יעקב» אליה: ויתן לבן אֶת זֶלְפָּה שִׁפְתָתוֹ לְלָאָה בתו לִישְׁפָּחָה: 40

- וַיִּשָׁן לִבָּן אֶת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקַּע אֶת אֱהֱלוֹ יַבְהָרִי הַמְצַפֶּה וּלְבָן תַּקַּע אֶת אֱהֱלוֹ כֹה, 31
 26 בַּהַר הַנִּלְעָד: וַיֹּאמֶר לִבָּן לַיַּעֲקֹב מַה עֲשִׂיתָ וְתִגְנֹב אֶת לִבִּי וְתִגְהַג אֶת בְּנֹתַי
 27 כַּשְׁבוֹת הָרֵב: לָמָּה נִחַצְתָּ לְבָרַח וְתִגְנֹב אֶתִּי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי וְאֶשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה
 29.28 וּבְשָׂרִים בְּתֶךָ וּבְכַנּוּר: וְלֹא נִמְשַׁתְּנִי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבְנֹתַי עֵתָה הִסְכַּלְתָּ עִשׂוֹ: יֵשׁ לֹאֵל
 5 יְדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּךְ רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיךָ אִמַּשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הֲשֹׁמֵר לָךְ מִדְּבַר עַם
 יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רַע: וְעֵתָה הִלַּךְ הַלְכַת כִּי נִכְסַף נִכְסַפְתָּ לְבַיִת אֲבִיךָ וְלָמָּה לֹ
 גִּנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי:
 31 וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לִלְבָן כִּי יִרְאֵתִי כִּי אִמַּרְתִּי פֶן תִּגּוֹל אֶת בְּנוֹתַיךְ מֵעַמִּי וְאֵת
 32 כָּל אֲשֶׁר לִי: וַיֹּאמֶר לוֹ יַעֲקֹב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִהְיֶה נֹגֵד אֲחִינוּ
 10 הַפֶּר מֵהַ לֵךְ עִמָּדִי וְקַח לָךְ וְלֹא יִדַּע יַעֲקֹב כִּי רָחַל נִגְבַּתָּם: וַיָּבֵא לִבָּן וַיִּחַפְּשֵׁהוּ
 33 בְּאֹהֶל יַעֲקֹב וּבֹאֲהֶל אֲשֶׁר בְּהַאֲהֶל אֱלֹהֵי וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֹהֶל לֹאֵה
 34 וַיָּבֵא בְּאֹהֶל רָחֵל: וּרְחֵל לָקְחָה אֶת הַתְּרִפִּים וְתִשְׁמַם בְּכֹר הַנִּמְלֹ וְתִשָּׁב עֲלֵיהֶם
 34 וַיִּמְשַׁשׁ לִבָּן אֶת כָּל הָאֹהֶל וְלֹא מִצָּא: וְתֹאמַר אֶל אֲבִיךָ אֵל יְהוָה בְּעֵינַי אֲדַנִּי כִּי לֹה
 לֹוֹא אוֹכַל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפְּשֵׁהוּ וְלֹא מִצָּא אֶת הַתְּרִפִּים:
 15 וַיְחַדֵּר לַיַּעֲקֹב וַיִּבֶרְךָ בִּלְבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לִלְבָן מַה פָּשַׁעִי וְיִמָּה חֲטָאתִי כִּי
 36 דִּלַּקְתָּ אַחֲרַי וְיִכִּי מִשְׁשַׁת אֶת כָּל פְּלִיאֵי: מַה מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלִי בֵּיתְךָ שִׁים כֹּה נֹגֵד
 37 אֲחִי וְאֲחִיךָ וּוְיֹחֲתוֹ בֵּין שְׁנֵינוּ: זֶה עֲשִׂירִים שָׁנָה אֲנִכִּי עִמָּךְ רְחִלְיִךָ וְעִיָּךְ לֹא שָׁכְלוּ
 38 וְאֵילֵי צֹאנְךָ לֹא אֲכַלְתִּי: סָרַפָה לֹא הִבָּאתִי אֵלֶיךָ אֲנִכִּי אַחַתְּנָה מִיְדֵי תִּבְקַשְׁתָּהּ
 39 נִגְבַּתִּי יוֹם וּנְגַבְתִּי לַיְלָה: בְּיוֹם אֲכַלְנִי תִּרְבַּ וְקָרַח בְּלִילָה וְתִדַּר שְׁנַתִּי מֵעֵינַי: מ
 41 זֶה לִי עֲשִׂירִים שָׁנָה [הַיְיִתִּי] בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְּנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ
 20 שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וְתִחַלְּףָ אֶת מִשְׁקַרְתִּי עֲשֶׂרְתָּ מִזֵּנִים: לֹוֹלִי אֱלֹהֵי אֲבִי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם
 42 וְפָחַד יִצְחָק הִיָּה לִּי כִּי עֵתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת עֵנְי וְאֵת יַנִּיעַ כְּפִי רָאֵה אֱלֹהִים
 וַיּוֹכַח אִמַּשׁ:
 43 וַיַּעַן לִבָּן וַיֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הִכְנוֹת בְּנֹתַי וְהַכְנִים בְּנֵי וְהִצָּאן צֹאנִי וְכָל אֲשֶׁר
 44 אַתָּה רָאֵה לִי הֵא וּלְבְנֹתַי מַה אַעֲשֶׂה לְאַלֵּה הַיּוֹם אוֹ לְבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: וְעֵתָה 25
 לָכֹה נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאַתָּה וְנִעֲשֶׂה גֹל וְהִיָּה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ: וַיִּקַּח אֲבָן מֵהַ
 46 וַיְרִימֶהָ מִצְּבָה: וַיֹּאמֶר לְאַחִיו לְקַטּוּ אֲבָנִים וַיִּלְקְטוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גֹל
 47 וַיֹּאכְלוּ שֵׁם עַל הַגֹּל: וַיִּקְרָא לוֹ לִבָּן וַיִּגַּר שְׁהֵדוּתָא וַיַּעֲקֹב קִרָא לוֹ גֹלְעָד: וַיֹּאמֶר 48.47
 לִבָּן הַגֹּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל כֵּן קִרָא שְׁמוֹ גֹלְעָד: וְהַמְצִיב־הָ אֲשֶׁר יִהְיֶה 49
 30 קִרָא הַמְצַפֶּה כִּי אִמַּר וַיִּצָּף יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מִן־עֵהוּ: אִם תַּעֲנֶה נ
 אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ רָאֵה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ:
 52.51 וַיֹּאמֶר לִבָּן לַיַּעֲקֹב הִנֵּה הַגֹּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמְצִיבָה אֲשֶׁר הִקְרִימְתִּי בֵּינִי וּבֵינְךָ: עַד
 הַגֹּל הַזֶּה וְעֵדָה הַמְצִיבָה אִם אֲנִי לֹא אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאִם אַתָּה לֹא
 53 תֵּעֱבֹר אֵלַי אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאֵת הַמְצִיבָה הַזֹּאת לְרַעְיָה: אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר 53
 35 יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בַּפֶּתַח אֲבִיו יִצְחָק: וַיּוֹכַח יַעֲקֹב וּבַח בַּהַר וַיִּקְרָא
 לְאַחִיו לְאַכַּל לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיִּלְנִנוּ בַּהַר: וַיִּשְׁכַּם לִבָּן בְּבֹקֶר וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבְנוֹתָיו 32.4
 וַיִּבְרַךְ אֹתָהֶם וַיִּלַּךְ וַיִּשָּׁב לִבָּן לְמַקְמוֹ:

וַיַּעֲקֹב הִלַּךְ לְדַרְכוֹ וַיִּפְנְעוּ בּוֹ מִלֹּאכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כֹּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנֶה 3.2
 40 אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַתְּנִים:

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלֹּאכֵים לְפָנָיו אֶל עֲשׂוֹ אֲחִיו אֶרְצָה שְׁעִיר שְׂדֵה אָדוּם: וַיִּצַּו 4.4
 אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לַעֲשׂוֹ כֹה אִמַּר עֲבַדְךָ יַעֲקֹב עִם לִבָּן גִּרְתִּי וְאַחֲרֵ

— בראשית —

- 30 לפני ויפריץ לרב ויברך יהוה אתך להנלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי:
 31 ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה
 32 אשובה ארעה צאנך: עֵבֶר בְּכָל צֹאנְךָ הַיּוֹם וְיִקְרָךְ מִשֵּׁם כָּל יִשָּׁה חוּם
 33 וּבְכֹשֶׁבִים וְכֹל עֵשָׂה נִקְדָּה וּמְלוּאָה - בעִיִּים וְהִיָּה שְׂכָרִי: וְעַתָּה בִּי צְדָקְתִּי
 [לפניך] בְּיוֹם מָחָר כִּי תָבוֹא אֵלַי שְׂכָרִי [] כָּל אֲשֶׁר אֵינְנִי נֹקֵד וּמְלוּאָה בְּעֵינַי 5
 34 וְהוּם בְּכֹשֶׁבִים נָגוּב הֵא אֲתִי: וַיֹּאמֶר לָבֵן הֵן לֹא יְהִי כְדַבְרְךָ: וַיִּסַּר בְּיוֹם הַהֵא אֶת
 הַתְּיָשִׁים הַגְּדִידִים וְהַמְּלָאִים וְאֶת כָּל הָעֵיִם הַנִּקְדוֹת וְהַמְּלָאִת כָּל אֲשֶׁר לָבֵן בּוֹ וְכֹל
 36 חוּם בְּכֹשֶׁבִים וַיִּתֵּן בְּיַד בְּנָיו: וַיִּשֶׁם דְּרָךְ שְׁלֹשַׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה
 אֶת צֹאן לָבֵן הַגּוֹתְרֹת:
 37 וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָהּ לֹא וְלוֹ וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בְּהֵן פְּצֻלוֹת לְבָנוֹת לְחֹשֶׁף 10
 38 הַלְבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת: וַיַּצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְחוֹת הַמַּיִם
 אֲשֶׁר תִּבְאֵן הַצֹּאן לְשִׁתוֹת לִנְכַּח הַצֹּאן וַיִּתְחַמְנֶה בְּכֹאֵן לְשִׁתוֹת וְאֵל הַמַּקְלוֹת:
 39 וַתִּלְדֶּן הַצֹּאן נִקְדִים וּמְלָאִים: וְהַכֹּשֶׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן לְפָנֵי הַצֹּאן כֹּל עֵקֶד
 41 וְכֹל חוּם בְּכֹשֶׁבִים וַיִּשֶׁת לוֹ עֶדְרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׂתָם עַל צֹאן לָבֵן: וְהִיָּה בְּכָל יְעָתִי
 יַחַם הַצֹּאן הַמְקַשְׂרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בְּרֹהֲטִים לְיַחְמֶנָה 15
 42 בַּמַּקְלוֹת: וּבַהֲעַמְיָף הַצֹּאן לֹא יִשִּׁים וְהִיָּה הָעַמְיָפִים לְלָבֵן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וַיִּפְרָץ
 הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי לוֹ צֹאן רְפוֹת וּשְׂפָחוֹת וְעֶבְדִים וְגַמְלִים וְחַמְרִים:
 31, א וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבֵן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לֹאכִינוּ וּמֵאֲשֶׁר
 2 לֹאכִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכְּבֹד הַזֶּה: וַיִּרְא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבֵן וְהִנֵּה אֵינְנִי עֹמֵן כַּתְּמוּל
 3 שְׁלוּשׁוֹם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְאֵל מוֹלַדְתְּךָ וְאֵתְּהִי עִמָּךְ: 20
 4 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדֵּה אֵל צֹאנֹו: וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנִכִּי
 6 אֶת פָּנֵי אֲבִיכֵן כִּי אֵינְנִי אֵלֵי כַתְּמוּל שְׁלוּשָׁם וְאַלְהֵי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וְאַתְּנָה יִדְעָתָן
 7 כִּי בְּכָל כְּחֵי עִבְרַתִּי אֶת אֲבִיכֵן: וְאַבִּיכֵן הִתַּל בִּי וְחָלַף אֶת מִשְׁבְּרֹתֵי עִשְׂרַת
 8 מָנִים וְלֹא נָתַנּוּ אֱלֹהִים לְהִרְעֵ עִמָּדִי: אִם כֹּה יֹאמֶר נִקְדִים יְהִיָּה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָּל
 9 הַצֹּאן נִקְדִים וְאִם כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים יְהִיָּה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָּל הַצֹּאן עֲקָדִים: וַיַּצֵּל 25
 י אֱלֹהִים אֶת מִקְנֶה אֲבִיכֵן וַיִּתֵּן לוֹ: וַיְהִי בַעַת יַחַם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאָרָא בַחֲלוּם
 11 וְהִנֵּה הָעֲתָדִים הָעֵלִים עַל הַצֹּאן עֲקָדִים וְנִקְדִים וְכָרְדִים: וַיֹּאמֶר אֵלֵי מֵלֶאֶךְ הָאֱלֹהִים
 12 בַחֲלוּם יַעֲקֹב וַאֲמַר הַנְּנִי: וַיֹּאמֶר שֵׁא נֹא עֵינֶיךָ וְרֹאָה כָּל הָעֲתָדִים הָעֵלִים עַל
 13 הַצֹּאן עֲקָדִים וְנִקְדִים וְכָרְדִים כִּי רֵאִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לָבֵן עָשָׂה לָךְ: אֲנִכִּי הֵאֵל
 30 הַגְּרֹאָה אֵלֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר מִשְׁחַת לִּי שֵׁם מִצְבֵּה וְאֲשֶׁר נִדְרַתִּי לִּי שֵׁם נִדָּר וְעַתָּה
 קוּם צֵא מִן הָאֶרֶץ הַזֹּאת וּשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ:
 14 וַתַּעַן רַחֵל וְלֵאָה וְתֹאמְרֶנָּה לוֹ הָעוֹד לָנוּ תִּלְקַח וְנַחֲלֶה בְּבֵית אֲבִינוּ: הֲלוֹא
 16 כֹּכְנִירוֹת נַחֲשַׁבְנוּ לוֹ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכֵל גַּם אֲכֹל אֶת כֶּסֶפֵּנוּ: כִּי כָּל הָעֵשֶׂר אֲשֶׁר
 הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הֵא וּלְבִנְיָנוּ וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עָשָׂה:
 17 וַיִּקֶּם יַעֲקֹב וַיִּשָּׂא אֶת בְּנָיו וְאֶת נְשָׂוֹתָם עַל הַנְּמָלִים: וַיִּנְהַג אֶת כָּל מִקְנֶהוּ 35
 וְאֶת כָּל רִכְשׁוֹ אֲשֶׁר רִכְשָׁה מִקְנֶהוּ וַיִּקְנֶנּוּ אֲשֶׁר רִכְשָׁה בַּפֶּן אֶרֶם לְבוֹא אֶל יִצְחָק
 19 אֲבִיו אֶרְצָה כְּנַעַן: וּלְבֵן הַלֵּךְ לָגֹז אֶת צֹאנֹו וְתִנְגַּב רַחֵל אֶת הַתְּרַפִּים אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ:
 21 כֹּה וַיִּנְגַּב יַעֲקֹב אֶת לָב לָבֵן הָאֶרְמִי עַל בְּלֵי הַנִּזְד לוֹ כִּי בָרַח הֵא: וַיְבָרַח הֵא וְכֹל
 אֲשֶׁר לוֹ וַיִּקֶּם וַיַּעֲבֵר אֶת הַנְּהַר וַיִּשֶׁם אֶת פָּנָיו אֵל הַר הַגִּלְעָד:
 22 וַיָּגֵד לְלָבֵן בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: וַיִּקַּח אֶת אֲחָיו עִמּוֹ וַיִּרְדֶּף אַחֲרָיו 40
 24 דְּרָךְ שְׁבַעַת יָמִים וַיִּדְבַּק אֹתוֹ בַּהַר הַגִּלְעָד: וַיִּבֹּא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן הָאֶרְמִי בַחֲלוּם
 הַלִּילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמַר לָךְ פֶּן תִּדְבַּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רַע:

- וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ יֵשׁ לִי רֵב אֲחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל נָא אִם נָא מִצְאָתִי 9:33
 חֵן בְּעֵינֶיךָ וּלְקַחַת מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצֵנִי:
 קַח נָא אֶת בְּרֹכְתִי אֲשֶׁר הִקְבַּאת לְךָ כִּי חֲנִנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל וַיִּפְצַר בּוֹ 11
 וַיִּקַּח:
- 5 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וּנְלַכְהָ וְנִלְכְּהָ לְנַגְדְּךָ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יָדָע כִּי הִילָדִים רַפִּים 13:12
 וְהִצָּאן וְהִבְקֵר עֲלוֹתָ וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וּמָתוּ כָּל הַמִּקְנֵי-הָ: יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי 14
 עַבְדוֹ וְאֵנִי אֲתַנְהִלָּה לְאִמִּי לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וְלְרַגְלֵי הִילָדִים עַד אֲשֶׁר
 אֲבֹא אֶל אֲדֹנָי שְׁעֵרָה: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִינָה נָא עִמָּךְ מִן הָעַם אֲשֶׁר אֲחִי וַיֹּאמֶר 15
 לְמָה זֶה אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: וַיִּשָּׁב בְּיוֹם הַהוּא עֲשׂוּ יוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ שְׁעֵרָה: וַיַּעֲקֹב 17:16
 10 נִסַּע קָפְתָה וַיִּבְּן לוֹ שֵׁם-בֵּית וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה קָפֶת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם
 קָפֶת:
- 18 וַיֹּבֵא יַעֲקֹב בְּנֵי-שָׁלִים עִיר שָׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹאוֹ מִפְּנֵן אֶרֶם וַיַּחֵן אֶת 18
 פְּנֵי הָעִיר: וַיִּקַּן אֶת חֶלְקַת הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר נָטָה שֵׁם אֵהָלוּ מִיָּד בְּנֵי חַמּוֹר^β בְּמָאָה 19
 קִשְׁטָה: וַיַּצֵּב שֵׁם יַמְצָבָה וַיִּבְּן מוֹצֵב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כ
- 15 וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לִיעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּכָנּוֹת הָאֶרֶץ: וַיִּרְא אֶתֶּה 2:34
 שָׁכֶם בֶּן חַמּוֹר הַחַוִּי נָשִׂיא הָאֶרֶץ וַיִּקַּח אֶתֶּה וַיִּוְעֶנְהָ וַיִּוְשֶׁבֶב² אֶתֶּה: וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ 3
 בְּדִינָה בַת יַעֲקֹב וַיִּאָּהֵב אֶת הַנַּעֲרָ וַיְדַבֵּר עַל לֵב הַנַּעֲרָ: וַיֹּאמֶר שָׁכֶם אֶל חַמּוֹר 4
 אָבִיו לֵאמֹר קַח לִי אֶת הַיְלִידָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי מָסָא אֶת דִּינָה בַתּוֹ ה
 20 וּבְנִיז הָיוּ אֶת מִקְנֵהוּ בַשְּׂדֵה וַיִּחַר־שׁ יַעֲקֹב עַד בָּאָם:
- 7:6 וַיֵּצֵא חַמּוֹר אָבִי שָׁכֶם אֶל יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן הַשְּׂדֵה 7:6
 כַּשְּׁמַעַם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֵ לָהֶם מְאֹד כִּי נִקְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשָׁבֶב אֶת
 בַּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: וַיְדַבֵּר חַמּוֹר אִתָּם לֵאמֹר שָׁכֶם בְּנֵי חֲשָׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַחְכֶּם 8
 תָּנוּ נָא אֶתֶּה לוֹ לְאִשָּׁה: וְהַתַּחַתְּנוּ יֵאָתְנוּ בְּנִתֵיכֶם תַּחַתְנוּ לָנוּ וְאֶת בְּנִתֵינוּ תַקְחוּ 9
 25 לָכֶם: וְאֵהָנוּ תִשְׁבוּ וְהָאֶרֶץ תְּהִיָּה לִפְנֵיכֶם שָׁבוּ וּסְחָרוּהָ וְהָאֲחֻזָּה בָּהּ: וַיֹּאמֶר שָׁכֶם 11:1
 אֶל אָבִיָּה וְאֶל אֲחִיָּה אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי אֲתָן: הֲרַבּוּ עָלַי מְאֹד 12
 מִהֵרָ וּמָהֵן וְאֵתֶּנָּה כְּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי וְתָנוּ לִי אֶת הַנַּעֲרָ לְאִשָּׁה:
 13 וַיַּעֲנוּ בְנֵי יַעֲקֹב אֶת שָׁכֶם וְאֶת חַמּוֹר אָבִיו וַיִּבְּנִי-דְבָרָם^{1,4,3,2} מִרְמָה אֲשֶׁר טָמְאָ-י 13
 אֶת דִּינָה אֶתֶּתֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם לֹא נוֹכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת אֲחֻתְנוּ 14
 30 לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עֵרְלָה כִּי חֲרָפָה הִיא לָנוּ: אַךְ בּוֹאֵת נְאוֹת לָכֶם אִם תְּהִיּוּ כַּמֵּנוּ 15
 לְהַמֵּל לָכֶם כָּל זָכָר-כְּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נְמַלִּים: וְנָתַנוּ אֶת בְּנִתֵינוּ לָכֶם וְאֶת בְּנִתֵיכֶם 16
 נִקַּח לָנוּ וַיִּשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהִיָּינוּ לְעַם אֶחָד: וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּ אֵלֵינוּ לְהַמּוֹל וּלְקַחְנוּ 17
 אֶת בַּתְנוּ וְהִלְכְּנוּ:
- 19:18 וַיִּיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חַמּוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֶם בֶּן חַמּוֹר: וְלֹא אָחָר הַנַּעֲרָ לַעֲשׂוֹת 19:18
 35 הַדָּבָר כִּי חָפִץ בַּבַּת יַעֲקֹב וְהָא נִכְבַּד מְכַל בֵּית אָבִיו:
- 21:1 וַיֹּבֵא חַמּוֹר וּשְׁכֶם בְּנֵי אֵל שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הָאֲנָשִׁים 21:1
 הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֵהָנוּ וַיִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וַיִּסְחָרוּ אֶתֶּה וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם
 22 לִפְנֵיהֶם אֶת בְּנֵתָם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנִתֵינוּ נָתַן לָהֶם: אַךְ בּוֹאֵת יֵאָתוּ לָנוּ
 הָאֲנָשִׁים לְשַׁבֵּת אִתְּנוּ וַיִּלְהִיּוּת לְעַם אֶחָד בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל זָכָר כְּאֲשֶׁר הֵם נְמַלִּים:
 40 מִקְנֵהֶם וּקְנִיָּגָם וְכָל בְּהֵמָתָם הָלוּא לָנוּ הֵם אַךְ נְאוֹתָה לָהֶם וַיִּשְׁבוּ אִתְּנוּ: וַיִּשְׁמַעוּ 24:23
 אֶל חַמּוֹר וְאֶל שָׁכֶם בְּנֵי כָּל יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלֹו-אֶת בְּשַׂר עֵרְלָתָם-כָּל זָכָר ז:
 וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם לְאָבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלוֹוִי אֲחֵי כֹה

32,6 עד עתה: ויהי לי שור ותמור ויצאן ועבד ושקחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך:

7 וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הלך לקראתך

8 וארבע מאות איש עמו: וירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת

9 הצאן ואת הבקר לשני מחנות: ויאמר אם יבוא עשו עלי המחנה האחד והכהו 5 והיה המחנה הנשאר לפליטה:

10 ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב

11 לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: קמנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית

12 את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות: הצילני נא

13 מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והפני אם על בנים: ואתה אמרת 10

14 היטיב איטיב עמך ושמתיו את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב: וילך שם בלילה ההוא

15 ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו: עזים מאתים ותשישים עשרים רחלים

16 מאתים ואילים עשרים: נמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים

17 עשרה אתנת עשרים ועזים עשרה: ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבהו ויאמר אל 15

18 עבדיו עברו לפני וקות השימו בין עדר ובין עדר: ויצו את הראשון לאמר כי

19 יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למו אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך: ואמרת

20 לעבדך ליעקב מנחה הא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הא אחריני: ויצו גם

את השני גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה

21 תדברון אל עשו במצאכם אתו: ואמרתם גם הנה עבדך יעקב בא- אחרינו כי 20

אמר אכפרה אִיפֹא במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני:

22 ותעבר המנחה על פניו והא לן בלילה ההוא במתנים:

23 ויקם בלילה ההוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר

24 ילדיו ויעבר את מעבר יַפֶּק: ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר את כל- אשר לו:

25 כה ויותר יעקב לָבְדו וַאֲבָק איש עמו עד עלות השחר: וירא כי לא יכל לו ויגע

27 בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו: ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר

29,28 לא אשלחך כי אם פרכתני: ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא יעקב

ל יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: וישאל

יעקב ויאמר הגידה נא ל- שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם:

31 ויקרא יעקב שם המקום פני-אל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי: 30

33,32 ויורח לו השמש כאשר עבר את פגואל והא צלע על ירכו: על כן לא יאכלו

בני ישראל את ניד הנִּשָּׂה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך

יעקב בניד הגשה:

33,א וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את

35 הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות: וישם את השפחות ואת ילדיהן

3 ראשונים: ואת לאה וילדיה אחרנים ואת רחל ואת יוסף אחרנים: והא עבר

4 לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד נשתו עד אחיו: ויירץ עשו לקראתו

ה ויחבקהו וישקהו ויפל על צַנָאָרו ויבכה: וישא את עיניו וירא את הנשים

7,6 ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלהים את עבדך:

40 ותגשן השפחות הגה וילדיהן ותשתחוון: ותגש גם לאה וילדיה וישתחוון ואחר

8 גגש יוסף ורחל וישתחוון:

8 ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פנשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני:

ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו ועשו ויעקב 29
בניו בקבר אשר קנה אברהם אביו:

36.א ואלה תלדות עשו יעשו הא אדום:

- 5 עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון התה ואת אהליבמה בת 2
ענה בן-צבעון החי-י: ואת מחלת בת ישמעאל אחות נכוית: ותלד עדה לעשו 3-4
את אליפו ומחלת ילדה את רעואל: ואהליבמה ילדה את יעו-יש ואת יעלם 5
ואת קרח אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען:
6 ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו 6
10 ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ שעיר-
מפני יעקב אחיו: כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם 7
לשאת אתם מפני מקניהם: וישב עשו בהר שעיר עשו הא אדום: 8

9 ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר:

- 15 ו-אלה שמות בני עשו אליפו בן עדה אשת עשו ו-רעואל בן מחלת אשת י
עשו: ויהיו בני אליפו תימן ו-אוּמַר ו-צַפּוֹ ו-נַעֲתָם וקנז: ותמנע היתה פילגש 11-12
לאליפו בן עשו ותלד לאליפו את עמלק
אלה בני עדה אשת עשו: ואלה בני רעואל נחית ונרח שמה וזיה אלה היו 13
בני מחלת אשת עשו: ואלה היו בני אהליבמה בת ענה בן-צבעון אשת עשו 14
20 ותלד לעשו את יעו-יש ואת יעלם ואת קרח:

15 אלה אלופי בני עשו

- בני אליפו בכור עשו אלוף תימן אלוף אוּמַר אלוף צַפּוֹ [אלוף נַעֲתָם] אלוף
קנז: ^א אלוף עמלק אלה אלופי בני עשו בארץ אדום אלה בני עדה: ואלה בני 17-16
רעואל בן עשו אלוף נחית אלוף זרח אלוף שמה אלוף-מוה אלה אלופי רעואל 25
בארץ אדום אלה בני מחלת אשת עשו: ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף 18
יעו-יש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו:
19 אלה בני עשו ואלה אלופיהם עשו הא אדום:

כ אלה בני שעיר החרי ישבי הארץ

- 30 לזסן ושוכל וצבעון וענה: ודשון ואצר ו-ר-ישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ 21
אדום: ויהיו בני לזסן חרי ותימן ואחות לזסן תמנע: ואלה בני שובל עלון 22-23
ומנחת ועיבל ו-שפז ואונם: ואלה בני צבעון -איה וענה הא ענה אשר מצא 24
את הים כמדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו: ואלה בני ענה דשן כה 25
35 ואהליבמה בת ענה: ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וקרן: ואלה בני אצר 26-27
בלחן וזסון ו-עקן: ואלה בני ר-ישן עין וארן: אלה אלופי החרי אלוף לזסן 28-29
אלוף שובל אלוף צבעון אלוף ענה: אלוף דשן אלוף אצר אלוף ר-ישן ל
אלה אלופי החרי יללפיהם בארץ שעיר:

40 ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל: 31
וימלך באדום בלעם בן בעור ושם עירו דנהבה: וימת בלעם וימלך תחתיו 32-33

- 34.26 דינה איש חרבו ויבאו על העיר כסח ויהרגו כל זכר: ואת חמור ואת שכם בני
27 הרגו לפי הרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו: בני יעקב באו על החללים
28 ויבאו העיר אשר טמאו אחותם: את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר
29 בעיר ואת אשר בשדה לקחו: ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שָׂבו
5 ויבאו - את כל אשר בבית: ל
6 ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עברתם אתי להבאישני בישב הארץ ככנעני
31 ובפךריו ואני מתי מספר ונאספו עלי והפוני ונשמדתי אני וכתתי: ויאמרו הֲכֹוֹנָה
יעשה את אחותנו:
- 35.א ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה כיתאל ושב שם ועשה שם מוֹפֵץ לאל
2 הנראה אליך כברתך מפני עשו אחיך: ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו
3 הָרֹו את אלהי הנִקֵּר אשר כתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם: ונקומה ונעלה
4 ביתאל ואעשה שם מוֹפֵץ לאל הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר
4 הלכתי: ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנִקֵּר אשר בידם ואת הנוזמים אשר
15 באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האֵלָה אשר עם שכם:
ה ויסעו ויהי תהת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני
6 יעקב: ויבא יעקב לוֹוֶה אשר בארץ כנען האֵ ביתאל הא וכל העם אשר עמו:
7 ויבן שם מוֹפֵץ ויקרא למקום -הָ־אֵ בֵיתָאל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני
8 -עשו- אחיו: ותמת דברה מיִנְקָת רבקה ותקבר מתחת לביתאל תחת האֵלֹוֹן
20 ויקרא שמו אֵלֹוֹן בְּכוֹת:
9 וירא אלהים אל יעקב עוד -בלוֹו- כבאז מפדן ארם ויִקְרַךְ אתו -אלהים-:
י ויאמר לוֹ אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך
11 ויקרא את שמו ישראל: ויאמר לוֹ אלהים אני אל שְׁדֵי פְרָה ורָבֵה גוי וקהל גוים
12 יהיה ממך ומלכים מֵחֻלְצֵיךָ יצאו: ואת הארץ אשר נ־שְׁבַע־תי לאברהם וליצחק
13 לך אתנגה ולזרעך אחרֵיךְ אתן את הארץ: ויעל מֵעֵלְיוֹ אלהים י־כ־אשר כלה
14 לדבר אתו: ויצב יעקב מִצְבֵּה במקום אשר דבר אֵתוֹ מִצְבֵּת אבן ויִסֵּךְ עֲלֶיהָ
15 נסך ויצב עֲלֶיהָ שָׁמֶן: ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אֵתוֹ שם אלהים
16 בֵיתָאל: ויסעו מביתאל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ויִמְקֹוֹשׁ
17 בלדתה: ויהי בהקשטה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך
19.18 בן: ויהי בצאת נפשה ביִּמְתָה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לוֹ בְנִימִין: ותמת
כ רחל ותקבר בדרך אפרתה האֵ בית לחם: ויצב יעקב מִצְבֵּה על קברתה האֵ
מִצְבֵּת קברת רחל עד היום:
22.21 ויסע ישראל ויִטֵּ אהלה מהלאה למגדל עדר: ויהי בשכן ישראל בארץ
35 הא ויִלֵּךְ ראוֹבֵן וישָׁכֵב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל * * * * *
- ויהיו בני יעקב שנים עשר:
- 23 בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה וישָׁכַר וזְבּוּלֹן:
24 בני רחל יוסף ובנימין:
25 ובני בִּלְהָה שפחת רחל דן ונפתלי:
26 ובני זֶלְפָּה שפחת לאה גד ואָשֶׁר:
אלה בני יעקב אשר יִלְדוּ־לוֹ בַּפֶּדֶן ארם:
27 ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע האֵ חֲבְרוֹן -בארץ כנען-
28 אשר נר שם אברהם ויצחק: ויהיו ימי יצחק -אשר חי- מאת שנה ושמנים שנה:

- ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו: והיו כאשר בא יוסף 37:23
אל אחיו ויפשימו את יוסף את בְּקָנְתוֹ את בְּקָנְתָהּ אֵת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו: ויקָהְהוּ 24
וישְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַכּוּר רַק אֵין בּוֹ מַיִם:
- וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה אֶרְצָתָהּ יִשְׁמַעְאֵלִים באה מִגְּלָעַד כֹּה 5
וּגְמִלְיָהּ נְשָׂאִים נְכֹאֵת וְצָרִי וְלֹמֵס הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרָיִמָה: ויאמר יהודה אל אחיו 26
מֵה בִצַע כִּי נִהְרַג אֶת אַחִינוּ וְכַסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: לכו ונמכרנו לישמעאלים וְיָדְנוּ אֵל 27
תְּהִי בּוֹ כִּי אַחִינוּ - בְּכַשְׂרָנוּ הֵא ויִשְׁמְעוּ אַחִיו:
- ויעברו אנשים מִדִּינִים סְחָרִים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את 28
יוסף לישמעאלים בעשרים כסף ויביאו את יוסף מצְרָיִמָה:
- וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו: וישב אל 10
אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא:
- ויקחו את כתנת יוסף וישחמו שְׂעִיר עֵיִם ויטבלו את הַבְּתָנֶת בְּדָם: וישלחו 32:31
את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הֶכֶר נָא הַכְתַּנֶּת בְּנֶךְ
הָא אִם לֹא: ויפירה ויאמר כתנת בני - הָא - חִיָּה רַעָה אֲכַלְתָּהּ טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף: 33
15 ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על כנו ימים רבים: ויקמו כל 34:15
בניו וכל בנותיו - ויבאו - לְנַתְמוּ ויִמָּאֵן לְהִתְנַחֵם ויאמר כי ארד אל בני אֶבְל שְׂאֵלָה
ויבך אתו אביו:
- והמְדִיָּנִים מִכְרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרַיִם לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרַעֲהַ שֶׁר הַטַּבְחִים: 36
- 20 והיו בעת ההא וירד יהודה מֵאֵת אַחִיו וַיֵּט «אל» איש עֶדְלָמִי וּשְׁמוּ חִירָה: 38:א
וירא שם יהודה בת איש כְּנַעֲנִי וּשְׁמוּ שׁוּעַ ויקָהְהוּ ויבא אליה: ותהר ותלד בן 3:2
ויתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֶר: ותהר עוד ותלד בן ותקרא את שמו אוֹנָן: ותִּסַּף עוֹד 4:4
ותלד בן ותקרא את שמו שְׁלָה וְהָא - יִכְכּוֹב - הָ בְלִדְתָהּ אֹתוֹ:
- ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר: והיו ער בכור יהודה רע בעיני 7:6
25 יהוה ויִמְתְּהוּ יְהוָה: ויאמר יהודה לאֹנָן בֵּא אֵל אִשְׁתְּ אַחִיךָ ויבֵּס אֶתָּה וְהָקֵם וְרַע
לאחִיךָ: וַיִּדַע אֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזֶּרַע וְהִיָּה אִם בֵּא אֵל אִשְׁתְּ אַחִיו וְשָׁחַת 9
ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו: וַיִּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה ויִמָּת גַּם אֹתוֹ: ויאמר 11:1
יהודה לתמר כלתו יִשְׁבִי אֶלְמָנָה בֵּית אֲבִיךָ עַד יִנָּפֵל שְׁלָה בְנִי כִּי אִמַר פֶּן יָמוּת
גַּם הֵא כְּאִחִיו וְתִלְדַּךְ תִּמְרָ וְתִשָּׁב בֵּית אֲבִיךָ:
- 30 וירבו הימים ותמת בת שׁוּעַ אִשְׁתְּ יְהוּדָה וינחם יהודה ויעל «לגוז» את 12
צֹאנֹה הָא וְחִירָה רַעָהוּ הַעֶדְלָמִי תִמְנָתָהּ: וַיִּגְדַּל לְתִמְרָ לֵאמֹר הִנֵּה חָמִיךְ עָלָה תִמְנָתָהּ 13
לְגוֹזֵי אֶת צֹאנֵי: וְהָסַר בְּנָדִי אֶלְמָנֹתָהּ מֵעֲלֵיָהּ וְתִי - כִּסַּם בְּצַעֲיָךְ וְהִתְעַלְּף וְתִשָּׁב 14
בַּפֶּתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל דֶּרֶךְ תִּמְנָתָהּ כִּי רִאתָהּ כִּי גָדַל שְׁלָה וְהֵא לֹא נִתְנָה לוֹ
לְאִשָּׁה: ויראָהּ יְהוּדָה ויִחַשְׁבָּהּ לזוֹנָה כִּי כִסְתָהּ פְּנֵיָהּ - וְלֹא הִפְרִידָהּ: וַיֵּט אֶלֶיָּהּ 16:10
35 עַל הַדֶּרֶךְ ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו הֵא וְתִאמַר מֵה
תִּתֵּן לִי כִּי תָבוֹא אֵלַי: ויאמר אנכי אשֶׁלֶת גְּדִי עֵיִם מִן הַצֹּאֵן וְתִאמַר אִם תִּתֵּן 17
לִי - עֲרֹבֹן עַד שְׁלַחְךָ: ויאמר מֵה הֶעֱרַבְוֹן אֲשֶׁר אִתְּךָ וְתִאמַר הִתְמַךְ וּפְתִילֶיךָ 18
וּמִמֶּךָ אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וְיִתֵּן לָהּ ויבֵא אֶלֶיָּהּ וְתִהְיֶה לוֹ: וְתִקַּם וְתִלְךְ וְתִסַּר צַעֲפָה מֵעֲלֵיָהּ 19
וְתִלְכֶשׁ בְּנָדִי אֶלְמָנֹתָהּ: וישלח יהודה את גְּדִי הָעֵיִם בְּיַד רַעָהוּ הַעֶדְלָמִי לְקַחְתָּ כ
40 הָעֲרֹבֹן מִיָּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצֹּאֵהּ: וישאל את אנשי «הַמִּקְלָיִם» לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ
יְהִי־הֵא בְּעֵינַיִם עַל הַדֶּרֶךְ ויאמרו לא היתה כְּזֹה קִדְשָׁהּ: וישב אל יהודה ויאמר 21
לֹא מִצֹּאֲתֵיךָ וְגַם אֲנִשִּׁי הַמְקוּם אִמְרוּ לֹא הִיָּתָה כְּזֹה קִדְשָׁהּ: ויאמר יהודה תִּקַּח 22
לָהּ פֶּן נִהְיֶה לְבוֹז הִנֵּה שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאִתָּהּ לֹא מִצֹּאֲתָהּ: 23
- ויהי כמשלש־ת - חֲרָשִׁים וַיִּגְדַּל לַיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תִמְרָ כְּלַתְךָ וְגַם הִנֵּה הִרָה 24

- 36.34 יובב בן זרח מִצְרָה; וימת יובב וימלך תחתיו חָשֶׁם מארץ התימני; וימת חשם
 36 וימלך תחתיו הדר בן גֶּדֶר המִפָּה את מִדְיָן בשרה מואב ושם עירו עֵוִית; וימת
 37 הדר וימלך תחתיו שִׁמְלָה מִמְשָׁרְקָה; וימת שמלה וימלך תחתיו שאול מִרְחֹבוֹת
 38-39 הנהר; וימת שאול וימלך תחתיו בעלחנן בן עכבור; וימת בעלחנן בן עכבור
 5 וימלך תחתיו הד-ד- ושם עירו קָע־ר- ושם אשתו מְהִיטְבָּאל בת מִסְרָד בן-י-
 מי זהב;

- ט ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמתם
 41 אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת; אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף פינן;
 42-43 אלוף קנו אלוף תימן אלוף מִבְּצֵר; אלוף מגדיאל אלוף עֵינָם יאלוף צפֹּ
 אלה אלופי עֵשָׂו לִמשִׁבְתָּם בארץ אֲחֻזָּתָם עֵשָׂו הָאֵל אבִי אֲדָמ;
 א,37 וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען;

- 15 אלה תלדות יעקב
 2 יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והא נער^א ויבא יוסף את
 3 דבתם רעה אל אביהם; וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הא לו
 4 וַיֵּשֶׁב לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים; ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל בְּנָיו וישנאו אתו
 20 ולא יכלו דברו לשלם;
 6.ה ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו; ויאמר אליהם שמעו
 7 נא החלום הזה אשר חלמתי; והנה אנחנו מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בתוך השדה והנה
 8 קמה אֲלֵמְתִי ונס נצבה והנה תִּסְבִּינָה אֲלֵמְתִיכֶם ותשתחוין לאלמתי; ויאמרו לו
 אחיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו
 25 ועל דבריו;
 9 ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לֵאבִיו ו־לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום
 10 עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי; וַיִּוָּעֶר בּוֹ אבִיו ויאמר
 לוֹ מֵהַ חֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חִלַּמְתָּ הִבּוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמְךָ וְאֲחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ
 11 ארצה; ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר;
 13.12 וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם; ויאמר ישראל אל יוסף הֲלוֹא
 14 אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לוֹ לֵךְ נָא רֵאךָ
 את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחיו מֵעַמְקֵי תְּבֵרוֹן ויבא
 16.10 שְׂכֵמָה; וימצאֵהוּ איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תִּבְקֶשׁ; ויאמר
 17 את אחי אנכי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רְעִים; ויאמר האיש נסעו מזה כי
 35 שמעתי אמרים יִקְרָב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו; ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל
 19 מִרְחָק וּבִטְרָם יִקְרָב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו; ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל
 כ החלמות הלזוה בא; ועתה לכו ונהרְגֵהוּ ונשִׁלְכֵהוּ בְּאֶחָד הַפְּרוֹת וְאִמְרָנוּ חֵיהָ רְעָה
 21 אכלתהו ונראה מה יהיו חלמתיו; וישמע רְאוּבֵן וַיְצַלְהוּ מִדָּם ויאמר לא
 נִקְנֹו נַפְשׁ;
 22 ויאמר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֵל תִּשְׁכְּנוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֶתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמְדְּבָר

— בראשית —

(א) 37.2 את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו

(ב) 10 א יוסף אל אביו ואל אחיו

- ויהלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה ה. 40
 והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר: ויבא אליהם יוסף בבקר 6
 וירא אתם והגם זעפים: וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו 7
 לאמר מדוע פניכם רעים היום: ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר 8
 אלהם יוסף הלאו לאלהים פתרנים ספרו נא לי: 5
 ויספר שר המשקים את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה נפן לפני: 9
 ובנפן שלשה שרנים והא מ-פרחת עלתה נצה- הבשילו אשכלתיך ענבים: וכוס 11.
 פרעה בידי ואקח את הענבים ואשהט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על 11.
 כף פרעה: ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרנים שלשת ימים הם: בעוד 13, 12
 שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על פנך ונתת כוס פרעה בידו 10
 כמשפט הראשון אשר היית משקו: יא²־ך אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית 14
 נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה: כי גנב גנבתי 10
 מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בכור:
 וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה 16
 סלי חרי על ראשי: ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם 15
 מן הסל מעל ראשי: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם: 18
 בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך ו ותלה אותך על עין ואכל העוף את 19
 בשרך מעליך:
 ויהי ביום השלישי יום הלקת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו וישא את כ
 ראש שר המשקים ואת ראש שר האפים כתוך עבדיו: וישב את שר המשקים 20
 על משקו ויתן הכוס על כף פרעה: ואת שר האפים תלה כאשר פתר להם 22
 יוסף: ולא זכר שר המשקים את יוסף וישפחהו: 23
- ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר: והנה מן היאר 4I,2.א
 עלת שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות 25
 אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה וירקות בשר ותעמדנה אצל הפרות
 על שפת היאר: ותאכלנה הפרות רעות המראה וירקות הבשר את ישיבע הפרות 4
 יפת המראה והבריאות וייקן פרעה: ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות ה
 בקנה אחד בריאות וטבות: והנה שבע שבלים דקות וישדפת קדים צמחות 6
 אחריהן: ותבלענה השבלים הדקות את ישיבע השבלים הבריאות והמלאות וייקן 30
 פרעה והנה חלום:
 ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרממי מצרים ואת כל חכמיה 8
 ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אות-ו- לפרעה: וידבר שר המשקים א-ל- 9
 פרעה לאמר את חטאי אני מוכיר היום: פרעה קצף על עבדיו ויתן את-ם- י
 במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים: ונחלמה חלום בלילה אחד אני 11
 והא איש כפתרון חלמו חלמנו: ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר 12
 לו ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו פתר: ויהי כאשר פתר לנו כן היה אתי 13
 השיב פרעה על בני ואתו תלה:
 וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הכור ויתנלח ויגליף שמלתיו 14
 ויבא אל פרעה: ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי 10
 עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו: ויען יוסף את פרעה לאמר גלי עדי אלהים 16
 יענה את שלום פרעה: וידבר פרעה אל יוסף לאמר- בחלמי י-הניני עמד על שפת 17
 היאר: והנה מן היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת האר ותרעינה באחו: 18
 והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות ורעות האר מאד ורקות בשר לא 19

38,ה לונגים ויאמר יהודה הוציאוק ותשרף: הא מוצאת והא שלחה אל חמיה לאמר
 לְאִישׁ אֲשֶׁר אֱלֹה לֹ אֲנֹכִי הִרָה וְתֹאמַר הִכָּר נָא לְמִי הַחַתְמַת וְהַפְתִּילִים וְהַמָּטָה
 26 הָאֱלֹה: וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיךָ לְשִׁלְה בְּנֵי לְאִשְׁהָ
 וְלֹא יוֹסֵף עוֹד לְדַעְתָּה:
 28.27 וַיְהִי בַעַת לְדַתָּה וְהִגַּה תְּאוּמוֹת בְּכַטְנָה: וַיְהִי בְלִדְתָּה וַיִּתֵּן יָד וְתִקַּח הַמִּילֵדָה 5
 29 וְתִקְשֶׁר עַל יָדוֹ חוּט־שְׁנֵי לֵאמֹר זֶה יֵצֵא רֵאשֹׁנָה: וַיְהִי כַמוֹ הַיֵּשִׁיב יָדוֹ וְהִגַּה יֵצֵא אַחִיו
 ל וְתֹאמַר מִה פִּרְצַת עֲלֶיךָ פֶּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּרֶץ: וְאַחַר יֵצֵא אַחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ
 חוּט־הַשְּׁנֵי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זֶרַח:

39,א וַיֹּסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִם וַיִּקְנְהוּ פּוֹטִיפַר סָרִיס פְּרַעֲהָ שֶׁר הַטַּבְחִים אִישׁ מִצְרֵי 10
 2 מִד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שְׁמָה: וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי
 3 כְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִ: וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הָא עֲשָׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ
 4 בִּידוֹ: וַיִּמְצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָיו וַיִּשְׁרַת אִתּוֹ וַיַּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל
 ה יֵשׁ לֹ נִתֵּן בִּידוֹ: וַיְהִי מֵאֹז הַפְּקִיד אִתּוֹ יְעֹל־בֵּיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹ וַיִּכְרֹךְ
 15 יְהוָה אֶת בֵּית הַמִּצְרַיִ כַּגִּלּוֹל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַכַּת יְהוָה עָלָיו כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹ בְּבֵית
 6 וּבְשָׂדֵה: וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לֹ בִיד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אִתּוֹ מֵאוֹמָה כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
 הָא אוֹכֵל
 7 וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תָאֵר וַיִּפֶּה מְרֹאָה: וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתִשָּׂא אִשְׁת
 8 אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וְתֹאמַר שִׁקְבָה עִמִּי: וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר אֵל אִשְׁת אֲדֹנָיו הֵן
 9 אֲדֹנָי לֹא יָדַע אִתִּי מֵאוֹמָה בְּבֵית־וְ כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹ נִתֵּן בִּידִי: אֵינְנו גְּדוֹל בְּבֵית
 20 הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חֲשַׁךְ מִמֶּנִּי מֵאוֹמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אִתּוֹ אִשְׁתּוֹ וְאִיךָ אֵעֲשֶׂה
 י הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְתִטְאֵתִי לְאֱלֹהִים: וַיְהִי כַרְבֵּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע
 11 אֵלָיָה לְשִׁבְב אֲצִלָּה: וַיְהִי כַהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ
 12 מֵאֲנָשֵׁי הַכֵּתִת שֵׁם בְּבֵית: וְתִתְפַּשְׁהוּ בַּכְּנָדוֹ לֵאמֹר שִׁקְבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בַּכְּנָדוֹ בִּידָה
 25 וַיִּנְס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:

14. 13 וַיְהִי כִרְאוֹתָהּ כִּי עֹזֵב בַּכְּנָדוֹ בִּידָה וַיִּנְס הַחוּצָה: וְתִקְרָא לְאֲנָשֵׁי הַבֵּית־וְ תֹאמַר
 14 לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הִבִּיא לָנוּ אִישׁ עֵבְרִי לְצַחֵק בְּנוֹ בָא אֵלַי לְשִׁבְב עִמִּי וְאִקְרָא
 15 בְּקוֹל גְּדוֹל: וַיְהִי כַשְּׁמַעוּ כִּי הִרִימֵתִי קוֹלִי וְאִקְרָא וַיַּעֲזֹב בַּכְּנָדוֹ אֲצִלִּי וַיִּנְס וַיֵּצֵא
 הַחוּצָה:

17.16 וְתִנְחַח בַּכְּנָדוֹ אֲצִלָּה עַד בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל בֵּיתוֹ: וְתִדְבַר אֵלָיו כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה 30
 18 לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֵבֶד הָעֵבְרִי אֲשֶׁר הִכָּאת לָנוּ לְצַחֵק בִּי: וַיְהִי כַּכְּרִימִי קוֹלִי וְאִקְרָא
 19 וַיַּעֲזֹב בַּכְּנָדוֹ אֲצִלִּי וַיִּנְס הַחוּצָה: וַיְהִי כַשְּׁמַע אֲדֹנָיו אֶת דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דְּבָרָה
 כ אֵלָיו לֵאמֹר כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה עֲשָׂה לִי עֲבָדְךָ וְיָחַר אַפּוֹ: וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אִתּוֹ
 וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסְּהָר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסְּהָר:
 22.21 וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף וַיְנַח אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲנוּ בְעֵינָיו שֶׁר בֵּית הַסְּהָר: וַיִּתֵּן שֶׁר 35
 בֵּית הַסְּהָר בִּיד יוֹסֵף אֶת כָּל הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסְּהָר וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עֲשִׂים
 23 שֵׁם הָא הִיָּה עֲשָׂה: אִין שֶׁר בֵּית הַסְּהָר רָאָה אֶת כָּל מֵאוֹמָה בִּידוֹ בְּאֲשֶׁר יְהוָה
 אִתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר הָא עֲשָׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ:

40,א וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֵפֶה לְאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ 40
 3.2 מִצְרַיִם: וַיִּקְצֶף פְּרַעֲהָ עַל שְׁנֵי כְּרִיסָיו עַל שֶׁר הַמִּשְׁקִים וְעַל שֶׁר הָאוֹפִים: וַיִּתֵּן אִתָּם
 4 יְכִי־מִשְׁמָר בֵּית שֶׁר הַטַּבְחִים אֶל בֵּית הַסְּהָר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אֲסוּר שֵׁם: וַיַּפְקֵד שֶׁר
 הַטַּבְחִים אֶת יוֹסֵף אִתָּם וַיִּשְׁרַת אִתָּם וַיְהִיו יָמִים יְכִי־מִשְׁמָר:

— בראשית —

- אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו־ן: והרעב היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף 41,56
את כל או־צִדְיוֹתֵי הַבָּיִת וַיִּשְׁבֶּר לַמִּצְרַיִם וַיִּחְזַק הָרַעֲב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וכל הארץ 57
באו מצרֵימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ:
- וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תהראו: ויאמר הנה 42,2 א
שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו מִיעַם אֹכֵל ונחיה ולא נמות:
- וירדו אתי יוסף עשרה לשבר בר מצרים: ואת בנימין אתי יוסף לא שלח יעקב 4-3
את אחיו כי אמר פֶּן יִקְרָאֵנוּ אִסּוֹן:
- ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען: ויוסף ה 6
הא השליש על הארץ הא המשביר לכל עם הארץ ויבאו אתי יוסף וישתחוּ לוֹ
- אֲפִים ארצה: וירא יוסף את אחיו ויִפְרַם ויתנכר אליהם] ויאמר אלהם מֵאִין 10
באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אכל: ויִפֶּר יוסף את אחיו והם לא הִכְרְהוּ: 8
ויוכר יוסף את החלמות אשר הלם להם [ויִדְבַר אתם קשות] ויאמר אלהם 9
מִנְגְּלִים אתם לראות את ערֹנֹת הארץ באתם: ויאמרו אליו לא אדני «עבדיך י
באו לשבר אכל: פָּלְנוּ בני איש אחד וַאֲנַחְנוּ פְּנִים אֲנַחְנוּ לא היו עבדיך מִנְגְּלִים: 11
- ויאמר אֵלֶהם לא כי עֲרֹנֹת הארץ באתם לראות: ויאמרו שנים עשר 13-12
אֲנַחְנוּ יַעֲבֹדֶיךָ בני איש אחד בארץ כנען והנה הקטן את אבינו היום והאהר
איננו: ויאמר אלהם יוסף הא «דברי» אשר דברתי אִלְכֶם לאמר מִנְגְּלִים אתם: 14
- בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם כבוא אחיכם הקטן הנה: שלחו 16-10
מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם תָּאֲסְרוּ ויבחנו דבריכם הֲאֵמַת אֲתֶכֶם וּאִם לא
חי פרעה כי מִנְגְּלִים אתם: ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים: 17
- ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי ואת עשו וחיו את האלהים אני יִכָּא: אם 19-18
פְּנִים אתם אחיכם אחד יֵאָסֵר בבית משמרכם ואתם לכו «ו־הִבִּיאוּ שֹׁבֵר רַעֲבוֹן
בתיכם: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי וַאֲמַנּוּ דְבַרְיֶכֶם ולא תמותו»: ויאמרו איש כ 21
אל אחיו אָבֶל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ על אחינו אשר ראינו צָרַת נַפְשׁוֹ בַּהֲתַחַנְנוּ אֵלֵינוּ
- ולא שמענו על כן באה יַעֲלִינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: ויען ראובן אתם לאמר הֲלוֹא 25
אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וּגַם דְמוֹ הִנֵּה נִדְרַשׁ: והם 23
לא ידעו כי שָׁמַע יוסף כי הִמְלִיץ בִּינָתָם: ויִסַּב מְעִלֵיהֶם ויבך וישב אלהם ויִדְבַר 24
אלהם ויקח מֵאֲתָם את שמעון ויאסר אתו לעיניהם:
- ויצו יוסף לַמְּלֹא־תֵי כִלְיָהֶם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם כה 26
צָדָה לְדַרְךָ ויעשו < כן: וישאו את שִׁבְרָם על חֲמֹרֵיהֶם וילכו משם: ויפתח האחד 27-26
את שקו לתת מספוא לחמרו כמלון וירא את כספו והנה הא בפי אֲמַתְחָתוֹ:
ויאמר אל אחיו הושב «לי» כספי וּגַם הִנֵּה בִּאֲמַתְחָתִי ויצא לבם ויחרדו איש אל 28
אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו:
- ויבאו אל יעקב אביהם ארצה כנען ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמר: 29
דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו «במשמר» כמִנְגְּלִים את הארץ: ל 35
וגאמר אליו פְּנִים אֲנַחְנוּ לא היינו מִנְגְּלִים: שנים עשר «אחיים» אֲנַחְנוּ בני אבינו 32-31
האחד איננו והקטן היום את אבינו בארץ כנען: ויאמר אליו האיש אדני הארץ 33
בזאת אדע כי פְּנִים אתם אחיכם האחד הניחו אתי ואת «שֹׁבֵר» רַעֲבוֹן בתיכם
קחו ולכו: והביאו את אחיכם הקטן אלי וַאֲדַעַה כי לא מִנְגְּלִים אתם כי כִּנִּים 34
אתם «ו־את אחיכם אתן לכם ואת הארץ תסרתו: 40
ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צלרות לה

41. כ ראתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע: ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את יִשְׁבַע
 21 הפרות הראשונות הבריאות; ותבאנה אל קרְבֵנָה ולא נודע כי באו אל קרבנה
 22 ומראהן רע כאשר בתחלה ואיקין: -ואישן- ואָרָא בחלמי והנה שבע שְׁגָלִים עלת
 23 בקנה אחר מלאת ומכות; והנה שְׁבַע שְׁגָלִים רקות -ו-שְׁדָפוֹת קדים צמחות
 24 אחריהן: -ו- ותבלען השְׁגָלִים הרקת את יִשְׁבַע השְׁגָלִים הטכות ואמר אל החרטמים 5
 ואין מגיד לי:
 כה ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הא את אשר האלהים עשה הגיד
 26 לפרעה: שבע -ה-פרת הטבת שבע שנים הגה יִשְׁבַע השְׁגָלִים הטבת שבע שנים
 27 הנה חלום אחד הא: ושבע הפרות הרקות והרעות העלת אחריהן שבע שנים
 10 הנה ושבע השְׁגָלִים הדי-קות -ו-שְׁדָפוֹת הקדים יִשְׁבַע שנים הגה יִהיו שבע שני 10
 28 רָעָב: הא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר האלהים עשה הִרְאָה את פרעה:
 29 ל. הנה שבע שנים באות שְׁבַע גדול בכל ארץ מצרים: וקמו שבע שני רָעָב אחריהן
 31 ונשכת כל השְׁבַע בארץ מצרים וכלה הרעב את הארץ: ולא יִדְרַע הַשְׁבַּע בארץ
 32 מפני הרָעָב ההא אחרי כן כי כבד הא מאד: ועל הַשְׁנוֹת החלום אל פרעה
 15 פעמים כי נכון הדבר מֵעַם האלהים ומִמָּהָר האלהים לעשתו:
 34-33 ועתה יֵרָא פרעה איש נבון וחכם וישיתתו על ארץ מצרים: יעשה פרעה
 לה ויפקד פקדים על הארץ -ו-חמש-ו- את ארץ מצרים בשבע שני הַשְׁבַּע: ויקבצו
 את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה ויצברו בר תחת יד פרעה ויתנו אכל
 36 בְעָרִים ושמרו: והיה האכל לִפְקֻדֹן לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיין בארץ
 20 מצרים ולא תפרת הארץ ברעב:
 38-37 ויטיב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו: ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא
 39 כזה איש אשר רוח אלהים בו: ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך
 מ את כל זאת אין נבון וחכם כמוך: אתה תהיה על ביתי ועל פיך יִשְׁקָה כל עמי
 41 רק הכֶּסֶף אנִּפְל מִמֶּךָ: ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ
 42 מצרים: ויִסַּר פרעה את מִפְעָתוֹ מֵעַל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילבש אתו בגדי
 43 זָשֵׁט וישם רֶבֶד -זהב על צַנֹּאוֹ: ויִרְכַּב אתו במרכבת המִשְׁנָה אשר לו ויקרא-
 44 לִפְנֵי לֵי-אֲמִיִּי כִּי-נִתְּנָה־לִּי אֶת-כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: ויאמר פרעה אל יוסף אני
 מה פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים: ויקרא פרעה
 שם יוסף צָפְנָת פַּעֲנָח ויתן לו את אֶסְנַת בת פוטי פָּרַע כהן אֵן לאשה ויִשְׁתֵּ-
 46 אִתּוֹ יוסף על ארץ מצרים: ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים 30
 ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים:
 48-47 ותעש הארץ בשבע שני הַשְׁבַּע לקמצים: ויקבץ את כל אכל -ה-שנים
 אשר הִי-הַשְׁבַּע בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר אשר סביביתה
 49 נתן בתוכה: ויצבר יוסף בר כחול היום הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין
 35 מספר:
 ג וליוסף יִלְדוּ-ו שני בנים כטרם תבוא שנת הרָעָב אשר יִלְדָה לוֹ אֶסְנַת בת
 51 פוטי פרע כהן און: ויקרא יוסף את שם הבכור מְנַשֶּׁה כי יִשְׁנֵי אלהים את כל
 52 עמלי ואת כל בית אבי: ואת שם השני קרא אֶפְרַיִם כי הפְּרָנִי אלהים בארץ
 עֲנִי:
 54-53 ותכלינה שבע שני הַשְׁבַּע אשר היה בארץ מצרים: ותחלינה שבע שני הרָעָב 40
 לבוא כאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל הארצות וככל ארץ מצרים היה לחם:
 נה ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו

- 43.34 כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו: וַיִּשְׂאוּ מִשָּׂאת מִצֵּת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְבַּח
 מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשָּׂאת כָּל־חַמֵּשׁ יְדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:
 ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אבל כאשר יוכלו א.
 44. לִישָׁאת וַיִּשִׂים כֶּסֶף אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחָתוֹ: וְאֵת נֹבְעֵי גִבְעֵי הַכֶּסֶף תִּשִׂים בְּפִי אֲמַתְחָת
 5 הַקֶּטָן וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כַּדְּבַר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר: הַבֶּקֶר אֹזֵר וְהָאֲנָשִׁים שִׁלְחוּ
 6 הֵמָּה וְהַמְרִיָּהִם: הֵם יִצְאוּ אֶת הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֶף אֹמֵר לְאִשֶׁר עַל בֵּיתוֹ קוּם
 7 רֹדֵף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהִשָּׁנְתָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְמָה שָׁלַמְתֶּם רֵעֵה תַחַת מִוֶּכֶה: הֲלוֹא הִ
 8 זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה אֲדָנִי בּוֹ וְהָאֵל נָחַשׁ יִנְחֹשׂ בּוֹ הִרְעַלְתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם:
 9 וַיִּשְׁגֹּם וַיִּדְבַּר אֱלֹהִים אֶת הַרְבָּרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְמָה יִדְבַּר אֲדָנִי
 10 כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כַּדְּבַר הַזֶּה: הֵן הִנֵּה-כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצְאָנוּ בְּפִי
 11 אֲמַתְחָתֵנוּ הַשִּׁבְלָנוּ אֵלֶיךָ מֵאֲרִיץ כִּנְעָן וַאֲיֹךְ נִגְנַב מִכִּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ זָהָב: אֲשֶׁר
 12 יִמְצָא אֹתוֹ מִעַבְדֶּיךָ וְנָתַתָּ וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְאֲדָנִי לְעַבְדִּים: וַיֹּאמֶר נָם עֵתָה כַּדְּבָרִיכֶם
 13 כֵּן הֵא אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם: וַיִּמְהָרוּ וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת
 14 אֲמַתְחָתוֹ אֲרֻצָּה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמַתְחָתוֹ: וַיִּחַפְּשׁ בְּגִדוֹל יְהִיחֵל וּבִקְטָן יִכְלֶה: וַיִּמְצָא
 15 הַגִּבְעִיעַ בְּאֲמַתְחָת בְּנִימָן: וַיִּקְרְעוּ שִׁמְלָתָם וַיַּעֲמִסוּ- אִישׁ עַל חֲמֹרוֹ וַיִּשְׁבּוּ הָעִירָה: 13
 16 וַיִּבֵּא יְהוּדָה וְאֲחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהָאֵל עוֹרְדָנוּ שֵׁם וַיִּפְלוּ לִפְנֵי אֲרֻצָּה: וַיֹּאמֶר 10.14
 17 לְהֵם יוֹסֵף מַה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי נָחַשׁ יִנְחֹשׂ אִישׁ אֲשֶׁר
 18 כִּמְנִי: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה נֹּאמַר לְאֲדָנִי- וְ-מָה נִדְּבַר וְמָה נִצְטָרֵק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת
 19 עֲוֹן עַבְדֶּיךָ הִנְנּוּ עַבְדִּים לְאֲדָנִי נָם אֲנַחְנוּ נָם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגִּבְעִיעַ בִּידוֹ: וַיֹּאמֶר 17
 20 חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגִּבְעִיעַ בִּידוֹ הֵא יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם
 21 עֲלוּ לְשָׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם:
 22 וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדָנִי יִדְבַּר נָא עַבְדְּךָ דָּבַר כְּאוֹנֵי אֲדָנִי וְאֵל יִתֵּן
 23 אֶפֶךָ כְּעַבְדְּךָ כִּי כִמוֹךָ כִּפְרַעְיָה: אֲדָנִי שְׂאֵל אֶת עַבְדִּי לְאֹמֵר הֲיִישׁ לְכֶם אֵב אוֹ
 24 אֶחָד: וְנֹאמַר אֶל אֲדָנִי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וְיִלְד זָקִינִים קָסָן וְאֲחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הֵא לְבָדוֹ כ
 25 לְאֹמְרוֹ וְאֲבִיו אֶהְיֶה: וְתֹאמַר אֶל עַבְדֶּיךָ הוֹרְדָהוּ אֵלַי וְאִשְׁמַח עִינִי עִלְיוֹ: וְנֹאמַר 22.21
 26 אֶל אֲדָנִי לֹא יוּכַל הַנְּעַר לְעוֹב אֶת אֲבִיו וְעוֹב אֶת אֲבִיו וּמֵת: וְתֹאמַר אֶל עַבְדֶּיךָ
 27 אִם לֹא יִרַד אֲחִיכֶם הַקֶּטָן אֲתִכֶּם לֹא תִקְפוּן לְרֹאוֹת פְּנֵי: וַיְהִי כִי עֲלִינוּ אֶל עַבְדְּךָ
 28 אֲבִי-נוֹ- וְנִגַּד לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדָנִי: וַיֹּאמֶר אֲבִינוּ שָׁבוּ שְׁבוּ לָנוּ מֵעַם אֲכָל: וְנֹאמַר 26.כה
 29 לֹא נוּכַל לְרַדֵּת אִם יֵשׁ אֲחִינוּ הַקֶּטָן אֲתָנוּ וַיִּרְדְּנוּ כִּי לֹא נוּכַל לְרֹאוֹת פְּנֵי הָאִישׁ
 30 וְאֲחִינוּ הַקֶּטָן אֵינְנוּ אֲתָנוּ: וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אֲבִי-נוֹ- אֵלֵינוּ אַתֶּם יָדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם
 31 יִלְדָה לִּי אִשְׁתִּי: וַיִּצָּא הָאֶחָד מֵאֲתֵי וַאֲמַר אֶךְ טָרֵף טָרֵף וְלֹא רִאִיתִי עַד הַנְּהָ:
 32 וְלִקְחָתֶם גַּם אֶת זֶה מֵעַם פְּנֵי וְקָדְהוּ אֲסוּן וְהוֹרְדָתֶם אֶת שִׁיבְתִי כַרְעָה שְׂאֵלָה: וְעֵתָה 29.ל
 33 כִּבְאֵי אֶל עַבְדְּךָ אֲבִי-נוֹ- וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתָנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ: וְהִיָּה כְּרֹאוֹתוֹ
 34 כִּי אֵין הַנְּעַר- אֲתָנוּ- וְנָתַתָּ וְהוֹרִידוּ עַבְדֶּיךָ אֶת שִׁיבְתִי עַבְדְּךָ אֲבִינוּ בִּינּוֹן שְׂאֵלָה:
 35 כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר מֵעַם אֲבִי-נוֹ- לְאֹמֵר אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאֵתִי לְאֲבִי
 36 כָּל הַיָּמִים: וְעֵתָה יָשֵׁב נָא עַבְדְּךָ תַחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֲדָנִי וְהַנְּעַר יַעַל עִם
 37 אֲחִיו: כִּי אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל אֲבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתֵי פֶן אֲרֹאֶה כִּרְעָ אֲשֶׁר יִמְצָא
 38 אֶת אֲבִי:
 39 וְלֹא יִכַּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים עִלְיוֹ וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵנוּ כָּל אִישׁ מֵעִלְיוֹ וְלֹא
 40 עָמַד אִישׁ אֲתוֹ כְּהַתְּנַדֵּעַ יוֹסֵף אֶל אֲחָיו: וַיִּתֵּן אֶת קְלוֹ בְּכַבִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצָּרִים וַיִּשְׁמַע
 41 בֵּית פְּרַעְיָה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכֹלוּ אֲחָיו לְעֹנֹת
 42 אֲתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֲחָיו נִשׂוּ נָא אֵלַי וַיִּגִּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף
 43 אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְּרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה: וְעֵתָה אֶל תַּעֲצֹבוּ וְאֵל יִתֵּן בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְּרַתֶּם
 44 אֹתִי הֵנָּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם: כִּי זֶה שְׁנַתְּיָם הָרֵעֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ
 45

- 42.36 כספיהם המה ואביהם וייראו: ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שפלתם יוסף
 37 איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו קְלָנָה: ויאמר ראובן אל אביו
 לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני אשיבנו
 38 אליך: ויאמר לא ירד בני עמכם כי אתיו מת והא לבדו נשאר וקראוהו אסון
 5 בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי בינון שאולה:
 43.2.א והרעב כבד בארץ: ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביאו ממצרים
 3 ויאמר אליהם אביהם שִׁבו שברו לנו מעט אכל: ויאמר אליו יהודה לאמר הֲעַד
 4 הָעַד בְּנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: אם ישך משלח את
 ה אחינו אתנו נָרְדָה ונשברה לך אכל: ואם אינך משלח לא נָרְדָה כי האיש אמר
 6 אֲלֵינו לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: ויאמר ישראל למה הרעתם לי להניד
 7 לאיש העוד לכם אח: ויאמרו שאל שאל האיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד
 8 אביכם חי הֲיֵשׁ לכם אח ונגד לו על פי הדברים האלה הִידוּע נדע כי יאמר
 9 הורידו את אחיכם: ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה
 9 ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו: אנכי אערבנו מידי תבקשנו
 10 אם לא הביאתיו אליך והצנתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים: כי לולא התמהמהו
 11 כי עתה שכנו זה פעמים:
 11 ויאמר אלהם ישראל אביהם אם כן אֶפּוֹא ואת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם
 12 והורידו לאיש מנחה מעט צָרִי ומעט דָּבֶשׁ נכאת ולֶם בָּטָנִים ושקדים: וכסף
 משָׁנָה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתים תשיבו בידכם אולי
 14.13 משָׁנָה הא: ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: ואל שְׂדֵי יתן לכם רחמים
 לפני האיש ושלת לכם את אחיכם הֵיאָחִיד ואת בנימין ואני כאשר שכלתי
 שכלתי:
 14 ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשָׁנָה כסף לקחו בידם ואת בנימין ויקמו
 16 וירדו מצרֶמֶת-ה ויעמדו לפני יוסף: וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על
 ביתו הֵבֵא את האנשים הבִּיתָה וטבח טבח והֵכֵן כי אתי יאכלו האנשים בצִהָרִים:
 17 ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבֵא האיש את האנשים ביתה יוסף:
 18 וייראו האנשים כי הובאו בית-ה יוסף ויאמרו על דבר הכסף ה-מו-שב
 באמתחתינו בתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו וְלֹהֲתַנְפֵּל עֲלֵינוּ ולקחת אתנו
 19 לעבדים ואת חמרינו: ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף ויִדְּבְרוּ אליו פתח
 21.כ הבית: ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל: ויהי כי באנו אל המלון
 22 ונפתחה את אמתחתינו והנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונָשָׁב אתו
 23 בידנו: וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר אכל לא ידענו מי שם כספנו באמתחתינו:
 23 ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתים
 24 כספכם בא אלי ויצא אלהם את שמעון: ויבֵא האיש את האנשים ביתה יוסף
 כה ויתן מים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם: ויכינו את המנחה עד בוא יוסף
 35 בצִהָרִים כי שמעו כי שם יאכלו לחם:
 26 ויבא יוסף הבִּיתָה ויביאו לו את המנחה אשר בידם הבִּיתָה וישתחוּ לו
 27 אֶפְסִים ארצה: וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הוֹקֵן אשר אמרתם
 29.28 הָעוֹדְנו חי: ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי ויקדו וישתחוּ: וישא עיניו
 וירא את בנימין אחיו בן אפו ויאמר הֲזֶה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר
 5 אלהים יִתְּנֶךָ בני: וימחר יוסף כי נכמרו רחמיו עֵל אחיו ויבקש לבכות ויבא
 32.31 החדרה ויבך שמה: וירחץ פניו ויצא ויתאֶפֶק ויאמר שימו להם: ושימו לו לבדו
 ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את
 33 העברים לחם כי תועבה הא לַמִּצְרָיִם: וישבו לפניו הבכר בכרתו והצעיר

אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו 46,15,16
שלשים ושלש:

16 ובני נד צפון וחגי שוני אצביעין ערי וארודי וארעלי:
5 ובני אשר ימנה וישוה ויעו-אל- ובריעה ושרה אחתם ובני בריעה חבר ומלכיאל: 17
אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליעקב שש עשרה נפש: 18

19 בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:
10 ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אָסנת בת פוטי פרע כהן אן את מנשה כ
ואת אפרים:

ובני בנימן זלע וכבר ואַשְׁבֵּל ויהיו בני בלעי גרא ונעמן וואחירים וישפּוּסִים: 21
והפים ואָרְדִי:

22 אלה בני רחל אשר ילדה- ליעקב כל נפש ארבעה עשר:

23 ובני דן חשים: 15

24 ובני נפתלי יתצאל ונוני ויצר וישלם:
אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה: 24

26 כל הנפש ליעקב יבאה מצרימה יצאי ירכו מלכד נשי בני יעקב כל נפש ששים
20 ושש:

27 ובני יוסף אשר ילדו- לו במצרים נפש שנים
כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים:

28 ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להקרות לפניו נשנה ויבאו ארצה גשן:
25 ויאמר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו נשנה ויקרא אליו ויפל על
צנארו ויבך ועל צנארו עוד: ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי ל
את פניך בני- כי עודך חי:

31 ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי
ובית אבי אשר הויו בארץ כנען באו אלי: והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה
30 היו וצאנם ובקרם וכל אשר להם הביאו: והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה
מעשיכם: ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם
31 אבתינו בעבור תשכו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן:

ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרם וכל אשר להם באו 47,8
מארץ כנען והגם בארץ גשן: ומקצה אחיו לקח עמו- חמשה אנשים ויצגם לפני
35 פרעה: ויאמר פרעה אל אחי- ויוסף- מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעי- צאן
עבדיך גם אנחנו גם אבותינו: * * * * * ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו
4 כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישכו נא
עבדיך בארץ גשן: ויאמר פרעה אל יוסף לאמר || ישבו בארץ גשן ואם ידעת
ה- ייש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי:

40 ויבאו יעקב ובניו אל יוסף מצרימה וישמע פרעה מלך מצרים: ויאמר פרעה
אל יוסף לאמר- [אביך ואחיך באו אליך: ארץ מצרים לפניך הא במיטב הארץ 6.ה
הושב את אביך ואת אחיך]: ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה 7
ויברך יעקב את פרעה: ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך: ויאמר יעקב 9.8
אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא

- 45.7 ועור קִמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אִין תְּרִישׁ וְקִצִּיר: וַיִּשְׁלַחֵנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם
 8 שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ וְלִהְיֹתִים לָכֶם פְּלִיטָה גְדֹלָה: וְעַתָּה לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִי
 9 הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁמַעֵנִי לֵאבֹ לַפְּרֻעָה וּלְאֲדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: מָהֲרוּ
 10 וְעִלּוּ אֶל אָבִי וְאִמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנִךְ יוֹסֵף שְׁמַעֵנִי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל מִצְרַיִם
 11 רְדָה אֵלַי אֵל תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁבַּת בָּאָרֶץ גִּשְׁן וְהָיִית קָרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבְנִיךְ וּבְנֵי בְנִיךְ
 12 וְצִאֲנִךְ וּבְקָרְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: וְכַלְכַּלְתִּי אֶתְךָ שֵׁם כִּי עוֹר חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן תִּזְרַשׁ
 13 אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינַי אֲחִי בְּנִימִן כִּי פִי הִמְדַּבֵּר
 14 אֵלֵיכֶם: וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֵת כָּל כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמְהֵרַתֶּם
 15 וְהוֹרַדְתֶּם אֶת אָבִי הִנֵּה: וַיִּפֹּל עַל צַוְּאָרָי בְּנִימִן אֲחִיו וַיִּבְכֶּךְ וּבְנִימִן בָּכָה עַל צַוְּאָרָיו:
 16 וַיִּנְשָׁק לְכָל אֲחָיו וַיִּבְכֶּךְ עֲלֵהֶם וְאֲחָרָי כֵּן דִּבְרוּ אֲחָיו אִתּוֹ:
 17 וְהִקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרֻעָה לֵאמֹר בָּאוּ אֲחָיו יוֹסֵף וַיִּיטֵב בְּעֵינַי פְּרֻעָה וּבְעֵינַי
 18 עֲבָדָיו: וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה אֵל יוֹסֵף אֲמַר אֵל אַחִיךָ זֹאת עָשׂוּ טַעֲנוּ אֶת בְּעִירְכֶם וּלְכוּ
 19 אֶרְצָה כְּנַעַן: וְקָהוּ אֶת אֲבִיכֶם וְאֶת בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאִתְּנָה לָכֶם אֶת טוֹב אֶרֶץ
 20 מִצְרַיִם וְאֲכַלּוּ אֶת חֶלֶב הָאָרֶץ: וְאַתֶּם צִוְּיָה אֶת זֹאת קְחוּ לָכֶם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם
 21 עַגְלֹת לְטַפְכֶם וּלְנִשְׁיֵיכֶם וּנְשִׂאתֶם אֶת אֲבִיכֶם וּבְאֵתֶם: וְעֵינֵיכֶם אֵל תַּחֲסֵם עַל כְּלֵיכֶם
 22 כִּי טוֹב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הֵיא: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עַגְלֹת
 23 עַל פִּי פְּרֻעָה וַיִּתֵּן לָהֶם צֶדֶה לְדַרְדֵּךְ: לְכֹלֶם נָתַן לְאִישׁ הַלְּפֹת שְׁמֹלֶת וּלְבְנֵימִן נָתַן
 24 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמֵשׁ חֲלָפֶת שְׁמֹלֶת: וּלְאֲבִיו שֵׁלַח כֶּזָּאֵת עֵשְׂרֵה חֲמֵרִים נִשְׂאִים
 25 מִטוֹב מִצְרַיִם וְעֵשֶׂר אֲחֻלַּת נִשְׂאֵת בַּר וְחֲמֵשׁ וּמוֹנִן לְאֲבִיו לְדַרְדֵּךְ: וַיִּשְׁלַח אֶת אֲחָיו
 26. כה. וַיַּעֲלֵוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרְצֵי־הָ: כְּנַעַן אֵל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיְגִדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹר יוֹסֵף
 27 חָי וְכִי הָא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְּגַע לָבוֹ כִּי לֹא הָאֲמִין לָהֶם: וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו אֶת
 28 כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיִּרְא אֶת הָעַגְלֹת אֲשֶׁר שֵׁלַח יוֹסֵף לְשִׂאת אֹתוֹ
 29 וְתַחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹר יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֲלֵכֶה וְאֶרְאֶנּוּ
 30 בְּטָרֵם אֲמוֹת:
 46. א. וַיַּסַּע יִשְׂרָאֵל הָא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיּוֹבַח שֵׁם זְבַחִים לְאֱלֹהֵי
 2 אֲבִיו יִצְחָק: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלִּילָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
 3 הַגִּנֵּי: וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לִגְוֵי גְדוֹל
 4 אֲשִׁימְךָ שֵׁם: אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם עֲלֵה וַיֹּסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל
 5 עֵינָיו: וַיִּקֶּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֵת טַפְּסָם
 6 וְאֵת נְשֵׂיהֶם בְּעַגְלֹת אֲשֶׁר שֵׁלַח פְּרֻעָה לְשִׂאת אֲתֵם: וַיִּקְהוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֵת
 7 רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בָאָרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל זֶרְעוֹ אִתּוֹ: בְּנָיו וּבְנֵי
 8 בָנָיו אִתּוֹ וּבְנֹתָיו וּבְנֹת בְּנָיו וְכָל זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה:
 9 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וּבְנָיו
 10 בְּכֹר יַעֲקֹב רָאוּבֵן: וּבְנֵי רָאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֲצֹן וְכִרְמִי:
 11 וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱר וַיְכִין וְצַחֵר וְשָׂאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית:
 12 וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמְרָרִי:
 13 וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן וְשִׁלָּה וּפְרָץ וּזְרָח וַיְמִת עֵר וְאוּנָן בָּאָרֶץ כְּנַעַן וַיְהִיו בְּנֵי פְרָץ
 14 וּבְנֵי יִשָּׁכָר כָּר תּוֹלַע וְגָנָה וַיִּישִׁיב וּשְׁמֵרֹן: [חֲצֹן וְחַמּוּאֵי־אֵל:
 15 וּבְנֵי זָבֻלֹן סָרַד וְזָלוֹן וַיְחָלָל:

48,8 וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה לך: ויאמר יוסף אל אביו בני
 הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי וארכבם: ועיני ישראל כבדו
 מוקנה-ה לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: ויאמר ישראל
 אל יוסף ראה פניך לא פללתיו והנה תראה אתי אלהים גם את זרעך: ויוצא
 5 יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה: ויקח יוסף את שניהם את אפרים
 בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אתם- אליו:
 וישלח ישראל את ד- ימינו וישת על ראש אפרים והא הצעיר ואת שמאלו על
 ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור: ויברך אתם- ויאמר האלהים אשר
 התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הלעה אתי מעורי עד היום הזה:
 10 המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי:
 אברהם ויצחק וי-רב-ו לרב בקרב הארץ:
 וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד
 אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה: ויאמר יוסף אל אביו לא
 כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי
 15 גם הא יהיה לעם וגם הא גדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא
 הנוים: ויברכם ביום ההא לאמור בכ-ם- יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים
 וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה:
 ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל
 ארץ אבותיכם: ואני נתתי לך שקם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי
 20 בחרבי ובקשתי:

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם את אשר יקרא אתכם
 באחרית הימים: הקבצו ושמעו בני יעקב והקשיבו אל ישראל אביכם:

49.3	ראובן בכרי אתה לחי וראשית אוני יתר שצאת ויתר עו: 4 יפתו כמים אל יתדר כי עלית משכבי אביך או חללת יצועי יולדך:	25
49	ידך יתאחו: בערף איביך ישתחו לך בני אביך: 9 גור ארנה יהודה ימטרף בני עלית כרע רבין כארנה וכלביא מי יקימנו: י לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא ישלה: ולו יקחת עמים: 11 אסרי לגפן עירה ולשךקה בני אתנו כפס בין לבשו וכרם ענבים כ-סותה: 12 חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב:	30
ה	שמעון ולוי אחים כל-ו- חמם מקרת-ם: 6 בסךם אל תבא נפשי בקהלם אל י-חד כ-ידי כי באפם הרגו איש ובעברתם- עקרו שור: 7 ארור אפם כי עו ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל:	35
8	יהודה אתה יודך אחיך	40
13	זבולן לחוף ימים ישכן והא שני-אמר אנית:	

47, י השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: ויִכְרֹךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעְיָה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי
 11 פְּרַעְיָה: וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶהְיֶה בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב
 12 הָאָרֶץ בָּאָרֶץ רַעְמֶסֶס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פְּרַעְיָה: וַיִּכְלַל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֶת
 כָּל בֵּית אָבִיו לֶחֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

5
 13 וּלְחֶם אֵין בְּכֹל הָאָרֶץ כִּי כָבֵד הָרַעֲב מְאֹד וְתֵלֵא- אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ
 14 כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרַעֲב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בָּאָרֶץ מִצְרַיִם וּבָאָרֶץ כְּנַעַן
 15 בְּשֹׁבֵר אִשֶׁר הֵם לְשָׂרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרַעְיָה: וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף מֵאָרֶץ
 מִצְרַיִם וּמֵאָרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָּל מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוֹת
 16 נִגְדֹךְ כִּי אִפְסֵי-הֵ-כֶסֶף: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבֹו מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם -לֶחֶם- בְּמִקְנֵיכֶם
 17 אִם אִפְסֵי-הֵ-כֶסֶף: וַיָּבִיאוּ אֶת מִקְנֵיהֶם אֶל יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים
 וּבִמְקַנְהַי הַצֹּאן וּבִמְקַנְהַי הַבָּקָר וּבַחֲמֹרִים וַיִּכְלֹ-לֶם בְּלֶחֶם כְּכֹל מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהִיא:
 18 וְתוֹתָם הַשָּׁנָה הַהִיא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא נִבְחַד מְאֹדְנִי כִּי
 אִם תֵּם הַכֶּסֶף וּמְקַנְהַי הִבְהַמְתָּ -בָּא- אֶל אֲדֹנִי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנִי בְּתֵלֵי אִם
 19 גְּוִיתֵנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ: לָמָּה נָמוֹת לַעֲיֹנֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתָּנוּ קִנְיָה אֲתָנוּ וְאֵת
 אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם וְגַהֲיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים לְפְרַעְיָה וְתָן זֶרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת
 כ וְהֵאֲדַמְתָּ לֹא תִשָּׁם: וַיִּקַּן יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדַמְתֵּי מִצְרַיִם לְפְרַעְיָה כִּי מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ
 21 שְׁרָתוֹ כִּי חֹזֵק עַלְמֵם הָרַעֲב וְתָהִי הָאָרֶץ לְפְרַעְיָה: וְאֵת הָעַם הָעִבְיָ-דֵי- אֲתוֹ לַעֲבָדִים
 22 מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קֶצֶהוּ: רַק אֲדַמְתֵי הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֵק לְכַהֲנִים מִצֵּאת
 23 פְּרַעְיָה וַאֲכָלוּ אֶת חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרַעְיָה עַל כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת אֲדַמְתָּם: וַיֹּאמֶר
 24 יוֹסֵף אֶל הָעַם הֵן קִנִּיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֵת אֲדַמְתְּכֶם לְפְרַעְיָה הֵא לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם
 25 אֶת הָאֲדָמָה: וְהִיָּה בְּתִבּוּאָת-הֵ- וְנָתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרַעְיָה וְאַרְבַּע הִיָּתִי יְהִיָּה לָכֶם
 כֶּה לִזְרַע הַשָּׂדֶה -וְלֹאֲכָל- לְ-כֶם- וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם -וְלֹאֲכָל- לְמִטְכֶם: וַיֹּאמְרוּ הַתְּחִיתֵנוּ
 26 נִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנֵי וְהִיָּינוּ עֲבָדִים לְפְרַעְיָה: וַיִּשֶׁם אֶתָּה יוֹסֵף לַחֵק עַד הַיּוֹם הַזֶּה
 25 עַל אֲדַמְתֵי מִצְרַיִם רַק אֲדַמְתֵי הַכֹּהֲנִים לְבַד-הֵ- לֹא הִיָּתֶה לְפְרַעְיָה:

28.27 וַיּוֹשֶׁב יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בָּאָרֶץ גֶּשֶׁן וַיָּצִיחוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד: וַיְחִי
 יַעֲקֹב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי-וַיְמֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִישֵׁי שָׁבַע שָׁנִים
 29 וְאַרְבַּעִים וּמֵאָת שָׁנָה: וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
 30 גַּם מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי וְעֲשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֵמַת אֶל גַּם
 48,7 תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: [וְאֵנִי בָבְאִי מִחָרָן מֵתָה עָלַי רַחֵל -אִמְךָ- בָּאָרֶץ כְּנַעַן בְּדֹרֶךְ
 בְּעוֹר כְּבֹרֶת הָאָרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֹרֶךְ אֶפְרָתָה הֵיא בֵּית לָחֶם:]
 47,8 וּשְׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי וְנִשְׂאָתָנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקְבָרֵת-הֵ: וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה
 31 כְּדַבְּרֶךָ: וַיֹּאמֶר הַשְּׁבַעָה לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה:
 48,8 וַיְחִי אַחֲרֵי-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי
 2 בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם -וַיָּבֵא אֶל יַעֲקֹב-: וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֶךָ
 יוֹסֵף בָּא אֵלָיִךְ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבַּע עַל הַמִּטָּה:
 3 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֶל שְׁנֵי גֵרָאָה אֵלָי בְּלוּ בָּאָרֶץ כְּנַעַן וַיִּכְרֹךְ אֶתִּי:
 4 וַיֹּאמֶר אֵלָי הֲנִי מִפְּרֹךְ וְהִרְבִּיתִךָ וְנִתְחַיֶּיךָ לְקַחַל עַמִּים וְנִתְחַיֶּיךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
 ה לִזְרַעךָ אַחֲרֶיךָ אֶהְיֶה עִלְמָם: וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי
 6 אֵלָיךְ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרָאוּבֵן וּשְׁמַעוֹן יְהִיוּ לִי: וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר
 הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יְהִיוּ עַל שֵׁם אֲתֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנַחְלָתָם:]

49,14 יִשָּׁכַר כֹּחַ חֹמֶר גֶּרֶם

לִבִּין בֵּין הַמִּשְׁפָּטִים:

טו וירא מנחה כי טוב

וְאֵת הָאֶרֶץ כִּי שְׁמֵנָה¹³

וְיִט שִׁכְמוֹ לְסֹבֵל

וְיִהְיֶה לְמֶס עֹבֵר:

16 דן ירין עמו

כאחד שבמי ישראל:

17 יהי דן נחש עלי דרך

שפיפן עלי ארח

הנשך עקבי סוס

וְיִפֹּל לְכַבּוֹ אַחֲוֹר:¹⁴

19 גר גדוד יגודנו

והא יגר עקבם:

כ אֲשֶׁר שִׁמְנָה נִחְלִיתוּ:

והא יהן מעבני מלך:

21 ינפתלי⁸ נשלחה

דהנתנה: פרי⁶ שפר:

49,22 בן אילה יוסף

בן אילה עלי עין

במצעדיו עלי שור:

23 וימרהו ייך-הי

וישטמהו בעלי חצים:

24 ותשב-ר באיתן קשת-ם-

ויפזרו זלעי יד-ם-

מידי אביר יעקב

מזרע עיך ישראל:

כה מאל אביך ויעורך

ואל- שדי ויברכה

ברכת שמים מעל

ברכת תהום רבצת תחת

ברכת שדים ורחם:

26 ברכת אביך נברו

על מרזם ייך-רי עד

תאזת נבעת עולם

תהיון לראש יוסף

ולקדקד נזיר אחיו:

27 בנימין ואב יטרף

בבקר יאכל עד

ולערב יחלק שלל:

28 כל אלה שבמי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם

25

29 ויברך אותם איש איש² כברכתו ברך אתם: ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף

ל אל עמי קברו אתי את- אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון הקתי: כמערה

אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את

31 השדה מאת עפרן הקתי לאהזת קבר: שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו

32 שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה: ינקנה השדה

33 והמערה אשר בו מאת בני חת: ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רנליו אל

המטה ויגע ויאסף אל עמיו:

50,2. א ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו: ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים

3 לחנמ את אביו ויחנמו הרפאים את ישראל: וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו

4 ימי החגמים ויבכו אתו מצרים שבעים יום: ויעברו ימי כביתו וידבר יוסף אל אל

ה בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באוני פרעה לאמר: אבי

השביעני לפני מות- לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען

שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי כאשר השביעני- ואשובה:

6 ויאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השביעך:

7 ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וקני ביתו וכל קניו

8 ארץ מצרים: וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפס וצאנם ובקדם עזבו בארץ

9 גשן: ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד מאד: ויבאו עד גרן האסד

(2, 49) לישועתך קייתי יהוה:

Critical Notes on Genesis

- I (6) (6) ויהי בן 6; א at the end of v. 7. The formal symmetry of the chapter justifies the transposition; cf. vv. 9.11.15.24.30.
- (8) 6 + מוב כי מוב אלהים וירא אלהים after שמים; cf. vv. 3.10.12.18.21.25. But the clause would read better at the end of v. 7. Was it omitted by some scribe, who remembered 5 that שמים was a title of God Himself? (cf. Dan. 4,23; Luke 15,18; and the common Rabbinical use). The Jews of Origen's time were puzzled by the omission (see Orig. *ad Africanum* 4); cf. LAGARDE, *Ankündigung einer neuen Ausgabe der griech. Übersetzung des AT* (1882).
- (9) א מקום, but 6 συναρτήρη=מקום, which is, in fact, implied by מקום המים (cum 10 *artic.*!), v. 10. We retain יקו and מקום, on the ground of Jer. 3,17; Ex. 7,19; Lev. 11,36. A root קה *gather together* is further attested by the mistaken use of συναρτήρη, συναρτήρη, 6 Jer. 8,15; 50,7; Zech. 9,12. See also on 37,35; 49,10.
- At the end of the verse 6 adds: και συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναρτήρας αὐτῶν, και ὕψθη ἡ ἔρηβ=מקיהם אל השמים מתחת השמים אל מקיהם 15 ותרא היבשה. Cf. vv. 7.12.16.21.25. The term מקיהם (*sing.* not *plur.*, as 6) looks original; and the clause may have been omitted by some editor who sacrificed symmetry to his dislike of monotony. The additions of 6 are often mere harmonistic interpolations; but sometimes they indicate a different Hebrew text, and occasionally old glosses imbedded in that text. 20
- (11) למינהו *bis*; so 6; cf. v. 12; א א. א עץ, but the sense requires ועץ; so אאאאא, 3 Heb. MSS and v. 12. פרי follows in אא, but seems needless; see v. 12. פרי עץ פרי only recurs ψ 148,9; cf. Eccl. 2,5.
- (12) ותדשא is suggested by v. 11, and the uniform style of the chapter. Moreover, יצא Hif'il is rare in the sense required (Num. 17,24; Is. 61,11; Hag. 1,11; ψ 104,14); 25 and v. 24 is not quite parallel. א ותוצא, and so the Versions (S even in v. 11).
- (20) ויהי בן 6, as required by analogy. א א.
- (21) אא *plene*; cf. 6 κατά γένη αὐτῶν, 3 *in species suas*. See on 4,4.
- (26) אא כדמותו אא 6 prefix ו, which is often omitted after a preceding ו or similar letter (ו, ו). That 'כ', not 'ב' (some MSS; C), is right, appears from 5,1.3; ψ 58,5; 30 Dan. 10,16. [כדמותו may be an explanatory gloss on בצלמנו — P. H.]; cf. v. 27; but see also 5,1.3.
- חית, so S; rightly, as the classification of the earth with animals is incongruous; א.
- (28) אא ובבהמה, so אא; cf. v. 26; א א. חיה, אא החיה, as grammar requires. Possibly corruption or revision has gone 35

- 4 *cf.* Gen. 17, 1. אִזְחַל הָאִשׁוּרִים; οὗτος ἤλασεν (pointing הָהֵל=הוּחַל); Ἰ rightly *iste coepit*=הָהֵל הָאִשׁוּרִים. The statement אִזְחַל הָאִשׁוּרִים is without parallel in Genesis, and the context requires the sense *he* (Enosh) *was the first to call upon the Name of JHVH*; there being no previous temporal determination to which אִזְחַל might refer. 5
- For הָאִשׁוּרִים rather than הָאִשׁוּרִים (5,29=οὗτος), see v. 21 and 10,8 (הָאִשׁוּרִים הָהֵל לְהוּחַל).
- 5 (3) אִזְחַל הָאִשׁוּרִים; διακόσια. For the first five and the seventh of the ten patriarchs, *viz.* Adam, Seth, Enos, Kenan, Mahalaleel, and Enoch, the numbers of אִזְחַל and אִזְחַל agree. אִזְחַל subtracts 100 in each case from the years lived after the birth of the successor, and adds them to the number of years lived previously; an arbitrary change made for the sake of symmetry. As to the sixth patriarch, Jared, אִזְחַל agrees with אִזְחַל, as the actual numbers in his case already harmonized with the altered numbers preceding it. אִזְחַל omits 100 years, no doubt accidentally. In the tenth case, that of Noah, all three witnesses are at one. In the eighth 15 case, that of Methuselah, אִזְחַל and אִזְחַל agree, אִזְחַל differs; while in the ninth, that of Lamech, all three disagree. Thus in eight cases out of ten we find agreement which warrants preference of the אִזְחַל numbers; in the other two we must have recourse to textual emendation.
- אִזְחַל. The word בֵּן, the object of the transitive verb (vv. 4^b.28, and the necessary antecedent to which שָׁמוֹ refers here as elsewhere, has fallen out of the text before the similar letters בֵּר.
- אִזְחַל. Some MSS אִזְחַל; many MSS, and Jewish citations אִזְחַל. אִזְחַל κατά . . . καὶ κατά . . . *Cf.* 1,26, according to which we correct, although the order is here reversed. 25
- (4) אִזְחַל אִזְחַל, read אִזְחַל, following א. *Cf.* vv. 7.10.13.16 &c. The ordinary MSS and editions of אִזְחַל support the new reading; but the oldest known codex, *viz.* Brit. Mus. Add. MSS 14425, dated A. D. 464 (see WRIGHT'S *Catalogue*), which has been collated for the present work, here, as in many other instances, supports אִזְחַל. We cite this codex as אִזְחַל^{UM}. 30
- (18) אִזְחַל אִזְחַל; וּמֵאֵת שְׁנֵה אִזְחַל; an easy omission after the preceding שְׁנֵה, a transcriber's eye having passed unconsciously from the first to the second.
- (22) אִזְחַל εὐθηρέσθησθε δὲ Ἐνωχ τῷ Θεῷ does not indicate a various reading, but is the usual anti-anthropomorphic paraphrase of the Hebrew expression, recurring in v. 24; 6,9; 17,1; 24,40; 48,15; אִזְחַל 25,3; 34,17; 114,9. (Some MSS אִזְחַל vv. 22.23.) 35
- (23) אִזְחַל; some MSS and אִזְחַל rightly אִזְחַל, as in vv. 5.8.11.31.
- (25) אִזְחַל אִזְחַל. So אִזְחַל; but אִזְחַל אִזְחַל, where אִזְחַל is a corruption of אִזְחַל (confusion of אִזְחַל and אִזְחַל), and אִזְחַל has been accidentally omitted for the same reason as in v. 18. This, of course, led to intentional changes of the numbers in vv. 26.27. 40
- (28) אִזְחַל אִזְחַל; אִזְחַל אִזְחַל, dittography of the following אִזְחַל. אִזְחַל אִזְחַל; אִזְחַל καὶ ἐξήκοντα=אִזְחַל, confusing אִזְחַל with אִזְחַל, as in other instances. אִזְחַל differs from אִזְחַל in all three numbers for Lamech; but the 595 years after the birth of Noah (v. 30) are confirmed by the round number (600) of אִזְחַל. Upon the whole, it is clear that the three lists were originally one, and that אִזְחַל deserves 45 the preference.
- (29) אִזְחַל אִזְחַל; διαπαύσεται, *cf.* Is. 14,3 ἀναπαύσεται=הִנֵּחַ; Ex. 23,12 ἀναπαύσεται=יָנוּחַ; Pr. 29,17 ἀναπαύσεται σε=יָנוּחַךְ. יָנוּחַ is nearer to נָוּחַ than to נָחַם in sound; and besides, the writer clearly meant to convey the idea of *rest* from toil (Ex. 23,12). 50
- אִזְחַל אִזְחַל; many MSS and אִזְחַל אִזְחַל, which is attested also by אִזְחַל ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν. The term is *siug.* (47,3). — אִזְחַל אִזְחַל; אִזְחַל אִזְחַל.
- (32) Some MSS and אִזְחַל אִזְחַל. Choice is hardly possible, for in 6,10 we have

- 4 in Berossus and cuneiform sources. עירר, written עירר, 5, 15, [cf. Mandaean עת=איה=יש, NÖLD. MG §§ 5.55; ישוע=عیسی] answers to the Babylonian Δαως, *af.* Berossus, *i. e.* *Damu, Davu* (rather than *Dumu*), 'son;' cf. Σαως=*Samas*. In spite of 6, the root may be seen in ערד, *it came forth and grew up*, said of plants and trees; so that עירר=*shoot, scion, soboles*, like Ass. *pirhu*, Heb. נצר, הטר. 5
- אז מהויאל ומהיאל, with a note on the second form 'י יהר *the yod is superfluous*; pronouncing therefore מהיאל, in spite of the preceding מהיאל — a triumph of absurdity. 6 Μαλεθηλ, 5, 12, is more original than either of these forms; as is shown by Berossus' Μεγάλαρος, a phonetic improvement of Μελάλαρος = *Amel-Aruru*, 'Aruru's Man' (HOMMEL). ' and ל are sometimes confused. 10
- אז מתושאל has been modified to rhyme with מהויאל. 6 Μαθουσαλα, as in 5, 21 (=מתושלח). Methusael, *Man of El*, is less original than Methuselach, *Man of Selah*, where *Selah* is, perhaps, a modification of Bab. *Šarrahu*, a title of Sin, the god of Ur Casdim whence Abraham migrated. Methuselach thus answers to Ἀμέμψινος = *Amel-Sin*, 'Sin's Man;' while Lamech seems to be an easy adaptation of Bab. *Lamga*, 'the Servant' (of Merodach), another title of Sin, synonymous with *Ubara*, in the name *Ubara-Tutu*, 'Vassal of Merodach,' the Ὠτιάριτης (or rather Ὠπάρτης) of Berossus, and father of Ξίσουθρος, the hero of the Flood, who corresponds to the Hebrew Noah. 15
- (20) אז ובל; 6^A λωβελ, 6^B λωβηδ (=λωβηλ); cf. אוביל (1 Chr. 27, 30) and אָביל (*abil*) or אָביל (*abil*) *one skilled in the care of camels and sheep or goats*, or perhaps rather the Phœnician יבל *he-goat*; cf. also הבל, the shepherd Abel, 4, 2; whose name is evidently related to Syr. ܘܒܠܐ *grex*; ܘܒܠܐ *pastor* (see PAYNE SMITH). 15
- אז אבי ישב אהל ומקנה. We supply יבל, as in vv. 21. 22. For אהלי מקנה, see 2 Chr. 14, 15 (6^V σκηναὶ κτήσεων). 6^A here: ὁ πατήρ οἰκοῦντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρό- 25 φων (cf. 46, 32). For the plur., see ישב אהלים, 25, 27.
- (21) אז ויבל = 6 λουβαλ, doubtless connected with ויבל, יובל. Each name is thus significant of the art ascribed to its bearer. This does not prove its Hebrew origin, as it may be a translation or adaptation of some foreign name. The inventor of the harp and the (Pan's) pipe is naturally the brother of the *shepherd* 30 Jabel.
- (22) אז תובל קין, a strange mode of writing a Hebrew proper name. The Oriental or 'Babylonian' תובלקין is more natural. 6 Θεβαλ, not understanding the קין. (*Tubalqain*, as the name of the inventor of metallurgy, may be compared with *Balgin, Bilgi*, the Sumerian Fire-god, whom an old hymn celebrates as melting 35 and refining gold, silver, bronze, and lead, but not iron which was of later use; and as the brother of the goddess *Ningu-si* or *Nin-ka-si*, in whom we may recognize Tubalcain's sister *Negmat*, 6 Νοεμα = נגמה. NESTLE (*Marginalien*, p. 10) cites Νοεμιν ψάλλουσα φωνῆ οὐκ ἐν ὄργανῳ, from LAGARDE, and suggests a root נעם with ע₂, thus confirming our conjecture. Cf. PSBA, May '94, where 40 it is shown that the Chinese *Fuh-hi* and his sister *Nü-kwa* (or *Nü-wa*) are parallel figures. It may be added that *Nü-kwa* is said to have invented a kind of harp.
- אז למש כל הרש נחשת וברזל. One of the two participles appears superfluous in view of the strict parallelism of the other descriptions, vv. 20. 21. למש *hammerer*, 45 6 ὁ σφυροκόπος (cf. Is. 41, 7) is probably an old gloss on הרש which might mean *ploughman* (Am. 9, 13). הרש (1 K. 7, 14 only) is used instead of the usual הרש, הרש which 6 read here (χαλκεύς = הרש, Is. 54, 16; 2 Chr. 24, 12), because of the previous participles.
- (23) אז שםענה; but שםען (Is. 32, 9; Jer. 9, 19) is more likely. 50
- (25) אז ארם. The aspirate fell out after ע. — 6S + הוה before אשהו, *et post* + ותהר. — 6 + λέγουσα after שת = לאמר. — אז ותקרא, ותקרא.
- (26) אז או הוהל; an attempt to soften the contradiction of P's statement, Ex. 6, 3;

- 6 *Nimrodos* 135,31, however, *zullilsî* does not mean *provide it with a deck* (zillu = צל, but *launch it*, literally *cause it to be immersed*, from *alâlu* = Geez *ahila* cf. בעפרה; see also DELITZSCH, *Is.* 16,40, 53; NESTLE, *Marg.* x) — P. 11.] אל ואל אמה תכלנה מלמעלה אל and εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν. There is evidently something wrong; for no satisfactory sense can be wrung out 5 of the words, and we should expect some further direction about the צרה. The term אמה is suspicious. There is nothing corresponding to it here in the parallel Chaldean account, and the cubit measures of the פתח and the קנים are not given; why then that of the צרה? Besides, צרה is presumably masc., and the suffix of תכלנה most naturally refers to the תבה. Read ארצה for אמה, and all becomes 10 clear. Then we have ואל ארצה תכלנה, and for its (the Ark's) whole length thou shalt close it in pointing תקלנה = תכלנה; cf. וכלה, 23,6. For אל, cf. לארצה, 13,17. But the term מכסה, 8,13, suggests the further correction תכסנה for תקלנה; and אל may be a corruption of כל, as in 30,40 and other places.
- (17) אל המכול מים על הארץ אל. The antique המכול is explained by the gloss מים. The two 15 following words are not part of the gloss, but depend on מביא; so εἰπάω τὸν κατακλυσιμὸν ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. Cf. 7,6 where εἰπάω מים, and 7,17. The root of מכול is seen in the Babylonian *nabulu* (PSBA, April '89, p. 197). אל לשהת מ; לשהת = לשחית (8 מ MSS לשהת); cf. v. 13 ששהת.
- (19) אל ומכל החי מכל הבשר מ. ומכל החי ומכל הבשר מ; and similarly εἰ, καὶ ἀπὸ πάντων 20 τῶν θηρίων καὶ ἀπὸ πάσης σαρκός, with some Heb. MSS. For היהיה, see 8,17. כל חי is used 3,20; 8,21, but in a wider sense. That אל is right with מכל appears from 8,17. מכל misunderstood the idiom. The addition in εἰ, καὶ ἀπὸ πάντων των κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἱρπετῶν, is probably due to a reviser. εἰ according to Syr. Hex. καὶ ἀπὸ π. τῶν θηρίων κ. ἀπὸ π. τ. κτηνῶν 25 κ. ἀ. π. τ. σαρκός (NESTLE). אל שנים; εἰ δύο, δύο. So also in v. 20. Cf. 7,9.
- (20) אל ומכל אשר רמש על הארצה מ; ומכל אשר רמש על הארצה מ; εἰ καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἱρπετων 30 τῶν ἱρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. רמש הארצה is justified by 1,25; IIos. 2,20. But that מכל ומכל מ and some Heb. MSS is right, appears from the sense. רמש is here contrasted with other classes of animals, and does not include them as in 9,3.
- 7 (1) אל יהוה; εἰ Κύριος ὁ Θεός. מ אלהים (but εἰ as אל). See notes on 6,3,6. So 35 εἰ, v. 5.
- (2) אל איש ואשתו מ. זכר ונקבה מ = εἰ ἄρσεν καὶ θηλυ, both times; thus obliterating the distinction between J's phrase and P's equivalent. אל שנים שנים; מ εἰ שנים שנים. Cf. v. 9.
- (3) אל גם מ. The ו was perhaps omitted after preceding ו. 40 מ εἰ + מ; מ, with which εἰ agrees. After זכר ונקבה מ + εἰ καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο ἄρσεν καὶ θηλυ זכר ונקבה מ. מ εἰ agree with אל; but the omission may be due to the homeoteleuton of this and the previous clause.
- (4) The interesting word היקים (v. 23; Deut. 11,6 only), that which stands up, is 45 erect, and so lives, is an exact parallel to the very ancient Egyptian $\frac{\text{𓆎}}{\text{𓆏}}$ (*anchi*) to stand or rise up; living.
- (8) אל ומכל מ. מ better ומכל.
- (9) אל אלהים מ. יהוה מ; so εἰ rightly.
- (11) אל שבעה עשר יום; εἰ ἑβδόμη καὶ εἰκάδι = שבעה ועשרים (So also εἰ at 8,4). 50 Cf. 8,14.
- (13) אל אתה מ; εἰ μετ' αὐτοῦ rightly. So εἰ (Urmia ed.); but εἰ (Urmia ed.).
- (15) אל הבשר מ; מ בשר מ. Cf. vv. 16,21.

- 8 In view of 9,7, the pointing of Θ , וּפְרוּ וּרְבוּ . . . וַיִּשְׂרְצוּ, seems preferable to that of Θ וּפְרוּ וּרְבוּ . . . וַיִּשְׂרְצוּ.
- (19) Θ כל הרמש וכל העוף כל רומש על הארץ Θ . The term הרמש, followed by רומש in a different sense, is suspicious. Θ , omitting כל הרמש, reads הרמש in the second place. So also $\mathfrak{S}$. But Θ has: καὶ πάντα τὰ ἔρποντα καὶ πᾶν πετεινὸν καὶ πᾶν ἔρπετόν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς=רומש וּרְבוּ וְכָל הָעוֹף וְכָל הַבְּהֵמָה וְכָל הָרֶמֶשׂ הַיֵּשׁׁב עַל הָאָרֶץ. But $\mathfrak{S}^{BM}$ agrees with Θ . 5
- (20) Θ ליהוה Θ וְיָוָה Θ . 10
- (21) Θ יהוה Θ Κύριος ὁ θεός *his*.
 Θ בְּעוֹבֵר Θ διὰ τὰ ἔργα=בעבור (wrongly; *cf.* 3,17). 10
- (22) Θ עַד Θ עַד Θ . Point עַד, and render *unto all the days of earth* (*i. e.* so long as the earth lasts); as if in answer to the question עַד מָתַי, *How long?* *Cf.* also the phrase עַד הַיּוֹם הַזֶּה, and 2 K. 9,22, for the use of עַד.
 Θ וּקְרָן . . . וּקְרָן . . . וְיָוָה Θ the conjunction between the pairs. 15
- 9 (1) Θ + καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς=וּבְכַשְׁתֶּם, 1,28.
 (2) Θ חַתְּכֶם (Job 41,25 only); Θ חַתְּכֶם (35,5 only).
 Θ בְּכָל Θ . Two Θ and four Θ MSS as well as $\mathfrak{S}$ and Θ ; a correction due to mistaking the idiom.
 Θ נָתַתִּי Θ נָתַתִּי Θ I have given it= Θ ἐδέξακα. *Cf.* 1,29. 20
- (3) Θ אֵת כָּל Θ . אֵת אֵת הַכֹּל Θ = Θ τὰ πάντα.
 (4) Θ בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ Θ בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ Θ along with its life, *i. e.* its blood (a gloss). Θ ἐν αἵματι ψυχῆς; $\mathfrak{S}$ בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ Θ in whose life its blood is; neither indicating a different reading.
 (5) Instead of Θ וְאֵת דָּמְכֶם, וְאֵת דָּמְכֶם Θ has the simpler וְאֵת דָּמְכֶם. The Θ is strange, after its use in v. 4, and may have originated in a dittography of אֵת. It is, however, 25 attested by $\mathfrak{S}$ וְאֵת דָּמְכֶם Θ (cf. 34,22). A possible correction is וְאֵת דָּמְכֶם; *cf.* Deut. 15,17. Perhaps we may say that וְאֵת implies that the verse is coordinate with v. 4, as stating a further exception (*cf.* the use of וְכִי . . . וְכִי). The repetition of the particle is thus not really necessary to the sense.
 Θ חַי Θ חַי Θ . 30
- (6) Θ וּמִדְּדֵם (1 omitted after preceding Θ).
 Θ אִישׁ אִישׁ אֵת אֵת אֵת. Some MSS, Θ אִישׁ אֵת אֵת אֵת; but *cf.* 42,25.35; 15,10. The rendering of Θ implies: וּמִדְּדֵם אִישׁ אֵת אֵת אֵת אֵת; a better balanced member than that of Θ .
 (7) Θ אֵת אֵת אֵת. Θ אֵת אֵת אֵת. 35
- For Θ אֵת אֵת אֵת (the reading of Θ), Θ strangely has ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ. If they read אֵת אֵת אֵת, they must have omitted דָּמוֹ. More probably they read דָּמוֹ אֵת אֵת אֵת on account of his blood; *cf.* 21,11.25. מ and ת are often confused.
 Θ עֲשִׂיהִי Θ עֲשִׂיהִי Θ *impers.* is attested by $\mathfrak{S}$ factus est. Θ ἐποίησα= Θ עֲשִׂיהִי is probably a correction. 40
- (7) Θ וּשְׂרָצוּ; some MSS, Θ וּשְׂרָצוּ וּשְׂרָצוּ. — וּרְבוּ Θ ; so Versions. וּרְבוּ, NESTLE. *Cf.* 1,28.
 (10) Some MSS, Θ וּבְנֵיהֶם.
 (11) Θ מִבּוֹל Θ מִבּוֹל Θ . Θ + ὕδατος, *i. e.* מִיִּם, an old gloss in their MS as at 6,17. Θ מִבּוֹל Θ . להשחית Θ להשחית Θ . In v. 15 Θ has להשחית, or according to seven MSS להשחית Θ . הארץ Θ πᾶσαν γῆν γῆν. 45
- (12) Θ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֵל נֹחַ Θ καὶ εἶπεν Κύριος ὁ θεός πρὸς Νωε=וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל נֹחַ; *cf.* vv. 8.17. $\mathfrak{S}$ also + *to Noah*.
 Θ חַיָּה Θ חַיָּה Θ as in v. 10. So again, vv. 15.16.
 (15) Θ חַיָּה Θ חַיָּה Θ חַיָּה אֲתָכֶם Θ חַיָּה אֲתָכֶם, as in v. 12. So $\mathfrak{S}$, but not Θ .
 (19) Θ מֵאֵלָה Θ מֵאֵלָה Θ . 50
- (20) Θ וַיְחַל נֹחַ אִישׁ הָאָרְמָה Θ וַיְחַל נֹחַ אִישׁ הָאָרְמָה Θ ; but this is doubtful Hebrew: (*a*) the use of הַחַל in 4,26; 6,1; 10,8; 11,6; 41,54 (15); 44,12; is against it. In these six places, five of which belong to J, and establish his usage, the construction is *l cum infin.*,

- 7 (16) Θ καὶ ἔκλεισεν Κύριος ὁ θεὸς τὴν κιβωτὸν ἔξωθεν αὐτοῦ. μS agree with M .
The object of ויסגר would rather be הרלת than החתבה; cf. 19,6,10; 2 K. 4,4.
- (17) Θ + καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, as in v. 12.
- (18) M ויכסו; Θ ἐπεκάλυψεν=ויכסו. So in v. 20.
- (19) M כל השמים; Θ כל; but cf. Deut. 4,19; Dan. 9,12; Job 28,24; 37,3; 41,3⁺. 5
- (20) ΘAS + הגבהים, as in v. 19. But Θ^B and Syr. Hex. $\wedge$ τὰ ὑψηλά (NESTLE), as also S^{BM} .
- (22) S agrees with M ; Θ paraphrases. (One cod. has ἐν ῥύθωσιν αὐτοῦ=באפי; and so Syr. Hex.).
- (23) M האדמה; Θ + πάσης=כל. 10
- 8 (1) Θ + καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν. S + and all the birds only ($\wedge$ S^{BM}). Harmonistic additions.
- (3) M מקצה (19,4; 23,9; 47,2.21); μ מקץ (4,3; 6,13; 16,3; 41,1); v. 6.
- (7) Θ + τοῦ ἰδεῖν εἰ κεκόπακεν τὸ ὑδωρ=מים הקלו לראות (v. 8). Από τῆς γῆς=מעל 15
 M אראן appears to have fallen out. The omission of the motive for sending out the bird is the more remarkable here, as it is specified afterwards in the case of the dove. Θ felt this, and inserted the clause from v. 8. It is better to change the order of the verses, so that v. 7 should follow vv. 8.9. This arrangement has the additional advantage of agreement with the Chaldean account, in which the 20
mission of the dove comes first. See HAUPF, *Nimrodopos*, p. 109, which may be transcribed and translated thus:
- Sibi ñma ñna kašadi ušēši-ma summatu umaššir. Illik summatu itüri-ma manzazu ul ipāšü-ma issahra. Ušēši-ma sinñntu umaššir. Illik sinñntu itüri-ma manzazu ul ipāšü-ma issahra. Ušēši-ma áribi umaššir. Illik áribi-ma qarúra* 25
ša me ñmur-ma iqrib isähü itüri ul issahra="When the seventh day came, I brought out the dove, and let it go. The dove went to and fro; found no resting-place; and returned. I brought out a swallow, and let it go. The swallow went to and fro; found no resting place; and returned. I brought out a raven, and let it go. The raven went; saw the bottom of the the water (cf. *قارورة*, 30
bottom of the sea); made for it; waded about, croaking, returned not."
- The expression עוד, v. 10, implies an interval of seven days between the mission of the two birds. I therefore supply ויחל שבעת ימים at the beginning of the verse.
- M ויצא יצוא ושוב. But Θ καὶ ἔξελεύσων οὐκ ὑπέστρεψεν; so S *سواء* [a paronomasia]=ויצא יצוא ולא שב. That this is right appears not only from its 35
striking agreement with the Chaldean statement about the raven, but also from the motive it supplies for the (second) mission of the dove, v. 10.
- (8) If the order of the verses in M be preferred, ויחל שבעת ימים must be supplied here instead of at v. 7.
- M מאתו is confirmed by אליו v. 9, מן החתבה v. 10. Θ ὁπίσω αὐτοῦ=מאתו i. e. 40
after the raven. Cf. Ex. 14,19.
- (12) M ויחל μ ויחל, as in v. 10. A scribal error is more likely than such a variation in the same formula. Cf. Jud. 3,25.
- (13) Θ + ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νωε=לחיי נח, as in 7,11. There is nothing else for the temporal datum to refer to. 45
- M חרלו; Θ ἐξέλειπεν (so in Is. 19,6 also), probably reading חרלו.
- (15) M אלהים; one MS יהוה; Θ Κύριος ὁ θεός.
- (16) M ואשתך ובניך; two MSS, S (but not S^{BM}), Copt. reversely, as in 7,7, and v. 18. Yet Θ has the former order both here and in v. 18.
- (17) M וכל μS וכל. 50
- M מכל בשר. So μS ; but Θ , wrongly, καὶ πᾶσα σὰρξ.
- M בעוף. . . הרמש. So μS . But ΘS mistake the idiom; cf. Θ 9,10.
- M קרעו. The קרעו (cf. *קריע* 5,9) appears to be a mere fancy.

- 1893, p. 108; cf. *Records of the Past*, New Series i, 46; [see also *op. cit.* pp. 75, col. ii, l. 2; 76, col. iii, l. 9 and SCHRADER'S KB iii, 2 (1892) pp. 21, 23].
- אֱלֹהֵי אֲרָרָה = Ὁ Οὐρανός = אֲרָרָה, which agrees with the native Babylonian *Urūk*, Greek Ὀρχοῦ, now *Harka*. [Cf., however, the Assy. *Arkāitu*, the Lady of Erech].
- (13) אֱלֹהֵי לֹדִיִּים, Ὁ Λουδοίη = לודיים. 5
 נַעֲמִים; עֵינַמִּים, in partial agreement with Ὁ Αἰνεμετίη. § *بحمص* implies נַעֲמִים.
 אֱלֹהֵי כַסְפוֹנִיִּים = Ὁ Χασμωνίη = כספוניים.
- (14) § explains בַּתְּרִים by *Cappadocians*!
- (17) אֱלֹהֵי אֲרָרָה = Assy. *Arqā'a*. But אֱלֹהֵי אֲרָרָה; Ὁ τὸν Ἀρουκαῖον. 10
- (18) אֱלֹהֵי גַזָּה; גַּבְצוֹ אֱלֹהֵי גַבְצָה 9, 19' is due to reading משפחת as *singular*.
- (19) The bounds are specified in two directions, the limit in the one case being Gaza, in the other Leshā. (WELLH. וְלֵשָׁה or לֵשָׁה). The words וְעַמְרָה וְאֲדָמָה וְצִבְיִים are an interpolation. אֱלֹהֵי has a different statement: וְהָיָה גְבוּל הַנְּעֻנִי מִנְּהַר עַד הַנְּהַר; וְהָיָה גְבוּל הַנְּעֻנִי מִנְּהַר עַד הַנְּהַר. הַנְּדוּל גְּזֵר פֶּתַח הַיָּם הָאֵלֶּיךָ; הַנְּדוּל גְּזֵר פֶּתַח הַיָּם הָאֵלֶּיךָ. Cf. 15, 18; Deut. 11, 24. 15
- (20) אֱלֹהֵי בְנוֹיָהָ; two MSS and אֱלֹהֵי לְנֹי. So אֱלֹהֵי, אֱלֹהֵי v. 31. But in v. 5 both have בְּנֵי, while Ὁ has ἐν τοῖς ἔθνεσιν in all three places.
- (21) Ὁ ἀδελφῶ Ἰαφεθ τοῦ μείζονος; so the Heb. accents, against the fixed order of the names of Noah's sons, *viz.* Shem, Ham, and Japheth. Had it been meant that Shem was the younger brother (and so the youngest of the three) the natural 20 mode of speech in a clause relating to Shem would rather have been אַחֵי יִתְּם הַקָּטָן, *Japheth's younger brother*. But, in fact, the sole reason for the reference to Shem's age in this place was to warn the reader against supposing that because he is dealt with last, he was therefore the youngest; and to affirm the racial superiority of the Bene Eber, from whom the Hebrews sprang. 25
- (23) אֱלֹהֵי מִשָּׁח אֱלֹהֵי מִשָּׁח (v. 30); Ὁ Μοσχοῦ = מִשְׁךְ (v. 2); 1 Chr. 1, 17. Perhaps the original was מִשְׁחָן; cf. Jos. *Ant.* i, 6, 4 Μησαναῖοι.
- (24) Ὁ καὶ Ἀρφαζὰδ ἐγέννησεν τὸν Καίναμ (var. Καίναν) καὶ Καίναμ ἐγέννησεν τὸν Σαλα κτλ. Cf. Luke 3, 36. אֱלֹהֵי אֲרָרָה agree with אֱלֹהֵי אֲרָרָה; but there is no reason to regard the inserted name as an interpolation, while its omission 30 may be accounted for by a doubt about קִינָן as a name belonging to the earlier list, 5, 9.
- (25) אֱלֹהֵי יִלְדוֹ; אֱלֹהֵי יִלְדוֹ אֱלֹהֵי יִלְדוֹ; Ὁ ἔγεννηθησαν.
- (26) אֱלֹהֵי יִרָה; Ὁ Ἰαράδ or Ἰαρέδ = יִרָה, 5, 15. See SMITH'S *Dictionary of the Bible* s. v. JERAH and JOK'AN. 35
- (27) אֱלֹהֵי אֲזִיָּה; אֱלֹהֵי אֲזִיָּה = Ὁ Αἰζήλ.
- (28) אֱלֹהֵי עֵיבָל; אֱלֹהֵי and 1 Chr. 1, 22 עֵיבָל. Ὁ.
- (30) אֱלֹהֵי מִשָּׁח; Ὁ Μασση. Ὁ Μανασση = § מִשָּׁח. The last two forms imply מִשָּׁח misread מִשָּׁח. The other differences depend on pointing.
- (32) אֱלֹהֵי לְנֹי; Ὁ κατὰ τὰ ἔθνη αὐτῶν = לְנֹי. See on v. 20. 40
 אֱלֹהֵי מִשָּׁח; Ὁ מִשָּׁח, as v. 5.
 אֱלֹהֵי הַנְּוִים rightly. אֱלֹהֵי prefixes אֵי (= Ὁ νῆσοι) from v. 5.
- 11 (1) אֱלֹהֵי אַחֵרִים; Ὁ καὶ φωνή μετὰ πᾶσιν — a paraphrase.
- (3) אֱלֹהֵי לְבֵנָה, *let us burn them unto burning*, i. e. *thoroughly*. The Heb. 45 does duty for kiln-burnt bricks (Babylonian *agurr'*) as well as sun-dried ones (Bab. *libmāti*); cf. Ex. 1, 14.
 אֱלֹהֵי הַיָּם, *plene*, to mark the e-vowel, and אֱלֹהֵי הַיָּם, *leg.* (לְחֹמֶר), to mark the o. Ὁ rightly ἄσφαλτος = Bab. *kupru*; see the inscriptions of Nebuchadnezzar, *passim*.
- (6) אֱלֹהֵי הַחֶלֶם *infin. c. suff.* Ὁ ἤρξαντο = חֶלֶם is preferable. § as if חֶשֶׁב (Jer. 18, 11) 50 אֱלֹהֵי חֶשֶׁב, *corrupt*). The impf. of חֶשֶׁב, like that of בָּלַל v. 7, is only found here. The pointing חֶשֶׁב, בָּלַל, may possibly indicate the dialect of the original source?, but is quite as probably a mistake or a caprice. Cf. the *perf.* חֶשֶׁב, 9, 19.

- 9 except in 44, 12 which is elliptic (ויהפש בגדול ההל ובקטן כלה), *scil. לחפש (bis)*. — (b) The use of the OT generally, where ההל occurs some fifty times besides, is against it. In 33 cases the construction is again ל *cum infin.*; in 5 (*viz.* Deut. 2, 24. 25. 31 *bis*; Jos. 3, 7; Hos. 8, 10, probably), it is the bare *infin.*; in 3 cases the term is construed with ב (*viz.* Deut. 16, 9; Ez. 9, 6; 2 Chr. 20, 22); and in the rest it is used absolutely; *e. g.* Num. 17, 11. 12; 2 Chr. 29, 27; 1 Sam. 3, 12 (*cf.* Gen. 44, 12). In 1 Sam. 3, 2 ויעינו החלו בזהות, which is usually rendered *his eyes began as dim ones* (GES.²⁵ § 142, 4; DRIVER, *Sam.*, *l. c.*), and alleged as a parallel, it is easier to point בזהות *infin.* (*cf.* Gen. 27, 1; Zech. 11, 17), with ὁ ἤρξαντο βαρύνεσθαι, bearing in mind the usual construction of ההל, and the fact that בזהה is not elsewhere used of the eyes in OT (in Is. 33, 1 שורר is *infin.* Poel; *cf.* Hos. 10, 2). Moreover, *And Noah began as a husbandman* would at least require אדמה rather than האדמה; *cf.* 25, 27 ויהי . . . איש שדה.
- On the other hand, SCHUMANN'S *And Noah, the husbandman, began, and planted a vineyard* is objectionable: (a) because the expression *Noah, the husbandman*, is without parallel in the whole book, and could only imply a distinction from some other Noah who was not such; and (b) because, of all the OT instances of ההל, Ezr. 3, 8 is the only possible parallel for the construction *began and planted*. § אֶמְצֵא נֹחַ חֹבֵל בְּחַבְלָא and Ἡ κοπιτικὴ Νοε ἀγρικοῦ ἐκτερεῖν τὴν γῆν show that the want of a verb was felt in connection with ויהל. It is simplest to restore להיות, as in 10, 8. The sense is that Noah was the first husbandman and vine-planter, like *Shin Nung* in China. To say that this would conflict with 4, 2 is to forget that the two stories are quite independent of each other. *Cf.* 4, 26. — May איש conceal ארש = Assy. *eršū*, to till? *Cf.* Aram. ארש *cultor*, ארשית *cultura* [= Assy. *errišu*, *errišūtu*, DELITZSCH, *Assyr. Handwörterbuch*, p. 140^b].
- (21) אהלה אל. אהלו אל; a substitution of modern for ancient spelling (so 12, 8; 13, 3). The ה— suffix still occurs sporadically in OT, *e. g.* 49, 11 *bis*. Its disappearance in other cases is doubtless due to transcribers. It is regular on the Moabite Stone (9th cent. B. C.).
- (22) ויצא יוגר; ὁ καὶ ἐξελθὼν ἀνήγγειλεν = ויצא יוגר. The term בהוץ (אֶ) implies a preceding ויצא (39, 12).
- (23) ברוך יהוה אלהי שם אל. So all the Versions. We should expect Shem rather than Shem's god to be the object of the blessing. Ham — as an undutiful son — is cursed in the person of Canaan, his son, and Japhet is virtually blessed; the context, therefore, requires something similar in the case of Shem. BUDDÉ accordingly has restored ברוך יהוה שם. ὁ omits ὁ θεός.
- (24) ויהי אל. Some MSS, ויהי אל, as usual.
- (2) אשך; but מושך אל (nine MSS (מושך), ὁ Μοσχοί = Μόσχοι (Herod.), Assy. *Musku* or *Musku*, all suggesting אשך. So SCHRADER, KAT² 84 note, who thinks also that the pointing תבל is only a reminiscence of *Tubalcain*, and that the Assy. *Tabalu* indicates אשך.
- (4) ארנים אל; some MSS, אל, 1 Chr. 1, 7 ארנים = ὁ Ῥόδοι (= רון in Ez. 27, 15).
- (5) As בני הגוים cannot include all the preceding names; and as, on the other hand, the words בארצותם . . . . בנייהם are clearly of wider scope, and comprehend all the Bene Japheth before enumerated, ILGEN was certainly right in restoring אלה to introduce בני יפת; the whole sentence forming the usual summary after the manner of P; *cf.* vv. 20, 31.
- (8) הוליד אל, ילד אל (P's word).
- (9) An explanation of the term גבור (*mighty one* = *sovereign, despot*), which does not well harmonize with v. 10.
- (10) Babylon was not a comparatively modern Semitic foundation, but an old Sumerian city, identical with Gudea's *Gishgalla* (PSBA, Nov. '92, p. 54; Jan.

- II (7) For נבלה § has **נבלה**; cf. 10,25; ψ 55,10.
אל שפתם **אל**, wrongly, and afterwards שפת שפת
 (8) **אל** (and **ΣΕΟΞΑ**) העיר ואת המנרל **אל**; והעיר ואת העיר = **Σ** τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον.
 (9) **Σ** τὸ ὄνομα αὐτοῦ = שמה **אל**.
אל אחרי **אל**; אחרי שפת **אל**; but cf. v. 7. 5
 For **אל** יהיה in the second half of the verse **Σ** reads Κύριος ὁ θεός.
 (10) **אל** **ΣΕΟΞΑ** אלה; two Heb. MSS, **Σ** ואלה.
אל ויולד **אל**; ויולד throughout the chapter.
אל אחרי **אל**.
 (11) **אל** + ומאת שנה ומת: + **אל**. *So all the days of Shem came to six hundred 10 years; then he died.* The same recension adds a similar summation in each case, down to Nahor inclusive; cf. 5,5 ff. **Σ** is briefer with καὶ ἀπέθαιεν = **אל** וימת. **ΣΕΟΞ** follow **אל**.

The framework of the narrative being otherwise identical with that of c. 5, it is perhaps more likely that some impatient reviser omitted the summations as 15 statements of the self-evident, than that P curtailed his customary formula, or that **אל** interpolated the summations.

- (12) **אל** ומאת **אל**; ושלשים **אל**. **ΣΕΟΞ** follow **אל**.
 For the first name in this list of ten patriarchs from Shem to Terah or Abram the numbers of **אל** **Σ** agree. Shem lived 100 years before and 500 after the birth 20 of Arphaxad. In the ensuing cases we note a systematic alteration such as we have already observed in 5,3 ff. The sudden drop from Shem's 100 years to the 35,30,34,30,32,30, years respectively for the corresponding period in the lives of the six subsequent patriarchs, seemed improbable. Consequently, **אל** **Σ** add 100 years in each case; so that, e. g., Arphaxad lives 135 instead of 35 years 25 before the birth of his successor; and so for the rest of the six names. In the case of Arphaxad, Shelah, Peleg, Reu, Serug, **אל** subtracts the 100 years from the period following the birth of the successor, as **Σ** has done in 5,3 ff. Thus **אל** really corroborates **אל** in seven cases out of eight. The exception, Eber, may therefore be set down to textual corruption. According to **אל**, Eber lived for 430 30 years after the birth of Peleg; according to **אל**, not 330, as analogy would suggest, but 270. Now a glance at the corresponding numbers in **אל**, from Shem to Nahor inclusive, shows a progressive diminution in every case but this of Eber, the numbers being 500; 403; 403 (**Σ** 330); 430; 209; 207; 200; 119. This fact at once throws suspicion on Eber's number 430. **Σ**^λ has 370, which is confirmed by **אל** 35 270 as the original reading of **אל**. How then, it may be asked, did the שלשים שנה ארבע ושלשים שנה of **אל** originate? Beyond doubt, in the previous line (v. 16), to which a transcriber's eye had wandered.

According to **Σ**^λ, the years of Arphaxad and Shelah's second period were 430 and 330 respectively. Instead of the 30, **אל** **אל** both give 3, which is possibly right, 40 as 30 occurs in each case in the previous line of the Hebrew (vv. 12. 14), and might have been erroneously repeated in **Σ**'s Heb. MS.

Σ^B gives τετρακόσια πενήκοντα for Shelah's second period (v. 15). If we suppose that τετρακόσια τριάκοντα was the original reading of **Σ**, allowing for the error just noticed, we shall see that the three lists are in relative agreement as regards the 45 first seven names:

	אל		Σ		אל		
SHEM	100	500	100	500	100	500	
ARPHAXAD	35	403	135	403*	135	303	
SHELAH	30	403	130	403*	130	303	
EBER	34	370*	134	370	134	270	50
PELEG	30	209	130	209	130	109	
REU	32	207	132	207	132	107	
SERUG	30	200	130	200	130	100	

- II of *m* is a well-known feature of Babylonian. But that *Isc'ah* owes her existence to an error in reading a cuneiform character, i. e. 𐎢𐎣 *iš'*, *mil*, is a mere fancy. Nor is the name without an etymology in the Aramaic tongue to which it belongs. Bar Ali very naturally connects it with ܡܠܚ ; see PAYNE SMITH, s. v. ܡܠܚ (Against SAYCE, *Higher Criticism and the Monuments*, p. 160). 5
- (30) וּלְרֵאשִׁית *וּלְרֵאשִׁית*, i. e. וּלְרֵאשִׁית . The form וּלְרֵאשִׁית may be a genuine survival, and perhaps gives a better rhythm. The difficulty is that one would expect other instances of the kind; whereas וּלְרֵאשִׁית only occurs here and in 2 Sam. 6,23 K^cthib, and is easily accounted for in both places by the common confusion of ו and ל . Besides, וּלְרֵאשִׁית in a few passages of Exodus, and the obscure וּלְרֵאשִׁית Prov. 21,8, are the only 10 instances of words with initial ו in OT Hebrew, apart from וּלְרֵאשִׁית and one or two, more or less doubtful, proper names. Is it a trace of the Aramaic origin of the story (cf. the Targumic וּלְרֵאשִׁית), like the names Terah, Nahor, Haran, Isc'ah?
- (31) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$ (sic) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$. The motive of this arbitrary and ungrammatical alteration was doubtless the previous mention of 15 Nahor's death (v. 25 וְנָחֹר מָוֹת). $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$ can hardly be right after $\text{וְיָקָה תֵּרַח אֲתָם}$. $\text{וְיָקָה תֵּרַח אֲתָם}$ = $\text{καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς (אתם)}$, or ἔλαβεν αὐτούς = וַיֵּצֵא אֲתָם , is better. But it is perhaps simplest to correct $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ}$ to $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ}$; cf. 12,4,5.
- (32) ἔτη ἐν Χαρραν , restricting the 205 years to Terah's residence at Haran, is 20 clearly a blunder.
- 12 (2) וּלְרֵאשִׁית ; ἔτη ἐν Χαρραν imply מְבָרָךְ or בְּרֹךְ , an easier reading.
- (3) וּלְרֵאשִׁית rightly מְבָרָךְ ; but some MSS מְבָרָךְ *sing.*, like the following מְקַלְלֵךְ , which however must be corrected to מְקַלְלֵיךְ with one MS, וּלְרֵאשִׁית ; cf. the use of the 25 formula elsewhere (27,29; Num. 24,9). After $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ}$ ἔτη ἐν Χαρραν adds $\text{וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$, an ancient gloss, which recurs in ἔτη ἐν Χαρραν at 28,14. Cf. 26,4; 22,18.
- (4) וּלְרֵאשִׁית from the the next clause; ἔτη ἐν Χαρραν rightly.
- (5) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; ἔτη ἐν Χαρραν in the second half of the verse, $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; 30 but cf. 31,18; 42,29; 46,28.
- (6) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$. ἔτη ἐν Χαρραν (13,17). $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$ *Teacher's* (i. e. Priest's or Seer's, Is. 30,20) *Oak* or *Terebinth*; cf. Jud. 9,37 (DILLMANN). $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; cf. ἔτη ἐν Χαρραν *Oak of Mamre* (מְמָרָה); but ἔτη ἐν Χαρραν ἔτη ἐν Χαρραν , with which 35 cf. Deut. 11,30 ἔτη ἐν Χαρραν (*leg.* ἔτη ἐν Χαρραν , or perhaps ἔτη ἐν Χαρραν), ἔτη ἐν Χαρραν ἔτη ἐν Χαρραν ; and 22,2 ἔτη ἐν Χαρραν , ἔτη ἐν Χαρραν ἔτη ἐν Χαρραν . In these three places ἔτη ἐν Χαρραν appears to have misread ἔτη ἐν Χαρραν as ἔτη ἐν Χαρραν , i. e. ἔτη ἐν Χαρραν *height*; cf. Jud. 7,1 ἔτη ἐν Χαρραν . ἔτη ἐν Χαρραν gives ἔτη ἐν Χαρραν for ἔτη ἐν Χαρραν eight times, including 12,6; 13,8; 14,13; 18,1; for ἔτη ἐν Χαρραν seven times; and for ἔτη ἐν Χαρραν , probably pointing ἔτη ἐν Χαρραν , thrice (11os. 4,13; Is. 44,14; Zech. 40 11,2). ἔτη ἐν Χαρραν is sometimes uncertain about ἔτη ἐν Χαρραν — ἔτη ἐν Χαρραν ; cf. Jos. 19,33 with Jud. 4,11. In 35,4 and three other places ἔτη ἐν Χαρραν is τερεβινθος (= בַּטְנִים in 43,11!); cf. ἔτη ἐν Χαρραν 14,6. In 35,8 ἔτη ἐν Χαρραν is βαλανος . ἔτη ἐν Χαρραν , ἔτη ἐν Χαρραν + κατ'ἄκρον = ישׁב (13,7). So ἔτη ἐν Χαρραν . 45
- (7) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; ἔτη ἐν Χαρραν ; ἔτη ἐν Χαρραν . So ἔτη ἐν Χαρραν ; yet cf. v. 18.
- (9) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; ἔτη ἐν Χαρραν . So in 13,1,3, and a few other passages. The rendering does not, however, imply any difference of reading.
- (11) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; ἔτη ἐν Χαρραν ; cf. v. 14. So again after $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$. ἔτη ἐν Χαρραν , ἔτη ἐν Χαρραν , and again in v. 13. A trace of the older text, which is also found 50 in seven passages of ἔτη ἐν Χαρραν K^cthib, e. g. Jud. 17,2; Jer. 4,30.
- (15) $\text{וְאֵת שְׂרֵי וְאֵת מַלְכָּה בְּלוּתָהּ אֵשֶׁת אָבְרָם וְנַחֲרֹר בְּנֵי אָבְרָם}$; ἔτη ἐν Χαρραν paraphrases: $\text{καὶ εἰσήγαγον αὐτήν πρὸς Φαράω}$ = $\text{וַיְבִיאָהּ בֵּיתָהּ פְּרָעָה}$. For πρὸς = בֵּיתָהּ , see also 44,14; Job 1,4.

- 14 שמה אל. שם מג. So 15, 5 השמימה for השמימה.
- אל הרה מג. righty ההרה = εἰς τὴν ὄρισην.
- (11) רבשט ט. רבשט ἰπποῦ = רבשט ו K. 5, 8 *collective*. So also in vv. 16. 21. But מג righty רבוש in all the places. [רבשט = Assy. *rukūšu*, animal suitable for riding; cf. HAUPT, *Hebraica* iii, 110; DELITZSCH, *Neuer Commentar über die Genesis*, 1887, p. 251, n. 1; see also the note on Ezra 1, 4].
- (12) The words בן אחי אברם are unsuitably placed in אל (cf. טז, where they are transposed to follow לוט), and appear to be an interpolation. The epithet העברי, v. 13, seems to indicate the first mention of Abram by name; and Lot is called יאחי, not אחי בן, vv. 14, 16. מג אחי agree with אל. 10
אל רבושו מג. רבושו אל.
- (13) ענר אל. ענר = ענרם = ענרם, *Anu is high*; or possibly a corruption of עמרם. But ט אuvav = עונן, which might be a mistake for עין (Num. 1, 15). ס חמ 'Anir'.
- (14) וירק אל, which can only be explained as an Aramaism (אריק = *he looked to or inspected*), is probably due to the common confusion of ו, ר (v. 2). On the 15 other hand, the use of הריק in the sense of *letting loose or drawing out* troops is without parallel in OT. Its only other occurrences in the Hexateuch are 42, 35; Ex. 15, 9; Lev. 26, 33. In the two latter passages it is used of *drawing the sword*; cf. פ 35, 3 הריק חנית, which might almost suggest את חניתו here. In that case the clause מאות ילירי . . . . might be a later addition explaining the 20 corrupt חניכו. That word, however, though a ἄπ. λεγ., has sufficient warrant in the uses of הנך Prov. 22, 6; حنك *to train, discipline, render expert or experienced* (strictly, *to put a rope in a horse's mouth*; see LANE s. v.). ט ἰδίουσεν τοὺς ἰδίουσ οἰκογενείσ αὐτοῦ (= ויפקד את ילירי ביתו, for τοὺς ἰδίουσ = ו — as elsewhere (cf. 15, 13). ויפקד (= ἰδίουσεν, 1 Chr. 21, 9) is near enough to וירק — 25 וירק to be possibly right. ס' he armed (ט' girded) his young men seems to depend partly on conjecture as to the meaning of וירק, partly on the term הנערים, v. 24. אל (ט' אחי) + ὁπίω αὐτῶν = אחריהם; but ס'.
- (15) ויחלק אל; so ס. *Plur.* ט' א' (et divisio sociis). ט και ἐπέπεσεν = ויפל (confusion of ח, פ; ק lost). Cf. 1 K. 16, 21; but ויחלק על is an unparalleled expression in OT. 30 For ויחלק, see 31, 23, where also, as here, ויחלק immediately precedes (ל = ח). Otherwise, וירלק (31, 36) might suggest itself.
- (17) שוה אל. שוה = שוה ט. שוה Σαυή. *The valley of the Level* (v. 5 only) is a strange designation, which the Targums render מישר מפנא *a leveled plain*.
- (18) Verses 18 20 look like an interpolation. They interrupt the connection of vv. 17. 35 21 ff. in a surprising way; a difficulty which still presses, even if we suppose, with KUENEN, that the whole chapter is of very late origin. The mention of *the goods, and the women, and people* (v. 16) obviously prepares the way for the king of Sodom's request for the surrender of *the persons* (הנפש; v. 21). On the other hand, the mention of the *King's Dale* (v. 17), which was near Jerusalem (2 Sam. 40 18, 18) may have suggested the introduction of the Melchizedek episode here in the form of a parenthesis. On the assumption, however, that the whole narrative is of a piece, Abram's giving tithe of the spoils to the priest-king of Salem is not perhaps in vital contradiction to his oath (v. 23) that he would reserve nothing for himself. It might be alleged that the king of Sodom's proposal 45 (v. 21) was suggested by his having just been a witness to the tithing of the recovered goods. In any case, it is clear that the introduction of קנה שמים אל עליון into v. 22 belongs to the author of vv. 18 20.
- (19) ויברכהו אל. So ס' א' א'. But מג אברם ט.
- (22) The equation of יהוה with אל עליון looks like the work of a Redactor; cf. the יהוה 50 האלהים of 2, 4 ff. א' א' express יהוה, but ט' omit it; while מג substitutes האלהים.
- (24) אל בלערי Not 1! or Without me! cf. 41, 16. 44. But ט' א' imply בלערי or בלערי = מבלערי *praeter*.

- 14 (1) The Hebrew construction looks, at first sight, like an anacoluthon. מסעט present no variant; and ט simply violates the sense with $\text{ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ}$ (= כִּי־י Is. 1, 1) $\text{τῇ Αμάρφαλ βασιλείᾳ Σεννααρ, Αριωχ βασιλεὺς κτλ.}$ which would require a construction like 2 K. 15, 29. A possible correction would be $\text{[ההם] בִּימֵי ויהי בִּימֵי = 3 et factum est in illo tempore; cf. 6, 4.}$ Or we might restore אברם after כִּי־י (LE CLERC), supposing it to have fallen out owing to its likeness to אמרפל ; cf. 26, 15. 18. We might get the same sense by the smaller change of reading בִּימוֹ (= בְּיָמָיו) in *his days* (10, 25; 2 K. 8, 20; 23, 29). Cf. also 1 Chr. 5, 10. But, after all, אל may be right; cf. Is. 7, 1.
- תרעל . Θ Θαρταλ, ΘΑ Θαταλα, Θαλαγα, indicate תרעל (r being weakened in some 10 cases to l , as in Βαλλα=ברע). So 𐤒 𐤕𐤊𐤍 Tarḡil or 𐤒 𐤕𐤊! Tarḡal (SBM). [The cuneiform Tu ud-xul-a=תרעל , found by PINCHES on a Babylonian tablet, seems to me very doubtful. See, however, SCHRADER, *Über einen altorientalischen Herrschernamen in Sitzungsberichte* of the Berlin Academy, Oct. 24 '95. Cf. PINCHES, *Transactions of the Victoria Society*, 1896. — P. 11.]
- אל . אלסר ט . אלסר ט , אלסר ט , אלסר ט . Dullisār= אלסר Is. 37, 12. SAYCE suggests a confusion of Assyri. Larsa with al šarri= city of the king, by way of explaining the Hebrew אלסר . But why not al Larsa^m = the city of Larsa? Moreover, Assyri. š = Heb. ש , not ס . [Cf. *Johns Hopkins University Circulars*, August 1887, p. 118]. אל = גוים = ט ἔθνωσ ; so טו = עממין ; ט = עממיא ; 3 = gentium . The word must be corrupt, 20 as the context implies a national name. 𐤍 𐤌𐤓𐤕 (= גוילים) Gehunites or Gehlutes ; see PAYNE SMITH, *Thes. Syr. s. v.*
- (2) ע puns very curiously on the personal names, vv. 1, 2; e. g. תרעל was *crafty as a fox* (תעלא); ברע and ברשע were noted for *evil* (בביש) and *wicked* (ברשיעא) *deeds*; הטב שנאב hated (שני) *his own father* (אבוי). ברע , however, may be compared 25 with בריעה , 1 Chr. 7, 23 (where also there is a play on ברעה in ill fortune); and ברשע should perhaps be בלשע (cf. 10, 19 לשע). FRIEDRICH DELITZSCH has equated שנאב with Sanību (*Parad.* 294); but ט Σεννααρ suggests سنار cat, Aram. שנורא . אל Σουσόρορ, 3 שמאר (שמאר), evidently a corruption of אל . שמאבר suggests a doubt whether this name may not have originated in a marginal gloss שם אבר *name lost!* The confusion of ר, ר , is, however, very common 30 between אל and אל .
- אל . בלע היא עער . בela is elsewhere a king's name (36, 32); possibly, therefore, the original reading here and in v. 8 was ובלע מלך עער . The phrase may, of course, indicate a *lacuna* in the source. 35
- The K^c thib עבײם , Q^c rè עבײם , appears as עבאים in אל , as in Hos. 11, 8.
- (4) אל ושלש אל correctly ושלש .
- (5) אל רפאים אל ; הרפ' אל ; Deut. 2, 11, 20; 3, 11. אל $\text{και εἴθε ἰσχυρὰ ἄμα αὐτοῖς=}$ בהם (25, 16; ψ 117, 2). 3 also points to המה *who were in*. The name הם 40 is probably corrupt. Seven MSS of אל read הם (cf. 1 Chr. 4, 40). That Zuzim= Zamzumim has long been inferred from Deut. 2, 20 (cf. תמוז = Bab. Düzü); and הם or המת (ט) may possibly be a disguise of רבת Rabbath . But SAYCE's notion that הם points to a direct transcription of this chapter from a cuneiform document (*Higher Criticism*, p. 160f.) is utterly improbable. There is no evidence 45 that Ammon was ever called Am or Ammi , or anything else but Ammûn , عَمَّان (see SCHRADER, *KAT*² 141). And in OT the nation is always עמון .
- (6) אל בהררי אל בחרם (49, 26). So ט33א .
- (7) אל שדה אל ; ט τοὺς ἀρχοντας= שרי ; and so 3 . — הצען תמר ; 3טו Engedi .
- (8) אל אתם ; 3 קלם , an interesting variant. 50
- (10) אל ועמרה אל ועמרה . But it seems better to omit the previous מלך as a gloss, and read וינסו סרם ועמרה (v. 11); the city names standing for their peoples.

- 15 אַל 'אִימָה חֲשֵׁכָה נָדָה', a *terror*, viz. a *great darkness*; an explanatory apposition. The appositional phrase may, however, be taken from a parallel narrative. Cf. Job 4, 13, 14. S gets rid of the doubt with וַחֲשֵׁכָה and a *great darkness*. Θ φόβος σκοτινὸς μέγας, taking חֲשֵׁכָה as an adjective; but cf. Is. 8, 22; ψ 18, 12.
- (13) אַל לֵהֵם אַל; Θ + καὶ κακώσουσιν αὐτό[υς] = וְהָרְעוּ לָהֶם (19, 9; Ex. 5, 22), which may have fallen out by homœoteleuton; but may also have originated in an alternative rendering of וְעָנָה אַתָּה; cf. Θ 16, 6. 5
- (14) אַל יַעֲבֹדוּ אִי; יַעֲבִירוּ אִי, a needless correction. Θ, rightly, ψ ἐὰν δουλεύσωσιν. 6
- (15) אַל יִצְאוּ; Θ + ὤδε = הִנֵּה (v. 16). 10
- (16) אַל תִּקְבֹּר; Θ τραφεῖς; a copyist's blunder for ταφεῖς. 10
- (17) אַל תִּקְבֹּר אִי; וְרֹדֵף רַבִּיעֵי יִשׁוּבוּ אִי (cf. 1, 31; 2, 3). Jer. 31, 8 הִנֵּה קָהָל נָדוּל יִשׁוּבוּ הִנֵּה favors אַל. 15
- (17) אַל תִּקְבֹּר אִי and intense darkness (Ezek. 12, 6. 7. 12 only) had set in; or it had become intensely dark; cf. Arab. كَانَتْ c. accus. Θ φλόξ ἐγένετο, misreading ולהט (3, 24; ψ 104, 4 πυρὸς φλέγα [sic]). 15
- אַל תִּקְבֹּר אִי; Θ better κλιβανὸς καπνιζόμενος = ת' עֶשֶׂן (Is. 7, 4); so אַל תִּקְבֹּר אִי only recurs, Zech. 12, 6; Dan. 10, 6. Θ λαμπάδες πυρός here; because the sense is: (a smoking baking-jar) with (=γ) flashes of fire issuing from it; cf. Ex. 20, 18 הַלְפָּרִים the flashes of lightning. 20
- אַל תִּקְבֹּר אִי is only accidentally like λαμπάς, being a form like אֶסֶר, צָרִיק, אֶבֶר &c., derived from a root לָפַד, cognate with Assyr. nabāḫu, 'to shine' (cf. nāḫu = לִישׁ = שָׁנָה, נִשְׁכָּה = דָּבַח = Aram. טָבַח &c.). [?].
- (18) Θ ἐκέϊ = שָׁם = בְּיָם, a corruption of בְּיָם, due to partial effacement or fading of letters. 25
- (21) אַל מְנַהֵל; Θ ἐκέϊ = שָׁם = בְּיָם, due to partial effacement or fading of letters. 25
- (21) אַל מְנַהֵל; Θ ἐκέϊ = שָׁם = בְּיָם, due to partial effacement or fading of letters. 25
- 16 (2) אַל אֲבָרָם אִי; ΘC + ἐν γῆ Χανααν = בְּאֶרֶץ כְּנָעַן; a gloss anticipating v. 3^a. 30
- אַל אֲבָרָם אִי; אֲתַבְנִי = אֲבָרָם אִי. S אֲבָרָם is a mere scribal error for אֲבָרָם. The curious Heb. idiom to build oneself up or be built up, in the sense of getting oneself a family or having a house (i. e. a family) made for one (30, 3; cf. Ex. 1, 21; Deut. 25, 9; Ruth 4, 11; 1 Sam. 2, 35) may be compared with the use of the same root in Assyrian, banū = to build, and to create or procreate offspring, e. g. bānū'a, bānū'a, my Creator (of a god), or my father. [Cf. ΒΑΥΡΕ, Bātīm lō bēnūyim in the Johns Hopkins University Circulars, vol. xiii, p. 114]. 35
- (5) אִי חֲמָסִי עָלֶיךָ my wrong (i. e. the consequences of it) be upon thee! Cf. 27, 13; 38, 29. So S; but Θ ἀδικούμαι ἐκ σοῦ, I am wronged through thee, in consequence of thy behavior; as if the Heb. meant My wrong is owing to thee. Θ רִינִי לִי עִלְךָ, I have a quarrel with thee! [Cf. Arab. دَيْنٌ لِي عَلَيْكَ dain li'alika—thou owest me something]. 40
- אַל יִהְיֶה אִי; Θ ὁ θεός.
- אַל יִבְנֶיךָ אִי; the more usual בִּינֶיךָ. The superlinear point calls attention to the anomaly as a doubtful reading; cf. 18, 9; 19, 23; 33, 4; 37, 12 for similar instances.
- (6) אַל יִבְנֶיךָ אִי; nine MSS of אִי בִּינֶיךָ; so Θ ἐναντίον σου = לפניך. 45
- (7) אִי יִהְיֶה אִי; Θ Κυρίου τοῦ θεοῦ = יהוה אֱלֹהִים.
- The second clause of the verse looks like a doublet from the parallel source. ΘC explain שׁוֹר by חֲמָרָה (so v. 14), for which حَمَارٌ Hijāz is a scribal error (ح for ح); S נָרָה (sic corrigé).
- (8) אַל יִבְנֶיךָ אִי; Θ + αὐτῆ ὁ ἄγγελος Κυρίου = לֵה פְּלֹאךְ יִהְיֶה, as in vv. 9. 10. 11. S 50 + לֵה only.
- (9) אַל יִבְנֶיךָ אִי plur.; אִי יִבְנֶיךָ sing. Cf. 1 Pet. 5, 6.
- (11) The anomalous punctuation וְיִלְרָתָה recurs Jud. 13, 5. 7 only, where, as here, וְיִלְרָתָה

- 15 (1) אַל מִן לָךְ אֲנִי מִן לָךְ. Ὁ ἐγὼ ὑπερασπίζω σου pointing מִן part. Hif. of נָנַן (Is. 31,5). So S; but cf. פֶּשׁ 3,3; 18,3; 84,11 &c. (cf. also מִן 14,20; Prov. 4,9).
 אַל הַרְבָּה אֲנִי אַרְבָּה I will multiply. But cf. 2 Sam. 8,8; 12,2. Ὁ S C O agree with אַל. — אַל implies offspring; 30,18 note; פֶּשׁ 127,3.
- (2) Ὁ renders well ἐγὼ δὲ ἀπολούμαι (= נוֹעַ Num. 20,29). Cf. פֶּשׁ 37,13. 5
 אַל אֲנִי: אַל רַמְשֶׁק אֱלִיעֶזֶר: וְבֵן מִשְׁק בֵּיתִי הָאֵל רַמְשֶׁק אֱלִיעֶזֶר. It is futile to stand by this text. Who does not see that the rendering *And the son (!) of the possession of my house is Eliezer's Damascus* (EWALD), or *is Damascus* (namely) *Eliezer* (DELITZSCH), is absolutely incongruous with the style of JE, besides being questionable Hebrew? The Versions give little help. S is the most sensible: אַל אֲנִי אֶלְעִיזָר בֶּן חַמְדָּא; אֶלְעִיזָר בֶּן חַמְדָּא 10
 אֶלְעִיזָר בֶּן חַמְדָּא and *Eliezer, the Damascene, a son of my house*, i. e. a homeborn slave (Eccl. 2,7; v. 3) or one of my dependents, *is to inherit me* i. e. my wealth. Ὁ δὲ 15
 δὲ οὗτος Μασσακ τῆς οἰκογενεῦς μου οὗτος Δαμασκός Ἐλιεζερ = אַל רַמְשֶׁק [בת] בֵּיתִי הָאֵל
 וְבֵן מִשְׁק אֱלִיעֶזֶר really confirms אַל; רַמְשֶׁק being treated as the name of Eliezer's mother, and the inserted word being a mere conjecture. HITZIG proposed to omit רַמְשֶׁק 15
 as a gloss on מִשְׁק and KAUTZSCH and SOCIN follow him with the rendering *and the heir of my wealth will be Eliezer*. This, no doubt, gives the general sense (cf. S); but it is difficult to believe that the characteristic play on the words רַמְשֶׁק — מִשְׁק is not original. Cf. 2,23; 3,20; 4,1,25; 5,29; 9,25-27; 10,25; 11,9; and see Dr. I. M. CASANOWICZ's thesis on *Paronomasia in the OT*, Boston, 20
 1894. Now it is clear that רַמְשֶׁק alone cannot mean the same as רַמְשֶׁקִּי (unless indeed we point רַמְשֶׁקִּי); but רַמְשֶׁק בֶּן might (cf. Ezek. 23,15; Lam. 4,2). On the other hand, מִשְׁק בֵּיתִי is a needless periphrasis for בֵּיתִי מִשְׁק; which is, in fact, implied by יִירַשׁ אֲתִי, v. 3^b, and by S (V. 3 looks like a later recension of v. 2; an attempt to give the sense, and eliminate obscurity). Pointing thus, and transposing 25
 בֶּן, we get רַמְשֶׁק אֱלִיעֶזֶר בֶּן אֵל רַמְשֶׁק בֵּיתִי הָאֵל בֶּן רַמְשֶׁק אֱלִיעֶזֶר, *and he who will possess my house is a Damascene — Eliezer*. A root מִשְׁק is sufficiently attested by מִשְׁקָא (Zeph. 2,9; cf. Is. 14,23); and Eliezer's mother might have been a slave obtained from Damascus (if בֶּן בֵּיתִי, v. 3, is right; Eccl. 2,7).
- (3) אַל יִירַשׁ אֲנִי יִירַשׁ אֲנִי. But הִנֵּה c. *particip.* (cf. v. 4). 30
- (4) אַל וְהִנֵּה Ὁ καὶ εὐθὺς ... ἐγένετο. Cf. the usual phrase, so frequent in Jer., Ezek., and the later prophets, וְיִהְיֶה דְבַר יְיָ אֵל וְנֹוֹי. Cf. also 1 Sam. 15,10. Else, point דְּבַר יְיָ אֵל. מִמְעַךְ Ὁ ἐκ σου = מִמְעַךְ. So one MS of אֲנִי. Cf. 17,6.
- (5) אַל וְיִאמַר לוֹ Ὁ S S + לוֹ וְיִאמַר לוֹ אֲנִי S S S. 35
- (6) אַל וְיִאמַר; instead of the ungrammatical וְהָאֵל וְיִאמַר. One אֲנִי MS makes this correction. See also 38,5; 21,25; 28,6. Ὁ καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραμ = וְיִאמַר אַבְרָם = אֲנִי S S. In such cases, we see an ancient confusion of ו with ה (א, א). KLOSTERMANN's וְהָאֵל וְיִאמַר is, however, very attractive. 40
 אַל וְיִחַשְׁבֶּה לוֹ צְדָקָה Ὁ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην (quoted Rom. 4,3; Gal. 3,6; Ja. 2,23) = וְיִחַשְׁבֶּה לוֹ צְדָקָה (פֶּשׁ 106,31); so S S. Correct לְצְדָקָה with C. 2 Sam. 19,19 is not quite parallel. — בְּיָהוּהוּ, S S בְּאֱלֹהִים S S; cf. next note.
- (7) אַל וְיִהְיֶה Ὁ ὁ θεός; so again, v. 18.
- (8) אַל וְיִבְמָה Ὁ κατὰ τί = בְּמָה. But cf. 42,33 בְּמָה.
- (10) אַל וְהִצְפִּיר אֲנִי הַצְפִּיר = Ὁ τὰ ὄρεα. The sing. is hardly collective in the sense that 45
 it is so in פֶּשׁ 8,8, where all birds are meant, or as הַעֵיט is collective in v. 11, where the number is quite indefinite. Was 'הִצְפִּיר' written in אַל's MS?
- (11) אַל וְהִצְפִּיר אֲנִי τὰ διχοτομημῆματα αὐτῶν = נֹרִיָּה (v. 17); an explanatory gloss; or perhaps a *conflate* reading (הַבְּתָרִים, variant of הַפְּנָרִים?).
 Ὁ καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς = וְיִשָּׁב אִתָּם is an instance of mispointing. S C O read 50
 rightly אִתָּם וְיִשָּׁב.
- (12) אַל וְהָיָה כִּי יִשָּׁב הַשֶּׁשׁ (בְּאֵה). Render therefore: *and it happened (when) the sun was about to set or near setting.*

- 17 (14) After ותלך **ו** + τη ημέρα τη ὀγδόη = **ביום השמיני**, on the eighth day; cf. v. 12. 5
- (16) **וְלֹא** **מִנְהָ** . . . וּבְרַחֲמֵי הַחַיִּים. **וְשָׁרָה** refer 16^b to the son: καὶ εὐλογῆσθε αὐτόν . . . καὶ βασιλεῖς ἔθνῶν ἔξ αὐτοῦ ἔσονται. We prefer **וְלֹא**.
וְלֹא, some MSS **וְלֹא**; so **וְלֹא**. But cf. v. 20^b. 5
- (17) **וְלֹא**, **ו** + λέγων = **וְלֹא**; cf. 39, 14; 43, 3; 47, 5.
- (18) **ו** **Ἰσαακ** οὗτος ἦν, reading **ו** as **ἦν**. For **ו** = **ἦν**, cf. 23, 5. 11. 13; 1 Sam. 14, 30.
- (19) **ו** **Ἰσαακ**, **ו** + πρὸς Ἀβρααμ = **Ἰσαακ**; so some MSS, **ו**, but **ו** as **Ἰσαακ** as **ו**. 10
ו **Ἰσαακ**, **ו** **Ἰσαακ** + **ἦν**.
ו **Ἰσαακ** . . . **ἦν**. So **ו**; but some words must have fallen out; otherwise we should have **ו** **Ἰσαακ** . . . **ἦν**, with him . . . and with his seed. The defect may be supplied from v. 7: **ו** **Ἰσαακ** **ἦν**. Many MSS, **ו** **Ἰσαακ** confirm this with **ἦν**. 15
- (20) **ו** gives ἕβη for **Ἰσαακ** (**Ἰσαακ**), which being perhaps half effaced, was read **Ἰσαακ**. 15
- (23) **ו** **ἔν** τῷ καιρῷ = בעת. So again, v. 26. Cf. 7, 13; Ex. 12, 17.
- (24) **ו** **שָׁנָה**, **ו** **שָׁנָה** (שָׁנָה **ו** **שָׁנָה**) rightly. Instead of **ו** **שָׁנָה** **ו** **שָׁנָה** we must read **ו** **שָׁנָה** **ו** **שָׁנָה**; cf. 23, 1. 20
ו **שָׁנָה**, **ו** **שָׁנָה** rightly (vv. 11. 14. 25).
- (27) **ו** **Ἰσαακ** **ἦν** **Ἰσαακ** were circumcised with him; so **ו**. **ו** περιέτεμεν αὐτούς = **Ἰσαακ** **ἦν** **Ἰσαακ** (cf. v. 23; 21, 4; Jos. 5, 4. 7; **ו** **Ἰσαακ** **ἦν** **Ἰσαακ**).
- 18 (1) **ו** **Ἰσαακ** **ἦν**, **ו** **Ἰσαακ** = **Ἰσαακ**. The vague plural agrees better with the immediate sequel, which was, no doubt, the reason for the substitution. **ו** goes further, with an angel of God; cf. **ו** the glory of **ו**. 25
- It might be supposed that cc. 18. 19 embody extracts from two originally independent stories; the first relating a visit of **ו**, who announces to Abraham the birth of Isaac and the doom of Sodom for which Abraham makes intercession (18, 1. 9 [and He said, **ו**]. 15. 17. 18. 20. 21. 23. 33); after which, **ו** rescues Lot, who pleads successfully for the exemption of Zoar from the general overthrow (19, 18 [reading Him for a reviser's them]. 19. 25. 27. 28); — the second relating a visit of Three Men, conceived as **בני אלהים** or more briefly **אלהים**, who after being hospitably entertained by Abraham (18, 1 And Elohim appeared; 35. 2. 8), proceed to Sodom where they are similarly entertained by Lot; but, being shamelessly molested by the men of the place, they resolve to sweep it off the earth, sparing only their good host and his family (18, 16; 19, 1 [reading And the men came]; 14. 17 [they said, **ו**]; 26). Allowing for one or two insertions and alterations by a reviser (18, 19. 22; 19, 1 the two angels; 13 because the cry &c.), 40 and for gaps caused by intentional omissions (Sarah's cakes not served, 18, 6. 8; 19, 17—19, 26), this gives two fairly connected narratives. The objection is that there is little (19, 9 שָׁפֹט . . . ויאמרו האחד; 26; which may belong to E) or nothing in the language of the sections, thus demarcated, to prevent us from assigning the whole to J. 45
- ו** **Ἰσαακ**, so **ו** **Ἰσαακ**; but **ו** τῆς σαρκὸς αὐτοῦ = **Ἰσαακ** (So again v. 2, but v. 6 τῆς σαρκὸς αὐτοῦ). Cf. 9, 21; 18, 9; 24, 67.
- (13) **ו** **Ἰσαακ**, noted as **קדש** by Masorah, in order to make it agree with **ו**, v. 1. This necessitated the further change from plur. to sing. in the suffixes and verbs of this verse. But **ו** reads בעיניכם, תעברו, עברכם, instead of **ו** בעיניך, תעבר, עברך; in agreement with the sequel, vv. 4. 5, and with the general meaning of the context. It is obvious that Abraham does not at once recognize that his visitors are divine; he merely treats them with friendly hospitality. The expression three men,

- 16 should be restored; cf. Jud. 13,3. For the part. (used of the third pers.) see 17,19; Is. 7,14. Cf. NESTLE, *Marginalien* p. 15 (the points suggest alternatives).
- (12) אַל פֿרא אַרם is well rendered by S كَنْتَعْل حَمَلٌ، *the wild ass of mankind*. G ἄγροικος ἀνθρώπος (= אִישׁ שְׂדֵה, 25,27); perhaps reading בְּרָא (!) ἄγρός (Dan. 4,9,18) instead of פֿרא.
- (13) אַל וְהִקְרָא אַל; G + Αγαρ. G otherwise agrees with אַל in the first half of the verse, except that it points רָאִי instead of רָאִי, rendering ὁ ἐφώσωσ με. But אַל can hardly be the original text; for how could רָאִי אַל be a personal name? Plainly, the pronoun is superfluous, and worse; but pointing אַתָּה אַל רָאִי, we see that it is a variant of אַלִּיה, or *vice versa* (cf. דָּבַר אַתָּה 17,3; 23,8; 42,30). *El Roi* (פֿראִי, not רָאִי אַל as אַל) is formally a good name, whatever its original significance. The sacred writer suggests *God of Vision*=God that may be seen, *scil.* without dying. The second clause in אַל — הֵנָּם הֵלֵם רֵאִיתִי אַחֲרַי רָאִי — is much more corrupt. G και γάρ ἐνώπιον ἰδόν ὀφθέντα μοι; perhaps reading פֿנִי אַל הֵלֵם (Ex. 33,11 ἐνώπιος ἐνώπιον); cf. v. 14. But ἐνώπιον may be corrupted from ἐνώπιον=*חלם*; 15 so S . The name of the well, בָּאֵר לְחַי רָאִי, and the whole context, show that WELLHAUSEN was right in restoring אַלֵּהִים in place of this unsatisfactory word. אַחֲרַי is probably a corruption of רָאִיתִי (cf. WELLH.); and being read אַחֲרַי (cf. S and Ex. 33,23), רָאִי was then added to complete the sense, such as it was. הֵנָּם אַתָּה: אַלֵּהִים הֵאֵלֵהִים רֵאִיתִי וְאַחֲרַי: *have I even seen God, and survived?* suits the entire context 20 as nothing else could.
- (14) אַל קָרָא אַל *impers.* (11,9); but קָרָא אַל *fem.* So G S S . אַל בָּאֵר לְחַי רָאִי *well of the Living One who sees me*; but this does not agree with the point of the whole, which is that Hagar saw God, not *vice versa*. We must point לְחַי רָאִי, and render *Well of Life* (i. e. *survival*) of *Vision* (חַי, רָאִי, *life*, as in 25 the well-known formula הֵי נִפְשָׁךְ, 1 Sam. 1,26). The ל is in any case so peculiar, that MICHAELIS was probably right in supposing that לְחַי *jawbone*, i. e. a rock so shaped (Jud. 15,19) was the original name. רָאִי then will have been some animal, e. g., as WELLHAUSEN suggests, a species of deer; cf. אַרְוִיֶּה *urwiye*, pl. אַרְוִי *arwad* mountain goat. The name on which J thus plays will really have 30 been *Well of the Roe's Jawbone*, and *El Roi* will have been an animal deity. For Kadesh and Bered S has رَقِيم *Raqem* and غَدَار *Gadar* (mistake for *Gerar*); G O רָקִים and חֲנָא (v. 7); Saad. رَقِيم *Raqim* and يَرِيد *Yarid* (a mistake for *Barid*). G Bapad.
- (15) אַל וְיָרָא; G S W (i. e. WALTON's text in the London Polyglot) + לוֹ, but אַל S B M . 35 אַל וְיָרָא; S W + לוֹ; אַלֵּהִים (21,3); an additional mark of P's authorship.
- 17 (1) אַל שָׂרִי אַל, so אַלֵּהִים; S W + אַלֵּהִים. G ὁ θεός σου; not implying a different reading.
- (2) אַל כַּמְאֵד כַּמְאֵד מְאֵד *with muchness of muchness*=very greatly (Assyr. *mi'dū*=*multitudo*; *mi'du*=*multus*); so אַלֵּהִים אַלֵּהִים. But G ὀφθόντα=מְאֵד (so again vv. 6,20). 40
- (4) אַל וְאַנִּי אַל; G και ἐγώ=וְאַנִּי; so seven MSS of אַל. But אַלֵּהִים אַלֵּהִים as אַל. Cf. 9,9.
- (5) אַל אַתָּה שָׂמַךְ אַתָּה. Some MSS and אַלֵּהִים אַתָּה; cf. 35,10.
- (6) אַל מִמֶּךָ; S מִמֶּךָ (15,4). But אַלֵּהִים אַלֵּהִים as אַל.
- (10) אַל וְאַתָּה אַל; G και αὐτή=וְאַתָּה. OLSHAUSEN + אַתָּה; cf. 9,12. 45 אַל הַשְּׂמֵרָה, so אַלֵּהִים אַלֵּהִים; but G *sing.*
- אַלֵּהִים אַלֵּהִים. G + εἰς τὰς γεινάς αὐτῶν=*לדרתם* (v. 9), which doubtless belonged to the gloss וְעַד אַחֲרַי in its original form.
- (11) אַל וְנִמְלָתֶם אַל. The pointing וְנִמְלָתֶם is preferable; cf. v. 27 נִמְלֵת אַל. וְנִמְלָתֶם is ungrammatical; read וְנִמְלָתֶם with two MSS, G O , and אַל. Cf. 9,13. For אַל לְאוֹתָם G has ἐν στήθεσιν=*בְּאוֹתָם*. Cf. note on 10,20. 50
- (12) אַלֵּהִים אַלֵּהִים אַלֵּהִים, לֵידֵךְ בֵּית אֵלֵּיךְ, לֵידֵךְ אֵלֵּיךְ, a mistake due to glancing at v. 13; cf. אֵלֵּיךְ (*your houses*).
- (13) אַלֵּהִים אַלֵּהִים, לֵידֵךְ אַלֵּהִים, as v. 23.

- 18 (15) אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לֹה־אֵל, וַיֹּאמֶר לֹה־אֵל; cf. וַיֹּאמֶר לֹה־אֵל, where לֹה־אֵל has evidently fallen out.
- (16) אֱלֹהִים + καὶ Γομορρας, v. 20; 19, 28. Abraham, however, intercedes for Sodom only (vv. 24, 26), the place where Lot was living; and Gomorrah is not named again until 19, 24.
- (17) אֱלֹהִים מַאֲבָרָהּם, אֱלֹהִים עַבְדִּי my servant.
אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֱלֹהִים.
- (19) אֱלֹהִים וַיִּדְעֵתִי לִמְעַן אֲשֶׁר אֱלֹהִים; cf. Ex. 33, 12; Am. 3, 2 for the sense of וַיִּדְעֵתִי: I know him (= recognize him), in order that he may charge his sons . . . and they may keep &c. But אֱלֹהִים וַיִּדְעֵתִי אֱלֹהִים הָיִידֵיב וְעִידִי, I know that he will charge &c. is a more usual way of speaking; אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֱלֹהִים, that he will charge . . . that they may keep &c.
אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים; cf. אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים; so אֱלֹהִים.
- (20) אֱלֹהִים וַיִּקְרָא, but אֱלֹהִים וַיִּקְרָא as v. 21; 19, 13; 27, 34. OLSHAUSEN supplies וַיִּקְרָא before this word. הֵן or הֵנָּה would be enough; but nothing is necessary: *The outcry* (קְרָאָהּ) against Sodom . . . verily it is loud. אֱלֹהִים אֱלֹהִים take כִּי (Is. 7, 9) in both clauses as a particle introducing direct speech (= וְעִידִי). Instead of רַבָּה is loud, אֱלֹהִים has בָּאָהּ = בָּאָהּ has come, from the next line (a proof of translation from the Hebrew). אֱלֹהִים mispoints אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים; so אֱלֹהִים.
- (21) אֱלֹהִים וַיִּקְרָא, but אֱלֹהִים εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν; so אֱלֹהִים. This suits better with עֵשׂו. אֱלֹהִים read וַיִּקְרָא (like אֵת אֲשֶׁר אֱלֹהִים).
אֱלֹהִים the accented *mil'el*, as perf. אֱלֹהִים τὴν ἐρχομένην = הַבָּאָהּ *mil'el*, the participle is correct. Cf. 12, 7; 46, 27.
- (22) אֱלֹהִים וַיִּקְרָא, cf. Ex. 11, 1. אֱלֹהִים συντελοῦνται = בָּלָהּ עֵשׂו; so אֱלֹהִים אֱלֹהִים, אֱלֹהִים *operi compleverint*. אֱלֹהִים took בָּלָהּ in the sense of *destruction* (Is. 10, 23); and if אֱלֹהִים be right, we must needs understand *they have wrought ruin*, according to the use of the phrase בָּלָהּ עֵשׂו, Jer. 4, 27; 5, 10, and refer it to acts of violence and oppression, such as וַיִּקְרָא might imply. OLSHAUSEN restored אֱלֹהִים; and so אֱלֹהִים *their whole body, all of them*.
- (22) אֱלֹהִים וַיִּקְרָא, and so all Versions (cf. 19, 27). We adopt the well known correction suggested by the Jews — the only תִּקְוָה in Genesis — transposing the two proper names. This agrees better with the context and with 19, 1; where, however, שְׁנֵי may be a gloss suggested by this passage and 19, 8 (*two daughters*).
- (23) אֱלֹהִים + καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής = כְּרַשָּׁע (v. 25).
- (24) אֱלֹהִים תִּסְפֶּה, אֱלֹהִים ἀπολείς αὐτούς. We therefore add אֵת אֵת. אֱלֹהִים take אֵת in the sense of *anger* (אֵת).
- (27) אֱלֹהִים אֲרָנִי, some MSS יהוה; so again v. 31.
- (29) After the first וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲרָנִי (perhaps from dittography of אֲרָנִי).
אֱלֹהִים אֲרָנִי, so אֱלֹהִים; but אֱלֹהִים אֲרָנִי, אֱלֹהִים ἀπολέσει, אֱלֹהִים אֲרָנִי. So v. 30. אֱלֹהִים *percutiam*, v. 29; *faciam*, v. 30.
- (33) אֱלֹהִים יהוה, אֱלֹהִים ὁ Κύριος = אֲרָנִי; see on v. 27.
- 19 (1) אֱלֹהִים הַמְּלָאכִים, so the Versions; but so far they have been called הַמְּלָאכִים; see also vv. 5, 8, 10, 12, 16. A reviser substituted הַמְּלָאכִים here and in v. 15; yet he left הַמְּלָאכִים in vv. 10, 12, in spite of the intervening designation of the Sodomite mob by the same word, v. 11. אֱלֹהִים, however, has הַמְּלָאכִים in v. 12 also; and אֱלֹהִים presents οἱ ἄγγελοι in v. 16 as well as v. 15. We restore הַמְּלָאכִים, as הַמְּלָאכִים does not recur in OT in the sense of *angels* (cf. 32, 7 for its ordinary meaning); we find only מַלְאכֵי אֱלֹהִים (28, 12; 32, 1), מַלְאכֵי רַעִים (78, 49), and מַלְאכֵי five times, viz. Job 4, 18; 91, 11; 103, 20; 104, 4; 148, 2 (all much later than J). On the other hand, we have the frequent expression מַלְאכֵי יְהוָה the *Angel of JHVH* or *JHVH's Messenger* (16, 7, 9, 10, 11; 22, 11, 15; cf. 24, 7, 40 *JHVH* . . . *His Angel*); while in 16, 13 *JHVH's Angel* is identified with *JHVH* Himself (cf. Ex. 23, 20, 21 *I send an*

- 18 v. 2, indicates that there was nothing extraordinary in their appearance (cf. Jud. 13,6); they looked like travelers (vv. 3,5). The first hint of their quality is given, v. 10; and Sarah's fear, v. 15, suggests a dawning perception of the fact. We, therefore, point ארני, as in 19,2, where the term is noted as הול. ארני recurs in vv. 27.30.31.32; 19,18; 20,4; not elsewhere in Genesis. Cf. Am. 5,16; 7,7.8 &c.
- (4) ט מעט. אֱלֹהִים וּרְחוּצוֹ, but ט καὶ νηάτω, §W אָעִי; §BM אָעִי 1 plur. העין not collective; cf. ט ὑπό τὸ δένδρον, and see on 13,18.
- (5) פת, § 11א, § buccellam, is a ἀπαξ λεγ. in Gen. See Lev. 2,6; 6,14 (1st). ט. 10 אֱלֹהִים לִבְכֶם אַחֵר, לִבְכֶם וְאַחֵר, לִבְכֶם only recurs in ψ 48,14; Is. 66,14; לִבְכֶם about forty times. אֱלֹהִים תַּעֲבְרוּ, ט + εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν = לִדְרַכְכֶם (19,2). אֱלֹהִים עַל עַבְרָתְכֶם, ט ἐξεκλίνατε πρὸς = אֱלֹהִים סָרְתֶם; cf. 19,2.3. So §. This must be right, as עבר would hardly be used in different senses in two consecutive lines; and the 15 strangers had 'turned off' the road to visit Abraham, for when he first noticed them, they were נְעֻצִים עָלָיו (v. 2). אֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ, ט καὶ εἶπεν; an alteration to conform with the sing. of v. 3. So again, v. 9^a (cf. v. 10^a).
- (6) אֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ, ט + αὐτῆ = לָהּ; so again, v. 15. 20 אֱלֹהִים, ט; ἀπαξ in Gen. Σεμιθάλις here = קמח, as in 1 Sam. 1,24 (Usually = מנחה).
- (8) אֱלֹהִים הָעַיִן וְיַאֲכִלוּ: הוּא . . . וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם הוּא, so אֱלֹהִים; but the order of ט, according to which אֱלֹהִים follows לַפְּנִיָּהם, is better. The talk would begin after the meal (cf. 19,3), and the setting on is usually followed at once by the eating (cf. 25,34; 2 Sam. 25,12,20).
- (9) The dotted אֱלֹהִים — noted as נקוד על איז — indicates a doubt about the reading; but whether אברהם, אל אלהים, or simply לו, was in the scribe's mind, cannot be determined. Cf. on 16,5.
- אֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ, ט ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν = וַיֹּאמֶר (v. 27). 30
- (10) אֱלֹהִים כַּעַת חַיָּה, but ט κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτου (= לְמוֹעֵד הַזֶּה = εἰς τὸν καιρὸν τοῦτου, v. 14) εἰς ὥρας (= כַּעַת חַיָּה v. 14). We restore לְמוֹעֵד הַזֶּה כַּעַת חַיָּה, on account of v. 14, and 2 K. 4,16, the only place where the phrase recurs. As εἰς ὥρας means next year (Plut. Pericles 13), it is evident that ט regarded the expression in the text as equivalent to P's לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הַאֲחֵרָה (17,21). The obscure חַיָּה 35 must be an old word for *Spring*, the season of new or reviving life in the animal and vegetable world (cf. Lucretius, *De Rev. Nat.* i, 1-21). The pointing כַּעַת (= now, Num. 23,23; Jud. 13,23; cf. כַּיּוֹם) can hardly be right. כַּעַת חַיָּה about *spring-tide* is a phrase like לְקַעַת עֵרֶב, 8,11. If it be urged that כַּעַת חַיָּה about *this time, in spring* is similar to כַּעַת מָחָר about *this time, to-morrow* (cf. Jos. 11,6 כַּעַת מָחָר הַזֶּה, then ט לְמוֹעֵד הַזֶּה in this verse and אֱלֹהִים לְמוֹעֵד, v. 14 (cf. 21,2), must be rejected as old glosses. The idiom כַּעַת חַיָּה was no longer understood by ע^o which renders כַּעַת חַיָּה as קִימָן at a time when you are (still) living, nor by § אֱלֹהִים בְּחַיָּה at this time, she being (still) alive. אֱלֹהִים וַהֲיָה וְגו' = וְהָיָה וְגו'; cf. 15,4. 45 אֱלֹהִים וַהֲיָה אַחֵרָהּ = ט οὐσα ὀπισθεν αὐτοῦ, she being behind him; as though אֱלֹהִים had הָיָה אַחֵרָהּ.
- (11) אֱלֹהִים אֲרָחָה כַּנְּשִׁים; read בִּאֲרָחָה נְשִׁים; cf. 31,35.
- (12) אֱלֹהִים אֲכַל בְּלִתִּי הַיִּתָּה = ט οὐπω μὲν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν = אֲכַל בְּלִתִּי הַיִּתָּה, אחרי בלתי היתה לי ערנה, אֱלֹהִים אֲכַל בְּלִתִּי הַיִּתָּה, אחר, אֱלֹהִים אֲכַל בְּלִתִּי הַיִּתָּה, לי ערנה, not understanding the ἀπ. λεγόμε. ערנה, and misled by the idiom of the 50 perf. היתה; but A, rightly, μετὰ τὸ κατατριβῆναι με; Σ, μετὰ τὸ παλαιωθῆναι με.
- (13) אֱלֹהִים שָׂרָה, ט + ἐν ἑαυτῆ = בְּקַרְבָּהּ (v. 12).
- (14) אֱלֹהִים מִיְהוּוָה, ט παρὰ τῷ θεῷ.

- 19 (18) אֱלֹהִים אֲרֵכְיוֹ with note קִדְשׁ; Ⓞ Κύριε. But how can this be right, after אֲלֵיהֶם *to them?* (cf. also v. 2). Only on the understanding that ΙΟΥΗ who *sent* them (v. 13) was somehow present with (or *in*) them. Hence the sing. in vv. 19.21 f. See note on v. 1. Otherwise, we must suppose that the compiler has joined portions of different accounts so carelessly as to violate sense. (S מַלְכֵי *my lords*, as in v. 2). 5
- (19) The pointing תִּדְרָקְנִי is wrong; it should be חִיפִ'יל, as in 31,23. The construction and meaning of Qal are different; see 2,24; 34,3; Deut. 28,60.
- (20) Ⓞ + ἔνεκεν σοῦ = בְּגַלְלַךְ (12,13)! a striking instance of the ineptitude of some glosses.
- (21) Ⓞ ἑθαύμασα = נִשְׁאַתִּי (cf. Is. 17,12). 10
 אֱלֹהֵינוּ, cf. 17,20 (P). Ⓞ ἐπὶ τῷ ῥήματι = עַל הַדְּבָרִים, cf. 17,20 (P). Ⓞ ἐπὶ τῷ ῥήματι = עַל הַדְּבָרִים.
- (22) אֱלֹהֵינוּ; Ⓞ ἡγεῖר; Ⓞ ἡγία. 15
 אֱלֹהֵינוּ; Ⓞ ἡγεῖר; Ⓞ ἡγία. cf. v. 23 צֶדֶק. Ⓞ Σηγῶρ; but 13,10 Ζοζοῦρα. See LAGARDE, *Übersicht* 54f.
- (23) אֱלֹהֵינוּ יֵצֵא *rightly*; cf. 15,17. 15
- (24) There is a play on לֹוֹט, in vv. 17.19.20.22, as though לֹוֹט = *Escaped One*. Perhaps we should read: וְלוֹט נִמְלֵם וְתִבְטַם אֲשֶׁתוֹ וְגוֹי.
- (25) לֹוֹט has fallen out after בְּקֶרֶךְ (cf. v. 2); ... וְיִשְׁכַּם אַל could not be a *constructio praeognans* implying the same idea.
- (26) אֲרֵכְיוֹ is suspicious. We find הֲדָרָן and הֲבָרָן, but never אֲרֵכְיוֹ 20
 הֲבָרָן. We restore הֲבָרָן אֲרֵכְיוֹ; cf. אֲרֵכְיוֹ הֲבָרָן; cf. אֲרֵכְיוֹ הֲבָרָן (a *conflate* reading, earlier than אֱלֹהֵינוּ?) = Ⓞ ἐπὶ πρόσωπον [πάσης; so Ⓞ^b] τῆς γῆς τῆς περιχώρου, so S. The אֲרֵכְיוֹ or אֲרֵכְיוֹ is an accidental anticipation of the following אֲרֵכְיוֹ.
- (27) For the first אֲלֵיהֶם of אֱלֹהֵינוּ, Ⓞ reads Κύριον = יהוה.
 אֱלֹהֵינוּ, Ⓞ πάσας τὰς πόλεις = אֶת כָּל עַרְיָה. 25
 אֱלֹהֵינוּ; Ⓞ Κύριον (Ⓞ^b Κύριον τὸν θεὸν = אֱלֹהֵינוּ); Ⓞ הַבָּתָּן, *בהפך*.
- (28) Ⓞ + μετ' αὐτοῦ = עִמּוֹ at end. So אֱלֹהֵינוּ.
- (29) אֱלֹהֵינוּ, a scribal error for אֲלֵינוּ = Ⓞ πρὸς ἡμᾶς; so אֱלֹהֵינוּ.
- (30) אֱלֹהֵינוּ, a scribal error for לָכֵן, which אֱלֹהֵינוּ has, but which does not recur in Gen. 30
 Cf. 1 K. 1,12.
- (31) אֱלֹהֵינוּ recurs 30,16; 32,23; 1 Sam. 19,10; but it is very doubtful Hebrew, and is naturally noted אֱלֹהֵינוּ הִיוּ. The three ה's coming together is quite enough to account for the omission of one of them. Otherwise, the apparent anomaly might be due to abridged writing אֱלֵינוּ הִיוּ, or even to the use of the now rare לֵיל (Is. 16,3). Read אֱלֹהֵינוּ with אֱלֹהֵינוּ; cf. v. 35. 35
- (32) אֱלֹהֵינוּ. Read אֲבִינוּ with Ⓞ.
- (33) אֱלֹהֵינוּ, so Ⓞ^b אֱלֹהֵינוּ; but Ⓞ καὶ εἰσελθοῦσα = וְהִבֵּא (v. 33); so אֱלֹהֵינוּ.
 We read אֱלֹהֵינוּ, which is livelier than Ⓞ, and more correct than אֱלֹהֵינוּ.
 אֱלֹהֵינוּ, three MSS and Ⓞ אֲבִינָה, as in v. 33.
- (34) אֱלֹהֵינוּ, שְׂמוֹנוּ (so in v. 38 also). 40
 אֱלֹהֵינוּ; Ⓞ + λέγουσα ἐκ τοῦ πατρὸς μου = לְאַמֵּר אֲבִי; after which אֱלֹהֵינוּ must have fallen out before the following אֱלֹהֵינוּ (cf. 20,5 for repeated אֱלֹהֵינוּ).
 אֱלֹהֵינוּ; so v. 38; 35,20. But Ⓞ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας = עַד הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם (26,33; 32,33; 47,26; 48,15). So Ⓞ^b.
- (35) אֱלֹהֵינוּ; Ⓞ καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀμμάν, ὁ υἱὸς τοῦ γένους μου. 45
 This portion of the Heb. text appears to have suffered considerably. We restore אֱלֹהֵינוּ, according to the context and general analogy. אֱלֹהֵינוּ obviously explains the national name אֱלֹהֵינוּ (Assyrian of 8th cent. *Ammāna*; cf. Ⓞ); which cannot therefore have been omitted in the original text, especially as it is parallel to אֱלֹהֵינוּ, v. 37. 50
- 20 (2) This verse has an air of abridgment. We feel that some such link of connection is wanting between 2^a and 2^b as is supplied by Ⓞ (from 26,7^b): ἐφοβήθη γὰρ

19

Angel before thee . . . my Name is in him; Ex. 33, 14 My Face shall go with thee; Is. 63, 9 the Angel of His Face). This explains why מלאכי יהוה is never found. It also helps us to understand the point of view of Gen. 18. 19. We may render מלאך by *Angel*; but in the older scriptures we have to think, not so much of spiritual beings existing independently of the particular occasion, as of special manifestations of Deity. The corresponding formula of E, מלאך האלהים (Ex. 14, 19; cf. Jud. 13, 6; 2 Sam. 14, 17, 20) is similarly used to imply the particular mode of Divine self-manifestation. Accordingly, in 48, 15, 16 we find האלהים and המלאך as convertible terms (cf. Hos. 12, 4, 5 with 32, 25, 31). [Cf. CHEYNE'S and SOCIN'S notes on the English translation of Is. 63, 9 and Hos. 12, 5].

- (3) אלהים, אפה, so אף; but ὁ + αὐτοῖς = ἡς, so ἡ. 10
- (5) אלהים, לו, אלו = ὁ πρὸς αὐτόν.
- (6) The פתח, which ὁ^A omits, is the forecourt (ὁ πρὸς τὸ πρόθυρον). אלהים, so ὁ^{SW} ὁ^א; but אלהים; and so ὁ^{BM}.
- (8) אלהים, with note סבירין האלהים. So again, v. 25; 26, 3. The supposed archaism is merely an unusual instance of *scriptio defectiva*; we therefore point האלהים. Perhaps אלהים's archetype had אלהים. 15
- (9) אלהים, here only. ὁ^S pointed קרתי *my rafters* (Cant. 1, 17); but ὁ^א אלהים as אלהים. 25
- (9) אלהים, גש (גשה אלהים), Go further off! (Is. 18, 2; 49, 20); or Stand back there! ὁ ἀπόστα ἐκεῖ.
- (10) אלהים, ידם, so יד; but ὁ^S ὁ^א their hands (= ὁ τὰς χεῖρας). אלהים, הדלת, so ὁ^S ὁ^א; but ὁ τῆν θύραν τοῦ οἴκου = הדלת.
- (11) אלהים, הדלת should be הדלת (= ὁ τῆν θύραν). The people were already in the פתח 30 or πρόθυρον, and wanted to break down the דלת (v. 9).
- (12) The reading of אלהים וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ is attested by ὁ^א. ὁ^S alter the ungrammatical וּבְנֵיךָ to וּבְנֵיךָ; cf. ὁ γαμβροὶ ἢ υἱοὶ ἢ θυγατέρες. וּבְנֵיךָ may have originated in a marginal gloss by some one who recollected that no sons of Lot had been mentioned hitherto, and wished to correct וּבְנֵיךָ in accordance with the sequel 35 (vv. 14-16); cf. אלהים and some Heb. MSS וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ, a reading which even more clearly indicates the intrusive character of וּבְנֵיךָ. The question itself implies that the *Men* did not know the particulars about Lot's family. Although, therefore, וּבְנֵיךָ might have originated in dittography of וּבְנֵיךָ, we read וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ. 40
- (13) אלהים, המקום, ὁ^S + הוה (v. 13). 40
- (13) אלהים, לשחתה, so ὁ ἐκτρίψαι αὐτήν. As the singular suffix can only refer to המקום הוה, we might point לשחתה = לשחתו; but the sense demands לשחתם after עצקתם; so יד ut perdamus illos.
- (14) אלהים, לקחי בנותיו = who were to wed his daughters; cf. 27, 46. So יד qui accepturi erant filias ejus. ὁ wrongly τοὺς εἰληφότας; it is against the spirit of the story to suppose that any persons of Lot's own blood were left to perish in Sodom, as his married daughters were on this interpretation. 45
- אלהים, קימו צאו אלהים. The dagesh in צ bars the reading קימו וצאו, which we find in ὁ^א.
- (15) אלהים, הנמצאות includes his wife as well as his daughters. ὁ + καὶ ἔξελεθε = וצאו.
- (17) אלהים, ויאמר, so ὁ; but ὁ καὶ εἶπαν, and so ὁ^S (A dual). Cf. 18, 9, 10, and v. 18 50 אלהים.
- אלהים, המלט, ὁ σὺλῶν σὺζε = המלט המלט (1 Sam. 27, 1).
- אלהים, תביט. The unusual י may be only a *mater lectionis* (תביט = תביט).

- 21 (2) $\text{א} \parallel$ כאשר דבר אתו ; so $\mathfrak{C}^{\text{O}}$. But $\mathfrak{C}$ καθά ἐλάλησεν αὐτῷ = כאשר דבר אתו . Two Heb. MSS have באשר , and $\mathfrak{S}$ has באשר = אתו .
- (7) $\text{א} \parallel$ ילדתי , $\text{ג} \parallel$ ל + ג ; cf. v. 2.
 $\text{א} \parallel$ לוקניו , $\mathfrak{C}$ ἐν τῷ γήρει μου (ב for ל; cf. 10,20). But see v. 2; 24,36.
- (8) $\text{א} \parallel$ יצחק , $\mathfrak{C}$ בנו.
 (9) $\text{א} \parallel$ יצחק , $\mathfrak{C}$ + μετὰ Ἰσαακ τοῦ υἱοῦ ἑαυτῆς = בנה את יצחק בנה (cf. 26,8); so $\mathfrak{Z}$. The omission obscures the play on the name, which is obviously implied by the use of the term מצחק .
- (10) $\text{א} \parallel$ נרש , $\text{א} \parallel$ את + ג , as symmetry requires.
 (11) $\text{א} \parallel$ בנו , $\mathfrak{C}$ + Ἰσμαήλ (a gloss).
 (13) $\text{א} \parallel$ $\text{האמה הזאת לנו גדול}$, $\mathfrak{S}$ also read נרול ; cf. v. 18.
 (14) $\text{א} \parallel$ $\text{שם על שכמה ואת הילד}$, dislocated Hebrew, which is not much improved by reading וישם (cf. 22,6) with $\mathfrak{C}\mathfrak{S}$. Restoring ואת הילד to its original place before שם , we get a natural antithesis as in 15,10: *Abraham having taken bread and a skin of water, handed them to Hagar; but the child he put on her back, and so dismissed her*. As according to P Ishmael was over fourteen at this time (17,25), a reviser modified the text here; but vv. 15.18 show that Hagar carried her son.
 (16) After the second מננר $\mathfrak{C}$ + μακρόθεν = הרחק , as in the first clause. $\text{א} \parallel$ והשא את אה וישא את קלה ויבך $\mathfrak{C}$ ἀναβοήσαν δὲ τὸ παιδίον ἔκλαυσεν = $\text{וישא [הילד] את קלה ויבך}$, 20 rightly; cf. v. 17. Altered in $\text{א} \parallel$ for the same reason as v. 14; or perhaps rather because the suffix in קלה was misunderstood.
 (17) $\text{א} \parallel$ הנער , $\mathfrak{C}$ + ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν = באשר הוא שם ; see end of verse.
 $\text{א} \parallel$ קול אל , some MSS and את קול ג . The words וישמע אל , obviously refer to the name ישמעאל , which is conspicuous by its absence at the end of the 25 verse.
 $\text{א} \parallel$ באשר הוא שם , if understood of the child's position, seems superfluous; unless we suppose an allusion in the unabridged story to the origin of the well Beersheba. The meaning would then have been that just where Ishmael lay, the spring burst forth (cf. vv. 14.19); though this miraculous feature has disappeared from the 30 existing narrative. Otherwise, we might point שם positus (cf. Num. 24,21; 2 Sam. 13,32), or read היטם positus est , which would agree with the idea of the child's tender age and feebleness. On the other hand, שם באשר הוא שם gains in force if we render *in the place where He (i. e. God) is*. Cf. ψ 18,6.
- (19) $\text{א} \parallel$ מים , $\mathfrak{C}$ + ζῶντος = חיים ; an original touch (26,19).
 (20) $\text{א} \parallel$ וייהי רבה קשת ; for the construction, cf. 4,2. KAUTZSCH and SOCIN render *und wurde ein Schütz, ein Bogenschütz*; suggesting that קשת archer is an old gloss on the unusual רבה . But $\mathfrak{C}$ ἐρέετο δὲ τοξότης suggests קשת bow (cf. τοξότης in Am. 2,15; 1 Chr. 10,3; 2 Chr. 14,8; 17,17); and as רבה is really unsupported in the sense of *shooting*, and is easily confused with רמה , we restore רמה קשת : (cf. 40 Jer. 4,29; ψ 78,9). $\mathfrak{C}^{\text{O}}$ has רבי קשתא . Cf. $\mathfrak{S}$ and he was learning the bow.
 (22) $\text{א} \parallel$ ויאמר , corrupted from ויבא , which is necessary to the sense.
 $\text{א} \parallel$ אבימלך , $\mathfrak{C}$ + καὶ Ὀχθα ὁ συμφατωγὸς αὐτοῦ = ואחות מרעהו (26,26). So again v. 32.
 (23) $\text{א} \parallel$ הנה השבעת לי הנה *swear to me here!* The הנה is emphatic, and calls attention to the 45 name of the place Beersheba. So probably in v. 30. $\mathfrak{A}$ $\mathfrak{C}$ in both places, but $\mathfrak{S}\mathfrak{C}^{\text{O}}$ support $\text{א} \parallel$.
 (25) $\text{א} \parallel$ והזבח must be corrected to ויוביח ; cf. ויוביח ג , and note on 15,6.
 $\text{א} \parallel$ באר , $\mathfrak{C}$ plur. because of 26,18.
 (28) The unheralded expression *the seven ewe lambs of the flock*, which is hardly in- 50 telligible in the present context (hence ג צאן ג ; so $\mathfrak{C}$), and the allusion to the name Beersheba in the number *seven* (cf. v. 23), indicate another source. The former is perhaps the stronger evidence; there seems no reason why the same writer

- least be complete in sense, as EWALD perceived when he supplied *let us praise him!* though indeed there is nothing proverbial about such a saying as that. *In the mountain* i. e. when perplexity is at its height; cf. Zecl. 4,7; Matth. 21,21) *JHVH will choose* (or *provide*), would at least meet this requirement; cf. Θ εν τῷ ὄρει Κύριος ὤψθη, $\S$ $\text{בְּהַר הַיְהוָה יֵבֶטֶן הַיְהוָה}$ *In this mountain the Lord will see*, $\S$ *In monte Dominus videbit*; all pointing בְּהַר הַיְהוָה and the two latter יְהוָה יֵבֶטֶן . In view, however, of the not infrequent confusion of ב and ל (10,20; 23,10.18) we emend לְהַר הַיְהוָה and render: *As the mountain where JHVH appears is called at the present day*; a statement of R explaining the obscure *הַמְרִיָּה* (v. 2) by the phrase *יְהוָה יֵבֶטֶן* (as though *מְרִיָּה* were contracted from *מְרִיאָה* = *מְרִיאָה יְהוָה* *appearance of Jahl*).
- Otherwise, the expression *מְרִיאָה בְּהַר הַיְהוָה* (Ex. 25,40) might account for the origin of a proverb *In the mountain JHVH shows* (*His will*, or the like; pointing יְהוָה יֵבֶטֶן).
- (16) $\text{וַיִּדְרֹךְ אֱלֹהִים מַטְנֵי שָׁמַיִם}$ (v. 12), which is necessary to complete the sense. אֱלֹהִים . The כִּי (ש) of v. 17^a is perhaps a relic of it (= כִּי).
- (17) $\text{וַיִּרְשׁ אֱלֹהִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ}$, i. e. *וַיִּרְשׁ אֱלֹהִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ*. $\text{וַיִּרְשׁ אֱלֹהִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ}$ = *עָרִי קָרְנֵי יְהוָה* = *cities*; וָאָרֶץ = *countries*. But cf. 24,60, where also שָׁמַיִם has *countries*.
- (19) $\text{וַיִּחְדָּר אֱלֹהִים}$. Cf. vv. 6.8.
- (20) $\text{וַיִּחְדָּר אֱלֹהִים אַחֲרַיִם}$ as v. 1; 15,1.
- (23) $\text{וַיִּלְדֵּם אֱלֹהִים}$. הוֹלִיד אֱלֹהִים .
- (24) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$. *Ew.* § 344^b accounts for the construction of $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, but not for the awkward and unusual $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$. We restore $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ and *he had a subwife*. But perhaps we should correct $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, the ו being dittography of the preceding ו : *And his subwife — her name was Reumah — she bare &c.*
- 25
- 23 (1) $\text{וַיִּהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$ is unusual; we should expect $\text{וַיִּהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$; cf. 25,7; 47,9.28. Θ omits the redundant $\text{וַיִּהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$ at the end of the verse. We regard this as a marginal correction of $\text{וַיִּהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$.
- $\text{בְּקִרְיַת הָאֲרָבָה אֶל עַמְקָא דְּבַרְעִי}$. The strange addition $\text{אֶל עַמְקָא דְּבַרְעִי}$ (*by the Dale* (= Θ ἢ ἐστὶν ἐν τῷ κοιλωματῷ)) is an old gloss (cf. 37,14), which must be corrected after Jos. 15,13 (= $\text{עַמְקָא דְּבַרְעִי}$).
- $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$. The $\text{כִּי וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ indicates that the letter was wanting in the archetype of $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$. See 2,4. $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ have the root בְּבָה .
- (3) $\text{וַיִּדְבַּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָם}$; cf. v. 16.
- (4) $\text{וַיִּחְדָּר אֱלֹהִים אַחֲרַיִם}$ rightly $\text{וַיִּחְדָּר אֱלֹהִים אַחֲרַיִם}$; cf. vv. 6.8. The masc. אַחֲרַיִם is used of either sex, like قَتِيل .
- (5) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, so again v. 15. But $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ occurs 77 times besides in Genesis, and always without any such superfluous addition (cf. vv. 3.8.10.13); as appears to be true of the OT generally, except Lev. 11,1.
- The question whether $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (לא $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$) is part of the reply. The question whether we should read and point $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (Nay! = Not so! politely deprecating his self-deprecation); or $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (לא $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, would that . . .) is more difficult to decide. Upon the whole, $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ seems best (cf. v. 13 where $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ would destroy the sense). Θ did not understand the peculiar and apparently unique construction of $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ c. *imperat.* (cf. 17,18; 30,34). $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ and virtually $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ agree with $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (so again v. 14); but $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ *dicentes; Audi nos, Domine!* correctly.
- (6) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, so $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (after $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$). So EGT. $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ + $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ = $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (v. 13). So $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$.
- (8) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ + $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, a gloss.
- (10) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, but v. 18 $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$. $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ and $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$ (so $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$) in both places, not understanding 50 the idiom.
- (11) $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, לא $\text{וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת רְעוּמָה}$, *Nay, my lord, listen to me!* He waives all idea of payment, and offers field and cave as a present — the usual Oriental *façon de parler* in doing

- might not have suggested more than one possible connection for a name like Beersheba (*cf.* vv. 6,9, where E has apparently done so in the case of *Isaac*).
- (29) אלה *here* again calls attention to the fact that the name of Beersheba is to be accounted for (v. 23). The Versions take it as a demonstrative pronoun. אלה הכבשות *is* right (so also in v. 30). This looks like an error due to dictation, the second guttural being indistinctly heard after the first. לברנה *as* in v. 28.
- (30) אברהם + ויאמר אלה.
- (33) אברהם + ויטע אלה. אלה העולם needlessly in a proper name. *Et Olam* must have been the god of the old sanctuary of Beersheba. *Cf.* the *Old Bel* of the Babylonians, and the Greek Κρόνος.
- 22 (1) אברהם. Two MSS, 63 repeat, as in v. 11. *Cf.* 46,2.
- (2) אלה ויחידך, ט δὸν ἀγαπητόν; so again vv. 12,16. Perhaps confusion with וידיך; see Jud. 11,34; Jer. 6,26; ψ 60,7. אלה ארץ הפרקיה = אלה ארץ המרום; see on 12,6. אלה ארץ המוראה (*cf.* מורה, 12,6), which the Samaritan Version renders לראע חויתה *into the land of Vision*; so 3 *in terram visionis*, connecting the חויתה with אלה (cf. vv. 8,14). טו ארעא פולחנא and الى بلد العباداة, *into the land of worship* or *service*, connect it with ירא *to fear*; apparently reading מורה (מורה = מורה, טו 9,20). ט has למור מורה, meaning the Temple Mount, called by the Chronicler הר המוריה (2 Chr. 3,1; *cf.* Jos. Ant. i, 13, 1,2); the only recurrence of המוריה in OT. § למוריה, into the land of the Amorites, as if reading האמרי (*cf.* 21,34). In any case, יה — cannot be the Divine name יה, which is never found in local names; and as a gentile name, מריה, מריה, is unknown, it is tempting to agree with BLEEK that the original reading was אלה ארץ הפרקיה (12,6; Jud. 7,1); which was afterwards intentionally altered in order to dissociate the story from the Samaritan Temple. But, upon the whole, we prefer the reading, or conjecture, of §, in spite of the obvious allusive references to the etymology of המוריה in vv. 8,14.
- (3) אלה שני נערי אלה *his two young men*; ט δύο παῖδας, because of 14, 14,24. ט makes the ass fem. (so also in v. 5); *cf.* 1 K. 13,13.
- (7) ויאמר . . . ויאמר אלה. We should have expected לאמר in the second place; but *cf.* 46,2. ט has λέγων (= לאמר) for the third ויאמר.
- (8) אלה, השה.
- (10) אלה ויקח, ט λαβεῖν = ויקח wrongly.
- (11) אלה יהוה; § אלהים in the Urmia edition, but §מ למה = יהוה.
- (12) אלה scribal error for על (*cf.* 37,22 בו). על אלה; so ט 33.
- (13) אלה behind, 3 post tergum; but this sense would require אחריו. Besides, when one *looks up*, one does not see what is *behind* but what is *before* one. Many MSS, אחר אלה right. טו embodies both readings (בהר אלון *after these things* — רכרא *a ram*). Possibly אהו; a variant of נאהו from the margin (or *vice versa*). אלה נאהו perf.; ט 33 אלה imply נאהו part., which is preferable after הנה. אלה לעלה, עלה אלה (2 K. 3, 27).
- (14) The designation יהוה יראה *JHVH chooses (it)*, lit. *looks (it) out* (*cf.* 1 Sam. 16, 1, 17) is to be understood in the light of Deut. 12,13,14, where ראה and בהר are both used with reference to the site of the Temple. *Cf.* also v. 8, and 41,33. The phrase certainly appears to be intended as a resolution of המוריה (v. 2). אלה אשר יאמר היום בקר יהוה יראה. KAUTZSCH-SOCIN render: *daher man noch heute zu sagen pflegt: auf dem Berge, wo Jahwe erscheint.* But how could *On the mountain where JHVH appears* be a popular saying? A popular saying must at

- 24 אֵל הכתה, but ἡ ἄτομασας=הב(י)נות; so ΣΤΟΛΖ. So in v. 44. Cf. 41,32; 43,16.25.
 אֵל אברהם, אֵל אדני.
- (15) אֵל לדבר, אֵל (v. 45); *ἴ intra se*.
- (18) אֵל ותשקהו, ἡ + ἕως ἐπαύσατο πίνων=לשתת (vv. 14.19).
- (19) אֵל ותכל להשקהו, ἡ. *ἴ Cumque ille bibisset*; cf. on v. 18. 5
 אֵל כלו, ἡ + כל. So again, v. 22, ἡ + כל after כלו; cf. v. 20.
- (21) אֵל משתאה, אֵל משתה, a mere error, which, however, is combined in § with the true rendering: *משתה ממשל, potabat (!) et contemplabatur*. We restore משתה (Is. 41, 10.23), as שעה, to look at, is used by *ἴ* (4,4.5). It is the Assyrian *šē'ū, šitē'ū*, to gaze at, ἀτενίζειν, &c. 10
 אֵל ומחריש, אֵל מחריש; but the term is an old gloss on the obscure, because corrupt, משתאה, as if it were from שמש=שאה.
 Verses 22-25 appear thus in אֵל: ויהי באשר כלו הנמלים לשתת ויקח האיש נוס וזה בקע משקלו ושני צמידים על יריה עשרה וזה משקלם: ויאמר בת מי את הנידוי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון: ויאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור: ויאמר אליו גם תבן 15
 גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון: It is not, however, likely that the man gave Rebekah the valuable presents before he had inquired her parentage; and the reverse is expressly stated, v. 47.
- (22) אֵל משקלו אֵל, וישם על אפה + אֵל, and put it on her nose; an addition which is necessary to the sense; cf. v. 47. Further, וישם is implied by יריה; cf. A. The Versions 20
 here and in vv. 30.47 take נוס as *car-ring* (35,4); but the addition על אפה, v. 47, shows that it here means *nose-ring*.
- (23) אֵל ויאמר, ἡ = וישאל אתה ויאמר; which is perhaps original, but perhaps merely harmonistic with v. 47.
 אֵל ללון; but ללון, v. 25, and always elsewhere (Jud. 19,10.15; 20,4; Jer. 14,8). 25
 אֵל ללון in both verses.
- (26) אֵל ויקר, ἡ καὶ εὐδαίμωνας (=וירץ); so again, v. 48.
- (27) אֵל בי אֵל, so § correctly. אֵל אנכי.
 אֵל אֵל, plur.; but ἡ ἀνὴ, sing., as in v. 48. On the other hand, in v. 55 30
 ἡ ἡ have plur.
- (29) Verses 29.30 arc in disorder. We adopt ILGEN's re-arrangement, with KAUTZSCH-SOCIN. אֵל reads: וילרבהק את ושמו לבן וירץ לבן אל האיש התועה אל העין: כראותו [אֵל] את הנזם ואת הצמרים על ידי אחתו וכשמעו את דברי רבקה אחתו לאמר כה רבר 40
 אלי האיש ויבא אל האיש והנה עמר על הנמלים על העין:
- (31) אֵל ויאמר, אֵל + לו. 35
- (32) אֵל ויבא, *ἴ et introduxit*; which MICHAELIS, OLSHAUSEN, KAUTZSCH-SOCIN prefer. But the change of subject is common, and את האיש would have been more natural after the causative stem.
- (33) אֵל ויִישם, i. e. *Q^{re} ויִישם* as a passive; so אֵל. The *K^{thib} ויִישם* recurs 50,26 without a *Q^{re}*, where also אֵל ויִישם. We think the *v* was repeated by mistake, as in 40
 8,12 ויחל; and we read ἡ καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς (לפניהם).
 For the second ויאמר of אֵל, אֵל read the plural.
- (35) אֵל connects מאר with ברך, which is contrary to usage. We transpose with §; 40
 cf. 26,13; 27,33.
- (36) אֵל בן אחר, ἡ ὅτι ἔνα=בן אחר; the following אֵל having been misread; cf. the re- 45
 verse error, 22,13.
 אֵל וקנתה, אֵל וקנתו, pointing וקנתה.
- (38) אֵל אֵל לא, אֵל אֵל לא, אֵל אֵל לא=ἡ ἀλλ' ἡ. The לא is a scribal error, having grown out of 50
 dittography of the following אֵל. We restore אֵל אֵל.
 אֵל משם + אֵל (v. 7).
- (40) אֵל יהוה, ἡ + ὁ θεός (אֵל); an obvious interpolation; cf. v. 42. The same is true of αὐτός (=הוא), which was necessary in v. 7, but not here, though § has it too.
- (43) אֵל אֵל + καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως ἐξελεύσονται ὑδρεύσασ-

- 24   הָאֵהָלָה, *the tent*; but we should expect simply *into the tent*, *הָאֵהָלָה שָׂרָה* (*cf.* ביתה יוסף, 43, 17); *cf.* 18, 6. We think that שָׂרָה אִמּוֹ is a marginal correction of אִמּוֹ at the end of the verse (*cf.* on 23, 1). שָׂרָה ^א שָׂרָה.
- אִמּוֹ must be corrupt. At least the word מוֹת has fallen out (25, 11); for we cannot say *was comforted after his mother*, in Hebrew any more than in English. Further, according to the data of 17, 17; 23, 1; 25, 20; Isaac's mourning for his mother must have lasted, if אִמּוֹ be correct, three or four years, whereas 30 and 70 days were considered long (50, 3; Deut. 34, 8). The original text of J may have been מוֹת אִבּוֹ אַחֲרֵי מוֹת אִמּוֹ *after his father's death* (See WELLHAUSEN, *Composition, ad loc.*). 10
- 25 (2)   וְאֵת מֶרְן וְאֵת מֶרְן, either a case of dittography, or the marginal correction וְאֵת מֶרְן has been incorporated in the text side by side with the defective מֶרְן; *cf.* 37, 28 המְרִינִים=הַמְרִינִים 37, 36.
- There are thus five *Sons* of Keturah, as also of Dedan according to שָׂרָה (v. 3), 15 and of Midian (v. 4).
- (3)   שֶׁבָא וְדָדָן, שָׂרָה + καὶ τὸν Θαιμαυ=וְאֵת תַּיִמָּא (v. 15; Is. 21, 14). שָׂרָה writes Θαιμαυ for תַּיִמָּא also (36, 11, 15). Sheba and Dedan are named together, 10, 7; Ezek. 38, 13; Dedan and Tema, Jer. 25, 23.
- שָׂרָה אִמּוֹ, רַעֲוֵאל וְאֲדָבְעָל וְאֲשׁוּרִים, שָׂרָה Παρουηλ καὶ Ναβδεηλ καὶ Ἀσουριμ=רַעֲוֵאל וְאֲדָבְעָל וְאֲשׁוּרִים. For Reuel, 20 see 36, 4, 10; for Adbeël, v. 13.
- (5)   לִיִּצְחָק אִמּוֹ, בְּנוֹ + שָׂרָה (v. 6). — As 24, 36 obviously refers to this verse, and as Abraham's death was originally recorded in that section of J's narrative, the first six verses of our chapter, as well as 11^b, owe their present position to R.
- (6)   הַפְּלִנְשִׁים אִמּוֹ, הַפְּלִנְשִׁים, sing., meaning Keturah, פְּלִנְשׁ, as a Semitic (Semitized) 25 word, recalls the sounds of פָּלַג, *to halve, split*, פָּלַק *to split, cleave*, פָּלַמַּ א.ר. (=Assyr. *phlakku*), and פָּלַשׁ, פָּלַשׁוּ, *to bore or dig through*; thus suggesting sexual intercourse; [*cf.* נִקְבָה, וּבָר]. Possibly the Sumerian $\langle \text{KI} \text{LAG-SI} \rangle$, a female slave (Assyr. *ardatu*), was pronounced in this sense *ph-lag-si* [?].
- (8)   וְעֵבֶר אִמּוֹ, וְעֵבֶר יָמִים וְעֵבֶר יָמִים rightly (35, 29). 30
- אִמּוֹ, τὸν λαὸν αὐτοῦ (עֵבֶר) was read עֵבֶר instead of עֵבֶר. So again v. 17; 35, 29; 49, 33). So עֵבֶר, but wrongly.
- (9)   בְּנֵי שָׂרָה, οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ=בְּנֵי שָׂרָה; but שָׂרָה is a gloss.
- (10)   הַשְּׂרָה אִמּוֹ, שָׂרָה + καὶ τὸ σπῆλαιον=וְהַמְעָרָה, probably a correction. 35
- חַת אִמּוֹ, לְאַחַת קָבָר + שָׂרָה (23, 20).
- קָבָר אִמּוֹ, ἔθαψαν (קָבָרוּ); but ἔθαψαν as אִמּוֹ.
- (15)   הָרָר אִמּוֹ, so most MSS, and 1 Chr. 1, 30. הָרָר אִמּוֹ, but Χοδδαν (Χοδδὰδ, Χαλδὰδ) and A support אִמּוֹ. Some MSS and הָרָר; הָרָר. 40
- קְדָמָה אִמּוֹ; so 1 Chr. 1, 31; but 1 Chr. 5, 19 נֹדֵב rightly. Kedmah, *eastward*, is a singular name, and נוּ might be misread ק, while ב, מ, are often confused.
- (18)   וְיִשְׁכָּן אִמּוֹ, יִשְׁכָּן sing., which is shown to be right by the second member of the verse.
- אִמּוֹ בְּאֶחָה שְׂוֹרָה must be corrected to בְּאֶחָה שְׂוֹרָה *as thou goest to Shur* (1 Sam. 15, 7; 27, 8, where מְעוֹלָם is corrupted from מְחוּיָלָה); a marginal gloss or variant reading of עַד שׁוֹר. The formula is already complete with the word מְצָרִים, as the two 45 passages of Samuel show (*cf.* also 2 Sam. 5, 25; Gen. 10, 19, 30). *From Havilah to Shur which lies before Egypt* concluded the original verse; but R has added וְעַל בְּנֵי כָל אֶחָיו נִפְלָא, because he remembered Hagar's (and so Ishmael's) Egyptian origin, and saw in מְצָרִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מְצָרִים a fulfilment of the oracle וְעַל בְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכָּן; (16, 12). אִמּוֹ נִפְלָא is unparalleled. שָׂרָה κατὰψαυσεν, as if שָׂרָה (*cf.* 16, 12 κατὰψαυσει); and so ἔλαβεν (שָׂרָה). This may be right; but נָחַל *he received a heritage* (Jos. 16, 4; *cf.* Num. 18, 20) is nearer to נִפְלָא.
- (21)   אִשְׁתּוֹ אִמּוֹ, רַבְקָה אִשְׁתּוֹ, as in the second member.

- 24 $\theta\alpha\iota\ \upsilon\delta\omega\rho$ ⇒ מים לשאב מים (v. 13). The homœoteleuton מים...מים may have caused the omission of the clause; or a reviser may have judged it superfluous.
- (44) $\theta\tau\ \tau\ \xi\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\rho\acute{\alpha}\pi\omicron\nu\tau\iota\ \text{I}\sigma\alpha\alpha\kappa\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\epsilon}\nu\ \tau\omicron\upsilon\tau\omega\ \gamma\acute{\nu}\omega\sigma\sigma\omicron\mu\alpha\iota\ \omicron\tau\iota\ \pi\epsilon\pi\omicron\iota\eta\kappa\alpha\varsigma\ \acute{\epsilon}\lambda\epsilon\omicron\varsigma\ \tau\ \kappa\upsilon\rho\iota\omega\ \mu\omicron\upsilon\varsigma\ \text{A}\beta\beta\rho\alpha\alpha\mu$; probably interpolated from v. 14. 5
- (45) $\theta\tau\ \tau\ \mu\epsilon\tau\epsilon\ \mu\iota\varsigma\ \mu\kappa\delta\rho\gamma\ \text{I} + \text{paululum}$; from v. 17.
- (46) $\theta\tau\ \acute{\epsilon}\pi\iota\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\ \beta\rho\alpha\chi\iota\omicron\nu\alpha\ \alpha\upsilon\tau\ \eta\varsigma\ (\text{A}\ \theta\text{S})\ \acute{\alpha}\varphi\ \acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\ \eta\varsigma$, which is *conflate* of the two readings על ירה (v. 18) and מעליה.
- (47) $\theta\tau\ \tau\ \acute{\alpha}\nu\acute{\alpha}\gamma\gamma\epsilon\lambda\iota\omicron\nu\ \mu\omicron\iota\ \text{(v. 23)}$.
- (48) Neh. 9, 12 is the only other instance of the perf. Hif'il of נתה. Cf. v. 27. 10
- (49) $\theta\tau\ \tau\ \epsilon\lambda\ \dots\ \epsilon\lambda$, scribal error for אל...אל; cf. Ex. 16, 10.
- (50) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega\ \text{as in 41.32; cf. 21.11; 34.19}$. Two MSS and $\theta\tau\ \lambda\ \eta\delta\omega$ needlessly. רע ופוב $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ רע או טוב $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$.
- The mention of Bethuel in this verse is clearly not original. The expression *mother's house*, v. 28, and the principal part played by Laban throughout, 15 vv. 29 ff. 55, while Bethuel is not consulted at all (cf. v. 59 *their sister*, not *their daughter*), as well as the omission of Bethuel in v. 53, make it probable that Rebekah's father was supposed to be dead in the original form of the story. Josephus makes Rebekah tell the servant so (*Ant.* i, 16, 2); which at least proves that he felt the difficulty. 20
- (55) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega\ \text{ימים} = \text{ימים} = \text{ימים}$; $\text{I} + \text{הרש}$ או הרש $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$, a phrase which occurs 29, 14. We therefore read הרש ימים או עשור, a month or ten days. So OLSHAUSEN.
- $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$, some MSS and $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$; cf. 18, 5.
- (60) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$; cf. 59. 25
- $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ is meaningless. $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ εἰς χιλιάδας μυσριάδων (רבנת). We prefer $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ לא לפים ורבנת = לא לפים ולרבנת; so S. Cf. Num. 10, 36; Deut. 33, 17.
- $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ איביו $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$.
- (61) KAUTZSCH and SOCIN observe: *V. 61^a duldet 61^b nicht neben sich*. But... ויקה וילך merely states the fulfilment of the bidding and וילך, v. 51; and 45, 24 is a similar instance of inversion of the order of events. We agree, however, that the death of Abraham was probably mentioned at this point in the original text of J, but omitted by R, who wished to introduce P's relation of the same event afterwards (25, 7 ff.). 30
- (62) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ instead of $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ מבוא in the wilderness of Beer Lahai Roi (16, 14). But *the wilderness* of Beer Lahai Roi is not mentioned elsewhere; and $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ looks like a conjecture. Comparing 22, 19; 25, 11, we restore $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ *Now Isaac had come from Beersheba* — i. e. after the death of Abraham who resided there, 22, 19 — *to Beer Lahai Roi*, where we find him settled afterwards, 25, 11. As KAUTZSCH-SOCIN remark, there is nowhere any trace of his having separated from his father during the lifetime of the latter. (A transcriber inadvertently passed from the first to the second $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$.) 35
- (63) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ לשיה, as if לשיה (77, 3, 6); but it was not necessary to go out into the field in order to chat, and v. 65 proves that Isaac was alone. 45
- Further, $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ there seems parallel to $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ here; and S actually renders *to walk in the field*. In spite of the $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$, therefore, we identify this word with Ar. $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ *to take a walk, to ramble, to stroll*; cf. $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$, *rambler, pilgrim*. We may even point לשיה or לשיה, on the supposition that the $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ was confused with לשיה. [Cf. NÖLDEKE, ZDMG 37, 538]. 50
- $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ הנפלים $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ גמלים $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ rightly. The ה fell out after ה.
- (65) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ הלוא $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ הלוא (37, 19), owing to the following ה.
- (67) $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ האהלה שרה אמו $\theta\tau\ \tau\ \eta\delta\omega$ is not Hebrew. *Into the tent of Sarah* might be expressed by

- 26 (18) אַל בִּימֵי אַבְרָהָם, עֲבָדֵי אֱלֹהֵי אָבִיו, and so *Book of Jubilees*. S the slaves of his father in the days of Abraham, his father.
 After the second אַבְרָהָם + אַבְיָו.
 After the second אַבְרָהָם + לֵהֶן.
- (19) אַל בְּנֶהַל, אַל בְּנֶהַל.
 (21) אַל וַיַּחֲפְרוּ, אַל ἀπάρατος δὲ Isaac ἐκείθεν ὑποῦσεν=וַיַּחֲפְרוּ מַשְׁם יַצְתַק וַיַּעֲתַק (cf. vv. 17.22).
 (22) אַל וַיַּחֲפְרוּ, אַל plur.
 אַל וַיַּחֲפְרוּ, אַל plur.; cf. 28, 3.
 (24) אַל עֲבָדֵי; cf. 18, 17. אַל אֲבִיךָ (from 24^b). אַל.
 (28) אַל בִּינוּהֵינוּ בִינוּהֵינוּ. אַל בִּינוּהֵינוּ omits one of these equivalents. אַל בִּינוּהֵינוּ recurs Jud. 11, 10 only; 10 cf. בִּינְתָם, 43, 23. אַל בִּינוּהֵינוּ crept in from the margin. It occurs four times besides.
 (29) אַל בִּנְעֹנֹךְ, אַל ἐβδελυξάμεθα=בִּנְעֹלֹךְ (Lev. 26, 11); נ confused with ל, as perhaps in 25, 18.
 אַל אֵתְּהָה אֵתְּהָה, אַל אֵתְּהָה אֵתְּהָה; so אַל, but without ו.
 (32) אַל לֹא, אַל οὐχ־לֹא (Have we not found water?); cf. 23, 5.
 (33) אַל אֵתְּהָה, אַל שְׂמֵהָ (v. 22) rightly.
 אַל שְׂמֵהָ seen=שְׂבַע; see 21, 28. 31. אַל curiously point שְׂבַע *Plenty*. As the name of the well was שְׂבַע, and no trace of שְׂבַע is found elsewhere, we restore שְׂבַע here. שְׂבַע may represent a marginal gloss, שְׂבַע *oath*.
 אַל עַל כֵּן, אַל קָרָא + קָרָא rightly (11, 9; 21, 31).
 (34) אַל בְּאֵרֵי (11os. 1, 1 only) may have been influenced by בְּאֵר in the previous line; cf. Judith 8, 1. מְרִירֵי.
 אַל הַחַיִּי, so אַל; cf. אַל הַחַיִּי. Cf. 36, 2.

- 27 (1) וַתִּבְהֶינָה מִן פְּלֵנֵה, וַתִּבְהֶינָה; but cf. the reverse, v. 7.
 (2) וְלֹא אַל, וְלֹא אַל. The ו was perhaps omitted after preceding ו.
 (3) The ἀπαξ λεγ. תַּלְיָךְ (תִּלְתִּיךְ מִן) is rendered *thy quiver* by אַל and Aben Ezra; *thy sword* by אַל and Rashi. Sword and bow are mentioned together, 48, 22; 30 cf. our term *hanger*. A hunting-knife may be meant.
 (5) לְצֹרֵר לֹא בְּצִיר. אַל τῶν πατρῶν αὐτοῦ would require צִיר.
 (9) רֶבִים וְטוֹבִים, אַל טוֹבִים.
 (16) חֶלְקָה. As חֶלְקָה elsewhere is a plot of land (33, 19), we point חֶלְקָה with אַל (τὰ χωμνά), fem. plur. of חֶלֶק, v. 11.
 (18) וַיִּכָּא, אַל וַיִּכָּא, as in vv. 10. 14. 31; where, however, ל follows, not אַל as here.
 (24) אַתְּהָה מִן, אַתְּהָה. Cf. 18, 12; Job 2, 9 (In 2 Kings 20, 9 *leg.* הִלְיָךְ).
 (25) אַל מְצִיר, אַל מְצִיר; but cf. v. 31.
 (27) אַל שָׂדֵה, אַל שָׂדֵה + מְלֹא; cf. 2 Sam. 23, 11 חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֹא עֵרֶשִׁים. If the original phrase here was עֵרֶשִׁים מְלֹא, we have another reference to Jacob's lentile porridge (25, 34). 40 Nor can it be fairly objected that this addition would spoil the rhythm; for this and the next verse are elevated (prophetical) prose, not poetry.
 (28) מַרְיָתָה must, *new wine*, Aram. מַרְיָתָה [cf. ZDMG 32, 741 n.], has been assimilated to the Semitic root מַרְשֵׁ, but is really derived from the Sumerian SIRAS, SIRIS[?], whence the Assy. *sirāšū*, *sirīšū* 'palm(?) wine,' or the like. [Cf. DELIŪZSCHI, 45 *Assyr. Handwörterbuch*, p. 512; JENSEN, *Kosmologie*, p. 412. The ū in *sirāšū* represents the affix י, cf. *Hebraica* I, 179, n. 4; the name of the drink is *serāšū*, or with מַרְשֵׁ, *serīšū*, with final ū. The e in *serāšū*—*sirāšū* is due to the influence of the r; cf. DELIŪZSCHI, *Assyr. Gram.* § 36. For the מַרְשֵׁ, see HAUPT, *The Assyr. E vocel*, p. 27, a & b. The primitive form of the word seems to be *sirāšū*; *sirāšū* and *sirāšū* are due to dissimilation; cf. *sabāšū* 'to be angry,' which is also spelled *šabāšū* and *sabāšū*; see JENSEN, *Kosm.* 279, n. 2; ZIMMERN, *Busspsalmen*, 69, 53].

אלהים=θεός θ δ יהוה אלה

- 25 (22) אלה is not quite enough for sense. S **حصلت سدا ان** *why do I live?* Cf. 27,46, and for the construction ענין אנכי, v. 30; in accordance with which we supply היה.
- (23) אלה K^othib (=ניים), is probably a scribal error for ניים Q^ore, אלה 5
 אלה, which violates rhythm as well as grammar.
- (24) אלה תאומים אלה, תאומים אלה, הומים אלה; cf. 38,27 תאומים (in the same phrase); Cant. 4,5 †. אלה may be a vulgar pronunciation or an Aramaism, but is more likely a scribal error. Cf. Assy. *tūāme*.
- (25) אלה ארמוני אלה, 1 Sam. 16,12; 17,42, of David †. Here the context requires the meaning 10
red-haired rather than *ruddy*. The *hairy garment* need not be of goat's hair, which in Syria is usually black. It might *e. g.* be of camel's hair (cf. Matth. 3,4 with Zech. 13,4). But see BUDDE, *Urgeschichte*, 217, Anm. 2. The original term may have been *במר*, *rough, shaggy* (Jer. 51,27) or, indeed, **שעיר**; for which R substituted ארמוני, thinking of ארומ and perhaps also of **اسمر** *lawny*. אלה 15
 אלה = Esau's other name **שעיר**, and עשו may be = **عثنى** (*uththa*) plur. of **عثنوة** (*athwa*) *long hair*; ארמוני, therefore, hardly agrees with the context.
- (28) אלה ויקראו אלה, אלה sing. as usual; cf. vv. 26,30. But אלה plur. in v. 26 also.
- (28) אלה צידו אלה, צידו אלה, *his (Esau's) venison*. The Versions (except S) paraphrase **בפיו**, 20
 which is difficult, for it can hardly mean *nach seinem Geschmack* (KAUFZSCH). Some such expression as **המהיק** (Job 20,12) may have fallen out; *his venison was sweet in his mouth*. Cf. also Ezek. 3,3. But it is simpler to read **לפיו** *to his taste*.
- (30) אלה מן הנזיר הארם הזה = **ἀπὸ τοῦ ἐψέματος τοῦ πύβου τοῦτου** = *מן הנזיר הארם הזה*; cf. 25,29. There is no special reason for repeating the epithet; while, on the other hand, a substantive is necessary to sense, and even to grammar. 25
- (31) אלה אל עשו + אלה, יעקב אלה.
- (33) אלה עשו + אלה, וימכר אלה.
- 26 (1) אברהם . . . . מלכר is an obvious interpolation; and v. 2^b *Abide in the land that I will tell thee of!* (cf. 22,2^b) stands in strange juxtaposition with v. 3^a: *Sojourn in this land!* — *viz.* where thou now art. But further, if vv. 3^b-5 be assigned to R, it is difficult to avoid the reference of the whole passage (vv. 2-5) to the same hand; for the command *Sojourn in this land!* is hardly enough by itself to justify the Theophany, as it is evident from v. 1 that it was already Isaac's intention to sojourn there. V. 2^b may belong to a parallel story in E; and v. 5^b has 35
 patent traces of D.
- (3) אלה האל here and in v. 4 — **αὐτὸν τὸν αὐτὸν**; so again, v. 4. As to האל here and in v. 4 — see note on 19,8.
- (5) אלה אברהם אלה, אברהם אלה (v. 3).
- (7) אלה על אשתו אלה, cf. 32,30; 43,7. אלה על אשתו אלה (so S) and אלה ἐπὶ Περβέκκας τῆς τρυναϊκός 40
 αὐτοῦ are easier but less idiomatic.
- אלה אשה אלה, אלה + אלה, as required by grammar.
- (8) אלה באשר אלה, בי אלה, an explanatory substitute.
- (11) אלה כל עמה אלה, כל עמו אלה, suggesting an original *עמה*.
- (12) אלה מאה שערים אלה, מאה אלה, a *hundredfold* (Matth. 13,8); but some MSS and אלה מאה אלה *barley* 45
 instead of the ἀπᾶς λεγ. אלה *measures*. Cf. **سعر** (*sī'r*) *current price or rate of sale*; **سقر** (*sū'ara*) *to fix a price*; אלה **מאה ברשערוהי** אלה *a hundred times greater than what they had valued it at*; אלה *a hundred in amount* (**بالخزير**).
- (15) V. 16 states the direct consequence of v. 14^b. This verse, which interrupts the connection, was inserted by R. The like applies to v. 18. 50
 אלה ויסתמום אלה and v. 18 ויסתמום אלה may be due to the natural assimilation of *n* before the labial *p*, rather than to neglect of gender, which is observed twice in v. 18 להן, and also in vv. 21,22,33. The *m* is, therefore, evidence of dictation.

- 28 אלהי המקום הזה or אל בית אל. Perhaps E's expression was יהיה אל (לי omitted because of the following).
- 29 (1) בני בני , but cf. Is. 11, 14. בני was influenced by ארץ קרם, 25, 6. After קרם, בני + בני ; אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו; an interpolation from 28, 5. 5
- (2) והאבן אל; ואבן אל. The former is most natural here, with האבן in the reference, v. 3; cf. 1, 3.4.
- (3) הרעים the *shepherds*, the natural subject of וגללו and the following verbs, is preferable to העדרים the *flocks*; cf. v. 8, where אל rightily read הרעים for העדרים. 10
- (9) רחל, רחל + רחל .
בת לבן + רחל .
רעה הא (cf. 36, 24; perhaps an inadvertent repetition; but it is quite as likely that אל represents a revision in which such apparent redundancies of expression have, to some extent, been pruned away.
- (12) כרברים האלה, כרברים + כרברים ; cf. v. 13 *ad fin.* 15
- (13) שם, שם + שם ; so again, Num, 14, 15; 1 Kings 10, 1.
- (14) וישב עמו אל. וישב is possibly a corruption of ויעבר (ע and ש are often confused); or וישב may have fallen out after the similar ויעבר. Thus עברתי, in the next verse, becomes intelligible as a reference to the previously stated fact. Jacob had already given practical proof of what he could do, v. 10. But the supposition is 20 hardly necessary; cf. vv. 19. 20.
- (16) WELLHAUSEN is probably right in connecting לאה with לוי. Here we are told that Leah's eyes were רבות weak, dull, ἀσθενεῖς . The story evidently implies that one sister was ugly, the other beautiful. Now לאה agrees very well with the root לוּי to be ugly; לל to look ugly or malignantly; and the same idea may per- 25 haps be found in לוי; cf. the curse on Levi, Gen. 49.
- (23) אל יע' אל. אל יע' may have originated in יע' אל. אל יע' אל. The two Jacobs may both be original; see on v. 9.
- (24) לה, לה + לה , which perhaps originated in dittography. לה + לה לבן לשפחה, so לה + לה ; cf. v. 29; to which לה assimilate the order of words 30 here.
- (27) ונתנה, Nif'al perf. (38, 14) with Strong Waw, and accusative following. נתנה substitute ואתן, understanding the verb as 1 pers. plur. impf. Qal cohort. with Weak Waw.
- (28) לו, לו + לו , noting that a few copies omit the second לו. 35
- (30) גם את רחל אל. גם, גם + גם , which is due to the previous רחל.
- (31) יהיה, יהיה + יהיה (2, 4 &c.).
- (32) ליעקב, ליעקב + ליעקב .
The obscure name ראובן sounds like the Egyptian *Ra-uban*, and so may possibly preserve a trace of Israel's sojourn in Egypt. But it is more likely cognate with 40 *رؤوب* *ra'ub*, a chief who mends matters; a big, portly chief. The root *رأب* is to mend, and reconcile, or repair a breach between people; a meaning which would suit the estranged relations between Jacob and his hated wife, and her hope about her son. See also note on 30, 15. The name has a double assonance; first with *ראה* *ra'ah*, and then with *ראהבני* (or rather *ראהבני*; see 19, 19). 45
- (33) The name שמעון is perhaps an animal designation; cf. *سمع* *sim'*, said to be a hybrid between the hyena and wolf. Then we might point אהים (Is. 13, 21) in 49, 5. שמעון (36, 2; cf. צבעים, *zabעים*) might be a dialectic variation of שמעון; cf. *שמעון*, *guzelle*; ריצא, *rizza*; וסן = *וסן*; and similar cases [cf. ZA ii, 263, 1]. קראה, so קראה , in agreement with v. 35; cf. also vv. 32. 33. קראה (ἐκλήθη). 50
- 30 (3) With בלהה, cf. *بليها* (*ballā'*) simple, artless, easily misled, said of a young woman; and the incident, 35, 22 (also perhaps 37, 2).

- 27 (29) וישתחו, so also 43,28. וישתחו and Q^{re} in both places, as in the next line here. לאחיק, ט sing., and so ט^{O} (לאחיק), which usually agrees with אל . The translators remembered that Jacob had but one brother; but parallelism requires the plur. Cf. ψ 50,20.
- (33) אל מכל אל is possibly a perversion of ממנו (λ), 2,17. HITZIG proposed אבל. 5
נם, ט ונם (ו precedes).
- (34) אל rightly prefix ויהי (29,13), which was omitted after יהיה. We restore: ואברכהו גם ברוך יהיה: ואברכהו גם ברוך: ויהי.
- (36) אל καιωας, א *juste* (similarly ט^{O})=הקן? But cf. 29,15. אל seems to indicate אך; see 29,14.15 in that Version. 10
עשו לאביו + ט , ויאמר
אבי + ט , ברבה.
- (37) אל ; ולכה; probably due to confusion with the expletive לכה (19,32; 31,44). אל rightly ולך.
- (38) אל κατανυχθέντος δὲ Ισαακ (Lev. 10,3). אל . The sentence accounts 15
for the repetition of עשו in what follows.
- (40) תריר is very doubtful. אל καθέλης, pointing תריר [cf. NÖLD. ZDMG 37,539f.]
from ירר (24,18.46).
 אל and the Book of Jubilees תאדר *thou waxest great* (Nif'al, Ex. 15,6.11; or perhaps Hif'il used intransitively); a figure like that of Is. 10,27 *the yoke shall burst* 20
by reason of fat (cf. also Deut. 32,15). The root רור hardly suits here (Jer 2,31;
Hos. 12,1; ψ 55,3). DILLM. *when thou striveest* or *exertest thyself*; but how, ex-
cept by striving, could Edom break his brother's yoke? אל *when thou wishest*
(θέλεις, تريد; possibly אל καθέλης is a corruption of και θέλης); but the wish to
be free would always be present with the subjugated race. אל and if 25
thou repentest, and אל *cum exultas* imply תנווד and תנוד respectively.
- Esau's Blessing is certainly not metrical, but prophetic prose (cf. והיה כאשר, a
prose construction). It should not, therefore, be divided into lines, as KAUTZSCH-
SOCIN give it. 30
- 28 (2) אל לך אל , אל ἀπόραθο=ברח (27,43); אל + לך (12,1).
(4) אל אביך + אל , אברהם אל (v. 13).
 אל אחריך אל , the usual phrase (17,7.8.9.10).
 אל יהוה אל , אלהים אל .
(6) אל ושלה. Omission of י after a similar letter. אל και ἀψιχετο=וילך (26,31). 35
(9) אל אל ישמעאל — אל מהלח אל ; אל בשמת = אל ; cf. 36,3.
(10) אל corrects the summarizing וילך ללכת (cf. אל).
(11) באה, cf. 15,17. אל בא אל . (The ה fell out before ה).
(13) אל *was standing beside him* (λ before him); like the Three Men, 18,2. *Was*
standing upon it (אל) does not agree with the context, which states that *angels* 40
of God were (all the while) *ascending and descending* the ladder. Else we might
compare Am. 7,7; 9,1.
 אל אל תירא = אל + אל φοβοῦ (15,1).
(14) אל *is an awkward addition to the usual formula* (12,3; 18,18), and is prob-
ably a gloss, harmonizing the passage with 22,18; 26,4; as well as with v. 13. 45
(15) אל כל אשר, so אל ; אל כל אל .
(18) אל ἔκει = אל שם (ditto-graphy).
(19) לוה אל , לוה אל *Luza*; cf. Josh. 18,13.
 אל לראשנה; see 13,4. The occasional confusion of ב and ל may account for the
variation. 50
(20) אל Κύριος ὁ θεός (misreading יהיה as יהוה). [Cf. אל יהוה = אלהים = יהיה, ψ 45,7].
(21) ושבת אל , so אל ; cf. v. 15. ושבת אל .

- dwelling, to which there is an evident allusion: *At last my husband will dwell with me.* Cf. also אִיבֹל and Phoen. בעלאובל. The double assonance is hardly decisive for two sources; cf. 29,32; 30,13. Ἡ αἰπεινὴ=יבחרני (Mal. 3,17).
- (21) *Dinah* is not explained; perhaps because the meaning — *judgment, vindication* — was considered self-evident (cf. c. 34). But the same might be said of *Dan*, which is explained. This looks as if the extract were not complete. Ἡ + καὶ ἔσθη τοῦ τίκαται, i. e. והעמר מלדת (29,35).
- (22) *Joseph* is here connected with אסף *asaph*, to take away; but in v. 24 with *yasaph*, to add (35,18). The different Divine names point to E and J respectively. *Joseph* is hardly an adaptation of the Assyrian *āsīpu*, diviner (SAVCḪ); the sibilants do not correspond. The Ephraimite ש=ש (Jud. 12,6) does not get rid of the fact that *āsīpu* appears in Hebrew as אָסָף, whereas יוסף is never יוּשֵׁף. [It might be well to add, however, that the first stem-consonant of אָסָף to *enchunt* is not א, but א; cf. DELATZSCH, *Handwörterbuch*, 247. As to the sibilants, see *Johns Hopkins University Circulars*, August '87, p. 118; cf. ZA ii, 278, n. 1]. If the name were of Egyptian origin, and related to *Osar-siph*, we might, perhaps, compare *ḥt* *sef*, babe; cf. Rames. But the old Canaanite town *Iseph-el* (Karnak lists of Tutmes III.) may be יוסף-אל; which would prove that the name was indigenous to Palestine. (Cf. יוספיה, *Josiphiah*; i. e. Joseph-Jah); and Mr. PANCHES has lately found the personal names *Yasupili* and *Yaquib-ili* (i. e. Joseph-el and Jacob-el) in Babylonian contracts of the period of Hammurabi, about 2500 B. C.
- (24) יהוה, אלהים, both here and in v. 27; deliberate alterations (in the latter case, to agree better with 31,19,30).
- (25) ולא רצני אל, ואל ארצני.
- (26) אַתָּךְ, i. e. probably אַתָּךְ עַבְדְּךָ; cf. 29,27.30, where עַבְדְּךָ is construed with עָם.
- (27) אִם נָא מְצַחֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחַשְׁתִּי אֵל; but it would be hard to parallel the supposed aposiopesis in these narratives. Something has fallen out; כי *stay with me, for I have taken the omens &c.* (29,19); cf. א who supplies אָמַן *stay!* or אל *do not go, for &c.* (v. 26). There is no proof that נְחַשְׁתִּי=*ahunc, ver-muthen, vernahmen* (GES. BUHL.¹²); cf. 44,5.15. נְסִיתִי, נְסִיתִי; as if the Heb. were נְסִיתִי=*נְסִיתִי!*
- בְּעַלְלֶךָ, בְּעַלְלֶךָ הֵן הִדּוּ עֵסֶסְסֶס may indicate לְרַנֵּלְךָ (v. 30); or else the Aramaism בְּעַלְלֶךָ *at thy entering.*
- (28) ויאמר, אָל.
- (29) עֲבַרְתִּי, so אָל; אָל. Cf. v. 26.
- (30) The meaning of לְרַנֵּלִי is determined by that of its antithesis לְפָנַי. As the latter=*before my coming*, it must mean *after my coming, in my wake.* See Is. 41,2, CHENEYNE. We point לְרַנֵּלִי, after the analogy of בְּרַנֵּלִי *behind him*, Jud. 5,15, and as a closer parallel to לְפָנַי *on my account or through me*; as though the word were בְּנִלְלִי (v. 27). But cf. Hab. 3,5, where also לְרַנֵּלִי is contrasted with לְפָנַי.
- (31) אַרְעָה צֹאנְךָ אֲשַׁמְרֶנּוּ; אָל. The second verb, which is superfluous after the first, which involves it, must be a gloss; perhaps on אֲעַבְרֶנּוּ (v. 32), for which it might be an ignorantly suggested substitute, and which it resembles closely enough for confusion. If it be kept, the accentuation must be altered, so as to get the sense: *I will again be shepherd — thy flock (instead of my own) will I keep.* But אָל אֲשַׁמְרֶנּוּ.
- (32) Jacob does not propose that he shall be paid at once and beforehand for his new term of service. He has to earn his hire before it is paid, just as in the former term of seven years' service for Rachel. Every year there will be, of course, the natural increase of the flocks under his charge; which, thanks to his skill and the blessing of JHVH, as he is careful to remind Laban, has hitherto

- 30 $\mu\alpha$ suggests כל for על (*when all my hire comes before thee*); and λ corrects אבא (*then I come about my hire before thee*); while λ *quando placiti tempus advenit coram te* corrects על for על .
- 35 הנקרים , so Θ τοὺς πάντους (v. 33); cf. $\text{τὰς πάντας} = \text{הנקרות}$ which follows immediately. So also $\S$; cf. v. 32. 5
- הנקרים striped, brindled (31.10).
- 36 בינו between himself, i. e. his own encampment, which would include his sons (v. 35). $\mu\theta\lambda$ בניו , referring to the latter.
- $\mu\alpha + \mu\alpha$ $\text{ויאמר סלאך אלהים אל יעקב בחלום ויאמר יעקב והני ויאמר סא נא עניך וראא את + אל כל העתודים העלים על הצאן עקרים נקדים ובידום כי ראיתו את כל אשר לכן עשת לך אנני האל בות אל אשר מסחת סם מצבה ואשר נדרת לי סם נדר ועשה קום צא מן הארץ הוואת ושוב אל ארץ אביך ואיסימ עקד; an interesting attempt to bring the narrative into harmony with 31,7-13; see especially vv. 11-13 of that chapter.$
- 37 הטה so us to lay bare the white on the rods. הטה is generally explained as an Aramaizing *infin. abs.*; but the form is unique in JE ($\text{לסע, לטקרא, Num. 10,2, 15}$ belong to P). Θ περισύρων suggests הטה repeatedly laying bare. $\S$ also part. $\text{הלבן, \Theta}$ $\text{τὸ χλωρόν} = \text{הלה}$; so that the sense becomes *stripping off the green*. Θ then continues: $\text{ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις τὸ λευκὸν δ' ἐλέπυσεν ποικίλον} = \text{ונרא על הסקות הלבן אשר פצל עקד}$.
- 38 ויהמנה , instead of ותחמנה , may be an archaism or an Aramaism, but is just as 20 likely to be a mere textual corruption; especially as הבאן and ותלךן precede and follow. י and ת are sometimes interchanged, c. g. 38,29.
- 39 ויהמנה ונו , $\mu\alpha$ $\text{ויהמנה הצאן אל הסקות}$, as in the last verse. ויהמנה הצאן may be a marginal substitute for the strange ויהמנה of v. 38, inserted in the wrong place; and אל הסקות also looks like a needless interpolation, unless it belongs to v. 38: 25 *and the flock conceived — when they came to drink — at the rods 24,11*; but Θ^O has א for אל , as in v. 41'. ויהמנה הצאן would hardly be followed directly by והלךן הצאן in the same narrative. — $\text{נקרים, \wedge}$ $\S$.
- 40 When his device had proved successful, Jacob separated the young (הנשבים) includes the kids; putting the unusually colored ones, which by the agreement 30 were his own perquisite, in droves by themselves, as soon as they were old enough to be parted from their dams. $\mu\alpha$ $\text{ויהן פני הצאן אל עקד וכל הום בצאן לכן}$. But the equipollence of phrases demands כל עקד (so $\Theta^O\lambda$, HOUBIGANT), in connection with וכל הום ; the former expression, of course, meaning the abnormally colored kids, the latter the lambs. Θ $\text{ἐναντιον} = \text{לפני}$, instead of פני ; so also $\S$. א could 35 only mean: *he put the face of the flock* &c. $\mu\alpha\theta\text{S}$ conjecture איל ram for אל . But even if איל might stand for היש (v. 35' or עטוד 31,10'), we should have to read איל again for כל in the next clause. Instead of לכן בצאן , due perhaps to the following לכן בצאן , Θ has preserved $\text{ἐν τοῖς ἀνοῖς} = \text{בנשבים}$.
- The meaning of the text as restored is: *putting before the main flock every strip- 40 ed and every black one among the young*. One object of putting his own cattle in front was doubtless to give them the first feed of the pastures. The next clause adds by way of further explanation: *he set them in droves by themselves (32.17), and put them not along with Laban's flock*. לִי because of the sing. כל עקד and הום &c. Otherwise we might render as Θ : *he set for himself droves by 45 himself* &c. Cf. al-o 43,32.
- Verses 41.42 do not describe a second trick; they simply add a qualification of the one already described: *And whenever the sturdy cattle were in heat, Jacob would set the rods before the eyes of the flock in the water troughs, that they might couple at the rods; but when the flock happened to be feeble he would refrain; so 50 the feebler young would fall to Laban's share, and the sturdier to Jacob's*.
- 41 בכל יום . בכל יום עקד has fallen out; cf. 31,10. Θ $\text{ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐνεκίσσων}$. Θ^O בכל יום &c. $\S$ *Urmia every year* &c., but S^M $\text{בכל יום} = \Theta^O$.

30 been wonderfully great (vv. 29, 30). In future he would like to have a share in this increase, so largely due to his own good shepherding; but what share? Only the abnormally colored births. All lambs wholly white, all kids uniformly dark-brown or black — the normal colors — are to belong to Laban; only black lambs and particolored kids are to be Jacob's perquisite (v. 32, 33). Abnormal coloring would, of course, be the exception; but crafty Jacob is careful to seem 5 to remove all the abnormally colored animals that happen to be in the flocks already, so as to prevent their breeding with the others (v. 32). Covetous Laban eagerly closes with a plan so obviously disadvantageous to Jacob; and forthwith 10 takes the preliminary step of removing these animals, which he puts under the charge of his own sons, who were not likely to be favorable to Jacob (cf. 31, 1), and then moves his camp to a considerable distance from Jacob and the flocks left in his care; so that Jacob is quite precluded from the ordinary means of increasing the number of unusually colored animals (vv. 34-36). The purport of 15 the whole story is to show how Jacob's superior cunning and resourcefulness made the best of a hard bargain; and the remaining verses (37-42) relate the extraordinary means by which he contrived to make his employer's uniformly colored flocks produce an unusual proportion of black lambs and particolored kids. It is perhaps significant for the origin of this popular tale that the *white* 20 sheep — *šôn laban* — belong to *Laban* (The White); while *Jacob* (as if, The Streaked) is to have the striped and spotted cattle; cf. the Arabic uses of the root עקב in عقاب (*uqāb*) striped or variegated garments (= ابراء *abrad*; عقبة (*aqbe*) variegated or figured cloth; اعقاب *successive streaks*; and Heb. עקבות *footprints, traces*. 25

(32) עבר (cf. 3 *gynē* = פהר), the imperative, suits the context better than אעבר א, אעברה, which may be due to the preceding verbs ארעה...אשבר. Laban would hardly trust Jacob to remove the animals; cf. v. 35 ויסר and he (Laban) removed; and v. 31 אם העשה וי if thou (Laban) will do &c. והסר, so 6 και ἀποχωρισθῶν. אהסר, which might be *infjn. abs.* But the impera- 30 tive is more natural (so 3 *et separa*), as ויסר follows, v. 35. כל שה נקר וטלוא בעים; cf. 6 πᾶν πρόβατον φαῖδὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι καὶ πᾶν διάραντον καὶ λευκὸν ἐν ταῖς αἰξίν. אכל שה חום בכשבים א. כל שה נקר וטלוא בעים cannot be right, as נקר וטלוא describes only the abnormally colored goats, and cannot be made to include the sheep, which are described 35 by the term חום (vv. 33-35). It does not therefore help us much to remove Athnach to the first וטלוא, as DILLM. proposes. There is no reason for repeating the characteristic of the goats; and נקר וטלוא is the regular order of the terms (vv. 33, 35, 39).

והיה שכרי, strictly understood, would refer to the animals which Jacob proposes 40 that Laban should separate from the rest of the flock; but the whole context must determine the meaning, which is: *and such shall in future be my hire*. Conversation is not always rigidly logical and precisely grammatical; nor is the verbal accuracy of a modern historian to be expected of the old Hebrew popular 45 raconteur.

(33) צדקתי either *my sense of right, my conscience*; or objectively, *my right, what is due to me* on the basis of our agreement; cf. Is. 54, 17.

In אה לפניך follows שכרי, awkwardly enough for the obvious sense of the verse. We transpose it to follow צדקתי, and restore אל for על, thus getting the statement: *And my (stipulated) right shall answer (witness) against me before thee* (cf. 1 Sam. 12, 3; where לפני=ננר here) *hereafter, when thou comest to my hire; viz. to inspect it, and see that I have not defrauded thee*. The second member of the verse proves that there is a reference here to such a visit on the part of Laban.

- 31 (27) Θ inserts $\text{למה נחבאת לברה עשית}$ after והננב אתי , v. 26, and omits והננב אתי , beginning: $\text{kai \acute{e}i \acute{\alpha}\nu\eta\gamma\gamma\epsilon\iota\lambda\acute{\alpha}\varsigma \mu\omicron\iota, \xi\acute{\alpha}\pi\epsilon\sigma\tau\epsilon\iota\lambda\alpha \acute{\upsilon}\nu \sigma\epsilon=$ וְלֹא הִנְדַת נְגוֹ (cf. 23, 5). But M is preferable. The repetition והננב את לבבי — והננב אתי is quite in the style of a complainant, harping on his grievance.
- (29) עמך , so $\text{M}\Theta\text{I}$. M עמכם perhaps arose out of עמכה script. plen. 5
- אבך , so $\text{M}\Theta$, as in v. 30. M אביכם ; an alteration to suit עמכם .
- (30) ולמה, $\Theta\Lambda$ rightly. M ו , destroying the connection: *However, thou hast actually departed, because thou wert homesick; but why &c.?*
- (31) M מעמי ; Θ $\text{+ kai \acute{\alpha}\nu\tau\alpha \tau\acute{\alpha} \xi\mu\acute{\alpha}}$ ³² $\text{Kai \acute{e}\pi\epsilon\nu \acute{\alpha}\upsilon\tau\acute{\omega} \lambda\alpha\kappa\omega\beta}$, which looks original.
- (32) מה לך , so $\Theta\Lambda$; M לך . 10
- (33) ויהבש מ ויהבש ; fourteen MSS with פ Θ ; M ו ; cf. v. 35; 44, 12. M places $\text{וּבִאֵהֶל לֹאֵה$ after $\text{וּבִאֵהֶל שְׁתֵּי הָאִמְתֹּת}$, which disagrees with the following מֵאֵהֶל לֹאֵה (not מֵאֵהֶלֶן). Laban would suspect Jacob most, his own daughters least. He therefore enters Jacob's tent first, then that of the two subwives, and lastly those of his daughters. 15
- מ ויהבש , for הָאִמְתֹּת , would indicate another source for the phrase in which it occurs.
- (36) ומה , some MSS, $\text{M}\Theta\text{S}\Lambda$. But M ו (owing to preceding י).
- (37) מ $\text{כי מששת את כל כלי מ}$; but $\text{M}\Theta$ וכי , which is preferable, as the clause really belongs to the last verse. 20
- (40) מ הייתי ביום מ . We transfer הייתי to the next verse; though the anacoluthon is perhaps not indefensible here; cf. v. 43.
- (41) The repetition with which this verse opens (cf. v. 38) suggests another source. Possibly vv. 38 (רהליך וגו') to 40 are cited from a poem. בצאנך for *thy flocks*, like the preceding בשתי בנותיך for *thy two daughters*. It is 25 not carping criticism to point out that this hardly agrees with the previous narrative (30, 31 ff.). Θ felt the difficulty; for after rendering the latter phrase $\text{\acute{\alpha}\nu\tau\acute{\iota} \tau\acute{\omega}\nu \delta\acute{\upsilon}\tau\omicron \theta\upsilon\gamma\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\omega\nu \sigma\omicron\upsilon}$, it renders this $\text{\acute{e}\nu \tau\omicron\iota\varsigma \pi\omicron\sigma\beta\acute{\alpha}\tau\omicron\iota\varsigma \sigma\omicron\upsilon}$, *among thy sheep*. See also on v. 7.
- (42) $\text{S}\text{S}\text{I}\text{A}$ ויוקחך ; but cf. 1 Chr. 12, 17. 30
- (44) The words לעד יהיה לעד cannot refer to ברית; but to some material object which is to be the sign and memorial of the compact. Moreover, the accounting for the name of the borderland of נלעד being a principal motive of vv. 44-52, and נל appearing as the complement of עד in vv. 47-48-52, it is natural to suppose, with OLSHAUSEN, that נל יעשה נל has fallen out of M . The proposal is carried out, v. 46. 35 Otherwise, we might suppose the missing words to be וגבנה מובה ; cf. Is. 19, 19. 20; v. 54.
- In Is. l. c. a מובה is associated with a מצבה , and the two together are to serve as a sign and a witness (והיה לאות ולעד).
- Possibly the original text of our story here contained the words: וגבנה מובה ונצבה 40 $\text{and let us build an altar, and set up a ma\`azebah; and let it serve as a witness &c.}$  (cf. 33, 20). Thereupon, the speaker suits the action to the word, and erects a  $\text{ma\`azebah}$. Later theological prejudice would account for the omission supposed. The *covenant* must have been made with sacrifice (cf. v. 54); and the eating mentioned v. 46 will also have been a sacrificial meal. 45
- Θ adds at the end of v. 44: $\text{ויאמר אלו יעקב אין איש עמנו ראה אלהים עד בני ובניך}$ (cf. v. 50). This might have been omitted owing to homœoteleuton; and it agrees with v. 45, where Jacob sets up a $\text{ma\`azebah}$, as at Bethel, 28, 18. But יעקב , v. 45, appears to be an incorrect gloss; see vv. 49, 51, the latter of which is 48^a in Θ . The term ויריקה , instead of יוצב , may be intentionally used as a play on הארמי 50 (v. 20); cf. v. 51.
- (46) M ויואמר יעקב מ . The following לאחיו suggests that it was Laban rather than Jacob. Laban's brethren are specially mentioned, v. 23; and his boast of superior strength,

- 30 (42) The sense of the העֲטִיפִים (Lam. 2,19) and הקְשָׁרִים must evidently depend on that of המְקַשְׁרוֹת, v. 41, and בהעֲטִיף in this verse. Θ ἄσημα *unmarked* and ἐπίσημα *marked*; in disagreement with its version of the latter terms, and probably a mere guess. (Θ perhaps read ובהמליט for ובהעטיף; cf. Is. 66,7. At all events, it renders ἡνίκα γάρ ἔτερον, after explaining the המְקַשְׁרוֹת by ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα.) ἈΣῚΣῚ^o understand the distinction to be that of spring and autumn lambs and kids; the former being the more robust (*lit.* well-knit), and therefore preferred by Jacob for breeding purposes. (Θ מִבְּכִירֵי א — לקישיא; and similarly $\S$).
- 31 (2) אִינּוּ אֵל, by a construction κατὰ σύνθεσιν, but אִינּוּ אֵל, which may be right, as מ might be confused with נו. So again in v. 5.
עִמּוֹ, Θ πρὸς αὐτόν=עִלְיוֹ or אֵלָיו. *Per contra*, in v. 5 אֵלֵי אֵל, Θ μετ' ἐμοῦ=עִמִּי, and so Θ .
- (3) אֵל אֲבוֹתֶיךָ, Θ τοῦ πατρός σου, cf. 48,21. Plur. of אֲב with אֲרִין does not occur elsewhere in the Pentateuch; cf. also 12,1. 15
ולמולדתך, ואל מולדתך, so אֵל; אֵל ולמולדתך.
- (7) ויהלף, so אֵל. והחלף אֵל; but cf. v. 41 ותחלף אֵל. It is simplest to suppose a confusion of י with ה in the old writing (ך, ח); cf. on 15,6.
אלהים, יהיה אֵל, and so again vv. 9.16^a.
- (9) אֲבִיכָן, so אֵל and vv. 5.6.7. אֲבִיכָם, a mere slip of the pen. Similarly אֵל has 20 לבניהם, v. 43, and בנימים for בנימין, 35,18 *et al.* Cf. also 36,28 אֲרָן, Θ Ἄραμ, *Aram*, and many similar instances. The confusion was perhaps due to indistinct pronunciation.
- (12) [Both SIEGFRIED-STADE, p. 552^a below, and GESENIUS-BUHL¹², p. 607^a, point עֲשֶׂה instead of עֲשֶׂה]. 25
- (13) אֵל בֵּיתֵאל הָאֵל is not Hebrew for *the god of Bethel* (35,7). The natural supposition that something has fallen out is confirmed by Θ , which usually agrees so closely with אֵל, but here gives הָאֵל הַנִּרְאָה אֵלַיךְ בְּבֵיתֵאל =אלהא דאתגלית עֵלְךְ בְּבֵיתֵאל. This is probably the true text of אֵל (cf. 35,1). Θ ὁ θεὸς ὁ ὀφθείεις σοι ἐν τῷ τόπῳ, with במקום instead of בֵּיתֵאל (cf. 28,11.17 ff.), may represent an older state of 30 the Heb. text.
לִי, משחת לי, so Θ ; אֵל לִי.
וְאֲשֶׁר, so אֵל Θ ; אֵל לִי.
וְעַתָּה, so אֵל; אֵל לִי.
- (15) בְּנִבְרִיּוֹת, Θ $\S$ $\S$ Λ ; cf. Job. 18,3; ψ 44,22. אֵל omits כ, owing to the following ב. 35
- (16) כִּי confirms the negative answer implied by the question of v. 14. Cf. vv. 26.31. For אֱלֹהִים in the second half of the verse, $\S$ יהוה; perhaps therefore 16^b belongs to J.
- (18) אֵל מִקְנֵה קִנְיֹנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ אֵל; מִקְנֵה קִנְיֹנוֹ, owing to homœoteleuton with previous clause. For מִקְנֵה קִנְיֹנוֹ, which is not found elsewhere, we restore וְקִנְיֹנוֹ (so Θ); cf. 34,23; 40 36,6.
- (20) In v. 19 Rachel steals (וּתְנַב) Laban's *teraphim*. Here, Jacob steals a march (וּיְנַב) on Laban. Perhaps the former motive of Laban's pursuit of Jacob belongs to E, and the latter to J (cf. v. 27). — With *Laban ha-Arammi*, cf. the classical *Leucosyri*, or White Syrians (NESTLE). 45
עַר בְּלֹהֵי אֵל, על בלי
- (21) הָאֵל; cf. Num. 24,1; 2 K. 12,18; Luke 9,51. אֵל לִי; but Θ $\S$ have ל.
- (24) מִשׁוּב עַד רַע, Θ simply ὑποστροφή, giving the sense. So again, v. 29.
- (25) אֵל בְּקָר, but a defining proper name has evidently fallen out after this word; cf. the following contrasted בְּהַר הַנְּלָעַר. We therefore supply הַמְצַפֶּה, which is otherwise strangely isolated in v. 49. Israel and the Ammonites occupy the same relative positions, Jud. 10,17. Cf. also רַמַּת הַמְצַפֶּה, Josh. 13,26. LAGARDE anticipated this conjecture, as also אֶחָיו for אֶחָיו (*Agathangelus*, 157).

- 32 (25) בהאבוק עמו. The play on the name (ה'יבֹק) is naturally repeated, to secure due attention.
- (29) ישראל is explained by אל + אִישׁ + שָׂרָה + אל; cf. note on 30, 18.
- (30) לי אֱלֹהִים. It is the usual complement to הנִּירָה. אֱלֹהִים.
- (31) פְּנוּאֵל, some MSS and אֱלֹהִים; v. 32; Jud. 8, 8; 1 K. 12, 25. אֱלֹהִים פְּנוּאֵל. 5
- (33) הַנְּשָׂה, ὁ ἐνάρησεν which became numb. ὁ thus renders ותקע, v. 25. Here, ὁ evidently read השנה and pointed הַשְּׁנָה; cf. ὁ = ותקע, v. 25.
- 33 (2) שְׁתֵּי אֲנִי; cf. 31, 33. אֱלֹהִים. 10
- (4) אֱלֹהִים וַיִּחְבְּקוּ. ὁ naturally transposes the doubtful term to follow וַיִּחְבְּקוּ; yet cf. Luke 15, 20. The superlinear dots seem to indicate a doubt, because the word interrupts the usual sequence fell on his neck, and wept (45, 14; 46, 29). The word (שְׁנִיחָם + ὁ) can hardly be right, as it is preceded and followed by sing. verbs. The — is perhaps due to that of וַיִּשָּׂא; or it may be a corruption of ה. Clearly 15 vv. 4-5 are concerned only with the unexpected behavior of Esau.
- (8) אֱלֹהִים מִי אֵלֶּה לְךָ, מִי לְךָ אֱלֹהִים (v. 5). The resemblance of אֱלֹהִים, אֱלֹהִים would account for אֱלֹהִים.
- (11) אֱלֹהִים הַבְּבָאָה; but אֱלֹהִים הַבְּבָאָה (= ὁ ἤνεκα), and so אֱלֹהִים. With אֱלֹהִים יֵשׁ לִי כָל cf. בבֵּל, 24, 1. Otherwise we might suspect רב for כָּל.
- (13) אֱלֹהִים עֲלֹתָ עֲלֵי אֱלֹהִים. The second word, though attested by אֱלֹהִים (עָמִי אֱלֹהִים), looks like ditto-graphy; 48, 7 is not really parallel.
- אֱלֹהִים וְדַפְקֵיהֶם אֱלֹהִים וְדַפְקֵיהֶם is a needless substitution. אֱלֹהִים וְדַפְקֵיהֶם, so ὁ τὰ ἀτῆα, which includes the large as well as the small cattle. אֱלֹהִים הַבְּבָאָה, indicating the latter only.
- (16) אֱלֹהִים לְרַרְבוֹ requires וַיִּלֶךְ, which we supply; see 32, 2. 25
- (17) שָׁם, so ὁ; אֱלֹהִים.
- (18) אֱלֹהִים εἰς Σαλαμ, and so אֱלֹהִים. But the context indicates that Shechem was the city which Jacob had arrived at (cf. also c. 34); hence אֱלֹהִים safe, sound (so א, Rashi, and most moderns). The construction שלם יעקב שלם, however, is unusual and suspicious; and it is easy to suppose that ב has fallen out after the 30 ב of יעקב. This gives us בְּשָׁלֵם, the phrase of 28, 21; cf. שלום אֱלֹהִים. Even this is not altogether satisfactory, for the phrase עִיר שָׁבִים instead of שָׁבִים is unusual; and WELLM. may be right in correcting שָׁבִים for שָׁלֵם; cf. 34, 16 אֱלֹהִים כַּעַם אֱלֹהִים for אֱלֹהִים לַעַם אֱלֹהִים. (The phrase עִיר שָׁבִים is like עִיר נְחוּרָה, 24, 10; that is to say, Shechem is a personal name). Moreover, we should rather expect בְּשָׁלֵם in connection with Jacob's arrival at Bethel again than here (cf. 28, 21 with 35, 6); and yet more in connection with his return to Isaac, 35, 27. GEIGER regarded עִיר שָׁלֵם as an interpolation due to Jewish jealousy of the Samaritans (Urschrift, p. 75). He also questioned בני, v. 19.
- (19) The name of the בני חַמּוּר may be the real origin of Bit Humria, the Assyrian 40 name of the kingdom of Samaria; and Jehu abal Humri may conceivably mean Jehu the Hamorite[?], rather than Son of Omri, as is usually assumed. (The quality of the ח is not decisive against this suggestion in the case of a proper name like חַמּוּר; cf. חַמּוּר, חַמּוּר, from חַמּוּר, Assy. חַמּוּר, חַמּוּר, Assy. חַמּוּר, Assy. חַמּוּר as well as Amatti). 45
- אֱלֹהִים קְשִׁיטָה here as well as Job 42, 11; Josh. 24, 32. If the word be connected with قسط (qisf) justice, a balance, it must be pointed with ש not ט; cf. קְשִׁיטָה truth.
- (20) אֱלֹהִים מוֹכֵחַ שָׁם מוֹכֵחַ אֱלֹהִים. We emend with WELLM. Cf. 35, 14, 20; 8, 20; 12, 7, 8; 35, 7.
- 34 (2) הַחַיִּי ὁ Χορραῖος=הַחַיִּי; cf. 36, 2. 50
- אֱלֹהִים וַיִּשְׁבּוּ אֶתְּהָ אֶתְּהָ וַיִּעֲנֶה אֱלֹהִים. The terms are reversed 2 Sam. 13, 14. ὁ μετ' αὐτῆς=אֶתְּהָ אֶתְּהָ, which is probably right in every case; the alternative construction being עָם שָׁבִים, e. g. 39, 7. [Cf. BUDD on 2 Sam. 13, 14].

- 31 v. 29, implies that he is accompanied by numerous clansmen. No אחים accompany Jacob, v. 17 f.; and perhaps even אחינו, v. 32, and אחי ואחיו, v. 37, are Laban's companions with whom Jacob might claim kindred. Cf., however, 35, 2.6.
- ויקחו אל ש; ויילקטו 5
 * וישתו ש; but לחם + א (v. 54).
 ש adds at the end of the verse (א 48^a): ויאמר לו לבן הנל הזה עד ביני וביניך היום.
 (47) This verse does not well agree with 48^b. See also v. 49.
 (48^a) ויאמר לבן ליעקב הנה הנל הזה והמצבה הזאת אשר הרימת ביני וביניך עד הנל הזה ועדה ש. המצבה הזאת 10
 (49) And the מצבה which he had raised he called ha-Mizpah; for he said &c. א. והמצבה אשר אמר א. We expect the מצבה to be mentioned after the cairn, and its name to be specified and justified in like manner. EWALD restored והמצבה המצפה; but it seems probable that more words have fallen out between the two similar ones. 15
 א יהיה ש, ה' θεός = אלהים, as in v. 50, which is more natural in Laban's mouth.
 (51) א ירחי ש, εἶπεν, see v. 45.
 (53) א ישפטו, but א ש א sing.; assuming that Nahor's god was the same as Abraham's.
 א, אלהי אביהם, ^ some MSS and ש. It is a transparent gloss, suggesting 20 perhaps that the god of Abraham and of Nahor was the god of the two parties, Jacob and Laban; or else of Terah, their common ancestor. Cf. Josh. 24, 2. Had Laban spoken the words, it would not have been after the closing term בנינו (v. 37; Ex. 18, 16; Is. 5, 3). ש corrects אבתינו.
 (54) Jacob's invited brethren are Laban and his company. 25
 א לאכל לחם ויאכלו ש. לאכל לחם ויאכלו is probably evidence of another form of the text, if not rather a wanton alteration.
- 32 (2) א לררבו ש, + και ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς ἶδεν παρεμβολῆν θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν = ויפגעו בו מלאכי אלהים וירא מחנה אלהים חנים; perhaps a variant of ויפגעו בו מלאכי אלהים. 30
 (6) א וצאן, so some MSS and א ש א rightly. א ^ ג.
 (8) א והנמלים; so ש B & Syr.-Hex., but א ש A. (A gloss; otherwise ואת הנמ' Cf. 30, 43; 31, 17.
 (9) א האחת, scribal error for האחר (so א).
 א השני ש, הנשאר. 35
 (14) א הבא בירו. Not the same as אשר בירו (cf. 35, 4); but that which had come with him, viz. his livestock; cf. 1 Sam. 14, 34; 1 K. 10, 29. ש ὡν ἔφερεν. א ש A what he had brought with him, as if pointing הבא.
 (16) א בניהם; a scribal error, as in 31, 9.
 (19) א מנחה הוא שלוחה ש. מנחה הוא ἀπέσταλκεν shows that this was written which ש read thus: מי הא שְלָחָה.
 (21) א אחר' יעקב אחר' א. The word fell out between א ש א.
 א ש = ש א ש; cf. Prov. 16, 14. א פניו, which is without a parallel.
 (22) א במחנה א. The statement ויהא לן בלילה וני takes us back to v. 14^a: וילן שם בלילה. Jacob is still at Mahanaim (שם). The entire narrative, vv. 2-22, centres 45 upon that ancient sanctuary, the name of which — Two Camps — is alluded to again and again. Thus we have God's Camp, v. 3, and Esau's 400 men imply another camp or host. Then, v. 8, Jacob divides his own following into two camps, which he mentions as evidence of his prosperity in his prayer, v. 11; and lastly, we have here במחנה, or rather perhaps במחנָם (Final מ and ה are some- 40 times confused).
 (23) א בלילה הוא א. But א rightly והוא; cf. vv. 14, 22; 19, 33. — ויבן ש, א; cf. הירדן.
 (24) א כל אשר א. א ש א rightly. א ^ א.

- 35 (28) אִשָּׁר הוּא, from Θ . $\wedge$ Al . See 25,7.
 (29) S alone has the addition, which, however, looks original, and seems almost necessary after וַיִּקְבְּרוּ, besides being in the manner of P. But $\wedge$ SBM .
- 36 (1) עֶשָׂו should be repeated before הוּא אָדָם; cf. vv. 8.19; so S only. 5
 (2) בֶּן צְעִיָן, so MS here and in v. 14; cf. vv. 24.25. Al בת צ' in both places. See 2 Chr. 11, 18 for an instance of the opposite error.
 Al החרי, scribal error for ההי (v. 20).
 (3) Al בשמת (see 26, 34) מחלת (28,9); and so throughout (vv. 4.10.13.17). In 28,9, P has already named Mahalath bath-Ismael, the sister of Nebajoth, as Esau's 10
 third wife. If, therefore, Basemath be the original reading here, we can only attribute it either to a *lapsus memoriae* on the part of P, or to another hand, viz. R.
 (5) MS יְעִישׁ (see 26, 34) קִרְעָה and v. 18. קִרְעָה יְעִישׁ. Cf. v. 14. (يَعُوثُ, the Lion- 15
 god; W. R. SMITH, *Rel. Sem.* pp. 37.43).
 (6) וַיִּלְךְ אֶל אָרְצוֹ is obviously incomplete. S + שְׁעָרָי, in harmony with the context. But MS וַיִּלְךְ מֵאָרְצוֹ בְּנֵעָן suggests בְּאָרְצוֹ, which was misread מֵאָרְצוֹ; and then בְּנֵעָן was naturally substituted for שְׁעָרָי.
 (10) וַיֵּלֶךְ, so 3 MSS, MS $\wedge$ Al .
 MS וַיֵּלֶךְ, $\wedge$ Al (after preceding ו). 20
 (11) וַיֵּלֶךְ. The preceding names are without the conjunction, which in this case may be due to repetition of the ו of צֵפוֹ. $\wedge$ S . But MS read ו with every name after the first.
 (15) וַיֵּלֶךְ אֶלְוָה אֶלְוָה צֵפוֹ אֶלְוָה קְנֹז; Al and then (v. 16) אֶלְוָה קְרָה אֶלְוָה נֵעָמָה. See vv. 11.12, where נֵעָמָה follows צֵפוֹ, and קְרָה does not appear at all among the Bene-Eliphaz. אֶלְוָה קְרָה, 25
 in fact, belongs to v. 18, and is rightly omitted here by MS . The transposition of נֵעָמָה is warranted by the otherwise undeviating order of the names.
 (19) Al הוּא אָדָם is evidently wrong; cf. v. 8. MS rightly prefix עֶשָׂו.
 (20) Al יֵשְׁבֵי, Θ sing., in agreement with החרי, seems preferable.
 (21) רִישׁוֹן, Θ Ρεισών, so again vv. 28.30. $\wedge$ דַּיִשׁוֹן (!). S *Dai-shan*. The name is pro- 30
 bably corrupt, but must remain indeterminate.
 (23) וַיִּשְׁפּוּ, so MS rightly; Al שְׁפּוּ.
 (24) וַיֵּאָחַז, MS $\wedge$ 4 MSS, and 1 Chr. 1, 40. אִיָּה
 Al הַיְמִים, Θ τὸν λαίετον, transcribing the Heb. הַיְמִים the *Emim* (Deut. 2, 10; 35
 Gen. 14, 5); so Θ بَغَالٍ, which is, on the face of it, unlikely; nor does البغال the mules seem at all more probable. Possibly הַיְמִים is only an accidental repetition of the *Hemam*, which occurs just before (v. 22); in which case it seems hopeless to speculate what it was that Anah found in the wilderness. S , however, read or corrected הַיְמִים the *water*; a plausible emendation, for water is just what a herdsman would desire to find in a wilderness. Moreover, עֵנָה may be related to 40
 عَنَتُ to put forth herbage [عنت الأرض بالنبات]; cf. the phrase اعنى الرجل the man found or lighted on land that had produced عشب, and of which the pasturage had become abundant (see LANE). The rendering hot springs, S aquae calidae, is based by St. Jerome on the Punic dialect: nonnulli putant aquas calidas juxta Punicae linguae viciniam, quae Hebraeae contermina est, hoc vocabulo significari. 45
 Cf. Hieron. *Quaest. Hebr. in libro Geneseos*, ed. LAGARDE (Lips. 1868) p. 57. Unfortunately the Punic term compared is unknown. Syro-Hexapl. مَحْمَلٌ هَيْد
 مَحْمَلٌ; see FIELD. [Cf. *Addenda* on p. 118].
 (25) בְּנֵי עֵנָה רִשׁוֹן. Possibly some names have fallen out. Yet the writer may have written בְּנֵי mechanically, having written it so many times already; or he may 50
 have intended to include Oholibamah (so SA), whom he afterwards specifies as a daughter; or he may even have remembered that Dishon was really a tribal name. S $\wedge$ בת ענה רישון *plene*.

- 34 (5) והחריש אֱלֵי, a scribal error; cf. 31,7. אֱלֵי וְהַחְרִישׁ looks as if י' had early fallen out, and then a careless copyist had inserted ה. But perhaps this is only another instance of אֱלֵי being misread אֱלֵי in the ancient text.
- (9) אֶתְנוּ אֱלֵי. The alternative construction with ב (Deut. 7,3) indicates אֶתְנוּ אֱלֵי. לָכֵן (a reminiscence of Deut. 7,3); but cf. v. 16. 5
- (13) אֱלֵי בְּמַרְמָה וְרָבְרוּ אֱלֵי; S reverses the order; and so SCHUMANN, SCHRADER &c. עֵנָה ב, however, is a known construction (ψ 69,13; 1 K. 18,24; Ezr. 3,11); and וְרָבְרוּ may be corrupted — possibly from וְרָבָם and deceived them (29,25). But Ex. 5,9; ψ 35,20 suggest בְּרִבְרוּ מַרְמָה. The following וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם v. 14, is against S. 10
- (15) זָכַר, S כאשר אֶנְחָנוּ נְמַלִּים + S; cf. v. 22.
- (21) וַיִּשְׁבוּ אֱלֵי שְׁלָמִים הֵם אֶתְנוּ וַיִּשְׁבוּ אֱלֵי. שְׁלָמִים see vv. 10.23. The use of שְׁלָמִים 1 K. 8,61 is different. Perhaps we should point שְׁלָמִים (ψ 55,21).
- (22) אֱלֵי וְלִהְיוֹת אֱלֵי; cf. v. 16. אֱלֵי ו (after ו); so אֱלֵי ὡστε εἶναι.
- (24) וַיִּמְלוּ אֶת אֱלֵי בְּשַׁר עַרְלָתָם כֹּל זָכַר בַּל יֵצֵא שַׁעַר עֵירוֹ; אֱלֵי. καὶ περιετέθειοντο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας 15 αὐτῶν πᾶς ἄρκον. אֱלֵי. וַיִּמְלוּ אֶת אֱלֵי בְּשַׁר עַרְלָתָם כֹּל זָכַר בַּל יֵצֵא שַׁעַר עֵירוֹ is due to a transcriber's eye having wandered to the preceding line (cf. 17,23.24; and v. 14).
- (27) Verses 27-29 are not consecutive to v. 26, but a parallel account. It is questionable whether הַחֲלָלִים here means *the slain*; people do not usually attack (בָּאוּ עַל; v. 25; Jud. 18,27) the dead. Possibly it was intended as an equivalent to בְּאֲבִיבִים (הַבְּאֲבִיבִים, 20 v. 25; cf. ψ 69,26 בַּאֲבִיבֵיךָ חֲלִיךְ. Perhaps, however, אֱלֵי is right: *Quibus egressis, irruerunt super occisos caeteri filii Jacob &c.*, and we may read וַבְּנֵי אֱלֵי with אֱלֵי אֱלֵי, ו having fallen out in אֱלֵי after the preceding ו.
- (29) אֱלֵי שְׁבוּ וַיְבֹזוּ וְאֵת אֱלֵי is awkwardly expressed. We follow אֱלֵי (S read בעֵיר for בבֵּית at the end, and אֱלֵי has both). 25
- (31) יַעֲשֶׂה, S points יַעֲשֶׂה; cf. v. 7.
- 35 (1) אֱלֵי εἰς τὸν τόπον Βαιθηλ, which is interesting in view of 28,11; 31,13.
- (2) אֱלֵי אֲשֶׁר בְּתַכְכֶם אֱלֵי, אֲשֶׁר בְּתַכְכֶם.
- (3) יַעֲשֶׂה אֱלֵי. 30
- (4) וַיֹּאבְדוּם עַר הַיּוֹם הַזֶּה: שָׁכַם; אֱלֵי + וַיֹּאבְדוּם עַר הַיּוֹם הַזֶּה: שָׁכַם. See 2 Kings 19,18.
- (5) אֱלֵי Ἰσραὴל.
- (7) אֱלֵי אֵל, אֱלֵי אֵל, which was perhaps corrupted from הָאֵל (so אֱלֵי), which seems required after לַמְּקוֹם. Besides, *God of Bethel* is an extraordinary name for a place. — אֱלֵי + עֵשׂוּ at the end. 35
- (9) עוֹר, אֱלֵי + בָּלוּ. — אֱלֵי + אֱלֵי.
- (12) נָתַתִּי אֱלֵי, so S. אֱלֵי נָתַתִּי, אֱלֵי δέδωκα αὐτῶν, in order to vary from the following δώσω. But it is evident that the second member of the verse is an addition.
- (13) אֱלֵי אֲשֶׁר כִּלְה לְרַבֵּר אֱלֵי: when he had done talking with him; cf. 17,22; 18,33. אֱלֵי אֲשֶׁר דָּבַר אֱלֵי is mere dittography (v. 14).
- (16) אֱלֵי אֱלֵי אֱלֵי inserts v. 21. — אֱלֵי אֱלֵי, as in v. 17. אֱלֵי אֱלֵי אֱלֵי.
- (18) וַיֵּצֵא לָכֵן אֱלֵי, 42,28 בְּצִעַת נַפְשָׁהּ. אֱלֵי אֱלֵי אֱלֵי; but ἡ ἀπέθνησκειν γάρ for she was dying = בִּי מָתָה (so אֱלֵי).
- (20) אֱלֵי אֱלֵי, which, however, אֱלֵי preserve. See on 19,37. 45
- (22) וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל. The Masorah notes בִּסְקָא בְּאֵמְעַץ פְּסוֹק, perhaps suspecting an omission? — cf. GEIGER, *Urschrift*, p. 373]. There may have been some reference in the source to the cursing of Reuben (cf. 49,3). אֱלֵי + καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον αὐτοῦ = וַיִּרַע בְּעֵינָיו and it was grievous in his eyes (21,12; 48,17). Cf. also 34,7.
- (24) וַבְּנֵי אֱלֵי, cf. vv. 25.26. אֱלֵי אֱלֵי. 50
- (26) אֱלֵי אֱלֵי; some MSS and plur., as in the same formula, 36,5.
- (27) אֱלֵי אֱלֵי; אֱלֵי אֱלֵי. — NESTLE proposes אֲרִבְעָ אֲרִבְעָ; and in seven passages out of nine, the name is anarthrous. See Neh. 11,25.

- 37 (2) ואלה, so $\Theta\text{S}\text{S}\text{A}$. $\hat{\text{A}}$ Al (after η).
- (3) Al ישראל; ΘA יעקב; but Syr. Hexapl. (LAGARDE, *Bibliotheca Syriaca*) as Al . Al ויעשה. 1 Sam. 2, 19 does not make it probable that this is frequentative. Al ויעש. Perhaps ויעשה (1 K. 16, 25) was the original form; and as this was unusual, the y was omitted by some ignorant copyist. 5
- (4) Al ויבא בניו, סָבַל בְּנֵי אָחִיו rightily. A further reference to אָחִיו would have been expressed by סָבַל מֵעַל פְּנֵיהֶם *above them all*, which indeed is what SSA actually have. 5
- (5) ויבא בניו עִיר שָׂנֵא אָחִיו is a natural anticipation of the result. It is, however, omitted by Θ . See DILLM. 10
- (8) ויוספו וזני. The mention of *his dreams* — whereas we have read of but one dream as yet, and another immediately follows (v. 9) — suggests that this clause is a misplaced interpolation. Al indeed reads הִלְפִי; but this is only an Aramaism (*cf.* $\Theta\text{O}\text{S}$).
- (9) Al ולאחיו, Θ לאביו ולאחיו, which agrees better with vv. 10, 11. *The sun and moon*, 15 *i. e.* his parents, were not concerned in the former dream.
- (10) Al ויבא בניו ואל אחיו is strange on account of the construction אל כּפּר, as well as superfluous after the statement of v. 9. Al has the usual ל instead of אל (*cf.* 24, 66; 40, 9). $\hat{\text{A}}$ Θ . The narrative might, no doubt, be made more coherent, according to our ideas, by transferring v. 5^b to the place of 8^b, and the latter to 20 the end of v. 9. We might then read ויבא בניו, and reject ואל אחיו as an intruding gloss.
- (17) Al שמעתי, Al שמעתי.
- (20) Al ונהרגו, Al $\hat{\text{A}}$ Al *init.*; and so again v. 27.
- 21 Al ראונו. We adopt WELLHAUSEN's conjecture. 25
- (27) ובשרנו, so $\Theta\text{S}\text{S}\text{S}$ rightily. Al $\hat{\text{A}}$ Al *init.*, which fell out after η .
- 28 אנשים מדינים כּהרים. Θ felt the same difficulty which oppresses modern critics, and accordingly turned this indefinite subject into a definite one; thus identifying the Midianites with the already mentioned Ishmaelites (Οἱ ἄνθρωποι οἱ Μαδιανῶναι οἱ ἔμποροι, for which Θ^b actually substitutes οἱ Ἰσμηλιταί!). The *puzzles* of 30 *criticism* would seem to be neither newfangled nor fanciful, as is so often and so foolishly asserted.
- (33) היא, so Al $\Theta\text{S}\text{S}\text{A}$; $\hat{\text{A}}$ Al . The Oriental Versions at least indicate the natural construction, even if they only supplied the missing pronoun.
- (35) Al ויקמו, Θ συνήχθησαν = ויקמו; see on 1, 9. Perhaps a confusion of η and σ in the 35 old writing; or due to indistinct dictation, *m* and *w* being related sounds. וכל, $\hat{\text{A}}$ Θ ; perhaps feeling the difficulty in the mention of all Jacob's daughters, when only one (Dinah) is otherwise known. Al לנהמו, Θ καὶ ἤλαθον παρακαλέσαι = ויבאו לנהמו. The added verb is necessary after ויקמו (*cf.* 31, 17), and favors that reading. 40
- (36) והמדינים; so v. 28, and all Versions. Al והמדינים. Many MSS of Θ Ἰσμηλιταί ἐμποροι. Al אהו (y אה יכּף Θ אהו). *מַעְרִיטָה, אל מצרים. פּוּטִיפֶר is probably the same name as פּוּטִיפֶרע, 41, 45; in Egyptian perhaps *Pu ti fe Rā*, the gift of Ra, a name like Mattaniah, Dorotheos, &c. [*cf.* LAGARDE, 45 *Genesis Graece*, p. 20; STEINDORFF, *Beitr. zur Assyriol.* i, 336].*
- 33 (1) אל, *cf.* v. 16. Al ער seems improbable. אל may have been changed to על, as often, and then further to ער. The same may be said of 1 Sam. 9, 9, which, moreover, is not quite parallel. 50
- (2) Al וישמו must be right. But Θ ἢ ὄνομα (so S is interesting, because it shows that the original spelling was וישמה), which was misread וישקה. Hence Θ omits בת, v. 12.

- 36 (26) **א** וַיִּשָּׂן; **ססז** and 1 Chr. 1,41 וַיִּשָּׂן rightly (ten MSS of וַיִּשָּׂן גַּם).
א וּבֶן; **ססז**.
- (27) **א** וַיִּזְלַח, so **א** **ססז**; **א** **א**. Both here and v. 28 **י**, which fell out after **י**, agrees with the context.
א וַיִּעָקֵן, **ס** and 1 Chr. 1,42; Num. 33,31 וַיִּעָקֵן. 5
- (30) **א** לְאַלְפֵיהֶם, **ס** ἐν ταῖς ἡγεμονίαις αὐτῶν = לְאַלְפֵיהֶם (1 Sam. 10,19); and so **ססא**.
- (31) **א** לְבָנֵי **א**, so **ססא**. The **ל** is suspicious as unusual, and as altering the construction. We should expect **ב**; and we have already met with several instances of **ב** misread **ל** (see 10,20). **א** ἐν ἑρουσαλημ = בִּירוּשָׁלַם; **ס** **א**, Syr. Hex., Ald., Rom., Compl. and three MSS (mtz; cf. LAG. Gen. Græce, pp. 5-7) ἐν Ἰσραηλ, which is doubtless right.
- 32 **א** בְּלֵעַ should perhaps be בְּלָעַם, as, like the famous prophet of Aram (Num. 23,7, he is surnamed בְּעוּר בֶּן עוּר, and **ם** may have fallen out before the similar letter **ב**. The name may be compared with בָּלַע 'belg or bilg) and بليغ eloquent; which agrees with the reputation of the Edomites for wisdom and culture (Jer. 49,7; 15 Obad. 8; Bar. 3,22), as well as with what is recorded of the prophet Balaam ben-Beor (Num. 22 24).
א בְּעוּר is perhaps a variant of בְּעִיר, and بعير a camel; a name like המור ass, or עכבור mouse (v. 38).
א וַיְנַחֲבֵהּ, as if Give Judgment! should probably be accented *mihvā*. **ס** Δευνάβα; 20 cf. Δαβαβά = דַּבְּבָנָא Dahbāni in Palmyrene. This confirms the suggestion that this first king was of Aramean origin. Cf. v. 37.
- (34) **א** הָעָם, **ס** Ἀσομ = **ס** مَعْمَم = הָעָם (Ezr. 2,19; Neh. 7,22). Perhaps weanling, like נמול.
- (35) **א** בָּדַד may be a contraction of בָּן דַּד or הָדַד בֶּן הָדַד son of Dad or Hadud; or of בָּדַד 25 *Bel is Dad* (cf. Eldad, *El is Dad*, Job 2,11. But **ד** in these names is perhaps **דַּד**; cf. רודי and Assyr. *Dādia*.
- (36) With מִשְׁרָקָה cf. *مشرقة mašriqah*, a sunny place. The forms correspond exactly.
- (38) It is a curious coincidence that Saul is succeeded by Baal-hanan in Edom, as in Israel Saul was succeeded by El-hanan (David). 30
- (39) **א** הָדַד, but some MSS, **ס**, and 1 Chr. 1,50. **ז** הָדַד, which is confirmed by **ג** הָדַד **ג**, and **ס**, which fluctuates between Ἀραθ, Αραδ, Αδαλ. The name Hadad was dynastic in Edom; cf. v. 35; 1 K. 11,14 ff.
א פָּעַי, **ס** Ποζαρ = פַּעַז, which is probably right. Syr. Hex., however, **فعا**.
- (40) **א** מִטְרָן, **ס** **א** מִטְרָן. With the name מַטְרָן, cf. *مطران mutran*, a short spear. 35
- (40) **א** לְתַלְתְּהֶם, instead of **א** לְמַקְסָתָם **א**, suggests the use of another text.
א שְׂמֹת **א**, occurring as it does after **ס**, is curious, occurring as it does after **ס**. **ס** ἐν ταῖς χυρῖαις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι αὐτῶν = בְּאֲרָצֵהֶם וּבְגֵוֵיהֶם (10,20. 31).
- (43) **א** עֵרַם; so 1 Chr. 1,54. It seems identical with *Arammu*, the name of a king of Edom mentioned by Sennacherib (Taylor Cylinder ii,54). **ס** Ζαρωειν, Ζαρωιν, 40 Ζαρωει, &c. was identified by EWALD with **א** עֵרַם (v. 11; **ס** Ζωραφ). He thus got the attractive total of twelve tribes, instead of eleven, for Edom as for his brother Israel; assuming, of course, that the real equivalent of **א** עֵרַם had fallen out of **ס**. See NESTLE, *Marg.*, p. 12. **ס** عریم. [For the name *Arammu*, see BAIT, *The true name of the God of Israel in the Babyl. and Orient. Record*, Feb. '89, vol. 45 iii, p. 55; SAYCE, *Records of the Past*, New Series, vol. vi, London, 1892, p. 88, n. 9. Most Assyriologists read the name *Malik-rammu*. The reading of both *A* and *Malik* is uncertain. — P. H.]
א עָשׂו; but see v. 40, and the closing gloss here.
א לְמִשְׁפַּחְתָּם **ג**, לְמִשְׁפַּחְתָּם. 50
א הוּא עָשׂו אָבִי אֲדָמָה; and so **ס**. This form of the explanatory addition (gloss?), however, can hardly be original; cf. vv. 8.9.19.

- 38 (3) א ויקרא א , ותקרא א , as vv. 4.5. א ויקרא in all three places.
- (5) א והיה בכיוב א . א corrects בכובה א ; but the datum evidently refers to the birth-place of Shelah. So G αὐτῆ δὲ ἦν ἐν Χασβί=כבובי. והיה בכובי. The name of the town in G may have been the same originally as in א , כ , and א having been confused; see on 30, 13. According to 1 Chr. 4, 22, כובא (=כובה) was a town of the Bene-Shelah. It was doubtless identical with the אבוב of Mic. 1, 14; Josh. 15, 44. א pointed כויב here (كوزيب). א curiously renders: *quo nato, parere ultra cessavit*; and similarly א . The bringing of such a name into connection with Tamar, who is in turn deceived and deceiver, is significant for the origin of the legend. Moreover, as Tamar acts the harlot, we may perhaps compare the name כובי, Num. 15, 25; [cf. Assy. *kuzbu* 'luxuriancy, lasciviousness'].
- (9) א שחה seems to preserve the original meaning of the root שחה, viz. to fall=Assyr. *šahātu*. השחה, שחה, to corrupt, destroy, are therefore strictly synonyms of הפיל. Possibly, however, the word is here used in its ordinary metaphorical sense of corrupt behavior, and has been substituted for some more direct expression which was offensive to the Masorites. א render it so.
- (11) א וְשָׁבָה. Lev. 22, 13 אביה אל בית אביה suggests the pointing שָׁבָה here, and וְשָׁבָה, v. 12.
- (12) א ויעל על נזוי צאנו, so also G . But the phrase is strange; and v. 13 לנו צאנו, compared with 31, 19 לנו את צאנו, suggests our correction. על (א על) may be dittography (two MSS of א have לנו); and י may be a relic of את. We read לנו in v. 13 also for the ἀπαξ λεγ. לנו.
- (14) א seems to require פניה, as in v. 15. It might be pointed as Nif'al (Ezek. 24, 8); as אלהת might also in Deut. 22, 12; but we follow א והתבס; cf. א ; 24, 65. ת fell out after ת. והוא לא נתנה לו א ; והוא לא נתנה לו G .
- (15) פניה, G + καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτήν, so א .
- (16) א אל, scribal error for על; cf. v. 21.
- (18) א ופתילך; see v. 25. א sing. in both places.
- (21) א במקמה א , במקמה א rightly; cf. v. 22. Enaim was not Tamar's place (cf. 18, 33; 30, 25). והוא א , ההוא א , The ה fell out in א after ה. Cf. 19, 33.
- (24) א כמשלש א , כמשלש א rightly, as חדש is masc. ת fell out before the similar letter ת. והוא א , ἡ ἐκ πορνείας, and so א . Cf. v. 25 והוא א , ἡ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου (but see v. 18).
- (25) א החתמת והפתילים, see v. 18. החמת for the ordinary חותם is ἀπαξ λεγ. Perhaps it is corrupt, and we should read החתמם (or החתמת?). A transcriber may have altered sing. to plur. because of האלה א . החתים והפתיל א , ὁ δακτύλιος καὶ ὁ ὀρμίσκος.
- (26) א בני. We add the usual לאשה (v. 14).
- (28) הוּם, so א both here and in v. 30; cf. Jos. 2, 18; א & c.
- א ויצא א , ἔξελεύσεται, and so א . Either ויצא, ויצא, or a perfect of future certainty.
- (29) א כמשׁיב could only mean like one who draws back; and an Aramaizing infinitive (כמשׁיב; cf. Num. 10, 2) is too rare to be lightly assumed. It would be better to restore the ordinary construction כמשׁיב (so DILLM.), as ה and ב are sometimes confused. But we prefer כמשׁיב; a construction employed by J in 19, 15. The scriptio defectiva כמשׁיב, not being understood, led to false correction by omission of the ה. א ὡς δὲ ἐπισυνήγαγεν. מה פרצת עליך פרץ א τί διεκόπη διὰ σὲ φραγμός; why was a fence broken through on thine account? So א Quare divisa est propter te maceria? א what a breach has been broken on thy account! א (so א) א , implying פרצת or פרצה, as though פרץ were feminine. But the angry midwife is rebuking

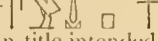
- 41 (21) $\text{א} + \text{וּאִישׁוֹן}$ (v. 4, 5), which seems necessary to the sense, but must be attached to next verse; *cf.* ז *Rursus seipore depressus*; and ס , which begins v. 22: *And again I saw.*
- (23) ס omit this Aramaizing $\text{אַ\text{רָמַיִם אֵלֶּךְ}$, which possibly originated in the following עֶשְׂהוּת . E, no doubt, is fond of occasional Aramaisms; but if this were 5 the original and principal epithet here, why do we find הֲרַקוֹת , and not rather הַצִּנְמוֹת , in the reference, v. 24? Moreover, ORIGEN'S Hexapla has no remark on the word (NESTLE).
- וּשְׂדֵהָ , so $\text{א} + \text{וּ}$; and again, v. 27. See v. 6. א .
- אֲחֵרֵיהֶן , $\text{א} + \text{וּ}$; v. 3. 6. 19. 27. 30. א — ; a mere scribal error. See on 31, 9. 10
- 26) א $\text{וּפְרוֹתֵי הַמַּיִם}$ rightly הַפְּרִיָּה ; as the following clause, and v. 27, indicate.
- (27) א $\text{הַשִּׂבְלִים הֲרַקוֹת}$. The ears of grain have not been so described before $\text{רִיק} = \text{רִיק} \text{ empty}$; and וּ naturally points הֲרַקוֹת . But $\text{א} + \text{וּ}$ are doubtless right with הֲרַקוֹת ; see the same phrase, v. 23.
- הַקְּרִים . We add $\text{וּשְׁבַע שָׁנִים הָנָה}$, as required by the symmetry of the verse; and 15 read וַיְהוּ אַלְהָו for א יְהוּ , which does not agree with its fem. subject, besides being too abrupt.
- (33) א וְיָדָה לְוִי ; *cf.* 22, 8.
- (34) א $\text{וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים$, so ס . For עֵשֶׂה of creating officers, *cf.* 1 K. 12, 31. Perhaps $\text{וְיַעַשׂה לְפָרְעוֹ$ *Let the Pharaoh do it!* or $\text{וְיַעַשׂה לְפָרְעוֹ$ *let the Ph. appoint him!* or even 20 $\text{וְיַעַשׂה} = \text{וְיַעַשׂוּ}$ *let the Ph. appoint him!* see 1 Sam. 18, 1; 21, 14, with DRIVER'S notes on the very rare suffix. This seems better than וְעֵשֶׂה .
- א $\text{וְהַמַּשְׂמָרִים$, $\text{וּ$ $\text{וְהַמַּשְׂמָרִים} = \text{וְהַמַּשְׂמָרִים} = \text{וְהַמַּשְׂמָרִים}$ (so $\text{וּ$ וְהַמַּשְׂמָרִים , v. 35); but the plur. is better, as describing the function of the overseers. So $\text{ס} \text{ע} \text{א}$.
- א $\text{וְיַרְבֵּן אֵת אֲרֵץ}$, $\text{וּ$ $\text{וְיַרְבֵּן אֵת אֲרֵץ}$, paraphrasing; *cf.* ז *quintam partem fructuum*.
- (35) We restore וְיַהֲנֵן , by comparison of $\text{וּ$ וְיַהֲנֵן , v. 48. $\text{וּ$ corrects thus: $\text{אבל וְיַהֲנֵן} = \text{אבל וְיַהֲנֵן} = \text{אבל וְיַהֲנֵן}$ $\text{בַּעֲרִים יַשְׂמָרִים}$ for the last word, like the foregoing verbs.
- (39) א בְּמִוְךָ , anciently בְּמִוְךָ , $\text{וּ$ בְּמִוְךָ (confusion of ב, מ).
- (40) א וַיִּשָׁק . Everywhere in Genesis נָשַׁק is to kiss 27, 27; 29, 13; 31, 28; 32, 1; 45, 15; 30 but construction, context, and the Ancient Versions are against that meaning here. עַל פִּי is according to thy command, at thy behest, 45, 21; and we might save the reading by pointing וַיִּשָׁק , shall run to and fro (*cf.* v. 44), Joel 2, 9; $\text{וּ$ 119, 32. $\text{וּ$ $\text{וַיִּשָׁקוּבְטָרָתֵינוּ}$ (*cf.* A suggests $\text{וְיִשְׁמַע$ or וְיַעֲנֵה ($\text{וְיַעֲנֵה} = \text{וְיַעֲנֵה}$ some fourteen times; and if we point וְיַעֲנֵה [*Ex.* 10, 3], we get an appropriate sense: to thy 35 command all my people shall submit. (עַן confused with ש , as elsewhere; and ה with פ . $\text{ע} \text{ו}$ וְיִתֵּן יָדוֹן shall be fed — וְיַעֲנֵה . $\text{וּ$ וְיַעֲנֵה shall receive judgment = וְיַעֲנֵה , which is possibly right; and perhaps פְּנִיךָ should be read instead of פִּיךָ (*cf.* ו 9, 20). The sense would then be: *before thee all my people shall be judged.*
- (42) א וְרַבְרָב הָהוּב , $\text{וּ$ וְרַבְרָב הָהוּב ; *cf.* Ezek. 16, 11. א perhaps grew out of the graphical 40 mistake וְרַבְרָב הוּב ; the transposed $\text{וּ$ (in the old writing) being confused with ה .
- 43) א $\text{וּ$ $\text{וְיַקְרָא לִפְנֵי אֲבָרְךָ וְנַתַּן אֶתְּךָ וְנָתַן אֶתְּךָ וְנָתַן אֶתְּךָ$. All the verbs up to this point (v. 41—43) relate actions of the Pharaoh. Probably, therefore, $\text{א} + \text{וּ}$ are right in reading וְיַקְרָא (*Esth.* 6, 11). But the sentence is otherwise corrupt; for if וְיַקְרָא were an imperative, addressed to the people, it would be plur., not sing. Moreover, וְנָתַן is an unusual construction, of which no certain example can be cited from Genesis; and א reads וְנָתַן . The term וְיַקְרָא , which as *Al'el infn. abs.* would be very strange (see *Hif'il*, 24, 11 causative!), has always been supposed to be Egyptian; but none of the attempted identifications is satisfactory (See LE PAGE RENOUF, *PSBA* Nov. '88, who suggests ⲙⲓⲛⲓⲗⲏⲓⲁ *abu rek = Thy command is (our) desire!* 50 as alone possible). After וְיַקְרָא , the phrase $\text{לְאֵמָר כִּי יַקְרָא}$, introducing the terms of the proclamation, is not out of place; and $\text{א} + \text{וּ}$ וְיַקְרָא is an easy corruption of $\text{א} + \text{וּ}$ וְיַקְרָא [א].

- burst into bloom *all over*. The asyndeta mark the quick succession of the phenomena: *And it was budding — it sprang into blossom — its clusters bore ripe grapes*.
- (13) ישא פרעה את ראשך, ὁ μνησθήσεται Φαραω τῆς ἀρχῆς σου, ἔ recordabitur Pharao ministerii tui; similarly ἜΟΛ. See also Ὁ v. 20; ψ 15,4. Ὁ missed the grim humor of the ambiguous phrase נשא ראש (vv. 13, 19). In 2 K. 25,27 the addition of מביח כלא leaves no room for misunderstanding. We may render: *Pharaoh will elevate thee; i. e.* in this case metaphorically, to office; in the other (v. 19) literally, to the gibbet.
- (14) אל כי אם זכרתני וגו' is very puzzling. No exact parallel can be adduced (Mic. 6,8; Job 42,8 *apud* GENSEN,¹² are certainly not such). It looks as if ועתה אל תשכחני (*cf.* v. 23) had fallen out before these words; as if the sense had been: *And now forget me not; but if thou have remembered me, when it is well with thee, pray do me a kindness &c.* *Cf.* Lam. 3,31.32. It is, however, simpler to restore אך for כי with WELLIH. and DRIV. *Tenses*, Add. § 119d. *Cf.* ἔ Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam; which at least suits the context; Ὁ ἀλλὰ μνησθήτι μου κτλ. For the construction, see 23,13.
- הסר, § + אמת (24,27). — מן הבית הזה, Ὁ ἔσῶ ἔסῶ (39,20).
- (19) ראשך מעליך; *cf.* vv. 13.20. ראשך מעליך is an inept gloss, which spoils the *double entente*; or perhaps it is an accidental anticipation of the following מעליך.
- (3) Ὁ λεπταί, *cf.* Is. 29,5; Lev. 13,30. רקות אל, as in vv. 19.20.27, is supported by the alliterative character of the phrase — *ra'oth mar'eh awraqqoth basar*, with *r* in every word. So again, v. 4. But in v. 6, where Ὁ has λεπτοί, as before, רקות אל is confirmed by the alliteration: *daqqoth usēduphloth qadim*, 25 with *d* in each word.
- (8) הלמו אל, חלמו אל (see on 37,8), because of the following אותם. § also plur.; but the plur. of חלום is always חלמות (v. 12; 37,8.19.20); and the interpretation, v. 25, expressly says *the dream is one*. *Cf.* also v. 15. Else we might read חלמתיו, with KAUTZSCH-SOCIN.
- אותם, Ὁ rightly אוחו; see last note.
- (9) את פרעה אל, את אל פ' אל; *cf.* v. 17, where אל אל, את ἔσῶ.
- (10) אתם, so אל (λ dual); *cf.* Ὁ ἔ ἡμάς. אתי אל.
- במשמר בית אל, Ὁ ἐν φυλακῇ ἐν τῷ οἴκῳ, see on 40,3.
- (13) השיב, *he, i. e.* Joseph restored, *scil.* in his interpretation. Otherwise, פיעה has fallen out.
- (14) וירצוהו; Jer. 49,19. But Ὁ καὶ ἐξήγαγεν (var. —ον) = וירצוהו; so λ. וירצוהו is transitive (λ + *his hair*). For Hithp. see Lev. 13,33; and *cf.* 38,14. We might also point as Nif'al, a form not found elsewhere. Ὁ corrects וירצוהו. וירצוהו. We point as Hif'il; see the same phrase, 35,2; *cf.* also 31,7.41. Hif'il will also be right in 2 Sam. 12,20. Piel is not found elsewhere.
- (16) בלערי אלהים יענה את שלום פרעה אל, *cf.* 14,24 and note. Transferring Athnach to the preceding word לאמר, we might render: *Without me, God could give an answer of peace for the Pharaoh!* (*cf.* v. 44). So ἔ: *Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni;* and λ *Without my knowledge, God will answer Pharaoh with peace* (*cf.* ἔ). Or pointing בלערי, with אל, we might take it as a question: *Without God can one answer peace for Pharaoh?* So in 40,8 emphasis is laid on God as the true interpreter. *Cf.* §: *Thinkest thou that without God one will answer peace to Pharaoh?* Either seems preferable to Ὁ Ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραω = אל יענה וגו' (אל יענה וגו' לא יענה אלהים בלערי אלהים לא יענה וגו' (יתהב ἔ)), and inserting לא יענה.
- (17) לאמר, אל.
- והנני הנני אל, *cf.* v. 22; 40,10.16. ו fell out in אל after ו.

- 42 (9) ערות, ט τὰ ἰαχῶν = עקבת (run together?); so again v. 12. Cf. ψ 77, 19.
- (10) וְעַבְדֶּיךָ אֱלֹהֵי י (duplication of י). י rather than י would have been used (cf. v. 12); but neither was wanted.
- (11) נַחֲנוּ אֱלֹהֵי אֲנַחְנוּ אֱלֹהֵי, which, moreover, immediately follows.
- (12) שְׁנַיִם עָשָׂר אֲחֵיהֶם אֲנַחְנוּ עַבְדֶּיךָ אֱלֹהֵי. The context shows that the meaning is: *We, thy slaves, are twelve brothers* = שְׁנַיִם עָשָׂר אֲחֵיהֶם אֲנַחְנוּ עַבְדֶּיךָ אֱלֹהֵי. אֱלֹהֵי, however, says: *Thy twelve slaves (here) — brothers are we*; whereas only ten (v. 3) were addressing Joseph. OLSH. cancels אֲנַחְנוּ, but needlessly. Cf. v. 32.
- (14) 41, 28 shows that הדבר has fallen out; 20, 16; Job 13, 16 are very doubtful parallels for הַזֶּה instead of הָיָא.
- (16) וַיִּקַּח אֱלֹהֵי וַיִּקַּח אֱלֹהֵי. וַיִּאמְרוּ לֹא יוּבַל הַנְּעָד לְעֹב אֶת אֲבִיו וְעֹב אֶת אֲבִיו וְמָתוּ + אֱלֹהֵי. See 44, 22. This is by way of a reply to Joseph's proposal; which, however, was an announcement of his intention, from which there was no appeal for the brothers. Their immediate imprisonment, v. 17, finely suggests his despotic power.
- (17) וַיִּסְפָּק, an unusual term (Is. 24, 22), perhaps with an allusion to the name וַיִּסְפָּק. Otherwise, we might correct וַיִּאמְרוּ (cf. האמרו, v. 16).
- (19) וַיִּאמְרוּ, as in v. 33 (see on 43, 14); but it has not yet been specified which brother is meant.
- (20) וַיִּעַשׂ לָהֶם כֵּן אֱלֹהֵי looks like an interpolation of the same character as that of אֱלֹהֵי at the end of v. 16. Possibly this phrase belongs to the end of v. 25, and וַיִּעַשׂ לָהֶם כֵּן belongs here; and thus did he treat them; i. e. in this strange way. Or the sentence is proleptic.
- (21) צָרָה אֱלֹהֵי is more vivid: *we glouted over* (ψ 22, 18). אֱלֹהֵי also has ב. But cf. 21, 16; 44, 34.
- (25) וַיִּבְרָח אֱלֹהֵי בְּעֵינָיו אֱלֹהֵי. בָּאָה אֵלֵינוּ אֱלֹהֵי. We restore לְמַלְאָה (1 Chr. 29, 5), in accordance with the infinitives that precede and follow. So אֱלֹהֵי ἐμπλήσασθαι. Or read לְמַלְאָה אֱלֹהֵי & c.
- (27) וַיִּעַשׂ לָהֶם כֵּן אֱלֹהֵי. The plur. וַיִּעַשׂ is required by the context (so §2), while לָהֶם is superfluous. Α καὶ ἐγενήθη καταλ. = וַיִּעַשׂ; cf. Esth. 5, 6. Α wrongly points thus, 44, 2. See on v. 20.
- (27) צָרָה אֱלֹהֵי, the former term being introduced from the parallel narrative, v. 35.
- (28) הִנֵּה אֱלֹהֵי הוֹשֵׁב אֱלֹהֵי. — הִנֵּה אֱלֹהֵי and four MSS Heb. + הִנֵּה; so also Α καὶ ἰδοὺ τοῦτο.
- (30) וַיִּתֵּן אֲתָנּוּ אֱלֹהֵי + בְּמִשְׁמַר, which is doubtless correct (40, 3). 1 K. 10, 27 is hardly parallel.
- (32) אֲנַחְנוּ אֲחֵיהֶם אֱלֹהֵי reversely. See v. 13.
- (33) אֱלֹהֵי + שְׁבַר, as before (v. 19); אֱלֹהֵי.
- (34) וְאֶת אֲחֵיהֶם אֱלֹהֵי וְאֶת אֲחֵיהֶם.
- (35) בְּשֵׁק אֱלֹהֵי — Heb. בְּפִי אֲמַתְחָתוּ (v. 27); cf. § v. 28; 43, 22.
- 43 (8) אֲתָנּוּ, so SA rightly; cf. v. 9. אֱלֹהֵי אֲתָנּוּ follow.
- (11) אֲתָנּוּ, but Α ἀπὸ τῶν καρπῶν. The term has nothing to do with זָבֵרָה (liturgical song), but is related possibly to the Arabic *ثمر* fruit, *تمر* date, *فم* palm, by interchange of dentals and sibilants; cf. *بنتك*, *برك*, *برك*, and *برك*; Aram. *ד, די*; and similar instances.
- (12) *grape syrup* = *دبس* (dibs) *date juice* or *honey*, and in vulgar Arabic *grape* or *raisin juice* or *syrup*; cf. Assyrian [iv R² 21, 1 B, rev. 7] *akula taba, sita daspa*, Eat the good, drink the sweet! (Cf. Neh. 8, 10: משמנים ושתו ממתקים). The Assyrian *daspa, daspu*, like the Heb. דבש, mean both *honey*, and *honey-sweet liquors* or *syrups*.
- (12) הַמוֹשֵׁב אֱלֹהֵי. We point as usual.
- (14) הַחֹדֶר, so אֱלֹהֵי; see 42, 19. 33. אֱלֹהֵי אֲחֵיהֶם, which should, at least, be הַחֹדֶר.
- (15) מִצְרִימָה אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֱלֹהֵי. The evidence is the stronger, as אֱלֹהֵי is apt to omit ה—, both in verb and noun.

41 It was necessary to inform the people that Joseph had been set over them by the Pharaoh himself (*cf.* v. 41). The supposed Egyptian salutation thus disappears.

The Versions are hardly worth noticing here. Ἐ καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κήρυξ· καὶ κατέστησεν αὐτόν κτλ. depends apparently on reading אברו or כרוז for אברך (Dan. 3,4; 5,29); a term which, being of Greek origin, can hardly be right here.

(45) צפנת פנתה, Ἐ Ψονθομφανηχ. It is perhaps the Hebraized form of (*su'la en pu-anh*)=The Protector of Life. Whatever the Egyptian title intended, it is evident that the first element in it has been assimilated to the Semitic root צפן, to hide, as was recognized by ἘὸΣλ. (*Cf.* Hieron. *Quaest.* p. 61: *Licet Hebraice hoc nomen absconditorum repperitorem sonet.* He adds: *interpretatur ergo sermone Aegyptio Zapfanthfane . . . salvator mundi*; which is certainly nearer the mark). [*Cf.* Lagarde, *Mittheil.* iii, 226, 282, also Cornill, *Einl.* 2 51]. ויצא וישה את יוסף על ארץ מצרים is clearly not Heb. as it stands. Ἐ. We correct וישה את יוסף ונו' יוסף after v. 33. The error is due to a copyist's eye having wandered to וישה יוסף in the second member of the verse. Ἐὸ inserts שליט after יוסף (42,6); and so λ (*Waly over all the land of Egypt*).

(48) את כל אכל שבע שנים אשר היו אל cannot be right, as שנים is definite, and demands the article (see v. 47). But this change alone makes a poor sense. We, therefore, follow אטἘ; *cf.* v. 53. Ἐ *all the produce of the seven years of plenty which were &c.*

(50) אלך, אטἘ plur.

(51) נשני, the antique sound, for the sake of assonance with מנשה. But the pointing is more likely a mere error for נשני; *cf.* 30,20, and similar instances, which prove that the recognition of likeness between sounds did not depend much on vocalization.

(52) הפרני ט, Ἐ ηρμνι=הרמני (פ confused with מ, and transposed).

(53) היה אטἘ; but היה refers to השבע, *cf.* vv. 48, 56.

(54) היה ט, לא היה אטἘ (a misunderstanding).

(55) תעשן אטἘ, תעשו אל

(56) על פני כל אטἘ, על כל פני אל

אל is meaningless. את כל, of course, implies a substantive; and אל is an easy corruption of [ר]אצרת הבר[ך], *the stores of grain*. *Cf.* Ἐ τοὺς σιτοβολῶνας, אשר בר כהם בר, אטἘ; and see Joel 1,17. The confusion may have begun in the old writing, in which פ (פ) resembles ש (ש).

וישבר אל, and he bought grain (v. 57; 42,3,5), should, of course, be וישבר אל (*cf.* 42,6)=וישבר אל, and he sold grain.

42 (1) שבר, *grain*, as sold from the granaries, is not likely to be derived from שבר, in the sense of *that which is crushed in the mill*. It is perhaps from neo-Sumerian *širba* = *nirba, nidaba* (ZK ii, 421) the corn-god, Egyptian *nepri*. [*Nirba*, however, is an error for *Nisaba*; *cf.* Delitzsch, *HWB*, p. 471; *AW*, p. 306. — P. 11.]. The cuneiform characters for SA and IR are very much alike.

(2) ויאמר Ἐ (doubtless feeling its redundancy).

מש אל Ἐ μακρα βρουματα=מעט אבל (43,2). As משם is needless after שממה, and ע is often confused with ש, we suppose משם is a corruption of מעט אבל having fallen out.

(6) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא ונו' אל. ויוסף הוא השליט על הארץ הוא ונו' אל smooth over the difficulty of the diction by reading והוא in the second instance; but it is evident that the statement הוא השליט על הארץ did not belong to the original sentence. שליט, which is not classical Heb. (Ἐὸ 41,45; 45,8=Heb. משל; Eccl. 7,19; 8,8; 10,5; *cf.* Ezek. 16,30), is perhaps Grecized as Σιλατις, given as the name of the first Hyksos king by Josephus (*Ap.* I, 14), but not yet found in the Egyptian Monuments.

- 44 (30) $\aleph$ כבאו for כבאי; cf. on v. 24. — אתני $\aleph$ אתני (to agree with אבי ... כבאי).
 (31) $\aleph$ אהנו + אהנו rightly. All thought of 42,36. Cf. vv. 30.34.
 (32) אביו $\aleph$; אבי All; $\aleph$ אבינו.
- 45 (5) $\aleph$ לִמְתִּיחָהּ. In Jud. 6,4 מתיחָהּ = a means of subsistence. Here the sense of *preserver* of life seems necessary (= לִמְתִּיחָהּ; or לִמְתִּיחָהּ, 1 Sam. 2,6); cf. v. 7.
 (7) $\aleph$ לפליטה; cf. 32,9. $\aleph$ אהנו $\aleph$ *pref.*; rightly, as החיה is always joined with *accus.* elsewhere (for Gen., see 6,19.20; 19,19; 47,25; 50,20). Otherwise, we might render: *and to preserve (it; i. e. שארית) to you for a great body of survivors.* NESTLE proposes להיות instead of להחיות.
 (10) $\aleph$ + Αραβίας (cf. 46,34); a gloss which is wanting in 47,1. السدير Assadir.
 For $\aleph$ בניך ובני בניך $\aleph$ reads $\aleph$ *حظي سديك حملك*, a plausible reading; cf. 15,3.
 (11) מוריש come to want; so תתמסכן $\aleph$. Cf. Prov. 20,13; 23,21; 30,9; 1 Sam. 2,7 מוריש makes poor. $\aleph$ $\aleph$ *εκατρινης* (cf. Num. 32,21 $\aleph$ *εκατρινης* = הוריש); $\aleph$ $\aleph$ *percas*.
 (17) $\aleph$ ולנו באו $\aleph$. $\aleph$ $\aleph$ *הביאו, $\aleph$ *והביאו, for the second word, which is certainly more tolerable than באו (42,19). But the term was probably copied in from the next line.
 (19) $\aleph$ ואתה צייתת ואת עשו $\aleph$ has no syntactical connection with what follows, and is plainly corrupt. $\aleph$ $\aleph$ *ὁ δὲ ἐντεταται ταυτα* = ואתה ציה את ואת (עשו, which may be a mere repetition from v. 17). We adopt this, correcting אתם for אתה (cf. Ex. 25,22 for the double accusative). DILLM. ואתה ציה אתם, retaining $\aleph$ ואת עשו $\aleph$.
 (23) $\aleph$ קזאת here only. We adopt the usual pointing.
 $\aleph$ $\aleph$ *ועשרה, as though בואת referred to the presents for the brothers, instead of to what follows.
 $\aleph$ $\aleph$ *חמר*, wine. Cf. 27,28.37; Deut. 32,14.
 (25) ארצה, as in v. 17; so ארץ $\aleph$. with note ארצה ארצין.***
- 46 (1) $\aleph$ $\aleph$ *הוא* and $\aleph$ $\aleph$ *הוא*, implying ויבאו plur. Many codd. of $\aleph$ $\aleph$ *הוא*.
 $\aleph$ $\aleph$ $\aleph$ $\aleph$. Cf. 1 Sam. 11,15.
 (4) $\aleph$ $\aleph$ *ישית ידו וני*. A paraphrases rightly $\aleph$ *يغْمِضُكَ shall close thine eyelids* (when thou diest).
 (5) $\aleph$ $\aleph$ *פרעה, $\aleph$ $\aleph$ *פרעה*, (45,27); but Syr. Hexapl. $\aleph$ = $\aleph$.
 (12) $\aleph$ $\aleph$ *תמול*, so Num. 26,21. $\aleph$ $\aleph$ *המואל*; cf. $\aleph$ $\aleph$ *λεμουλη*.
 (13) $\aleph$ $\aleph$ *פניה*; see Jud. 10,1.
 $\aleph$ $\aleph$ is certainly wrong; $\aleph$ $\aleph$ *λασουφ, λασουβ* = $\aleph$ *שוב* (Num. 26,24).
 (16) $\aleph$ $\aleph$ *צפין*, $\aleph$ $\aleph$ *צפין* (Num. 26,15).
 $\aleph$ $\aleph$ *אצבעון*, $\aleph$ $\aleph$ *אצבעון*, scribal error for $\aleph$ $\aleph$ *Εσσοβαν*. Num. 26,16 $\aleph$ *אזני*.
 (17) $\aleph$ $\aleph$ *וישה וישו* $\aleph$. The similarity of the two names renders them suspicious. Num. 26,44 omits the first. $\aleph$ $\aleph$ *καὶ ἰεσσαὶ καὶ ἰεσουλ* = $\aleph$ $\aleph$ *וישא וישאל*.
 (20) $\aleph$ $\aleph$ *ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασση, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχειρ· Μαχειρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Γαλααδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραϊμ ἀδελφοῦ Μανασση· Σουταλααμ καὶ Τααμ· υἱοὶ δὲ Σουταλααμ, Ἐδεμ* = $\aleph$ $\aleph$ *פילנשו הארמית מכיר* = $\aleph$ $\aleph$ *בני מנשה אשר ילדה לו פילנשו הארמית מכיר*; ויולד מכיר את נלעד; ובני אפרים אחי מנשה שותלח ותתן ובני שותלח עין; See Num. 26,35.36.
 (21) $\aleph$ $\aleph$ *ויהיו בני בלע*; cf. 1 Chr. 8,3 ff.
 $\aleph$ $\aleph$ *אחידים ושופם*; cf. 1 Chr. 8,4.5. The corruption was perhaps prior to the adoption of the square character; $\aleph$ and $\aleph$ in the old script being similar ($\aleph$, $\aleph$) and liable to confusion. It may, however, be due to mere transposition of the two letters.
 $\aleph$ $\aleph$ *ויארד*; but see Num. 26,40. $\aleph$ = $\aleph$ *Ard=Addar*, 1 Chr. 8,3. So $\aleph$.
 (22) $\aleph$ $\aleph$ *ילדו* is ungrammatical. $\aleph$ $\aleph$ *ילדה*, as in the same formula, v. 15. $\aleph$ $\aleph$ *ילדו*, as in v. 27.*

- 43 (16) אתם ואת בנימין אלה; so, too, §. אלה ואת בנימין אלה.
 (18) בית אלה, as in vv. 16, 17.
 השב, *which returned*, as though of itself; indicating the mystery of the event. But אלה השב, as before, v. 12.
 אלה להתנבל ἄπ. λεγ. Cf. Hithpael, Job 30, 14. But אלה (τοῦ συκοφαντήσαι ἡμᾶς) 5 seems to have read להתנבל, and understood this in the sense of לרגל (2 Sam. 19, 23); cf. § ut devotat in nos calumniam. עוֹסֵי אֱלֹהִים suggest להתנבל להתנבל (Is. 10, 15). §, too, reads להתנבל (37, 18) for the following להתנבל.
 (23) אלה plur. But cf. 50, 17.
 כספכם עבר בא אלי; כספכם בא אלי, ὁ τὸ δὲ ἄρτυρον ὑμῶν εὐδοκίμοῦν ἀπέχω = אלי = δόκιμον, 23, 16, being a gloss in their Heb. text. (For אלי = ἀπέχω, cf. Num. 32, 19).
 (26) After וישתחוו, אלה + אפים rightly; cf. 42, 6.
 (27) השלום אביכם. The term שלום is not an adjective here, any more than in 1 Sam. 16, 4; 25, 6 (see DRIV.); cf. the use of אמת, Deut. 22, 20; 2 Sam. 7, 28. The idiom 15 perhaps expresses: *Is your father all well (or quite well)? Is thy visit wholly friendly?* Lit. *Is your father health (itself)?* and so on.
 (28) הוּ אלה + והוא האיש ההוא לאלהים; ויאמר ברוך ה' האיש ההוא לאלהים; perhaps to account for the reverence exhibited by the brothers (ויקרו וישתחוּ, as in v. 26), as though it were at the mention of the Deity. On the other hand, it is perhaps more natural to read 20 ויקרו וישתחוּ, referring the act of reverence to Joseph, who bows his head in thankfulness for the good news about his father; cf. 24, 26. The addition will then belong to the original text. So NESTLE.
 (30) על, אלה; cf. 1 Kings 3, 26. אלה.
 (32) We point למצרים as before. So the Versions. למצרים.
 (34) אלה impers.; cf. 42, 25. אלה plur. Perhaps we should point אלה causative.
- 44 (1) ויבלו לשאת אלה. Verses 22, 26 and 45, 1 suggest לשאת.
 (4) At end, אלה + ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἄρτυρον; = למה גנבתם לי את גביע? למה גנבתם לי את גביע? אלה גביע גביע הכסף (or הכסף). § begins v. 5 thus: *and have stolen that cup in 30 which my lord &c. § Scyphus quem furati estis &c.* But אלה seems more natural, with its assumption that the culprits are well aware of what is meant by the charge. זה = the thing you wot of. *Is it not the very one my lord drinks out of, and which he himself indeed divines with?*
 (8) הכסף, אלה; הכסף.
 (9) וזמת אלה, וזמת אלה. Cf. verses 10, 31.
 (12) אלה. . . החל. . . בחל. For *infin. abs.*, cf. 1 Sam. 3, 12; KLOSTERMANN on 2 K. 21, 13.
 (13) ויעמסו, the usual construction (cf. v. 11); so אלה. אלה sing.
 (16) ויאמר יהודה. WELLH. omits the proper name, and corrects ויאמר, on the ground that Judah does not come forward till v. 18. But if it is not to be supposed 40 that all the brothers spoke at once, they must have had some one spokesman, and why not Judah (especially in the narrative of J)? When his pleading in this character fails, Judah draws nearer, and makes special intercession.
 ומה נדבר, so אלה ומה נדבר. אלה. . . והאלהים, אלה; אלה, which is more emotional.
 (20) אלה לאמו אלה, אלה לאמו אלה which is perhaps right, as Rachel had so long been dead 45 (35, 16 ff.); cf. 24, 67 (ב confused with פ).
 (24) אבינו, so אלה אבינו; אלה אבינו (וגו perhaps fell out here before 40). There seems no reason why the speaker should not say אבינו, אבינו, according to context. Here the latter is clearly right, being preceded and followed by 1 plur. Cf. vv. 25, 31. But in v. 32 לאבינו would spoil the sense. Variations of this kind may, of course, 50 be partly due to attempts at uniformity. In v. 30 אלה אבינו is perhaps preferable to אלה אבינו; but in v. 27 אלה אבינו seems better than אלה אבינו (the homoteleuton with אלינו may have caused the omission of וגו—).

- text of Θ , which is self-evidently preferable. According to Syr. Hexapl., however, Θ omitted ζ^b .^{6a}.
- (6) אל וואס ירעה ויש μ ; וואס ירעה ויש μ for the third word (*cf.* Eccl. 2, 19, וטוי יודע קהכס). μ sometimes wrongly has ה for אל ו (*e. g.* 19, 2; 30, 32); and reversely ו for ה (22, 9, 24); but here μ is preferable: *if thou knowest whether there are &c.* We, however, divide: וואס ירעה ויש (*plena scriptio*): and *if thou knowest there are &c.* For the construction, *cf.* 12, 13; 21, 7.
- (9) אל ורעים. פטעט ורעים. For ורעים, see ψ 109, 8. Θ $\text{ע}^{\text{O}}\text{S}^{\text{I}}$ *adj. plur.*
- (12) אל ורעים. Θ κατά σῶμα, reading ורע for ורע. But σῶμα may be a corruption of στόμα. 10
- (13) אל ותלה ἄπ. λεγ.; an Aramaism (לה = ליה). We prefer ותלה μ ; *cf.* 19, 11. But Θ ἐξέλιπεν (21, 15) suggests ותבלה (= ותכל). $\S$ probably ותשם (v. 19).
- (15) אל וכסף μ . הכסף μ . So again v. 16 *ad fin.*
- (16) אל ויכלכל, which has fallen out in אל after לכם.
- (17) אל וינהלם is very strange in the sense of *he supported them*. Θ και ἐξέθρεψεν 15 αὐτοῦς = ויכלכלם (45, 11; *cf.* 50, 21). But in ψ 23, 2 ἐξέθρεψέν με = וינהלני. $\S$ ויכלכל = ויכלכל, v. 12; ע^{O} ון (so also in v. 12).
 אל וינהלם. Θ ἢ ποτε ἐκτραβώμεν, wrongly pointing נקחך (Ex. 9, 15).
- (18) אל ויביאו את מקניהם אל יוסף. ויביאו את מקניהם אל ארני. If ויביאו את מקניהם אל ארני be not a spurious interpolation, a word must have fallen out; and בא (or תבא) is naturally suggested by יוסף. 20 v. 17. בא (or תבא) is not the same as ארני; so that we cannot render אל : *and the cattle are my lord's*.
- (19) אל ונתן ורע Θ , ונתן ורע Θ , which might have fallen out through homœoteleuton. *Cf.* v. 23 *ad fin.*
- (21) אל ויגורו, ויגורו Θ , ויגורו Θ , *he made them go and live in the towns*; an unlikely statement. 25 We follow μ : ויגורו, *he reduced them to the condition of serfs*; doing, in fact, what they had themselves suggested, v. 19; *cf.* v. 23.
- (24) אל ויבואת, at the ingatherings or harvests; *cf.* ע^{O} עלתא when they bring in the crop (so $\S$). But ויבואת means *proventus* = yield, produce of the soil; and μ reads ויבואתה in the yield thereof (*i. e.* of the land, v. 23); *cf.* Ex. 23, 10. A fifth 30 in the yield = a fifth of the yield.
 אל ויאכלו לאכלם ולאכלו ולאכלו is rather incoherent. Correcting ויאכלו לאכלם and for food for yourselves (= Θ και εις βρωσιν ὑμῶν), and pointing ויאכלו instead of ויאכלו, we at least get a well-knit clause. Θ ולאכלו לאכלם; but those who are in your houses = your dependents, clansmen, slaves, &c. (= ע^{O} אנש בתיכון). Possibly 35 we should correct: ויאכלו לאכלם at the end. $\S$ apparently ויאכלו לאכלם.
- (26) אל ויפדו לאכלם does not suit the context syntactically. After ויפדו... ויפדו an infin. is expected, if anything; and Θ actually gives ἀποπεμπτοῦν τῷ Φαραῶ (ע^{O} אל ; but ע^{O} τῷ Φαραῶ ἀποπεμπτοῦν). ויפדו to pay fifth to... is like ויפדו to pay tenth (or tithe) to... (28, 22); although in 41, 34 ויפדו *e. acc. pers. is to exact a fifth from* 40... (*cf.* עשר, Neh. 10, 38). DILLM. ויפדו לאכלם; *cf.* $\S$ ויפדו לאכלם. This is quite possibly the true reading; but the superfluous character of the statement (*cf.* 1 Sam. 30, 25), and the use of חטט, not חטט, in v. 24, indicate the presence of a marginal gloss.
- אל ויפדו לאכלם. לברו μ . 45
- (28) אל ויפדו ויפדו. ויפדו μ rightly ויפדו.
- (29) After this verse we venture to insert 48, 7, which is quite out of place where it stands in אל , but perfectly appropriate here (see BRUSTON, ZAT '87, p. 206 ff.); replacing אל ויפדו (ארום + ארום) by ויפדו, with KAUTZSCH-SOCIN, and adding ויפדו after ויפדו (ע^{O} אל). We follow μ in כרת הארץ for אל כרת ארץ (*cf.* 35, 16) and 50 ויפדו אפרתה (*cf.* 35, 19).
 Θ κατά τὸν ἰππόδρομον χαβραθα τῆς τῆς is *conflate*. The rendering ἰππόδρομος indicates a conjecture in כרת ורכבת.

- 46 אֵל אַרְבַּעָה עָשָׂר וּ, δέκα ὀκτώ (var. δέκα καὶ ἐννέα; because of additions to v. 20. 35
 23) אֵל אַרְבַּעָה עָשָׂר; cf. vv. 15. 18. So again v. 25: אֵל שְׁבַע, cf. שְׁבַע וּ. As *Iushim* is formally plur. (*i. e.* the name of a clan), it is not
 necessary to suppose the omission of any other name or names. (See also on 5
 36,25). Num. 26,42, however, reads שִׁוְחָם; and אֵל offers yet another inversion 5
 Ασομ=השום. The י was not originally written in this name, nor in שָׁשֶׁם, הָשֶׁם, v. 22.
 It marks the opinion of those who inserted it that these names are plur. — Cf.
 1. Chr. 7, 12.
 24) אֵל שָׁלֹם; cf. שָׁלֹם וּ; so 1 Chr. 7, 13. אֵל Σὺλλημ. אֵל שָׁלֹם.
 26) אֵל הַבְּנֵה לְעִקְבָּב מִצְרַיִם. We transpose the first two terms, as the sense requires, 10
 and v. 27 suggests. אֵל with (μετὰ, חַם, cum) Jacob; which shows that the
 difficulty was perceived.
 27) אֵל אֵלֶּיךָ יֵלֶדוּ; אֵל יֵלֶדוּ.
 אֵל ἐννέα (corrupt for ἑπτὰ, see on v. 20). So אֵל adds πέντε, 5, to the total
 of 70. (Curiously, there are 75 lines in the Blessing of the Tribes, 49,3-27). 15
 28) אֵל הַלוּרָה לְפָנָיו is meaningless. אֵל συναντήσαι αὐτῷ = לְהִקְרַת לְפָנָיו (2 Sam. 18,9;
 Deut. 22,6). Jacob sent Judah on before himself, to bid Joseph come to meet
 him in Goshen. Joseph obeys, v. 29.
 In this sense, אֵל נִקְרָא is construed with לְפָנָיו as well as אֵל (Num. 23,16). We there-
 fore further emend אֵל אֵלָיו, v. 29, to וַיִּקְרָא אֵלָיו and he met him; which follows 20
 naturally on וַיַּעַל לְקְרֹאָהוּ.
 אֵל לְהִרְאוּת (1 Kings 18,2 cum אֵל); and in v. 29 וַיִּרְאוּהוּ; so אֵל אֵלָיו.
 אֵל καθ' Ἡρωτων πόλιν; and so again, v. 29. May not this reference to
 Herōopolis, the Egyptian *Ero* or *Eru*, have originated in a misunderstanding of
 אֵל הַלוּרָה (as if, to *Horath*)? At all events, אֵל אֵרֶצָה is rendered εἰς τῆν Παρμεσση; 25
 cf. 47, 11. — אֵל וַיִּבְנֵהוּ; אֵל sing.
 29) אֵל וַיִּבְכְּ עַל צוֹאָרָיו עוֹד. אֵל καὶ ἔκλαυσεν κλαυθμῷ πρίονι (var. πλείονι), omitting the re-
 peated אֵל. The term עוֹד is strange, in spite of the parallel adduced from
 Ruth 1, 14 (אֵל ἔκλαυσαν ἔτι, as usual). It may be a marginal gloss, noting the
 repetition of אֵל צוֹאָרָיו; or referring to the former occasion of Joseph's weeping, 30
 45, 14. At any rate, אֵל seems to have read וַיִּבְכֶּה וַיִּרְבֶּה.
 30) אֵל אֵלֶּיךָ בְּנֵי, אֵל אֵלֶּיךָ. אֵל ἀπὸ τοῦ νόου = מֵעֵתָה (Mic. 4,7). Inversion and confusion
 of letters. — אֵל בְּנֵי, אֵל + בְּנֵי, which may have fallen out owing to likeness to the
 previous word.
 31) אֵל וְאֵל בֵּית אַבְרָם. אֵל. Perhaps וְאֵל; cf. אֵל et ad omnem domum patris sui. 35
 אֵל οἱ ἦσαν ἐν τῇ Χανααν. אֵל הֵי, which occurs in the next line,
 may have fallen out of אֵל. But one would rather have expected 'אֵל מֵאֵרֶץ כְּנָעַן,
 who are of (=belong to) *Canaan*; cf. Jud. 13, 2; or else, בְּאֵרֶץ כְּנָעַן, without
 אֵל; cf. 47, 1.
 34) אֵל רַעָה, so אֵל; but אֵל רַעָה, as in v. 32. Cf. 47, 3; where the Versions אֵל & c.) 40
 rightly read the plur. for אֵל רַעָה.

- 47 (1) אֵל וַיִּאמְרוּ (so אֵל + וַיִּאמְרוּ; cf. אֵל וַיִּאמְרוּ; 45, 26.
 (2) אֵל עָמוּ + אֵל; cf. אֵל παρέλαβε. So 48, 1.
 (3) אֵל אֵלֶּיךָ, perhaps a misreading of 'אֵלֶּיךָ (being confused with י). אֵל אֵלֶּיךָ יוסף 45
 as required by context.
 אֵל רַעָה, אֵל rightly; and so the other Versions. Confusion of אֵל, אֵל?
 (4) אֵל וַיִּאמְרוּ אֵל פִּרְעָה. Possibly some such question as אֵל לָמָּה בָּאתָם הַנֵּה has fallen out be-
 fore these words. Otherwise they seem redundant.
 אֵל לָמָּה בָּאתָם הַנֵּה. As according to 45, 17 f. (E), the Pharaoh had expressly sent 50
 for them, this statement clearly belongs to a parallel narrative or different source
 (cf. J.).
 (5) The original order is disturbed, and the text abridged in אֵל 5^b.6. We follow the

49

אִל is certainly corrupt; for (a) חָלַל is always transitive, *e. g.* Lev. 19, 8, and יָצוּעַ is most naturally its object here; (b) the sing. יָצוּעַ is never found, though the word, which is poetical, occurs four times besides, *e. g.* ψ 132, 3; (c) the parallel passage 1 Chr. 5, 1 has וּבְחַלְלוּ יָצוּעַ אֲבִיו; and (d) instead of יָצוּעַ עָלָה *my couch he climbed!* — which, as a sort of *sotto voce* addressed to the audience, is almost comic, besides being abrupt and unmetrical — the parallelism demands a phrase corresponding to מִשְׁכְּבֵי אֲבִיךָ, just as חָלַלְתָּ corresponds to עָלִיתָ. All the conditions are satisfied by יָצוּעַ יִלְבָּד *the couch of thy sire* (י' run together were misread ע; and רך, ה, ה). Ὁ τότε ἐμῖνας τῆν στρωμῆν σου ἀνέβης implies יָצוּעַ עָלִיתָ (so also 3C^o); which is at least nearer the mark than אִל. Better still, *I et maculasti stratum ejus.* S אך for אִל, perhaps rightly; 29, 14; 44, 28. As בִּי and אֵךְ are sometimes confused, we might even restore בִּי.

- (5) כְּלֵי הַחֶמֶס מִכְרֹתֵיהֶם אִל. A *prima facie* objection to the rendering *weapons of violence are their swords* (or *daggers*), is that all swords and daggers are instruments of violence. Court swords were hardly in fashion in those days. Nor does it seem likely that מְבֹרֹת = *shepherds' staves* (see ψ 23, 4 *וּשְׂעֵנֶתְךָ*); especially as Simeon and Levi are expressly said to have been armed with swords (חֶרֶב) at the massacre of Shechem, 34, 25 f. Cf. also 48, 22; which proves that other weapons besides shepherds' crooks were familiar to the pastoral nomads of Canaan.

Again, even if מְבֹרֹת could mean *compacts* or *contracts of marriage*, with reference to 34, 13 ff., it is questionable if a nuptial agreement could be called a כְּלֵי; a term which, occurring some 320 times besides, is always used of material objects (*cf.* 27, 3; 24, 53; 31, 37; 42, 25; 43, 11; 45, 20). We follow אִל כְּלֵי חֶמֶס מְבֹרֹת, Ὁ συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξ ἀλπέσεως (var. ἐξαιρέσεως) αὐτῶν; so 3C^o עָבְרוּ (= כְּלוּ). The expression ἐξ ἀλπέσεως αὐτῶν occurs 1 Macc. 8, 30: ποιήσονται ἐξ αἰρ. αὐτ. AV *they may do it at their pleasures* (= Heb. יַעֲשׂוּ כְרִצּוֹנָם; *cf.* Neh. 9, 24). It looks as if Ὁ read מְבֹרֹת instead of מְכֹרֶת, and interpreted: *they accomplished violence in consequence of their choice* (= at their pleasures). A noun ἐξαιρέσις does not, I believe, recur in Ὁ or NT; but בָּתָר is rendered ἐξαιρείσθαι, Job 36, 21, and αλπεῖσθαι, 2 Sam. 15, 15, &c. Or, ἐξ ἀλπέσεως may represent מְבֹרֹת, as NESTLE suggests. However all this may be, the rhythm of the parallel stichus favors מְבֹרֹת instead of מְכֹרֶת; as does also the fact that Ὁ renders in the *sing.*

The אִל. מְבֹרֶה *scheme, plot*, may fairly be derived from בָּרָה *to dig*, in a metaphorical sense; *cf.* ψ 7, 16; Prov. 16, 27: *The wicked man digs (contrives) mischief.* So חָפַס, חָפַס, *to dig, search*, and then *devise*, ψ 64, 6 (7). Or we may accept DE DIEU's reference to מְכֹרֶת *to practice deceit, lay plots, stratagems* &c. (see LANE); Eth. መክረ: The idea of plots and stratagems, with reference to the crafty ruse by which the two brothers fatally deceived the Canaanite chiefs, is almost demanded by the context. Simeon and Levi are very brothers (in guile); their schemes are lawless and cruel; the patriarch washes his hands of their nefarious conspiracies — this is what the first four lines seem to declare. (As אָחִים is not quite satisfactory, and as five of the other tribes are figured as animals, we should perhaps point אָחִים *hyenas*, Is. 13, 21). S. מִן טִבְעָם *from their nature* = מְבֹרֶתָם (?); *cf.* Ezek. 16, 3; 21, 35.

- (6) אִל תָּתָה; Is. 14, 20 only. 3C^o seem to have read either תָּתָה or תָּתָה *descendat!* אִל (= Ὁ ἔρῳ) is obviously wrong. Deut. 33, 5 (point אִל) perhaps justifies אִל. As כָּבֵד is masc. in Lam. 2, 11, we have read אִל, but the term may be fem. here, as in Arab., Syr., Eth., and Talmudic use. אִל *my glory.* Ὁ τὰ ἥπατά μου = כָּבֵד, *my liver*; *cf.* Lam. 2, 11; and Assy. kabittu, liver, as a synonym of *mind, heart, disposition.* See also ψ 16, 9; 57, 9, &c. where the same pointing is probably right, as HIZIG noted. אִל. We might omit the unrhythmical ו; *cf.* בָּקָהֶם *supra*, where אִל

49 (10) as the kings and gods of Assyria and Babylonia bore for state, that is intended; but a long staff reaching to the ground; cf. (URA) *great man, chief, king*, a common Egyptian hieroglyph. The Bedouin sheiks and headmen of villages still carry such insignia of authority. The idea of a sitting figure, with the staff 5 held between the feet, as seen in some ancient sculptures, does not harmonize with the context, which suggests movement. *אל יבא שילה* would naturally mean *Until he come to Shiloh* (1 Sam. 4, 12); which is unsatisfactory, if only on the ground that Shiloh was an Ephraimite not a Judean sanctuary. Nor, considering the actual history of the place, is TUCU's 10 *As long as men come to Shiloh (to worship)*, at all more probable; especially in the mouth of a Judean poet. If we must have a local name, it would be better to emend *שלם*, *to Salem, i. e. Jerusalem* (14, 8; ψ 76, 2). In Jer. 41, 5 (= Θ 48, 5) *אל יבא שלם* = Θ Σαλημ. David's reign over all Israel is dated from his entry into Jerusalem, 2 Sam. 5, 5 ff., cf. also 2 Sam. 7, 10. Thus the sense of the quatrain 15 would be:

*The rod of rule shall not depart from Judah,
Nor the staff of sway from before him,*

that is, he shall retain the position of leading tribe, the hegemony in place and war

*Until he come to Salem (in triumph),
Having the submission of peoples.*

Or *שלם* might be regarded as a secondary predicate: *Until he come home scatheless*; Judah being personified, like Benjamin in Jud. 5, 14, as a warrior who has gone forth to battle in the common cause (Jud. 1, 1.2); cf. Ahab's words *ער באי* 25 *בשלום*, 1 Kings 22, 27, and (perhaps) *ויבא יעקב שלם*, 33, 18.

Another not essentially dissimilar view is suggested by a comparison of Deut. 33, 7: *שמע יהוה קול יהודה || ואל עמו הביאנו || ידיך ריבה לו* (cf. Ges.-Buhl¹² 730) *ועור מצריו* : *ההיה*. The resemblance between *ער כי יבא שילה* and *ואל עמו הביאנו* can hardly be accidental; especially as Deut. 33 imitates Gen. 49 in many other respects. And 30 the likeness becomes more striking if, with all the old Versions, except Θ and $\mathfrak{I}$, we read not *שילה* but *שלה* (= *אשר לו*), and render: *Until he come to his own*. So C. VON ORELM; and perhaps Joh 1, 11 *εἰς τὰ ἴδια ἦλθε* may depend on this view of the passage. The Song of Deborah, which in other respects has served the author for a model, sufficiently authenticates the ancient poetical use of the 35 relative *ש* (Jud. 5, 7).

Θ *ἔως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ* may be thought to indicate something more than *שלה* (= *אשר לו*) in the original text. Hence CHEYNE's suggestion of *ישם לה* or *יושת לה*. In 24, 2 *אשר לו* = Θ *τῶν αὐτοῦ*. *Κεῖμαι* and its compounds are rare in Θ . For *ἀποκείσθαι*, see Is. 10, 17, Σ (*ישיהו*); Hos. 6, 11 (*שח*); cf. Joh 34, 23 *ישים*, 40 Σ *κεῖται*; 2 Sam. 13, 32 *שיבה*, Θ *κείμενος*. If then Θ be supposed to indicate *שם לה*, this might be regarded as a transposition of *משלה*, i. e. either *משלה* *his ruler*, or *משלה* *his dominion*. As *ס* and *ש* resemble each other in the old writing ($\mathfrak{V}$, $\mathfrak{W}$), the omission of one of them on that ground in some MSS would account for *שלה*. The passage would thus become similar to Zech. 9, 9: *הנה מלכך יבוא לך*; 45 and the suggestion of relationship is strengthened by the context; cf. v. 11 *עירך עירך* and *עירך* with Zech. *ל. e.* *אתגנת* *עיר בן אתגנת*; and our next line, *ולו יקחה עמים*, with Zech. 9, 10 *ורבר שלום לגוים*, which is followed by a definition of the extent of the king's *dominion* (*משלו*). Cf. also Jer. 30, 21; Mic. 4, 8; 5, 1; and the petition *'Thy kingdom come'*. Yet all this is very precarious; and $\Delta\Sigma$, ψ *ἀπόκειται*, with 50 which the Oriental Versions agree, seems to prove that *שלה* was the only known ancient reading and punctuation, though this rendering implies *שלה הוא*, *whose it* (the *שכנם*) *is*; *الذی هو له* λ .

- 49 ובק'. But further, רצון itself is an unsatisfactory parallel to אף, and in a bad sense is late. We therefore restore בעברתם, after v. 7^b, where we should expect רוצונם, if that term were original here. The term שור is collective, as in 32,6.
- (7) ארור, so א. אריר is due to mere confusion of ר, ר, and ו, י, rather than design; just as אברתם for חברתם is due to the common Samaritan confusion or inter- 5 change of the gutturals. The alliterations ארור אבם, עו ועברתם, ארור אלקם כיעקב (ק-ק), should be noticed.
- (8) אף בערף איבך אל; ירך שגא; but cf. 16, 12. The (octosyllabic?) rhythm of the triplet seems to require a term like תאחו, which we supply as predicate to ירך; 10 25, 26; Job 16, 12.
- (9) אף βλαστοῦ ὑίε μου ἀνέβης = *From a shoot* (cf. 8, 11 טרף = κάρφος, a twig; Ezek. 17, 9 טרפי), my son, thou growest up! (41, 5; cf. Hif'il, Ezek. 19, 3). But this does not suit the context, Judah being compared to a lion, not a plant, in the preceding and following lines. As נור is strictly a cub, whelp, we might 15 perhaps render אף: *Through prey, my son, thou growest up!* = On prey thou wast reared; (cf. v. 12; Job 14, 9 for פן). But the use of the term עלה suggests other possibilities. It is the term used, Jud. 1, 1 ff. of Judah's going up to the conquest of the hill-country which was to become his permanent home. And there may be an intentional contrast between the sensual behavior of Reuben 20 (עלית משבגי אביך, v. 4) and the martial vigor of Judah (בטרף בני עלית: *Against the prey, my son, thou wentest up!* Or, *On the prey . . . thou sprangest*; cf. 31, 10). This would still be the case, if we read לטרף; cf. 3 ad praedam, fili mi, ascendi! But the nearest verbal parallel, Jer. 4, 7, עלה אריה מסבבו, suggests that ארור may conceal a local determinative; and this idea derives some confirmation 25 from the echo of the present passage in Deut. 33, 22: יונק מן הבשן: *Dan is a lion's whelp* || *That leapeth forth from Bashan!* Possibly therefore we should restore מטרב, *From the desert* (Zeph. 3, 3); from which Judah went up to the conquest of his mountain home. After all, however, inasmuch as the succeeding couplet *He crouched, he couched, like a lion* || *Or a lioness — who durst 30 rouse him?* represents him as lying down to doze, as these animals do, when sated with food (cf. Num. 23, 24; 24, 8. 9); the common reading and interpretation may be right: *A lion's whelp was Judah*; || *From the prey, my son, thou wentest up!* (scil. to thy mountain lair; Cant. 4, 8). Cf. 17, 22 ויעל וגו'.
- (10) לא יסור שבט מיהודה; cf. Zech. 10, 11; ושבט מצרים יסור; an apparent imitation, which 35 shows how the passage was understood in later times. Cf. also the Chronicler's paraphrase of vv. 8. 10 (1 Chr. 5, 2), with 1 Sam. 9, 16; 13, 14 (לנגיד occurs in all three places; see also Dan. 9, 25). Α οὐκ ἀκλείψει ἄρχων ἐξ louda, apparently reading יסוף and שליט (= ἄρχων, 42, 6). For שבט, see Num. 24, 17 (where נובב is probably, like Sumerian MULMUL, a lance; or else a club, mace, or maul, with a 40 spiked head); Is. 10, 5. 15; ψ 2, 9; Ezek. 19, 11 שבטי משלים; as well as Jud. 5, 14; ψ 23, 4.
- αὐτὸς καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ = 3 *et dux de femore ejus* (cf. 30 מפניו בנהו), see א at 46, 26; Deut. 28, 57. The Chronicler understood the words in the same way, 1 Chr. 5, 2. His ולנגיד ממנו is as clearly a paraphrase 45 of this line, as the preceding נבחרו נבחרו בני אביך is of בני אביך, v. 8. But evidently מפני רגליו, which is parallel to יהודה in the former stichus, depends on יסור; and מחקק is not leader (Jud. 5, 14; Is. 33, 22), but synonymous with שבט, as the parallelism requires (Num. 21, 18; ψ 23, 4; 60, 9). And as, Jud. 5, 27, בין רגליה means *before her, at her feet*, מפני רגליו here may denote *from before him*; referring 50 to the actual position of the long staff, grasped in the right hand, as the chief walks or stands still.

מפני רגליו rather than מכני ידיו; because it is not a short ornamental sceptre, such

- nal annotator, writing after the fall of the Northern Kingdom, and sighing for the fulfilment of this prophecy, which makes of Dan a true bulwark of Israel.
- (19) **א** עקב **א** Ḥ^{v} αὐτὸν (Ḥ^{AC} αὐτῶν) κατὰ πόδας = עקבם (א اعقابہ), which is certainly right. In **א** the **ט** has unhappily been connected with אשר in the next distich; to the detriment of both sense and form: 5
- Gad — raiders will raid upon him;
But he will raid upon their rear!*
- (20) **א** מאשר **א**, against the analogy of all the other cases, which have no prefix to the proper name; see last note. ס^{v} א ט . שפנה לחמו. As the subst. is elsewhere masc. (ט שפן here), and as the line is metrically short, its fellow being octosyllabic, the ה (א) may represent an old misreading of ו (א); a relic or abridgment of (יה)יה. But ט^{O} מנא ארעיה (so also ס) suggests לחמו or נתלתו in place of לחמו.
- Ḥ generalizes with τρυφήν ἄρκουσιν; but cf. 1 K. 4, 7, 16; 10, 5. The mention of the king certainly bears on the question of date. 15
- (21) **א** נפתלי אילנה שלחה || הנתן אפריו שפר: Ḥ Νεφθαλει στέλεχος ἀνεμμένον || Ἐπιδοδούς ἐν τῷ γενήματι κάλλος, on the ground of which OLSHAUSEN and most moderns point אילנה, terebinth, and אפריו branches (?). But (a) אלה, terebinth, is not elsewhere rendered στέλεχος, stump, trunk; (b) אמיר top, crest, of a tree or a mountain (Is. 17, 6, 9 only), is not found in the plur., which, moreover, is plainly inappropriate in the case of a single tree (though this difficulty might be evaded by suggesting אפריו, as a poetic survival like אמרי, v. 11); (c) נתן is not used of putting forth branches (= שלח), even if אמרי could mean branches, but of yielding fruit (פ 1, 3); and (d) the symmetry of the couplet almost demands הנתנה הנתנה in place of הנתן (cf. v. 17). 25
- Recurring now to Ḥ , we note that in some ten places γένημα = **א** פרי fruit, e.g. Is. 65, 21; so that ἐν τῷ γενήματι may represent בפרי. The corruption of an original (? פנרי; cf. Deut. 33, 13 ff.) הנתנה פרי into either הנהנבפרי or הנתנאמרי would not be difficult (cf. ט^{O} הנתנה פרי מעברא פירין). And as the second line refers to fruit-bearing, it is evident that στέλεχος in the first must denote some other tree than the terebinth. But whatever the tree referred to, it must be one to which the epithet שלחה is appropriate. Now שלח is specially used of the vine (פ 80, 11; Ezek. 17, 6 פארה והשלח and shot forth sprigs). The term פארה, moreover, is twice rendered στέλεχος (Ezek. 31, 12, 13). We conclude, therefore, that פרת, a fruiting vine, which now appears in v. 22, originally stood here, while אילנה really belongs to Joseph's Blessing. (Ḥ perhaps confused פרת with פארה; cf. the proper name פרה = פארה, Jud. 7, 10). We thus recover the excellent sense:
- Naphtali is a branching vine,
That yieldeth comely fruit.*
- The name of Naphtali — from פתל, to twist and twine — may have suggested vine tendrils to the poet; cf. the uses of the Ar. فتلة, افتل. At all events, the sole allusion, as in the case of Asher, is to the fertility of Naphtali's land; which agrees with Deut. 33, 23. Naphtali is mentioned by name among the tribes that supplied Solomon's table; and its importance in the matter is perhaps reflected in the fact that the deputy who ruled there for this purpose was the king's son-in-law. 45
- (22) **א** בן פרת יוסף **א** Ḥ υἱός ἐπισημμένος ἰωσήφ shows that the text was already corrupt. ἀεξάνεσθαι is the usual equivalent of פרה to be fruitful (1, 22; cf. 47, 27). If פרה (פרה) or פרת was repeated by a transcriber whose eye fell on the פרת or פרי of the previous distich, and some one afterwards wrote אילה as a correction in the margin, the latter term might easily have been inserted by mistake in the first line of Naphtali's couplet, in place of פרת, by some subsequent corrector or copyist. However it happened, it seems clear that the transposition was effected. 50

49

¶ και αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν = והוא יקחת עמים (Job 14, 7 תקיח, Σ προσδοκία, Lam. 2, 16). A verb would be natural in place of יקחת, which is only vouched for by Prov. 30, 17 יקחת אם, *obedience to a mother*. Accordingly, טו ישתמעון יקחתו (טו יתגנרון adducentur), which suggests יקחלו א. תבטע, i. e. יקח; see λ at Jer. 3, 17 and Gen. 1, 9. § יקח = נשע (and ¶ προσδοκία) may be a trace of the same reading; see note on 1, 9. If the quatrain really expresses the prophetic hope of Judah's universal sway, this correction would suit very well:

*Sceptre shall not depart from Judah
Nor staff of rule from before him,
Until his Ruler come,
And to Him the peoples flock!*

10

- (11) ¶ τὴν περιβολὴν αὐτοῦ also favors כסות, for which in four places it gives περιβλασιον, e. g. Ex. 22, 27 (26), where § אבטל as here.
- (12) dark, from a root חכל, as the Assyrian *eklitu* 'darkness' shows. See DELITZSCH, *Assyr. Wörterb.*, p. 385, No. 185; *Handwörterbuch*, p. 55.
- (13) ¶ και αὐτὸς παρ' ὄμμον πλοίων, is tautologous and pointless after the previous line; and further objectionable because חוף, which recurs five times, is always joined either with הים (prose; e. g. Deut. 1, 7) or with ימים (poetry; Jud. 5, 17 only). We might restore ויהי חובל אני or ויהיה חוף; cf. Jon. 1, 6; Ezek. 27, 8. 20 27-29. But the parallel passage, Jud. 5, 17, suggests והוא יגור אניה. For והוא, cf. v. 20.

¶ יירכתי על צידן אף. A marginal gloss, specifying Zebulun's point of contact with the sea-board, about which some difficulty was felt. As a local determination, it is without parallel in the entire poem, and is, besides, thoroughly prosaic. (For על ער אף is preferable). In Deut. 33, 18, 19 Zebulun and Issachar are coupled together (cf. v. 14), and it is said of them that *They shall suck the abundance of seas || And treasures hid in the sand*. It is a curious indirect confirmation of this, in the case of Issachar, that *purple fish*, was the name of his chief clan, 46, 13; cf. Jud. 10, 1.

30

- (14) ¶ τὸ καλὸν ἐπιθύμησεν = חמור חמור (cf. Is. 27, 2, where חמור has the double rendering καλὸς ἐπιθύμημα; Num. 16, 15 חמור ¶ ἐπιθύμημα); חמור אף, a stout male ass; not, as אף, an ass of sojourners (גרים = תותבים); cf. Ar. *جريم*, *large-bodied*; a term applied to camels, e. g. *جيلة جريم*. But the phrases חמור אף (= חמור אף), *فرس جرم*, cited GES. *Thes.* from SCHULTENS, appear to find no support in the native lexical works (A. G. ELLIS). § *asinus fortis*, correctly; A, ὄνος ὀστύνης.

35

¶ does not imply חמור אף, as GEIGER suggested; for in ψ 119, 20 נרבה = ἐπεπόθησεν, and τοῦ ἐπιθύμησαι corresponds to להאבה, which ¶ read לאהבה.

- (15) ¶ מנחה כי טוב אף; טובה אף; but the concord might be restored by pointing מנחה = מנחתו, his resting-place, from מנחת (8, 9); § *منحاه*. אף שמינה (cf. י. ט). טעברא פירין אף, נעמה אף, שמנה = שמינה (v. 20); Num. 13, 20; so טו שמנה אף, נעמה אף, נעם is not used elsewhere as here (yet cf. בניעמים, ψ 16, 6); and אף אף are sometimes confused. Rich pasture would be more attractive to the eye of an ass than a lovely landscape.

45

- (17) ¶ ἐγκαθήμενος = ישב (Ex. 23, 31), not understanding the ἄπ. λεγ. ויפל רכב לאחור, ¶ και πεσεται ὁ ἵππεύς εἰς τὰ ὀπίσω = ויפל רכב לאחור; cf. ψ 114, 3, 5; and for the sense, Jer. 8, 16. As the bitten horse throws his rider, § *itū ut dejiciat*, seems preferable. לישותך קיחי יהוה אף, לישותך קיחי יהוה אף, referring the line to Dan, as if מקה stood in the text. This shows that the exclamation was felt as an interruption. It is out of rhythm and asymmetrical, the lines about Dan forming a hexasyllabic hexastich. It is probably the aspiration of some margi-

50

49

therefore gold was laid upon his arms (!) as if אַל = and the arms of his hands were gilded. ὁ και ἐξελύθη = וירפו (2 Sam. 4,1), a common phrase; but the subject is always יָרִים (Zeph. 3,16; Jer. 6,24; 50,43; Ezek. 21,12). The expression יָרִים וְרָם means *the arms of their might*; and the restored line is octosyllabic like the preceding one. Otherwise, וירפו (= וירפאו) would be a good parallel to ותשבר, and might easily have been misread וירפו.

מיד אביר יעקב אַל. The line is metrically too short; and as אַל is not found again before a Divine title, we suggest מיד י אביר וגו' אביר, *By the hand of JHVH, the Hero of Jacob*. ὁ, which usually has תקיפא אביר (ψ 132,2.5; Is. 1,24; 49,26), here has תקיפא אַל. LAGARDE, *Onomast.* 2,96, proposed משרי for מירי.

מִשֵּׁם מִרְעִי אֲבִן יִשְׂרָאֵל אַל; a disjointed sentence, which violates the parallelism, however it be translated, and is certainly corrupt. The line ought to correspond to the second of the quatrain, and parallelism requires מורע or מורעי instead of משם, which ὁ καὶ ἐθεὸς δ κατισχυσας Ἰσραηλ = משם עור ישראל (κατισχυεῖν = עור, 2 Chr. 14,11, and in several other places); or perhaps האמצני ישראל (cf. ψ 89,22 מורעי האמצני ישראל). If מורעי משם represent an original מורעי אבן, מורעי well be a distortion of אמצן. On the other hand, יעורך in the next line may be a natural repetition of עור in this; and אבן was perhaps originally written in the margin by some one who remembered אבן העור (1 Sam. 4,1; 5,1; 7,12).

ἄλ seems to take אבן in the sense of בן (cf. ψ 118,22 אבן, ἄλ); rendering אב וכן = אבן suggested אבן. Or perhaps אבן (cf. רי במטריה ון אבן ובנין ורעא רישאל ἄλ, essence, self. ἄλ ἄλ ἄλ ἄλ). By the name of the Shepherd of the stone of Israel. LAGARDE: משמר ערת בני ישראל.

(25) ואל שרי אַל. Some MSS, and ἄλ ἄλ (but not ἄλ; cf. Ex. 6,3) ואל שרי אַל. ὁ θεός δ ἐμός implies this reading; cf. 17,1; 28,3; 35,11; 43,14; 48,3; Ex. 6,3).

The present passage suggests that אַל שרי was the god of fertility, both of the soil and of men and animals; the chief blessing in the eyes of pastoral and agricultural communities. Cf. especially the line ברבת שרים ורחם; also 20,17.18; 35,11,16; Hos. 9,14.16. The Ephesian Artemis with her many breasts (שרים) illustrates the same idea.

ברבת תחת, i. e. the springs and streams, with which Joseph's land — the hill-country of Ephraim — abounded. Cf. Deut. 33,13. ὁ και εὐλογίαν γῆς ἐχοῦσης πάντα = ברבת מקום רבת כל; or perhaps rather ברבת מקום בעלת כל (Ex. 23,20) is sometimes fem., e. g. 18,24. ὁ perhaps read the closing ת of תחת as ט; for it renders the following ברבת by ἐνεκεν εὐλογίας (i. e. מברכת).

(26) אבך אַל. ἄλ ἄλ, and ἄλ ἄλ; spoiling the rhythm. It perhaps originated in ὁ; as mere ditto-graphy of the και ἄλ ἄλ of the previous line. It would thus be an interpolation in ἄλ. ὁ interprets ברבת שרים ורחם by ברבת רואמך.

The second ברבת cannot be right. אפices, cacumina, in the parallel stichus, requires a corresponding term, and Deut. 33,15 has ראש. Cf. Is. 37,24 מרום הרים אַל. ἄλ ἄל is evidently corrupt. The parallel phrase נבעת עולם justifies ὁ ὁρῶν μόνιμων = הררי ער (Hab. 3,6; ὁ τὰ ὄρη βία, absurdly reading ער); as does also the imitative passage, Deut. 33,15, where הררי קרם is the parallel to נבעת עולם. Cf. חרי for הוי, 36,2.

נביר may be considered a natural metaphor. ὁ read נביר (ὠν ἡγήσατο ἀδελφῶν; cf. 2 Sam. 5,2); but אַל is preferable. Joseph might perhaps be called the *Nazarite* of his brothers, as being the comeliest in person (cf. Lam. 4,7), and from his youth the chosen of Heaven. Cf. also Am. 2,11; Jud. 13,5; 16,17. ἄλ ἄλ crown, pointing נביר. But it is strange to meet even a metaphorical allusion to the institution of Nazarite in such a context; and it is not Joseph but Judah who is promised the sovereignty. We therefore suggest נביר אהוי = the hated

People do not shoot (v. 23) at vines; at harts they do. The expression בן אילה resembles בן ראמים 29,6; and it is perhaps worth noting that a town אילון belonged to the House of Joseph, Jud. 1,35.

בן פרה לי עין = εὐνοίας ἡὐξημένους μου ζηλωτός = בן פרה עלי עין 5
The recollection of the envy of Joseph's brothers suggested this strange connection of עין with the denominative עין, 1 Sam. 18,9.

3 et decorus aspectu = בן פר' פרי עין, is interesting as an attempt at textual correction (ער, Ezek. 16,7). § renders the couplet: A son of increase (אחל; = αὐξησις, Eph. 4,16) is Joseph, A son of increase! Go up, O fountain! differing from 6 only in pointing עלי, owing to the recollection of Num. 21,17, עלי באר. 10
The hart at a spring (cf. ψ 42,1) is an admirable symbol for Joseph, whose hill-country (Ephraim) was full of streams and springs.

3 filiae (cf. 30,13) discurrerunt super murum; a statement which obviously fails to harmonize with the context. 6 υἱός μου νεώτατος, πρὸς με ἀνδραστρεπον! = בני צערי עלי שור 15
= בני צערי עלי שור 15, where שור is doubtless an error for שוב, the Samaritan (A 9) being very similar. The line thus becomes an ill-placed reference to Jacob's yearning after his lost favorite. (This is but one of many indications of 6's influence on the editors of 15.) § 3
בגות צערה עלי שור = בגות צערה עלי שור; which hardly improves matters. What we want is something to connect the hart standing by the spring with his ene- 20
mies, the archers (v. 23). Now שור may mean insidiari (Jer. 5,26; Hos. 13,7), and עלי is an easy corruption of עלו ascenderunt. They went up to lie in wait at least supplies the link of connection we desiderate. The two preceding terms (בנות צערה 15) must in some way qualify this statement; and as בני 6 may be corrupted from במ, we suggest בַּמְצַעְרֵי (or בַּמְצַעְרָה; though the sing. מצער is not 25
found), in his tracks or spoor (cf. Dan. 11,43; ψ 37,23; Prov. 20,24).

(23) 15 is clearly ungrammatical, occurring as it does between two imperfects with 1 consecutive. Syntax and symmetry would require יִרְבְּהוּ. But in place of the questionable verb רבב to shoot, we prefer יִרְבְּהוּ = 6 εἰλοιδόρουν (Ex. 17,2), 3 jurgati sunt; which is quite as congruent with בעלי הצים as the preceding 30
(Ex. 1,14) and following verb (27,41; 50,15). Otherwise we might suggest יִרְמָהוּ (Jer. 4,29; cf. ψ 11,2; 64,5).

(24) 15 But his bow dwell in a rock (Num. 24,21 מושבך באיתן); which is strange enough, apart from the strangeness of a bow and hands being assigned to a hart, as though some centaur-like figure were intended. 6 καὶ συνετίρηθη 35
μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν = ותשב בא' קשתם is in harmony with the context, with common sense, and with the usus loquendi elsewhere (ψ 46,9; 76,3; Hos. 1,5; Jer. 49,35; 1 Sam. 2,4). Further, it is not impossible that באיתן is a corruption of bowstring (ψ 21,12 plur.); cf. ψ 11,2 יתר = ΣΑ νευρά. This at all events would account for the enigmatical τὰ νεῦρα of the next line in 6, which 40
might thus be due to incorporation of ΝΕΥΡΑ (i. e. νευρά), written as a marginal correction of μετὰ κράτους. 6 יתיבת (= 15); but §^{BM} 15, pointing ותשב (WALTON 15).

6 καὶ ἐξελύθη τὰ νεῦρα βραχιόνων χειρὸς (χειρῶν, 6ACM) αὐτῶν. Cf. 27,16 τοῦς βραχιόνας αὐτοῦ = יריו 15. The verb פוּז (2 Sam. 6,16) is quite in- 45
appropriate; we want a parallel to ותשב. Now JHVH is often said to break the arm of his foes (ψ 10,15; 37,17; Ezek. 30,22,24); and פוּז to scatter, originally meant to split, shatter, like the Arabic فزر; cf. the imprecation فزر الله ظهورهم Allah break their backs! This sense of פוּז, moreover, is suitable in ψ 89,10.11: Thou brakest Rahab in pieces (רבאת; cf. Job 22,9); With Thine arm of might Thou 50
didst shatter (פורת) Thine enemies! cf. ψ 53,4, where פוּז עצמות is syn. with שבר עצמות (ψ 34,20; Is. 38,13), and with רבא עצמות (ψ 51,9); ψ 141,7.

§ 15 may indicate יריו; cf. Jer. 3,13 ותפרי 15, § 15. 6 thinks of פו and

49 The Lion, again, is one of the most prominent constellations of the Zodiac, and the great tribe of Judah is here called a lion, or rather a lion's whelp. Moreover, the principal star in the Lion is Regulus, the "Royal Star" of the Babylonians and of the Arabian astronomers, whose position is on the breast of the Lion between his forefeet (the Arabs say, "in the Lion's heart"). GUNKEL, quoted by ZIMMERN, sees here the ultimate source of the expression 5 וּסְהַקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו. But וּסְהַקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו seems to mean *from before him* (see note on v. 10), just as לִרְגְלָיו or בְּרַגְלָיו means *behind him* (Ex. 11, 8; Hab. 3, 5). And it is surely strange that the ancient poet of Deut. 33 should have so far missed the meaning of his model, and the supposed connection of ideas between the lion and sovereignty, as to 10 transfer the image from Judah, not to Joseph, but to the small though martial tribe of Dan. It would seem that he understood the lion's whelp, not as a symbol of royal sway, but of warlike fierceness and vigor. Hence also he compares Gad to a lioness.

ZIMMERN thinks that his hypothesis throws light on the enigmatical 15 עַד כִּי יֵבֵא שִׁילָה (where we might read שְׁלָמָה, if we agreed with WELLHAUSEN and CORNILL that v. 10 is a later insertion). He renders the verse: *Nicht wird, bis er eingeht in die Scheol (d. h. zeitlebens), das Scepter von Juda weichen, noch der Herrscherstab von zwischen seinen Füssen, während er den Gehorsam von Völkern hat*, suggesting that שִׁילָה or שְׁלָה = שְׁאֵלָה, and that שִׁילָה might even be a by-name for 20 the underworld, in the special sense of the region where the stars are, after their setting in the west, and therefore equivalent to the Assyrian *šikūn*, with which JENSEN has compared שְׁאֹל. He adds that the Chaldeans connected the stars below the horizon with the realm of the dead, according to Diod. Sic. ii, 31.

True as all this may be of the stars (*cf.* the Egyptian ideas about *Āmenti*), it 25 is difficult to believe that שִׁילָה or rather שְׁלָה = שְׁאֵלָה in this passage: (a) A reference to Sheol would surely be strange in such a context, even if it would not have been avoided as ill-omened. — (b) The tribes, rather than their individual eponyms, are really the subjects of the poet's utterances; and he would hardly think of a tribe as *entering Sheol*, like an individual man. Nor would a Judean 30 author be likely to contemplate the entire extinction of his own tribe, which was the principal theme of his panegyric. — (c) The phrase יֵבֵא שְׁאֵלָה is against usage; it should be יָרַד שְׁאֵלָה (37, 35; Is. 14, 15). — (d) The line וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים is not a fitting sequel to עַד כִּי יֵבֵא שְׁאֵלָה, as ZIMMERN himself seems to have felt, if we may judge by the curious inversion of the members of the verse in his translation, 35 which makes the line *As long as (?) he holds the obedience of peoples parallel to Until he enter Sheol (i. e. during his life-time)*; a construction of the Hebrew text which is quite impossible.

On the Blessing of Joseph, ZIMMERN remarks that the sense *fruit-tree* for 40 פֶּרֶה is assumed on the ground of this passage only. It has, however, the virtual support of all the Versions from 6 downwards, inasmuch as their renderings presuppose the root פָּרָה (š perhaps pointed פָּרָה or פֶּרָה); and פֶּרָה = פָּרָה = פֶּרֶה cannot be regarded as an inexplicable anomaly (see the Grammars). Next, on the ground of Deut. 33, 17, ZIMMERN thinks that Joseph must have been compared with an ox here also. He supports his case, further, by a reference to 45 Num. 23 f., "where Israel repeatedly appears under the image of the lion and the wild ox," and *Israel denotes Judah and Ephraim*. But in Num. 23, 24 there is no indication whatever of such a division of peoples and symbols. On the contrary, in Num. 23, 23, 24 Israel, as a whole, is obviously intended; and the same must be said of Num. 24, 8, 9. And as to Deut. 33, 17, that passage does not say 50 *Joseph is a young bull or a young wild ox*, but — as I read the text —

*He is stately as the firstling of an ox,
And the horns of the wild ox are his;*

49 *of his brothers*; cf. נזר לאהי ψ 69,9; and for the form נזיר from נזר. The Assyrian *zāru, izīr*, to hate, shows that the verb was *med. ṽ*. Otherwise, we might read נזר Nif'al part.; a Ḅπ. λεγ., like נזר in ψ *l. c.*

(28) שׁבטי ישראל, ט υιοι Ιακωβ; cf. v. 33.

אבותם + ט, ויברך אותם.

איש אשר בברכתו אשׁ. אשׁ אשׁ, which may have originated in dittography. Or the true reading might be אשׁ אשׁ, as DELITZSCH suggested; cf. 2 Sam. 23,21 Q^{re}.

(29) אשׁ עמי אשׁ; but see v. 33; 25,8; 35,29; Jud. 2,10 (אבותיו).

(32) אשׁ מקנה אשׁ, ט ἐν κτήσει. The verse is too far off to be regarded as an apposition to v.29, or as a parenthesis referring to v. 30. We therefore correct נקנה אשׁ; cf. 10 Jer. 32,43 ונקנה השרה.

(33) עמי אשׁ, אשׁ אשׁ; see on v. 29. —

At the last moment my attention has been called to an article by Professor ZIMMERN, entitled *Der Jacobsegen und der Tierkreis*, ZA vii,2, p. 161. One's judgment is so apt to be overborne by almost everything that one reads in 15 German, that I cannot but feel glad that I did not see this paper until my own independent study of the text was completed, and my notes, such as they are, finally revised for press. ZIMMERN lays stress on the four names Simeon and Levi, Judah, Joseph. Following a suggestion of NORK, he supposes a relation 20 between the "brethren" Simeon and Levi, who alone are coupled together in this peculiar manner, and the Gemini or Twin Brethren of the Zodiac. Thus, he thinks, we get new light on the obscure statement שׁור [sic] ויעקרי which, he says, strikingly recalls the fact that the celestial Bull (like Pegasus) is mutilated, ἡμίτομος, *i. e.* only the forehalf of the animal is represented in the 25 heavens; an appearance which must go back to Babylonian times, as it is alluded to in the Epic of Gilgameš [Nimrod] and elsewhere. Further, in this Epic it is Gilgameš and Eabani that answer to the Twins who mutilate (*verstümmeln*) the celestial Bull. The killing of the Man by Simeon and Levi corresponds to the killing of the tyrant Humbaba by Gilgameš and Eabani; and the curse on Simeon and Levi may be compared with Ištar's curse on Gilgameš and Eabani 30 for having mutilated the celestial Bull.

There is no *a priori* ground for rejecting combinations of this kind. We have already seen some traces of mythological influence in Genesis; and others remain to be noticed in connection with our English translation of the book. But here the differences seem to be greater and more important than the resem- 35 blances. Simeon and Levi do not cut the ox in twain; they merely hough or hamstring it (עקרו); a common proceeding in warfare, as regards the horses of the vanquished (Josh. 11,6.9; 2 Sam. 8,4). It was perhaps considered specially heinous that they treated *oxen* so. At all events, ἡμίτομος is not the same as νενευροκοπημένος. ZIMMERN's objection to regarding אשׁ and שׁור as collectives 40 may be met by reference to 32,6, where שׁור = בקר; while such expressions as אשׁ ישראל *the men of Israel* are common. The two tribes seem to be taken together (*a*) because of their common action which is the subject of the curse (cf. 34,25.30); and (*b*) because Simeon, who is not mentioned at all in the so-called Blessing of Moses, Deut. 33, was not important enough for separate mention at 45 the time when the poem was written. But if we point אבותם, and understand *howling creatures*, *i. e.* hyenas or jackals or something similar, the basis of the comparison with the heavenly Twins disappears. And some kind of savage animal seems almost required by the context (see note on v. 5). Lastly, we observe that, whether the narrative of 34 be based on the Curse here pronounced on 50 Simeon and Levi, or *vice versa*, the general analogy of the poem undoubtedly favors the supposition of an historical rather than a mythological reference (see my paper on the *Testament of Jacob*, PSBA, May 1895).

- 50 (11) א שָׁהָה; ט τὸ ὄνομα αὐτοῦ = שָׁהָה; cf. מן שָׁהוּ. The reference, of course, is to the נַחַן. Jer. 51,33 (*fem.*), Hos. 9,2 (*masc.*) seem to be the only passages indicating the gender.
- אבל מצרים was doubtless a real local name, meaning *Meadow of Egypt*, like אבל השמים, *Meadow of the Acacias*, and similar known designations. The writer naturally suggests a connection with אָבַל to *mourn*; as though the name meant *Egypt mourns*. ט πένθος Αἰγύπτου = אָבַל מצ; so the other Versions. Cf. LAGARDE, *Übersicht* 44.
- (12) ט και ἐποίησαν αὐτῶ οὕτως οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, και ἔθαψαν αὐτὸν ἐκεῖ, omitting באשר, and reading עָשׂוּ for שָׁם. Και ἔθαψαν αὐτόν = וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ, from v. 13.
- (13) For the transposition, see 23, 17, 19; 49, 30. Cf. also 25, 9.
- (14) אחרי קברו את אביו. ט (owing to homœoteleuton).
- (15) א ויצו אל יוסף. The verb is clearly wrong; being an accidental anticipation of the following צוה. ט και παρεγένοντο = וַיָּבֵאוּ (47, 15, *et passim*). We might also correct ויגשו (*cf.* 44, 18; 18, 23) = וַיִּגְשׁוּ. (Even if ויצו could mean *they sent a message*, it would still be unsuitable, as the context implies an interview between the brothers and Joseph).
- (16) א וילכו could only mean *they went away*, not, as ᚩ renders, *veneruntque ad eum*. We restore וַיִּבְכוּ, after VATKE.
- (17) אלהים, מן טΣΣΑ; א very abruptly אלהים.
- (18) ויעתה. ט εἶπεν δὲ αὐτοῖς = וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם.
- (19) א בנים שלשים, מן ΣΣΤΟ (בנין תליתאין) א; cf. ט παιδία ἕως τρίτης γενεᾶς; so ᚩ. See Ex. 20, 5; 34, 7. א בני שלי carries the descent a step further. ויפך על ברכי יוסף is a bad correction. *Were born upon Joseph's knees* = were laid at birth upon his knees; like a Roman father, he received and formally owned them as his legitimate descendants. Cf. note on 30, 3. טΟ אפלו ורבי יוסף *were born, and Joseph brought them up*. The Assyrian phrase *aplū reštū tarbit birkia* (the firstborn son, the nursling of my knees) is similar (Sennacherib 3, 64). Cf. also the Egyptian *sat Ra her mentuf*, the daughter of Ra, who is on his knees (Pyramid of Pepi II.); see PSBA, Nov. 1895, p. 256.
- (20) א ואלהים, מן ט.
- (21) א ואלהים, מן ט + ὁ θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν.
- (22) א ואלהים, מן טΣΣΑ + אהנם. א, owing to previous אהנם (homœoteleuton of clauses).
- (23) א וישם is possibly an error of writing for וַיִּשָּׂם (impers. use of 3 sing.). But מן וישם (passive); so ᚩ *repositus est*, and א. See 24, 33. ט και ἔθηκαν = וַיִּשְׂמוּ; so ΣΤΟ and Σ. We adopt this, as the Hif'il and Hof'al forms of שָׂם appear to be very doubtful.

49

*With them let him butt the peoples,
And thrust them to the ends of earth!*

an obvious metaphor, like that of 1 Kings 22, 11 (see my paper on Deut. 33 in PSBA, April 1896). The imitation of our passage by the later poet is confined to vv. 25, 26; and neither this verse, nor the line ורצון שבני כנה, has any parallel in the older poem. 5

ZIMMERN's not too poetical emendation of v. 22 is בן פרת יוכף בן פרת עלי ראם בני צעיר עלי שור *A young bullock is Joseph, a young bullock, a wild-ox calf* (Wildstierjunges); *my late-born son is an ox-calf*. Against this we observe: (a) that there is no proof that פרת (פרה) ever meant the female of the wild species; 10 (b) that שור denotes the domestic animal, and ראם the wild, and the poet would hardly mix them in this incongruous fashion. Deut. 33, 17 is certainly not a parallel in this respect; (c) בני צעיר would naturally mean *my youngest son*, that is, Benjamin, not Joseph; (d) the transition to the following verses, though easier than in the case of the Masoretic text, is still not without difficulty, inasmuch as 15 a young bullock or ox would not be a likely object for the archers to aim at, though a young wild-ox might be; (e) the term עלי (should it not be pointed עלי cf. Prov. 27, 22) *young one*, from עלה *to grow up*, is extremely doubtful, in spite of the Assyrian *alû*, the designation of the celestial Bull in the Epic of Gilgameš. Indeed, to those who have not adopted HALÉVY's paradoxical views 20 about the Sumerian language, it may seem that *alû* is only an Assyrianized form of the Sumerian ALA (= GALA) *demon*.

Passing over other debatable points, I observe, lastly, that if the reading of ט in v. 24^{ab}, which at least has the merit of yielding a natural sense, coherent with v. 23, be correct as we have seen reason to believe, Joseph is *not* represent- 25 ed as *defending himself, bow in hand, against the archers who assail him*; and if my transposition of the terms פרת and אילה in vv. 21, 22 be accepted, the fact that the Zodiacal Archer — *the shooting Scorpion-Man* of the Babylonians — stands exactly opposite the Bull in the starry heavens, is quite irrelevant to the Hebrew poet's picture of the hart beside the spring, who is the mark for 30 the shafts of the ambushed hunters.

In conclusion we may ask how it is, if there is any real relation between the Zodiacal symbols and those of this poem, that four of the five animals mentioned, *viz.* the ass, the hart, the wolf, the serpent, are not found among the twelve signs of the Zodiac? The second animal of the Chinese (Tatar) Duodenary Cycle is 35 the Ox, and the sixth and seventh are the Serpent and the Horse (cf. Dan's Blessing), while the eighth is the Goat; but would Professor ZIMMERN admit any relation between this scheme and the imagery of the Blessing of Jacob? The metaphorical characterization of the Tribes was the poet's aim; and the lion, the wolf, &c. assign well-known traits to particular Tribes. Being merely 40 metaphors drawn from animals existing in the country, they could be differently applied by the later poet, Deut. 33, so far as he chose to use them at all. [April 6, 1896].

50 (3) ימלא אל; cf. 25, 24; Esth. 2, 12. ט καταριθμοῦνται; perhaps ימינו (13, 16) or ימנאו 45 by Aramaism.

אל מצרים, so Αἴγυπτος; מצרימה, perhaps an inversion of המצרים.

(4) דברו נא, ט + περὶ ἐπιστομῆς אורתי (Josh. 14, 6) or עלי. But the addition is not necessary.

(5) אל + לפני מותו (so ט^A; but not ט^V nor ט³).

אל כאשר השביעני (cf. v. 6).

50

(7) וקני אל. וקני אל is hardly right, as that would imply וקני וקני.

(8) רק מפני ט. רק και ἢ συγγένεια αὐτοῦ (var. τῆς συγγένειαν) is an error, due to re-collection of the common association of בית אב with מולדה (e. g. 12, 1).

- 18 אחרי בלתי לי היתה עדיה seems to be a gloss on אחרי בלתי לי היתה עדיה, which afterwards crept into the text. Before אחרי בלתי היתה לי ערה we must, of course, supply האף האמן (cf. v. 13). For the ellipsis, see BÄTHGEN *ad* ψ 2,6. The alteration of the original text אחרי בלתי היתה לי עדיה was no doubt intentional. — P. H.]
- 19 (16) [NESTLE, ZAT '96, 321 proposes to read וַיִּנְקְרוּהָ; but this would require הַצֵּה instead of הַזֵּה after it. On the other hand, cf. 2, 15, וַיִּנְקְרוּהָ בְּנֵן עֵדֶן, also in J. [Cf. also NESTLE's remarks on 19,36, *l. c.*, p. 322. — P. H.].
- 36 (24) אֶת־הַיָּמִים may be either a corruption of הַיָּמִים (cf. GROTIUS *ad loc.*), or יָמִים may be a dialectic by-form of הַיָּמִים, just as we have יָמָא (cf. the name of Job's first daughter, יָמִיָּה) = חָמָא *pigeon* (cf. הַמִּיָּתָא *pigeons*, Gitt. 69^b); cf. also Assy. *emmu* 'hot,' *ummu* 'heat' (DELITZSCH, *Assyr. Gram.*, § 34, 2; *Handwörterbuch*, p. 85^b below; ZIMMERN, *Babyl. Relig.*, p. 46). The reading of הַיָּמִים, supported by the interpretation of חָמָא, would seem to suggest a pronunciation *em(n)im*. Assy. *emmu* 'hot' = *hammu*, just as *emu* 'father-in-law,' = *hamu*; *eqtu* 'field' = *haqlu*; *ebru* 'companion' = *habru*; *esšu* 'new' = *hadšu*, *hadušu* (see HAUPT, *Familienges.* 26,3; *E-vowel*, 26, 10). יָמִים might either be plural = הַיָּמִים (cf. הַיָּמִים *Chull.* 8^a), or singular = סַמְמַל (pl. סַמְמַל) *hot spring*, cf. חִימִים *hot water* (חַמְמַת *Chull.* 46^b), *hot bath* (חַמְמַת *hammāt*), *hot spring* (חַמְמַת *hamme*). The Arabs call the ruins north of *Ma'ān* (= מַעֲיָנִים; cf. KITTEL on 1 Chr. 4, 41) *I. am-mām* 'the Bath' (cf. BUHL, *Edomiter*, p. 41). If יָמִים = חַמְמַת, it is not impossible that the name יָמִים is to be explained in the same way. It could be a form with prefixed *t* and affixed *h* from חַמְמַת, like *targumānu* 'interpreter' (DELITZSCH, *AG*, § 65, No. 35). It is by no means certain that the name of the Edomite district הַיָּמִים is identical with הַיָּמִים *south*. DOUGHTY combines הַיָּמִים with חַמְמַת (cf. BUHL, *l. c.* 41). This combination seems to me improbable, but I believe that הַיָּמִים in v. 24 has probably been influenced by the proper name הַיָּמִים in v. 22. — P. H.].
- 49 (3) יותר שאתי ויהר עוי is perhaps preferable, as agreeing better with the previous lines.
- (10) אשר לו = שִׁילָה in שִׁי (p. 109, l. 32) may be an older form of שִׁי, שִׁי (see *Johns Hopkins University Circulars*, No. 114, July, 1894, p. 111^a); cf. שִׁי in Biblical Aramaic = שִׁי in Syriac. — P. H.].
- (16^b) Perhaps הַיָּמִים, or הַיָּמִים (see Deut. 33, 5 and PSBA, April '96, p. 121). GRÄTZ proposed שַׁבְּתִי for שַׁבְּתִי; which is plausible, but hardly convincing. P. 80, l. 17 add: Perhaps it has supplanted a *ἄπαε λεγόμενον* or *אעשי* or *אעשה* *hairy*.

— Corrigenda —

- Page 1, line 7: For יִהְיֶה כֵּן read יִהְיֶה כֵּן-].
- Page 1, line 8: After □ insert :.
- Page 2, line 22: For הוא read הוא.
- Page 7, line 23: For הַיָּמִים לַמְּבוּל read הַיָּמִים לַמְּבוּל; cf. l. 19.
- Page 8, line 5: For וַיִּזְלְדוּ read וַיִּזְלְדוּ.
- Page 10, ll. 9-20: should be *overlined* (J²).
- Page 11, line 2: For עַמְרָה read עַמְרָה, without Dagesh.
- Page 12, ll. 25, 26: should be *overlined* (RJE).
- Page 12, line 31: For לְחָי read לְחָי.
- Page 14, line 1: For קַעֲת read קַעֲת.
- Page 18, line 40: For הַכִּינִיָּה read הַכִּינִיָּה.
- Page 23, line 22: For מַעַל read מַעַל; cf. p. 44, l. 12.

— Addenda —

- 2 (4) The unusual ארץ ושמים of **11** is probably right.
 (6) [For **7**, see my paper on *The Beginning of the Judaic Account of Creation* in the *Proceedings of the American Oriental Society*, April 1896. We must read: וואר יעלה על הארץ; cf. MERN, *Chrestomathia Targumica*, p. 61. — P. II.] 5
 (19) האדמה, add ואת כל הבהמה, and read ואתי for אתי; cf. v. 20. So GRÄTZ, whose *Emendationes* I have just seen (July 26, 1896), through the kindness of the General Editor.

In a good number of instances I am so happy as to find myself in independent agreement with GRÄTZ, *c. g.* **14, 14** ויפקד **20, 4** הַנֵּם (see my note); **27, 33** f. ברוך; **49, 24** ויפּוֹרוּ (ו), where also GRÄTZ omits אבן as ditography of אביר. And I now very much incline to adopt in **9, 26** הָיָה יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם, with GRÄTZ after SCHUMANN; חרן for נחור in **22, 10**; and נפל for קפץ in **25, 18**, with KROCHMAL and GRÄTZ. In **19, 29** המהפכה is probably correct (*cf.* Is. **1, 7**); in **21, 28** f. ויצנ הצנה ויצנ (*cf.* **43, 9**; **47, 2**); in **26, 22** HITZIG's וברינו for וברינו; and the additions עמרי שׁבֵה **15** after אהה **29, 14**, and ונמל after ונאן in **32, 6**.

On the other hand, GRÄTZ's use of the Versions, especially $\mathcal{C}$, leaves something to be desired; *c. g.* in **6, 5** his note runs: "רק dg. Sp. P" (*i. e.* ditography, Septuagint, Peshita). But $\mathcal{C}$ has ἐπιμεῶς, corresponding to רק. Again, in **9, 7** $\mathcal{C}$ did *not* read וררו, though it seems the right reading. Nor did $\mathcal{C}S$ read יתר instead of אחר in **48, 22**. As to $\mathcal{C}$, see my note. $\mathcal{S}$ has **סָלָא**, and the term **בֵּלְבָלָא** is simply exegetical of על. In **49, 14** תָּרַח for חָמַר seems peculiarly unhappy; and the idea that $\mathcal{S}$ read חמור נבזים rests on a misapprehension of the translator's methods. **חָמַר חָמַר** is a paraphrase of חמור נבז (*bonny he-ass = strong man, giant*, 2 Sam. **21, 20**), somewhat like **מַלְאָךְ לַמַּלְאָךְ** for **מַלְאָךְ שְׁלֵחָה** in v. **21** (*hind sent = fleet messenger*; because deer are swift runners). Otherwise, we might think $\mathcal{S}$ read גבור or נָקַר for חמור.

- 4 (1) [היהוה] seems to mean here *just as well as* *JHVH* (*cf.* עָם in Eccl. **2, 16**; **7, 11**) or *in spite of* *JHVH*, **עָם = עָם** (עָם הָאֱלֹהִים) Neh. **5, 18** & c. Eve boasts herself of having produced a new human being in spite of *JHVH*, *i. e.*, although *JHVH* had commanded them not to eat from the forbidden fruit, *viz.* sexual intercourse. The question is discussed in a special paper which will be published in the *Journal of the American Oriental Society*. — P. II.] 30
 (8) Instead of **אל** ויאמר we should, perhaps, read ויאמר, and omit השדה.
 (21) **אל**'s agrees better with the parallel expressions of the next two verses. 35
 6 (3) I now think that **אל** originated in ditography of the following **בשר**. The sense is complete, and seems to me more solemn and emphatic without it.
 7 (11) Instead of **אל** בשבעה עשר we should, perhaps, read **בשבעה עשר**, following **8, 14**. This gives exactly a lunar year for the duration of the Flood, instead of a year and eleven days, for which there seems no reason. Such errors in numerals 40 are common enough.
 14 (2 ff.) [I can hardly believe that the "glosses" **הא צער** & c. are due to RP, or to a special editor of c. 14; it seems to me more natural to suppose that the author of the chapter made those explanatory additions himself to heighten the artificial antique flavor of the narrative. They should, therefore, have been printed in *orange* 45 without overlining. — P. II.]
 (5) For **אל** בשנה we should, perhaps, read **בשנה**.
 18 (12) [It is not impossible that the original reading of the passage was אחרי בלתי אחרי חדל להיות לי **בזארה** נששים = היתה לי **יעה** (*cf.* **עדים** Is. **64, 5** **עַדָּה** **עַדָּה**) in the preceding verse. It is true that אחרי בלתי is unparalleled, but we have ער **50** **הדל** להיות לשרה Josh. **8, 23** & c. ער בלתי שאיר להם שריר ופליט בלתי

PRINTING BY W. DRUGULIN

POLYCHROMY BY J. G. FRITZSCHE

D. R. G. M. No. 28784

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

[All rights reserved]

- Page 27, line 5: For אמר read א¹יב²³; cf. p. 26, l. 41.
- Page 31, line 6: For מחלת read בשמת as א; so, too, in ll. 7. 15. 19. 26.
- Page 31, line 24: For אלוף עמלק קנז¹² read אלוף עמלקי קנז¹².
- Page 31, line 34: For המים read ה-מים; see notes on p. 93, l. 39; p. 119, ll. 8ff.
- Page 33, line 5: For וצרי read וצרי; cf. p. 38, l. 18.
- Page 33, line 23: For יבזב-ה read יבזב-ה in *Cozeba*.
- Page 35, line 38: Omit פריעה.
- Page 40, line 26: For יש-ם read יש-ם.
- Page 41, ll. 38, 39: For ידעתה-יש read ידעתה-יש; see note on 45, 5^a on p. 105, l. 6.
- Page 42, line 32: Overline להם בית א; [See, however, *ad* 14, 2 on p. 118.].
- Page 43, line 16: For ויברכם read ויברכם.
- Page 43, line 19: For אהר read אהר (or אהר).
- Page 44, line 12^b: For טפעל read טפעל; cf. p. 23, l. 22.
- Page 44, line 16^b: For פרום read ברבת, with א; see PSBA, April '96, p. 127.
- Page 47, line 40: For *only* read *generally*.
- Page 47, line 41: Deut. 33, 26[;]; *dele* †.
- Page 49, line 22: For לכתר read לכתר.
- Page 51, line 51: For τῶν read τῶν.
- Page 52, line 49: For ἄπαξ read ἄπαξ.
- Page 54, line 23: For *ušet-ma* read *ušet-ma*.
- Page 54, line 30: For *the the* read *the*.
- Page 57, line 33: For ἐγεννήθησαν read ἐγεννήθησαν.
- Page 60, line 29: For *the the* read *the*.
- Page 61, line 15: For ὄθεν read ὄθεν.
- Page 68, line 14: For πρὸς read πρὸς.
- Page 68, line 45: For וגו read וגו.
- Page 69, line 10: For ἦδειν read ἦδειν.
- Page 75, line 9: For *obscure* read *corrupt*.
- Page 76, ll. 18, 19: Omit the words "Possibly also . . . . . *hear me!*".
- Page 76, line 50: For παρὰ read παρὰ.
- Page 77, line 9: For J (4, 4. 5), read J (4, 4. 5), with full stop instead of comma.
- Page 82, line 19: For א read א.
- Page 85, line 19: After Palestine. *dele* stop.
- Page 88, line 12: For αὐτόν read αὐτόν.
- Page 91, line 31: For קשלם read קשלם.
- Page 97, line 17: For בעני read בעני.
- Page 98, line 24: For λεπτοὶ read λεπτοὶ.
- Page 104, line 11: For μετὰ read μετὰ.
- Page 104, line 23: For Ἠρώων read Ἠρώων.
- Page 105, line 18: For μή read μή.
- Page 106, line 21: For αὐτούς read αὐτούς.
- Page 106, line 32: For Σίκια read Σικια.
- Page 109, line 19: For *place* read *peace*.
- Page 111, line 33: For ותשלח פארת read ותשלח פארת.

Date Due

FACULTY	JUN 15 1966	
~~APR 24 1967~~	JUN 15 1966	
~~MARCH 1969~~	JUN 15 1966	
JAN 69	JAN 1 1969	
FEB 1969		
JAN 1 1969		
FACULTY		
~~SEP 1 1969~~		
~~SEP 1 1969~~		
AUG 27 1970		
NOV 2 1970		
~~NOV 31 67~~		
~~NOV 31 67~~		

Princeton Theological Seminary-Speer Library

1 1012 00007 1508